

BUDGET 2017

CENTERPARTIET

STOCKHOLMS STAD

NÄROMLAD
POLITIK

Centerpartiet

INNEHÅLLSFÖRTECKNING	
CENTERPARTIETS FÖRSLAG TILL BUDGET FÖR ÅR 2017	5
INLEDNING: STOCKHOLM – DEN ÖPPNA JOBBSKAPARSTADEN	5
Tillväxt och jobb istället för skadliga skattehöjningar	5
Urban stad för människan	5
Miljö och klimat – en kärnuppgift	7
Matstaden Stockholm	9
Fler bostäder ger plats för fler stockholmare	9
Jobb är nyckeln till integration	10
Utan företag inga jobb	11
Modern utbildning med elevfokus	12
Valfrihet, mångfald och kvalitet i välfärden	14
INRIKTNINGSMÅL	16
1. Företagande och jobb	16
2. Miljö och bostäder	16
3. Respekt för skattebetalarnas pengar	16
KOMMUNSTYRELSEN M.M.	17
REVISORSKOLLEGIET	23
VALNÄMNDEN	24
STADSDELSNÄMNDERNA	25
Förskoleverksamhet	26
Barn, kultur och fritid	28
Äldreomsorg	28
Stöd och service till personer med funktionsnedsättning	30
Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri	30

(C):2

Stadsmiljöverksamhet	31
Ekonomiskt bistånd	33
Arbetsmarknadsåtgärder	33
Minska byråkratin och öka demokratin	34
ARBETSMARKNADSNÄMNDEN	35
AVFALLSNÄMNDEN	41
EXPLOATERINGSNÄMNDEN	42
FASTIGHETSNÄMNDEN	52
KULTUR- OCH IDROTTSNÄMNDEN	55
KULTURNÄMNDEN	64
KULTURNÄMNDEN: STADSARKIVET	65
KYRKOGRÄDSNÄMNDEN	66
MILJÖ- OCH HÄLSOSKYDDSNÄMNDEN	67
SERVICENÄMNDEN	75
SOCIALNÄMNDEN	77
STADSBYGGNADSNÄMNDEN	84
TRAFIKNÄMNDEN	96
UTBILDNINGSNÄMNDEN	109
ÄLDRENÄMNDEN	119
ÖVERFÖRMYNDARNÄMNDEN	125
CENTRAL MEDELSRESERV	126
FINANSFÖRVALTNING	128

FÖRSLAG TILL BUDGET OCH ÄGARDIREKTIV 2017 OCH INRIKTNING 2018-2019 FÖR KONCERNEN STOCKHOLMS STADSHUS AB	130
BOSTADSBOLAGEN	133
MICASA FASTIGHETER I STOCKHOLM AB	137
BOSTADSFÖRMEDLINGEN I STOCKHOLM AB	138
SKOLFASTIGHETER I STOCKHOLM AB (SISAB)	139
STOCKHOLM VATTEN OCH AVFALL AB	141
STOCKHOLMS HAMN AB	145
AB STOKAB	147
STOCKHOLMS STADS PARKERINGS AB	148
STOCKHOLMS STADSTEATER AB	150
STOCKHOLM GLOBE ARENA FASTIGHETER AB	152
STOCKHOLM BUSINESS REGION AB (SBR)	153
S:T ERIK FÖRSÄKRINGS AB	156
S:T ERIK LIVFÖRSÄKRING AB	157
S:T ERIK MARKUTVECKLING AB	158
INTRESSEBOLAG I STOCKHOLMS STADSHUS AB	159
MÄSSFASTIGHETER I STOCKHOLM AB	159
AB FORTUM VÄRME HOLDING SAMÄGT MED STOCKHOLMS STAD	160
STOCKHOLMS STADS ORGANISERING I KOMMUNALFÖRBUND	161
STORSTOCKHOLMS BRANDFÖRSVAR (SSBF)	161

(C):4

**AVVIKELSER MELLAN KOMMUNSTYRELSEN OCH
CENTERPARTIETS FÖRSLAG TILL BUDGET**

162

Centerpartiets förslag till budget för år 2017

Inledning: Stockholm – den öppna jobbskaparstaden

Tillväxt och jobb istället för skadliga skattehöjningar

Centerpartiet står för en närodlad politik där beslut ska fattas så nära människor som möjligt. Vi har en vision om ett Stockholm som är öppet, grönt och företagsamt. En stad där företagsamhet frodas, människor upplever frihet och alla är välkomna. Staden ska erbjuda stockholmarna en effektiv välfärd med stor valfrihet och mångfald bland utförarna. Politikens uppgift är att garantera kvalitet och se till att skattepengarna används på bästa sätt. I Centerpartiets budget ställer vi tydliga krav på att ständigt se över hur stadens resurser används för att effektivisera organisation och administration.

I en orolig omvärld där staden står inför stora utmaningar med integration och bostadsbrist är ryggmärgsreflexen för många partier att höja skatten. Vi ser det snarare som ett extra viktigt läge att noggrant vakta skattebetalarnas pengar genom att fokusera på det som är viktigt. Jobb som ger skatteintäkter som i sin tur ger förutsättningar för ett stärkt miljö- och klimatarbete, en bra skola, välfärd och flyktingmottagande. Vi ser hur både den rödgröna regeringen och det rödgrönrosa stadshusstyret gör det mindre lönsamt att arbeta och driva företag. Eventuella skattehöjningar ska riktas mot utsläpp och annat som är farligt för miljön, inte på arbete. De bästa skatterna är de som rättar till problem, till skillnad från skatter på arbete och företagande, som orsakar problem.

Genom att sänka skatten med 55 öre ger vi stockholmarna större rådighet över sin egen ekonomi och mer frihet i vardagen. Den rödgrönrosa majoriteten har sedan valet 2014 höjt skatten med totalt 57 öre. En skattehöjning som totalt innebär 1 446 400 000 kronor extra för stockholmarna som slår mot alla inkomstgrupper. Skattehöjningarna motiveras utifrån att satsa på välfärden. Med det är inte vad som sker i staden. Vi ser snarare att stadens byråkrati sväller kraftigt och genom inrättandet av nya administrativa funktioner som råd, kanslier, kommissioner. Dessa åtgärder skapar varken jobb eller välfärd. Att höja skatten och samtidigt slösa med skattebetalarnas pengar innebär att stockholmarna tvingas betala mer i skatt utan att mer pengar går till jobbskapande åtgärder och välfärd. Centerpartiets hållning står fast, vi är mycket restriktiva med skattehöjningar som slår mot jobb och tillväxt. Under Centerpartiets och alliansens styre i staden lyckades vi kombinera låga skatter med höga ambitioner för jobb, välfärd och bostadsbyggande. Det är Centerpartiets fortsatta ambition.

Urban stad för människan

Centerpartiets vision för Stockholm är en diversifierad, brokig och blandad stad. Stadens innehåll ska utvecklas i samråd med och utifrån initiativ från stadens invånare. Det är idéburen stadsutveckling och närodlad politik i verkligheten. I Stockholm ska det vara enkelt att gå från idé till verklighet.

Oavsett om du är privatperson med idéer för hur den lokala stadsmiljön kan förbättras, eller om du vill expandera ditt företag. Fyrkantiga system och stelbent byråkrati får inte stå i vägen för bra idéer. Vi vill se en friare stad där människor har goda möjligheter att påverka sin närmiljö och påverka sin vardag.

Stockholm kommer snart att vara en miljonstad. Det innebär att vi måste planera staden på ett sätt som möjliggör expansion samtidigt som vi lägger grunden för miljövänliga livsstilar. Den täta staden är miljövänlig. Genom att bland annat bygga högre så använder vi stadens mark mer effektivt och sparar parker och grönområden. Fler får också nära till tunnelbanan eller busshållplatsen.

Den växande staden ökar trycket på parker, lekplatser och grönområden. Vi vill därför att vi i Stockholm, precis som man i många tätbebyggda städer i världen, börjar utnyttja husens taktytor på ett helt annat sätt än idag. På så vis öppnas nya utrymmen som berikar staden. Taken passar dessutom utmärkt för ekosystemtjänster. Det finns även ett stort behov av att skapa fler idrottsytor i Stockholm. Även där kan stadens tak vara en viktig del av lösningen. Men vi stannar inte vid att utnyttja takens tomma ytor. Genom att uppmuntra och tillåta byggnationen av växthöghus kan vi också utnyttja byggnaders fasader. Genom att odla på höjden kan man utnyttja ytor mer effektivt och på så vis minska transportkostnaderna, både i pengar och klimat, när maten produceras på samma plats som den konsumeras.

En förutsättning för att möjliggöra den täta och gröna staden, med ett minskat bilberoende, är att den växer inifrån och ut. Centerpartiet vill förtäta staden inifrån dess centrala delar, och komplettera existerande ytterstadsområden med nya bostäder.

När staden växer med nya invånare är det viktigt att ta tillvara all den kreativitet som skapas i möten mellan människor. Vi vill att goda exempel från andra städer i världen enkelt ska kunna testas i Stockholm såsom bland annat, på Centerpartiets initiativ, skett med "Open streets". Vi vill att fler gator enkelt ska kunna stängas av för biltrafik under kortare perioder och lämna plats för till exempel marknader, serveringar och spontankultur. Allt för att skapa en mer inbjudande och livfull stadsmiljö för alla som vistas här.

I Stockholm ska alla känna sig trygga på gator och torg. Polisen har en viktig roll, men det krävs insatser på alla nivåer och samarbete för att minska våld och brottslighet. Staden måste i förebyggande syfte agera för att otrygga miljöer försvinner. Det är viktigt att arbeta med trygghetsskapande belysningar i exempelvis gångtunnlar och gaturum. Sterila, folktomma, nerklottrade och skrämiga miljöer skapar en känsla av otrygghet vilken vi genom fysisk planering kan minimera. I det brottsförebyggande arbetet är det viktigt att värna den personliga integriteten. I en tid av snabb teknologisk utveckling har det blivit allt viktigare att hitta verktyg för att bedöma hur långt civila och offentliga organ ska ges rätt att samla och behandla information om var och en av oss. Integritetsaspekten måste beaktas noggrant i samhällets arbete för att

stävja brottsligheten. Detta gäller exempelvis när vi diskuterar övervakningskameror i stadens skolor eller på allmän plats. För att få en tryggare miljö måste Stockholm gå till botten med orsakerna till brottsligheten. Ett samhälle där olika individer och grupper upplever att de står utanför samhället och tar till brottsliga handlingar är ett otryggt samhälle för alla. Dessa problem måste ses på ett tidigt stadium och förebyggas.

I Stockholm finns det centralt belägna men underutnyttjade platser, så kallade wasted-spaces, som kan ges nytt liv. Staden ska vara generös med att upplåta dessa ytor för stadsodlingar, marknader, kaféer, kulturaktiviteter och krögare. Det kan handla om utställningar i kollektivtrafiken eller barer under stadens broar. Genom att vara generös med tillstånd och subventionera markhyran på dessa nu oanvända platser, vill vi att Stockholm bidrar till att skapa en mer levande stad, trevligare stadsmiljö och öka tryggheten.

Stockholm har stor utvecklingspotential i sina vidsträckta strandlinjer. Gångvägar längs vattnet är populära inslag i stadsbilden och möjligheten att kunna bada mitt i storstaden är något som många stockholmare värdesätter högt. Genom att anlägga fler badbryggor och strandbad vill vi skapa nya naturliga samlingsplatser för solbadande stockholmare och turister. Vi vill även göra stadens kajer och vattenrum mer livfulla med kaféer, kultur, marknader och fler bostäder.

Stockholms parker, torg och badplatser ger oss mötesplatser som är till för alla och har både estetiska, sociala, kulturella och ekologiska värden. Alla dessa värden bidrar aktivt till människors hälsa och välbefinnande. En storstads uterum kan vara både en plats för vila och en arena för överraskande händelser, arrangemang och festligheter av olika slag. Tillsammans gör detta staden attraktiv, levande och rik på upplevelser.

Miljö och klimat – en kärnuppgift

Stockholm ska ligga i framkant och vara en föregångare på miljöområdet. Tyvärr ser vi minskade ambitioner på miljöområdet med den rödgrönrosa majoritetens politik. Ett direkt resultat av detta är att Stockholm under 2016 tappade 11 placeringar i tidskriften Aktuell Hållbarhets ranking över kommunernas miljö- och klimatpolitik. Det är sämst av de tre största städerna i Sverige, en ohållbar position som den rödgrönrosa majoriteten bär ansvaret för.

Centerpartiet vill att Stockholm ska behålla positionen som en världsledande miljöstad, men också vara bäst i Sverige. Principen ska utgå från att den som förorenar ska betala för sin påverkan på miljön och det ska vara enkelt och lönsamt att välja miljövänliga alternativ. Staden växlade upp miljöarbetet under förra mandatperioden när Centerpartiet och Alliansen styrde. 2010 blev Stockholm Europas första gröna huvudstad. 2013 blev stadens arbete med grön tillväxt prisat av OECD i en rapport om Stockholm. 2014 blev staden utnämnd till Årets klimatstad av WWF:s internationella expertjury. Stockholm var en av tio städer som under 2015 nådde målen i det globala samarbetet Compact of Mayors, en global sammanslutning av städer som har åtagit sig att kraftigt minska sina utsläpp och arbeta aktivt mot global uppvärmning.

En hållbar stad byggs högt och tätt, i nära anslutning till kollektivtrafik och med säkra gång- och cykelbanor. Tack vare Centerpartiet finns nu gröna p-tal på plats i Stockholm vilket minskar beroendet av bilen och ökar gröna mobilitetstjänster. Tack vare Centerpartiet och alliansen byggs nu också tunnelbanan ut i fyra riktningar, med nio nya stationer.

Genom målmedvetet arbete förbättrades luftkvaliteten och årsmålen för partiklar nåddes i Stockholm när Centerpartiet styrde. Mycket arbete kvarstår dock och Stockholm klarar fortfarande inte dygnsvärdena på vissa gator. Med anledning av stadens problem med för höga partikelhalter bör staden, som har huvudansvaret för luftkvaliteten på lokal nivå, få ökade möjligheter att med lokala styrmedel åtgärda luftkvalitetsproblemen genom rätten att införa dubb-däcksavgifter. Vidare är det viktigt för staden att kunna införa lokala miljözoner för att komma tillrätta med andra utsläpp. Det ligger ett tungt ansvar på regeringen att ge staden möjlighet att införa lokal beslutsrätt gällande dubb-däcksavgifter och miljözoner för att klara miljöutmaningarna.

En miljövänlig avfallshantering ska vara en grundbult för en miljöstad som Stockholm. Vi vill göra det enkelt och lönsamt för stockholmarna att göra miljömedvetna val genom fler återvinningsstationer, fastighetsnära insamling och en miljöstyrande avfallstaxa. Gifter och andra farliga kemikalier ska fasas ut och förbjudas. Största prioritet är skolor, förskolor och lekplatser. Centerpartiet har tagit initiativ till att Stockholm ska bli en giftfri stad 2030.

För att klara miljö- och klimatmålen och bli en fossilbränslefri stad till 2040 krävs tuffa och tydliga politiska prioriteringar. Därför satsar Centerpartiet i budgeten för 2017 bland annat på en kraftig utbyggnad av laddinfrastruktur och på solceller på stadens fastigheter.

Vi vill skapa ett cykelvänligare Stockholm, där det ska gå snabbt, tryggt och säkert att ta sig fram med cykel över hela staden utan onödiga stopp och där cyklister inte heller ska utgöra en trafikfara för övriga trafikanter. Cykeln har en avgörande betydelse för att klara både klimatet och trängseln i Stockholm. Tack vare Centerpartiet har stora satsningar på cykling gjorts i Stockholm genom den så kallade ”cykelmiljarden” som investeras i nya cykelbanor och ökad framkomlighet för cyklister. Att fler börjar cykla är avgörande för trafiksituationen och staden måste därför planeras mer för cykel och mindre för bil. För att minska trängseln måste kollektivtrafiken byggas ut och bli mer attraktiv så att fler kan ställa bilen och välja kollektivtrafiken. Att prioritera busstrafiken framkomlighet är det billigaste och snabbaste sättet att öka kapaciteten i kollektivtrafiken och göra resan med kollektivtrafik mer konkurrenskraftig. Fler infartsparkeringar är ett ytterligare sätt att byta ut en del av bilresan mot kollektivtrafikåkande.

För att frigöra gatumark och öka framkomligheten måste det bli dyrare att parkera på gatumark och billigare att parkera i garage. Förutsättningarna för bilpooler ska förbättras genom att underlätta parkeringen för dessa och genom att stimulera bilpooler i nya bostadsområden.

Matstaden Stockholm

All mat som serveras i stadens verksamheter ska vara god, nyttig, producerad med restriktiv antibiotikaanvändning och tillagad med klimatsmarta råvaror. Den mat som staden handlar upp ska möta samma krav avseende djurhållning och miljö som ställs på svenska livsmedelsproducenter. Bra och säker mat ger både mindre matsvinn och mer pengar till lokala producenter.

Trenden i Stockholm är tydlig. Allt fler efterfrågar lokalt producerade råvaror. I Stockholmsregionen finns en uppsjö av små matproducenter, bryggerier och destillerier. Vi vill se ett Stockholm med fler permanenta marknadsplatser för närproducerade livsmedel och på så sätt knyta samman producent och konsument. Det skulle ge en mer levande och färgstark stad som gynnar stadsliv, landsbygd, miljö och de lokala producenterna. Centerpartiet vill även att gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker ska vara tillåtet och att Stockholms län av regeringen utses till ett pilotlän för detta.

Ofta sätter stadens byråkrati och stelbenthet käppar i hjulet för mat- och dryckesentreprenörer. Vi vill se friare regler för utomhusförsäljning med generösa regler och bedömningar för torghandel och snabb handläggningstid vid tillståndsgivning. Vi vill även underlätta och förenkla processen med serveringstillstånd och tillstånd för att sälja gatumat. I dagsläget får exempelvis foodtruck inte sälja mat efter klockan tolv på kvällen och inte heller i alla delar av Stockholm. Det vill vi ändra på

Centerpartiet vill satsa på maten i stadens förskolor, skolor och äldreboenden. Alla förskolor ska tillgång till odlingslotter för att kunna följa maten från jord till bord. Skolelever ska ha rimliga lunchtider och de äldre ska kunna få sin favoriträtt, trots att de inte längre kan laga den själva.

Fler bostäder ger plats för fler stockholmare

Stockholm växer och ska göra det på ett miljövänligt sätt så att hela Stockholm är och förblir attraktivt. En prioriterad uppgift är att möta ökad efterfrågan på nya bostäder. Centerpartiet höjer ambitionerna för bostadsbyggande och vill att staden ska planera för 160 000 nya bostäder till och med 2030. Hälften av de nya bostäderna ska vara hyresrätter. I denna expansiva fas är det viktigt att staden växer på ett hållbart vis och att hänsyn tas till miljö- och stadsmiljöfrågor. Det innefattar bland annat att förbereda för kollektivtrafik och cykel, möjliggöra för avfallsinsamling och implementera riktlinjer om idéburen stadsutveckling.

Bostadsbristen i Stockholm är ett allvarligt hot mot jobb och utveckling. För att komma till rätta med de problem som bostadsmarknaden brottas med behövs en rad åtgärder som kommer att kräva politiskt mod och ledarskap. Centerpartiet förordar en tätare stad där människor kan leva miljövänligt. Att bygga högt och tätt är särskilt viktigt vid knutpunkter för kollektivtrafiken. Staden ska växa snabbt men hållbart, därför ska bostäder främst byggas i lägen dit man kan gå, cykla eller åka kollektivt.

Det finns många orsaker till dagens bostadsbrist i Stockholm, inte minst nuvarande hyressättningsystem som skapar inlåsnings effekter och motverkar nödvändig rörlighet. En konsekvens av det bristande utbudet har blivit långa bostadsköer och en betydande svarthandel med hyreskontrakt. För en tillväxtort som Stockholm med en rörlig arbetsmarknad, där människor ofta flyttar beroende på arbete, är det tillväxthämmande om det saknas ett snabbt och tillgängligt boende. I förlängningen är jobben hotade när arbetskraft och studerande inte kan finna ett hyresboende. Tillväxt kräver rörlighet och för att åstadkomma rörlighet är tillgången på hyresrätter vital. För att främja hyresrätten vill Centerpartiet se över rådande system med kollektiva hyresförhandlingar. Ett sätt att främja och utveckla hyresrätten är att övergå till en mer preferensbaserad hyra där hyresgästens ställning och möjlighet till inflytande stärks, samtidigt som större variationer i hyresnivåer tillåts. Att bara gilla läget är inget alternativ för Centerpartiet och vi menar att bevisbördan ska falla på de som inte vill reformera nuvarande system.

I dagsläget finns det en mängd regler som gör det både dyrt och onödigt tidskrävande att bygga. Det behöver bli lättare att bygga små billiga lägenheter med varierande standard. För att det ska kunna ske behöver bland annat reglerna för tillåtna bullernivåer utanför fastigheterna ändras. Med dagens teknik finns det möjlighet att upprätthålla låga bullernivåer inomhus även när bullernivåerna utanför är höga. Även planprocessen med överklaganden och liknande behöver bli snabbare och enklare. Vi vill därför involvera dem som påverkas av planerna tidigare i processen. Genom täta dialoger med dem som påverkas kan överklaganden minska och byggtakten öka.

För att marken i större utvecklingsområden ska kunna användas även under planeringsfasen bör det vara lättare att bygga tillfälliga bostäder. Tidsbegränsade bygglov kan även användas för att testa nya idéer. För att all nybyggnation ska bidra till en livfull och välkomnande stad är det viktigt att stadsplaneringen tillåter mer variation, samtidigt som hänsyn tas till människors välbefinnande och trygghet. Vi vill skapa ett incitamentssystem som uppmuntrar fastighetsägare och bostadsrättsföreningar att bygga bostäder på tak, tomter och innergårdar. Statliga regler som exempelvis riksintressen för bevarad kulturmiljö som lägger en död hand över Stockholms centrala delar behöver göras om i grunden. Samtidigt som vi gör det lättare att bygga behöver vi ställa hårdare krav på att det bolag som fått en markanvisning också sätter igång och bygger inom en tvåårsperiod. Den som missbrukar stadens markanvisningar på ska kunna bli svartlistad.

Jobb är nyckeln till integration

Det går bra för Stockholm, allt fler har ett jobb att gå till. Samtidigt som högkonjunktur råder och många får det bättre i Stockholm ser vi också en stad präglad av segregation. Stockholm har en stor utmaning med integration och segregation. Klyftan mellan så kallade "insiders" och "outsiders" måste minska, inte minst för att unga och nyanlända ska få en chans på arbetsmarknaden. Vår del i lösningen stavas jobb. Fler måste få en fot in på arbetsmarknaden eller en chans som företagare. Vi måste aktivt arbeta för att skapa en mer inkluderande arbetsmarknad som inte stänger människor ute. En

reformerad arbetsrätt och flexiblare ingångslöner gör det möjligt för fler företag att våga testa en person som antingen är mindre erfaren eller som av någon anledning varit borta från arbetsmarknaden under en period.

Centerpartiet står upp för alla människors rätt att söka asyl och skapa sig ett tryggare liv i Sverige och Stockholm. Att människor från olika delar av världen ska få bosätta sig i Stockholm är en självklarhet för Centerpartiet, oavsett om det handlar om att fly undan konflikter och förtryck eller att söka lycka, familj och arbete. Människor som kommer till Stockholm är stadens största resurs för framtiden där rätten att söka vilka jobb de vill eller anställa vilka de vill är viktigare nu än någonsin. Att människor, organisationer och företag från hela världen vill vara i Stockholm är inte självklart utan kommer av att utvecklingsklimatet är gott.

Stockholm har visat att man kan göra skillnad för att få fler människor in på arbetsmarknaden. Jobbtorg Stockholm är en sådan satsning som gör att många stockholmare har gått från försörjningsstöd till arbete. Nu är det dags att vi tar nästa steg och startar kommunala snabbspår. Stockholm lider stor brist på personal inom förskola, skola och äldreomsorg och denna kompetensbrist ska mötas med snabbspår där nyanlända och personer som står utanför arbetsmarknaden ska få möjlighet att få en fot in. Där ska tidigare erfarenhet och kompetens valideras och praktik och kompletterande utbildningar ges för att nå det långsiktiga målet ett riktigt jobb. Stadens ska samarbeta med fristående aktörer inom respektive område för att ge möjlighet för fler att bidra till att fler ska komma i arbete.

Utan företag inga jobb

Centerpartiet tror på individens förmåga att utvecklas, växa och ta ansvar för sig själv och andra. Med en tilltro till individens förmåga följer en tillit till företagandet. Myten om den statiska ekonomin, att någon behöver bli fattigare för att en annan ska bli rikare, måste utmanas och brytas. Ekonomin är dynamisk. Framgångsrikt företagande skapar tillväxt som kommer alla till del. När staden och regionen växer måste också möjligheterna för företag att nyetablera, växa och nyanställa förbättras. Stockholms välstånd är helt beroende av företag som vågar investera och efterfråga arbetskraft, det vill säga anställa. Alla jobb behövs, enkla som högkvalificerade.

Det är mycket allvarligt att Stockholm sedan valet 2014 har rasat i Svenskt näringslivs rankning över kommunernas företagsklimat med 74 platser. Den sämsta placeringen på ett helt decennium. Stadens numera usla placering visar på den rödgrönrosa majoritetens skeva inställning till näringslivet, men också en bristande förståelse till att företagen skapar jobben. När det gäller kommunpolitikernas attityd till företag ligger nu Stockholm långt under snittet. Staden brister också inom service och utövar osund konkurrens. Den aggressiva återkommunaliseringen av verksamheter har starkt bidragit. En oacceptabel utveckling som måste vändas. Centerpartiet menar allvar med att Stockholm ska ha Sveriges bästa företagsklimat. Stadens service, tillämpning av regler och lagar, tillgången på kompetens och attityden från politiker gentemot företagare måste förbättras. Därtill ska staden verka för bra

exploateringsmöjligheter och en sund marknad utan illojal konkurrens från stadens verksamheter.

Stockholms stad ska kontinuerligt arbeta med regelförenkling. Tillsynsfunktionerna som staden besitter ska ha insikt om företagandets villkor. Arbetsätt, bemötande, handläggning och attityder är faktorer som påverkar företagarnas arbetssituation och i förlängningen viljan att expandera och växa. Förståelse hos företagen om varför regler finns eller hur avgifter beräknas skapar legitimitet samt kan göra stadens arbete mer kostnadseffektivt när antalet överklaganden kan minska. Även stockholmarna ska kunna förvänta sig en effektiv byråkrati som motsvarar högt ställda krav där ansökningsprocesserna inte drar ut på tiden. Kommunstyrelsen ska införa en 60-dagarsregel med målet att alla ansökningar till staden ska besvaras inom 60 dagar.

Att stärka incitamenten till arbete är viktigt men det räcker inte. Fyra av fem nya jobb skapas i små företag. Därför är det viktigt att jobbskaparnas förutsättningar förbättras. Kostnaderna för att anställa måste minska, regelkrånglet lättas och möjligheten att attrahera kapital och nyckelkompetens förstärkas. Kommuner med ett gott företagsklimat har en högre sysselsättning än andra kommuner. Detta gäller framförallt när det kommer till jobbmöjligheterna för utlandsfödda, ungdomar och personer med funktionsnedsättningar. Det har också visats att kommuner med bättre företagsklimat upplever en mer positiv befolkningsutveckling.

I Stockholm bor många driftiga entreprenörer och här finns många spännande företag i framkanten av utvecklingen. Det är av extra stor vikt att ha dessa i åtanke när staden utformar regelverk eller gör upphandlingar. Idag är många gånger små företag utestängda från kommunala upphandlingar på grund av exempelvis krav på omsättning. Attityden hos staden ska vara att hjälpa företagare att göra rätt. Företagen behöver mer stöd och uppmuntran, inte fler pekpinnar.

Bostadsbristen har av många startupföretag adresserats som en hämsko för tillväxten i Stockholm. Många framgångsrika IT-bolag finns redan i Stockholm och många lockas hit, men ska vi bibehålla vår position som en stad startupbolag lockas till måste vi lösa bostadsbristen. 2016 gick debattvågorna höga och många startupföretag hotade att lämna staden i protest mot bristen på lokaler och bostäder. Detta växande problem ska tas på allvar och det är viktigt att politiken lyssnar på företagen.

Modern utbildning med elevfokus

Alla barn i Stockholm har rätt till en skolgång som präglas av kunskap, stimulans, studiero och trygghet. Mångfalden av skolor med olika inriktning och rätten att välja den skola som passar den enskilda elevens individuella behov bäst ska värnas. Genom att elever har fler skolor att välja mellan, både fristående och kommunala, ökar kvaliteten och eleverna ges större möjligheter att utvecklas och trivas. Skolan ska utgå från den enskilda elevens behov och elever i behov av särskilt stöd ska få den hjälp de behöver samtidigt som särbegåvade elever får den utmaning som de behöver. Staden ska som ett led i att öka

undervisningstiden, förbättra elevernas kunskaper samt underlätta vardagen för barnfamiljer ansöka om att få bli försökskommun för ett treterminssystem i skolan.

Lösningen på skolans utmaningar ligger inte i fler ogenomtänkta reformer. Den ligger i arbetsro och mer förtroende för rektorer och lärare. Är det något som tyvärr utmärkt den svenska skolan är det de tvära kasten. Stadens utbildningspolitik ska luta sig mot vad forskningen lyfter fram som framgångsrika metoder. Framgångsfaktorer som Centerpartiet driver och som överensstämmer med skolforskningen är tydligt fokus på kunskap, ledarskap, engagerade lärare, studiero och tät föräldrasamverkan.

Att kunna välja eller välja bort en skola är viktig för många barn och föräldrar. En möjlighet som de flesta stockholmare tar för givet. Genom det fria skolvalet sporrar skolorna att hela tiden utveckla sin verksamhet och bli bättre vilket gynnar stockholmseleverna. Valfriheten skapar en konkurrens om eleverna som leder till bättre kvalitet, större mångfald och bättre lärare. Föräldrarnas och elevernas valfrihet ska öka där fristående alternativ ska uppmuntras. Alla ska uppmuntras att aktivt välja och skolorna ska behandlas lika, kommunala skolor som fristående skolor.

Goda erfarenheter av ledarskap i skolan ska spridas och implementeras på bred front. Ansvar för elevernas resultat, uppföljning och åtgärder för att förbättra resultatet ligger hos rektor. Därför måste också rektorer kunna fokusera på att vara pedagogiska ledare i sitt dagliga arbete.

Att höja lärarstatusen är en central del i att locka fler till läraryrket, vilket är absolut nödvändigt för att säkra kompetensförsörjningen framöver. Fler karriärtjänster ska ge lärare möjligheter att utvecklas, ta ett större ansvar och få en möjlighet till avancemang inom skolans värld. Lärarnas administrativa uppgifter ska minskas, så att lärarna kan lägga mer tid på sin undervisning. Den administrativa belastning många lärare vittnar om är ett allvarligt problem för skolans kunskapsuppdrag och måste bekämpas. Skolan behöver tillföras olika typer av stödfunktioner. I syfte att avlasta lärare i deras administrativa arbetsuppgifter som ligger utanför undervisningens utformning och elevernas kunskapsutveckling ska staden genomföra ett pilotprojekt med administrativa lärarassistenter. Lärarassistentens arbetsuppgifter ska anpassas efter skolans organisation, som utformas av skolledaren tillsammans med lärarna. Fler lärare måste vilja stanna inom läraryrket. Därför måste lärarnas ansträngningar löna sig där bra lärare uppmärksammas och belönas. Centerpartiet avsätter medel till en lärarbonus för lärare som uppvisar bra kunskapsresultat.

Det är viktigt att skolan hänger med i den utveckling som det övriga samhället genomgår. Därför ser vi det som självklart att digitalt lärande blir en större del av undervisningen, och att moderna lärverktyg blir en naturlig del av de verktyg lärarna använder i klassrummet. Rätt använd öppnar modern teknik möjligheter för duktiga pedagoger att arbeta på nya sätt och hjälpa fler barn att lära sig mer.

En viktig faktor för att ge eleverna goda förutsättningar att nå goda resultat är elevernas psykiska och fysiska hälsa. Det är angeläget att tillgången på skolsköterskor, skolläkare, kuratorer och psykologer är god. Centerpartiet ser gärna en ökad samverkan mellan skolhälsovården, barnavården, barn- och ungdomspsykiatri, ungdomsmottagningen och socialförvaltningen. Vi vill se daglig fysisk aktivitet i skolan eftersom studier visar att det förbättrar elevernas fysiska och psykiska hälsa samt har positiva effekter på lärandet.

God och välbalanserad mat är en förutsättning för lärande och koncentration. Maten som serveras i stadens förskolor och skolor ska vara god, säker och nyttig samt tillagad av råvaror som producerats klimatsmart och miljövänligt. Den ska dessutom serveras i en lugn och trivsamt miljö. Alla elever ska ha rätt till rimliga lunchtider.

Att stimulera ett bra utbildningsutbud som svarar mot näringslivets behov är viktigt, både för företagandet i Stockholm och för de unga stockholmarna som ska etablera sig på arbetsmarknaden. Samverkan med näringsliv, universitet, högskolor, föreningsliv, kulturliv och andra samhällsaktörer måste stärkas. Ska vi lyckas med att öka matchningen mellan arbetsmarknadens behov och elevernas val av utbildning så krävs att den gemensamma gymnasieregionen tar steget fullt och också får ansvar för utbudet. Detta förutsätter att alla kommuner är med och finansierar utbildningen precis som idag men att omfattningen och lokaliseringen av utbildningen avgörs på regional nivå. Något som skulle säkerställa att viktiga utbildningar inte läggs ned utan fortsätter att utvecklas.

Entreprenörskap, internationellt utbyte och ett brett utbud av språkstudier är en naturlig del av stadens utbildningsutbud. Staden ska uppmuntra och möjliggöra för fler internationella förskolor och inriktningar som vill etablera sig i Stockholms stad.

Valfrihet, mångfald och kvalitet i välfärden

All välfärdsverksamhet i Stockholms stad ska hålla hög kvalitet. Utgångspunkten är att vi ska skapa en stad där människor mår bra, känner sig fria att bestämma över sina egna liv och där så många som möjligt kan klara sig själva. Detta skapar och lösgör resurser för dem som verkligen behöver stöd. Mångfalden av aktörer inom välfärden har ökat kvaliteten och förbättrat verksamheterna. Valfriheten har skapat alternativ som är tillgängliga för alla, inte bara för personer med höga inkomster. Utan konkurrens får vi ingen verklig valfrihet och valmöjligheterna blir betydligt färre.

Centerpartiet vill se en mångfald bland utförare och verksamheter. En sådan utveckling kräver lika villkor mellan kommunala och fristående alternativ där full etableringsfrihet råder. De äldre ska ha tillgång till god information om olika utförare för att kunna göra ett aktivt val. Ytterligare fokus måste läggas på kvalitetsuppföljning både i den egna verksamheten och i de fristående. Vi ser med oro på den rödgrönrosa majoritetens politik som återkommunaliserar privata verksamheter och därmed vrider valfriheten ur händerna på stockholmarna. Inriktningen innebär en tillbakagång till en tid då politiker och byråkrater hade en närmast oinskränkt makt över människors liv, en inriktning

som ska avbrytas. Istället ska fler innovativa och privata verksamheter uppmuntras.

Välfärden förenklas och förbättras av att civilsamhället tillåts vara med och ta ett större ansvar. Inte minst gällande nyanländas introduktion till det svenska språket och samhället. Välfärd ska inte enbart handla om att betala skatt eller diskutera skattefinansierad verksamhet utan även om hur vi kan involvera det civila samhället på alla områden där det är möjligt.

Inriktningsmål

Med utgångspunkt i denna ambition kommer Stockholm jobba utifrån följande inriktningsmål under tiden fram till 2019.

1. Företagande och jobb

Stockholms välstånd är helt beroende av företag som kan investera och efterfråga arbetskraft, det vill säga anställa. Alla jobb behövs, enkla som högkvalificerade. Stockholm ska ha Sveriges bästa företagsklimat där stadens arbetsmetoder ständigt förbättras gentemot företagen. Stadens bemötande, handläggning och attityder till företag ska stimulera företagens vilja att expandera och skapa fler jobb. Kostnaderna för att anställa måste minska, regelkrånglet lättas och möjligheten att attrahera kapital och nyckelkompetens förstärkas.

2. Miljö och bostäder

Stockholm ska vara en internationellt ledande förebild som en miljöanpassad och hållbar stad. Ett växande Stockholm ställer krav på att byggnader, transporter och systemlösningar utformas så att de minskar klimatbelastningen. Centerpartiets mål är att bygga 160 000 bostäder till 2030. Genom att bygga högt ges plats för fler bostäder samtidigt som stadens mark utnyttjas mer yteffektivt till grönytor samt att kollektivtrafikresandet kan öka när reseunderlaget blir större.

3. Respekt för skattebetalarnas pengar

Stadens arbete för att minska byråkrati och onödig administration ska intensifieras. Kostnader för administration, lokaler och kortsiktiga politiska projekt ska bantas till förmån för fler jobb och bättre miljö. Nuvarande utveckling med höjda skatter och slöseri med skattebetalarnas pengar innebär att stockholmarna tvingas betala mer i skatt utan att mer pengar går till jobbskapande åtgärder, miljö eller välfärd. Denna utveckling ska brytas. Staden ska kombinera låga skatter med höga ambitioner för jobb, miljö, bostadsbyggande, skola och välfärd.

Kommunstyrelsen m.m.

Kommunstyrelsen m.m. omfattar kommunfullmäktige, kommunstyrelsen, stadsledningskontoret samt ersättningar till utomstående organisationer och föreningar. Kommunstyrelsen består av tretton ledamöter. Antalet ledamöter från varje parti är proportionellt till representationen i kommunfullmäktige. Kommunstyrelsen bereder och yttrar sig över ärenden som beslutas av fullmäktige. Kommunstyrelsen leder och samordnar förvaltningen av kommunens angelägenheter och har uppsiktsplikt över nämndernas verksamhet samt kommunens bolag. Under kommunstyrelsen finns borgarrådsberedning, ekonomiutskott, personal- och jämställdhetsutskott, klimatutskott samt stadsmiljöråd. Under kommunstyrelsens finns även en samordnande bostadsgeneral och ett cykelsekretariat.

Stadsledningskontoret är kommunfullmäktiges och kommunstyrelsens förvaltning. Uppdraget framgår av kommunallagen, reglemente för kommunstyrelsen, stadsledningskontorets instruktion samt denna budget. Kontoret ska stödja kommunfullmäktige och kommunstyrelsen i deras uppdrag att effektivt leda och samordna den samlade kommunala verksamheten. Kontoret är även stödfunktion till kommunfullmäktige och kommunstyrelsen inför sammanträden.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontoret har bland annat ett övergripande ansvar för:

- strategiska framtidsfrågor för staden
- ekonomi- och verksamhetsstyrning samt resultatuppföljning
- förvaltning och utveckling av ekonomi-, personal- och verksamhetssystem samt IT-infrastruktur
- kommunikationsstrategier, IT-strategier, konkurrensstrategier och strategier för kvalitetsutveckling
- personalstrategier, ledarförsörjning, arbetsgivar- och pensionsfrågor
- utveckling av valfrihetssystem inom stadens verksamheter
- upphandlings- och inköpsstrategier i staden
- säkerhetsarbete
- internationellt arbete
- strategiska mark-, exploaterings-, fastighets- och lokalfrågor samt bedömningar av förslag till större investeringar, inhyrningar och utveckling av lokaler
- strategiskt klimatarbete och klimatanpassning
- strategiskt cykelarbete
- service inom juridik- och skatteområdet till kommunstyrelsen och stadens nämnder och bolagsstyrelser
- service och sekretariatsuppgifter åt kommunfullmäktige, kommunstyrelsen, kommunfullmäktiges presidium, beredningar med mera.
- säkerställa kommunkoncernens finansieringsbehov
- strategisk näringslivsutveckling

Fullmäktiges särskilda utredningsresurs, som ansvarar för att rotlar, partikanslier med flera får information, utbildning, stöd och service, ingår i stadsledningskontoret. Servicen ska vara saklig och relevant för alla förtroendevalda.

160 000 nya bostäder

I takt med att Stockholm växer ställs krav på att fler bostäder byggs. Centerpartiet vill öka takten på bostadsbyggandet kraftigt och har en målsättning om 160 000 nya bostäder till år 2030. I syfte att uppnå denna målsättning finns under kommunstyrelsen en projektledare, en bostadsgeneral, vars syfte är att förvaltningsövergripande samordna arbetet och identifiera och undanröja flaskhalsar och problem som riskerar att försena eller fördyra bostadsprojekt. Bostadsgeneralen ska utgöra kontaktyta gentemot byggherrar i deras kommunikation med staden kring dylika problem.

Den stadsförnyelse som just nu pågår visar att en förändring av rådande höjdskala kan prövas i utpekade utvecklingsområden. Idag prövas husens höjd utifrån den enskilda platsens förutsättningar. Dagens situation med hur höga hus bedöms och prövas fungerar på ett ad hoc-liknande sätt där det inte finns en långsiktig strategi hur staden jobbar med förtätning och höjder. För att få fram fler bostäder och skapa underlag för mer kollektivtrafik behöver staden förtätas och växa på höjden, detta kräver en genomtänkt strategi. Därför ska kommunstyrelsen tillsammans med stadsbyggnadsnämnden upprätta ett skyskrapeprogram. Staden ska jobba strategiskt med var i staden vi ska kunna bygga riktigt höga hus vilket är en förutsättning för att staden ska kunna växa hållbart.

Fler snabba och billiga bostäder

Bostadsbristen i Stockholm är ett allvarligt problem och fler bostäder är en förutsättning för en fortsatt stark utveckling av Stockholm. Bostadsbristen slår allra hårdast mot de personer och familjer som har lägst inkomster och minst besparingar. Centerpartiets bostadsmål om 160 000 nya bostäder till 2030 kommer att minska bristen på bostäder och därmed öka rörligheten på bostadsmarknaden. När rörligheten ökar också utbudet av billigare lägenheter. Samtidigt måste staden arbeta aktivt med att producera snabba billiga bostäder. De allmännyttiga bostadsbolagen ska vara en drivande aktör på bostadsmarknaden för ökat byggande där vinsterna ska användas för att säkerställa att det finns enklare, billigare och mindre lägenheter runt om i hela staden. På detta sätt motverkas boendesegregation och utbudet stärks på bostadsmarknaden.

Klimatarbetet och grön tillväxt

Klimatfrågan ska vara en kärnverksamhet för Stockholms stad. Att förebygga klimatförändringarna genom en ansvarsfull politik är en fråga för hela staden. Så även att anpassa staden för de ofrånkomliga effekterna av ett förändrat klimat. Mycket tyder på att kommunerna kommer att få bära en stor del av ansvaret för klimatanpassningen i Sverige. Centerpartiet och alliansen drev igenom ett beslut i kommunfullmäktige att staden ska upprätta en klimatanpassningsplan. Detta mot bakgrund av att staden kommer att utsättas för bland annat översvämningar och värmeböljor allt oftare under decennierna som följer. En viktig del i klimatanpassningen är att anpassa dagvattensystemet för mer inten-

siva regn. En annan viktig del i anpassningen är att aktivt använda sig av ekosystemtjänster och grönska som skydd mot extremt väder, regnvatteninfiltration med mera. Klimatkansliet som infördes 2016 ska ha det stadsövergripande ansvaret för att samordna stadens klimatpolitik och strategiska dokument tas fram i nära samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Stockholm har redan intagit en tätposition i omställningen till den hållbara staden genom miljöprofilprojekten Hammarby Sjöstad, Norra Djurgårdsstaden och Hållbara Järva. Det är därför naturligt att gå vidare och som första stad i världen miljöklassa cityområdet. Kommunstyrelsen ska leda arbetet som ska ske som ett tillägg till Vision för City.

I OECD rapporten *Grön tillväxt i Stockholm* samt London School of Economics rapport *Stockholm Green Economy Leader* lämnades värdefulla rekommendationer som utgör stöd i kommunstyrelsen fortsatta arbete. Bland förslagen märks ett tydligare arbete med att kartlägga, uppmuntra och prioritera gröna kluster, så kallade cleantech kluster, i staden. Kommunstyrelsen ska i samarbete med Stockholm Business Region och berörda nämnder samordna detta arbete.

Stockholms stad höjde under alliansens styre förra mandatperioden ambitionen avsevärt när det gäller matavfallsinsamling för att öka tillgången till biogas i regionen. Insamlingen ska ske genom modern optisk teknik och vara anpassad efter stadens olika förutsättningar för att nå det nationella målet om 50 procent insamling av matavfall för biologisk behandling år 2018. Till år 2020 ska staden ha ambitionen att samla in 70 procent av matavfallet. Staden ska därför skyndsamt gå vidare med den planering och de investeringar som krävs.

Kommunstyrelsen ska i samråd med Stockholms Stadshus AB intensifiera arbetet med att avveckla oljeverksamheten vid Loudden. Arbetet ska inriktas på långsiktiga och miljömässigt hållbara lösningar som inte äventyrar stadens tillgångar eller regionens försörjning av bränsleprodukter. På sikt ska Loudden utvecklas till ett attraktivt bostadsområde.

Återinrätta stadsmiljörådet

Kommunstyrelsen har ett samordningsansvar för Stockholms utveckling. Staden fortsätter att växa med fler bostäder, kommersiella lokaler, kultur- och idrottslokaler samt utveckling av ny infrastruktur. Förverkligandet av detta och säkerställandet att det sker på ett hållbart sätt kräver god samordning i både övergripande frågor och i enskilda projekt. Det är därför nedslående att den rödgrönrosamajoriteten har monterat ned det stadsövergripande Stadsmiljörådet. För att upprätthålla denna funktion och kompetens centralt i staden föreslår Centerpartiet ett återinförande av rådet som ska kopplas till bostadsgeneralens arbete.

Cykelsekretariat

Ett ökat cyklande ställer höga krav på det strategiska cykelarbetet och berör flera olika verksamheter såväl inom staden som med externa parter. Samord-

ning, cykelsäkerhet, skapandet av nya cykelparkeringar och kommunikation motiverar ett samlat arbetssätt. Därför ska ett cykelsekretariat inrättas på stadsledningskontoret. Sekretariatet samordnar och leder det strategiska cykelarbetet i staden, vilket avrapporteras till kommunstyrelsen.

Haverikommission för att återupprätta ett gott företagsklimat

Stockholm har dykt 74 placering på rankingen av företagsklimat sedan den rödgrönrosa majoriteten tog över makten i Stockholm. Det är djupt oroande eftersom företagsklimatet i Stockholm är avgörande för stadens och hela landets tillväxt. Framför allt är det kommunpolitikernas attityder till företag som drar ner Stockholm från plats 22 år 2014 till plats 96 år 2016. Allvarligt är också att fler företag upplever att kommunens verksamhet tränger undan privat näringsverksamhet.

Kommunstyrelsen får därför i uppdrag att tillsätta en haverikommission för företagsklimatet i Stockholm. Kommissionen ska genomlysna såväl formella som informella hinder för företagandet i Stockholm och återkomma med förslag till förbättringar. Målsättningen är att Stockholms ska ha Sveriges bästa företagsklimat.

Effektiviserad handläggning, regelförenklingar och minskad byråkrati

Stockholmarna ska kunna förvänta sig en effektiv byråkrati som motsvarar högt ställda krav. En hel del ansökningsprocesser inom staden tar generellt sett lång tid. Vi vill att kommunstyrelsen inför en 60-dagarsregel med inspiration från den amerikanska delstaten Minnesota. Där måste alla ansökningar till de lokala myndigheterna besvaras inom 60 dagar, annars är praxis att de automatiskt beviljas. Inspiration hämtas förstås också från den 10-veckors regel som finns när det gäller bygglov. Detta bör dock implementeras på samtliga ansökningar som finns tillgängliga, allt från ansökan om serveringstillstånd till markanvisningar och bygglov. Om ansökan har inkommit till staden måste berört kontor eller förvaltning svara inom 60 dagar, annars beviljas ansökan automatiskt. Om ansökan är ofullständig enligt stadens mallar måste kontoret, om inga praktiska hinder föreligger, återkoppla till intressenten som ansökt och begära kompletterande uppgifter inom 15 dagar. Allt detta handlar om att skynda på ansökningsprocesser och förtydliga vilket krav man som sökande kan ställa på stadens myndighetsutövning. Regeln tar avstamp i principen att stadens förvaltningar ska tjäna medborgarna, inte tvärtom.

Under alliansensstyret 2010-2014 hade kommunstyrelsen i uppdrag att samordna ett genomgripande regelförenklingsarbete. Syftet är att rationalisera stadens regelverk i syfte att minska stadens byråkrati och förbud samt ge en minskning av kostnader för enskilda och näringsliv. Det är angeläget att kommunstyrelsen återupptar detta arbete och tar fram åtgärdsförslag för samtliga berörda nämnder

Under den rödgrönrosa majoritetens styre har kommunens byråkratiska kostym svällt. Råd och kanslier utan direkt koppling till den kommunala kärnverksam-

heten har inrättats och resurser har tillsatts som inte kommer den konkreta verksamheten direkt till del. Kommunstyrelsens ges därför i uppdrag att uppdraga åt en extern part att utvärdera stadens byråkratisering och effektivitet för att tydliggöra vilka mått och steg som behöver tas för en smalare och effektivare förvaltning av staden.

Färre stadsdelar för ökat ansvarsutkrävande

Centerpartiet vill ha en närodlat politik där beslut fattas så nära medborgarna som möjligt. Därför tycker vi att stadsdelsnämnderna ska ha mer makt men framför allt ökat ansvarsutkrävande. Idag ligger stor makt över stockholmarnas vardag hos stadsdelsnämnderna. Trots detta är vetskapen om vem som fattar beslut liten, och få politiker i stadsdelsnämnderna är kända för allmänheten. Genom att slå ihop ett antal stadsdelsnämnder kan ansvarsutkrävandet öka och tydligheten i beslutfattandet öka. Att slå ihop ett antal stadsdelsnämnder minskar också administration och byråkrati. Redan idag delar vissa stadsdelsnämnder på ett antal administrativa funktioner. Det är ett tydligt tecken på att vissa stadsdelar är för små och att samordningsvinster finns att göra. Kommunstyrelsen ska därför skyndsamt under 2017 utreda hur en sammanslagning från dagens 14 stadsdelsnämnder till sju nämnder kan se ut och genomföras.

Integrationsbonus och kommunala snabbspår

Kommunstyrelsen ska administrera en integrationspott som ska stödja föreningslivets bidrag till integrationen i samhället. Föreningarna ska kunna söka bidrag ur potten till integrationsfrämjande projekt som syftar till att nå ut till en bredare målgrupp med sin ordinarie verksamhet. Kommunstyrelsen ska vidare samordna arbetet för att införa kommunala snabbspår för nyanlända och personer i behov av etablering på arbetsmarknaden. Stockholms stad är en stor arbetsgivare med kompetensförsörjningsutmaningar. Inom ett flertal verksamheter är bristen på personal stor. Den bristfälliga matchning på arbetsmarknaden är ett samhällsproblem då många människor inte kommer till sin rätt. Vi vet att många av dem som sökt sig till Stockholm innehar goda kompetenser som vi som stad måste ta tillvara.

Inför 08-dagen

2008 inföll dagen 08-08-08, ett datum som blev stockholmarnas egen dag genom firandet av en 08-fest runtom i staden. Kombinationen 08-08-08 är givetvis ett unikt datum, men varje år återkommer 08-08 som den 8:e augusti. Det tycker Centerpartiet är värt att uppmärksamma under en årstid när Stockholm är som grönast. Syftet med 08-dagen ska vara ett levande gatuliv som kan bidra till att skapa en vi-känsla. Dagen ska bli en öppen fest för alla åldrar, inte minst barnen. Dyra artistbokningar eller centralplanering från oss politiker i stadshuset är inte tanken. Istället vill vi att 08-dagen ska vara medborgardriven och utvecklas i sin egen takt från år till år. Stockholms stad främsta uppgift är att skapa rätt förutsättningar genom bland annat generös tillståndsgivning, genomföra trafikrestriktioner, öppna upp stadens byggnader med mera.

Konkreta exempel på det sistnämnda är när staden 08-08-08 öppnade upp Globen för karaoke och frukost för barnfamiljer eller när stadshuset förvandlades

till en stor dansbana med livemusik, eller när Stureplan blev till ett gigantiskt dansgolv. Ett brett kulturutbud av musik, gallerior, caféer, restauranger och teatrar kräver att Stockholms stad är generös i sin tillståndsgivning till restauranger och kulturinstitutioner. Arrangörer och initiativtagare runtom i staden ska veta staden tänjer på gränserna, om vad som normalt är möjligt, denna speciella 08-dag.

Vi vill att 08-dagen ska bidra till att göra Stockholm till en vaken 24-timmarsstad under ett givet dygn. Målet är att öka stadens attraktivitet för både boende och besökare. Tiderna under dagen förhåller sig naturligt till 08. För morgonpigga barnfamiljer börjar kalasen kl 08:08, för festsugna nattsuddare stänger krogen kl 08. 8 augusti 2017 ska bli startskottet för 08-dagen.

Kommunstyrelsen ska under 2017:

- Ta fram ett skyskrapeprogram tillsammans med stadsbyggnadsnämnden
- Inrätta cleantech-kluster i samråd med Stockholm Business Region
- Leda arbetet med att miljöklassa cityområdet
- Återinrätta stadsmiljörådet
- Inrätta ett cykelsekretariat på stadsledningskontoret
- Samordna arbetet med upphandlingen av tjänstecyklar till samtliga stadens nämnder
- Tillsätta en haverikommission för att återupprätta företagsklimatet
- Inrätta en 60-dagarsgaranti för ansökningsprocesser
- Leda och samordna det stadsövergripande regelförenklingsarbetet
- Extern utredning görs av stadens byråkrati och effektivitet
- Utredda en minskning av stadsdelsnämnder till sex stycken
- Inrätta och administrera en integrationsbonus
- Samordna arbetet med att införa kommunala snabbspår
- I samverkan med berörda nämnder genomföra 08-dagen varje år den 8/8, med start 8 augusti 2017.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

1. Anta målsättningen att bygga 160 000 nya bostäder till år 2030
2. Inrätta ett cykelsekretariat
3. Peka ut City som ett miljöprofilsområde.
4. Leda arbetet med att skapa en effektivare kommunal byråkrati
5. Leda arbetet med sammanslagning av stadsdelsnämnder
6. Centerpartiets förslag till budget 2017 och inriktning för 2018 och 2019 för **Kommunstyrelsen m.m.** godkänns.

Revisorskollegiet

Stadsrevisionens ansvar följer av kommunallagen, lagen om kommunal redovisning, aktiebolagslagen samt revisionsreglementet för stadsrevisionen i Stockholms stad och andra av kommunfullmäktige utfärdade föreskrifter såsom denna budgets mål och indikatorer. Stadsrevisionen ska granska all kommunal verksamhet som bedrivs av staden inklusive bolag och stiftelser med mera i den omfattning som följer av god kommunal revisionsssed.

I stadsrevisionens revisionsplan beskrivs stadsrevisionens mål, uppdrag och arbetssätt samt nämnd- och bolagsgranskningen. I revisionsplanen beskrivs även de större revisionsprojekt som planeras genomföras under revisionsåret. Stadsrevisionen ska också delta i stadsledningskontorets och nämndernas arbete med att utveckla kvalitets-, effektivitets- och regelförenklingsarbete.

Revisorskollegiet ska under 2017:

- Bistå kommunstyrelsen och nämnderna i deras respektive regelförenklingsarbete.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

7. Centerpartiets förslag till budget 2017 och inriktning för 2018 och 2019 för **Revisorskollegiet** godkänns.

Valnämnden

Nämnden ansvarar för organisation och genomförande av val till riksdagen samt val till landstingsfullmäktige och kommunfullmäktige. Nämnden ansvarar också för val till EU-parlamentet. Nämnden ska dessutom genomföra eventuella extraval och folkomröstningar.

Omfattningen av nämndens uppgifter är reglerad i lag, både ansvarsområdet som sådant och i viss utsträckning den organisation som ska användas för att lösa uppgifterna.

Indelningen av Stockholms stad i sex olika valkretsar utan utjämningsmandat har genom åren visat sig få stora negativa demokratiska konsekvenser. Det handlar dels om att de stora partierna gynnas på de mindre partiernas bekostnad, då deras mandat kräver färre röster än de mindre partiernas, men också att väljarna inte får det maktförhållande i kommunfullmäktige som de faktiskt röstade för. Skillnaden mellan den faktiskt mandatfördelningen i kommunfullmäktige och den som hade kommit till stånd vid en strikt proportionell fördelning kallas för disproportionalitetsindex. I tabellen nedan redovisas för disproportionalitetsindexet vid de senaste valen.

Valår	1998	2002	2006	2010	2014
Disproportionalitets-index	5	4	7	7	5

Inför de allmänna valen 2018 har en ny vallag trätt i kraft som kommer att öka proportionaliteten. Den nya valen innebär bland annat att kommuner med flera valkretsar ska införa utjämningsmandat och småpartispärr på 3 procent.

Valnämnden ska under 2017:

- Förbereda förändringarna inför 2018 års kommunval

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

8. **Valnämnden** ges i uppdrag att arbeta utifrån den föreslagna förändringen i vallagen
9. Centerpartiets förslag till budget 2017 och inriktning för 2018 och 2019 för **Valnämnden** godkänns.

Stadsdelsnämnderna

Stadsdelsnämnderna har en viktig roll i staden genom att vara en lokal länk samt ansvara för dialog mellan medborgare och stadens förvaltningsorganisation och förtroendevalda. Stadsdelsnämnderna ansvarar för kommunal förskoleverksamhet, äldreomsorg, stöd och service till personer med funktionsnedsättning, individ- och familjeomsorg, socialpsykiatri, kultur- och föreningsverksamhet samt utbetalning av vårdnadsbidrag. Stadsdelsnämnderna ansvarar också för stadsmiljöarbete, viss tillsynsverksamhet, konsumentvägledning, ekonomiskt bistånd och arbetsmarknadsåtgärder.

Stadsdelsnämnderna ansvarar för många av stadens personalintensiva verksamheter. I många av stadsdelarna har man stora utmaningar med sjukskrivningarna och framför allt långtidssjukskrivningar. Här måste stadsdelarna ta ett stort ansvar för att staden som helhet ska vara en bra och attraktiv arbetsgivare. Vi kommer ha kompetensbrist inom äldreomsorgen och vi har redan nu svårt att hitta förskolepersonal. Ledarskapet är centralt för att få vår personal att må bra och finna arbetsglädje. Ett inkluderande ledarskap i stadens verksamheter skapar möjligheter och ökad flexibilitet där varje medarbetare blir sedd och uppskattad. Våra medarbetare ska ha inflytande och kunna påverka sin arbetsituation. Konkreta planer måste skapas i varje stadsdel för att få ett slut på de skenande sjukskrivningarna.

Stadens jobbtorg ska förstärka stadsdelsnämndernas arbete för att öka sysselsättningen och minska bidragsberoendet.

Det är viktigt att stadsdelsnämnderna arbetar övergripande kring trygghetsfrågorna och lär av varandras goda exempel. Utgångspunkten ska vara erfarenheter från ytterstadsarbetet där stadsdelsnämndernas trygghetssamordning arbetar nära andra aktörer såsom polis, brandförsvaret, fastighetsägare, anhöriga, föräldrar och föreningar.

Stadsdelsnämnderna ska erbjuda ett personligt möte vid budget- och skuldrådgivning. Det är särskilt viktigt att familjer med barn snabbt erbjuds rådgivning. Inga barnfamiljer ska behöva vänta mer än en vecka på att få sitt första budget- och skuldrådgivningssamtal detta för att långsiktigt motverka barnfamiljers hot att vräkas.

Stadsdelsnämnderna har en särskilt viktig roll i arbetet med idéburen stadsutveckling, där stockholmarna ges möjlighet och tillåts att själva påverka stadsmiljön i sitt närområde.

Under den rödgrönrosa majoritetens styre har det gått en återkommunaliseringsvåg genom våra stadsdelar. För Centerpartiet är kvaliteten på den verksamhet stadsdelarna erbjuder sina medborgare central inte vem som huvudman i utförarledet. Ej heller tror vi att verksamheten automatiskt blir bättre om utföraren är kommunen. Stadsdelarna ska fokusera på verksamhets- och kvalitetsuppföljning snarare än att ta återkommunalisera redan väl fungerande verksamheter. Majoritetens agerande skapar oro bland våra privata utförare och minskar

deras vilja att satsa och utveckla verksamheterna i staden. Agerandet kan också leda till att stadens förtroende bland företagen minskar och att vi får färre företag som vill svara på de verksamheter vi fortsatt kommer upphandla.

Stadsdelsnämndera ska under 2017:

- Arbeta aktivt för att minska sjukskrivningstalen
- Utveckla arbetet med förbättrat ledarskap inom verksamheterna
- Arbeta för likvärdighet mellan stadsdelarna, i biståndsbedömningar och tolkningar av regler kopplat till beslut för enskilda stockholmare

Förskoleverksamhet

Stadsdelsnämnderna ansvarar för att alla barn som bor i stadsdelsnämndsområdet har tillgång till förskoleverksamhet och att barnomsorgsgarantin uppfylls. Stadsdelsnämnderna ansvarar för kommunala förskolor, pedagogisk omsorg, flerfamiljssystem och allmän förskola.

Förskolans fysiska miljö ska väcka nyfikenhet, inspirera och utmana barn till utforskande och upptäckande. Miljön både i förskolan och i dess närområde ska ge möjlighet till en aktiv utevistelse med fysisk rörelse. Utemiljön ska också ses som ett av förskolans pedagogiska rum. Det positiva sambandet mellan kost, rörelse och hälsa grundläggs redan i förskoleåldern. Alla barn ska få god, varierad och näringsriktig mat i förskolan.

Att sjukdomar lätt sprids på förskolor och att många föräldrar spenderar många dagar VAB:ande är vardag för alla med barn på förskola. Centerpartiet vill därför att staden hjälper förskolorna med att utarbeta en ”best practice” för att minska smittor av sjukdomar. Fler förskolor har arbetat framgångsrikt med att minska smittorisker, den typen av metoder bör spridas.

För att vi ska säkerställa en säker och trygg förskolemiljö vill vi öka beredskapen för krishantering och kräver att förskolorna i Stockholm ska systematiskt och regelbundet arbeta med att gå igenom vilka risker de står inför samt öva hanteringen av dessa risker. Lika så ska staden ställa krav på att förskolepersonal både i den egna verksamheten och hos privata utförare ska ha genomgått grundläggande hjärt- och lungräddningsutbildning. Centerpartiet menar att HLR-utbildning bör vara obligatorisk och regelbundet erbjudas förskolornas personal.

För att klara utbyggnaden av förskolelokaler ska alltid möjligheten att utnyttja skollokaler undersökas. Staden ska även samverka med fastighetsägare, näringslivet och andra aktörer för att hitta nya lösningar på behovet av förskolelokaler och platser. Staden ska ha en välkomnande attityd till förskolor på arbetsplatser om arbetsgivare visar intresse av att starta fristående arbetsplatsförskolor. För att säkerställa att behoven möts ska stadsdelsnämnderna samverka med fristående driven verksamhet vid start av nya förskolor. Stadsdelsnämnden ska också verka för att successivt öka antalet förskolor med tillagningskök.

Staden har en stor utmaningar med kompetensförsörjningen på sina förskolor. Detta måste man möta med att öka sin attraktivitet som arbetsgivare. Staden

behöver också verka för att öka andelen män som väljer att arbeta inom förskolan. Personalen i förskolan utgör en stor del av barnens vardag och funktionen av att föregå som gott exempel som vuxen är stort, därför är det viktigt att vi i större utsträckning har både manliga och kvinnliga förebilder i förskolan.

För att möta en stor personalbrist inom förskolan och för att på bästa sätt integrera nyanlända med kompetens inom barnomsorg och ta tillvara på deras färdigheter och erfarenhet ska staden, i samarbete med Arbetsförmedlingen, upprätta ett snabbspår för att fler snabbt ska komma in på arbetsmarknaden när det kommer till förskolan. Snabbspåret ska också rikta sig till personer som av olika anledningar står långt ifrån arbetsmarknaden. Målet med spåren är att det ska leda till riktiga jobb.

Ansvar att uppfylla barnomsorgsgarantin innebär att det ska finnas en långsiktig och framsynt planering av förskolelokaler. Stadsdelsnämnderna har därmed en central roll för att säkra behovet av förskolelokaler i planeringen av nya stadsdelar. Stadsdelsnämnderna kan däremot med fördel överlåta åt andra aktörer att driva verksamheten.

Bra mat och etisk matupphandling

Staden ska höja ambitionen avsevärt i frågan om upphandling av livsmedel och mat till förskolor, skolor och äldreboenden. Den mat som staden handlar upp ska möta samma krav avseende djurhållning och miljö som ställs på svenska livsmedelsproducenter. Centerpartiet vill dessutom stärka kopplingen mellan den pedagogiska verksamheten och matupplevelsen i förskolan. Därför vill vi att alla förskolor ska ha tillgång till odlingslotter.

Försvara valfriheten

Det är mycket oroande att se hur den rödgrönrosa majoriteten gör sitt yttersta för att vrida valfriheten ur händerna på stockholmarna. Det gäller inte minst på förskolområdet, där majoritetens begränsningar av etableringsrätten sker på bekostnad av föräldrarnas rätt att välja förskola åt sina barn. Denna nya inriktning innebär en tillbakagång till en tid då politiker och byråkrater hade en närmast oinskränkt makt över människors liv och det är en inriktning som snarast måste avbrytas och hindras.

Föräldrarnas val och önskemål ska och måste få påverka inriktning och utbud i Stockholm. Lika villkor ska råda mellan kommunala och fristående alternativ. Full etableringsfrihet ska gälla för fristående förskolor och pedagogisk omsorg. Centerpartiet vill se en mångfald bland utförare och olika pedagogiska verksamheter. För att ytterligare öka föräldrars valfrihet ska stadsdelsnämnderna uppmuntra och underlätta för enskilda aktörer att bedriva förskoleverksamhet i Stockholm och bland annat erbjuda flerfamiljssystem och pedagogisk omsorg. Föräldrar ska ha tillgång till god information om olika utförare och olika former av barnomsorg för att kunna göra ett aktivt val. Det är viktigt att stadsdelsnämnderna verkar för att det ska finnas många alternativ att välja bland.

Stadsdelsnämnderna ska under 2017:

- Ta fram best-practice för minskad sjukdomsspridning
- Kräva att HLR-utbildning ska vara obligatoriskt och erbjudas förskolepersonalen regelbundet
- Upprätta ett snabbspår för nyanlända och personer som står långt ifrån arbetsmarknaden inom förskolan.
- Ta fram lämpliga platser för odlingslotter för förskolornas användning
- Öka antalet förskolor med tillagningskök
- Verka för en mångfald av utövare och alternativ för upprätthållen valfrihet

Barn, kultur och fritid

Stadsdelsnämnderna ansvarar för att tillhandahålla fritidsverksamhet för barn och ungdomar, såsom öppen förskola och parklekar samt sommarkoloniverksamhet för barn i grundskola under sommaren. Stadsdelsnämnderna ansvarar för konsumentrådgivning och lokal kulturverksamhet samt för bidragsgivning till föreningar med utpräglat lokal verksamhet. Kultur- och föreningsstöd ska fortsatt kunna sökas från kulturnämnden, äldrenämnden, idrottsnämnden och stadsdelsnämnderna.

Fler djur i betongdjungeln

Stadens parklekar är mycket viktiga för stadens barnfamiljer. Här kan barnen träffa kompisar och få utlopp för sin fantasi och leklust i en kreativ och spännande miljö. I vissa av stadens parklekar finns redan idag djurhållning, vilket är ett uppskattat inslag. Forskning visar att kontakt med djur främjar barns utveckling. Därför vill Centerpartiet att minst en parklek per stadsdelsområde ska ha djurhållning. Centerpartiet vill dessutom skapa fler kreativa parklekar där barnens skapande stimuleras.

Stadsdelsnämnderna ska under 2017:

- Inrätta fler parklekar med djurhållning

Äldreomsorg

Äldreomsorgen ska hålla hög kvalitet. De äldre ska kunna känna sig trygga och omsorgen ska uppfylla deras behov och ta hänsyn till deras önskemål. Det är viktigt att äldre bemöts med respekt och att de ges möjlighet att påverka sin egen livssituation och omsorg.

De flesta äldre lever friska under en stor del av sin ålderdom och vill och kan klara sig själva. Det finns dock ett antal äldre som i olika utsträckning behöver service, omsorg och vård. Samtliga omsorgstagare ska ha en uppdaterad individuell genomförandeplan där även individuella sociala och andra aktiviteter ingår. Alla stockholmare som söker äldreomsorg ska hanteras lika oavsett var i staden de bor. Biståndsbedömningen ska ske utifrån den äldres egna behov. Personalen måste vara införstådd med och ha kunskap om syftet med dokumentation och vilka uppgifter som ska dokumenteras enligt socialtjänstlagen. Alla äldre som vill och kan ska få delta i sociala aktiviteter på sina vård- och omsorgsboenden.

Ungdomsbesök i äldreomsorgen innebär ökad trivsel för de äldre, skapar en brygga mellan generationerna samt ger unga en inblick i vård- och omsorgsyret vilket är positivt för framtida rekrytering. Alla äldre i vård- och omsorgsboenden ska ha en utevistelsegaranti med innebörden att ha rätt att vistas utomhus och delta i aktiviteter även utanför boendet. Ungdomsvårdar och den ideella sektorn kan vara en del i att uppfylla detta mål.

För att möta en stor personalbrist inom äldreomsorgen och för att på bästa sätt integrera nyanlända med kompetens inom hälso- och sjukvård och ta tillvara på deras färdigheter och erfarenhet ska staden, i samarbete med Arbetsförmedlingen och Vårdföretagarna, upprätta ett snabbspår för att fler snabbt ska komma in på arbetsmarknaden när det kommer till vård och omsorg. Snabbspåret ska också rikta sig till personer som av olika anledningar står långt ifrån arbetsmarknaden. Målet med spåren är att det ska leda till riktiga jobb.

Satsa på matglädje och etisk matupphandling

Staden ska höja ambitionen avsevärt i frågan om upphandling av livsmedel och mat till förskolor, skolor och äldreboenden. Den mat som staden handlar upp ska möta samma krav avseende djurhållning och miljö som ställs på svenska livsmedelsproducenter.

Matglädje är en förutsättning för att våra äldre ska äta tillräckligt. Det är av stor vikt att den äldre får god och näringsriktig mat och en lustfylld måltidsupplevelse. Vällagad mat kan locka med doft, färg och smak. Det är viktigt att maten har ett bra näringsinnehåll och att den smakar gott. Den äldre ska ha möjlighet att påverka vad som ska serveras, och boendet ska tillgodose att så sker antingen i dialog i ett tidigt skede eller genom att den äldre kan välja maträtt direkt vid bordet.

För den som fortfarande har ork ska det vara möjligt att äta lunch tillsammans med elever på grundskolor. På så vis ökar utbytet mellan generationerna där tidigare erfarenheter visar att det uppskattats av både äldre och yngre. För att få in fler vuxna i skolmatsalarna ska utbildningsnämnden uppmuntra skolorna att, i den mån det är möjligt, ge äldre möjlighet att till låg kostnad äta lunch med eleverna i grundskolan. Stadsdelsnämnderna ska vara behjälpliga i detta arbete genom att informera de äldre och vara generösa vid bedömning av ledsagningsstöd.

Staden ska höja ambitionen avsevärt i frågan om upphandling av livsmedel och mat till förskolor, skolor och äldreboenden. Den mat som staden handlar upp ska möta samma krav avseende djurhållning och miljö som ställs på svenska livsmedelsproducenter. Ambitionen vad gäller klimatsmart och säsongbetonad mat bör höjas väsentligt och en plan för att säkerställa att maten produceras med restriktiv antibiotikaanvändning bör upprättas.

Försvara valfriheten

Det är mycket oroande att se hur den rödgrönrosa majoriteten gör sitt yttersta för att vrida valfriheten ur händerna på stockholmarna. Det gäller inte minst för

de äldre, där majoritetens begränsningar av privata alternativ sker på bekostnad av de äldres rätt att själva välja äldreomsorg. Vi ser flera exempel på ideologiska återkommunaliseringar av väl fungerande privata verksamheter. Denna nya inriktning innebär en tillbakagång till en tid då politiker och byråkrater hade en närmast oinskränkt makt över människors liv och det är en inriktning som snarast måste avbrytas och hindras.

De äldres val och önskemål måste få påverka inriktning och utbud i Stockholm. Lika villkor ska råda mellan kommunala och fristående alternativ. Full etableringsfrihet ska gälla. Centerpartiet vill se en mångfald bland utförare och verksamheter. De äldre ska ha tillgång till god information om olika utförare och olika former av äldreomsorg för att kunna göra ett aktivt val. Det är viktigt att stadsdelsnämnderna verkar för att det ska finnas många alternativ att välja mellan.

Stadsdelsnämnderna ska under 2017:

- Tillsammans med äldrenämnden formulera en utevistelsegaranti
- Upprätta ett snabbspår för nyanlända och personer som står långt ifrån arbetsmarknaden inom äldreomsorgen.
- Satsa på matglädje för äldre
- Höja ambitionen i upphandlingar av mat
- Verka för en valfrihet och en mångfald av utövare och alternativ.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Alla människor ska tillförsäkras integritet, självbestämmande och delaktighet oavsett om de har en funktionsnedsättning eller inte. Människor med funktionsnedsättning ska, så långt det är möjligt, ha samma möjligheter som alla andra att leva ett självständigt liv och att ha ett arbete att gå till. Inriktningen för stöd och service till personer med funktionsnedsättning är att identifiera och ta bort det som hindrar delaktighet i samhället och ett självständigt liv. Omsorg och insatser ska präglas av värdighet och respekt och hänsyn ska tas till de olika behov som yngre och äldre har. Personer med funktionsnedsättning kan själva välja boende och korttidsboende samt utförare av daglig verksamhet, hemtjänst, ledsagning, avlösning och personlig assistans.

Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri

Stadsdelsnämnderna ansvarar för insatser till barn och ungdomar som riskerar att fara illa eller som genom kriminalitet och missbruk riskerar att skada sin egen hälsa och utveckling. Tidiga insatser är av central betydelse. Nämnderna ansvarar också för insatser till vuxna med behov av stöd och hjälp för att komma ifrån missbruk eller som är i behov av annat stöd, till exempel våldsutsatta människor, hemlösa och anhöriga till missbrukare. En god och kvalitativ öppenvård ska prioriteras i syfte att förebygga och minska institutionsvården. I ansvaret ingår även att tillhandahålla anpassat boende och boendestöd samt arbete och sysselsättning för personer med psykisk funktionsnedsättning. Stadsdelsnämnderna ansvarar även för att i samarbete med arbetsmarknadsnämnden och utbildningsnämnden arbeta med uppföljningsansvaret för 16-19-åringar.

Stadsmiljöverksamhet

Stadsdelsnämnderna ansvarar för skötsel och underhåll samt renhållning av parker, naturområden, parkvägar och naturreservat. Stockholms skönhet är ofta intimt förknippat med närheten till vattnet. Men vid sidan av vattnet är det nog stadens parker och grönområden som många besökare tar med sig hem som bestående intryck av Stockholm.

Stockholms parker och torg är en viktig förutsättning för utvecklingen av Stockholm. De ger oss mötesplatser som är till för alla och har både estetiska, sociala, kulturella och ekologiska värden. Alla dessa värden bidrar aktivt till människors hälsa och välbefinnande.

Centerpartiet vill höja statusen på Stockholms parker. Vi menar att vi ska värna Stockholms parker och låta parkerna vara just parker. Vi motsätter oss att parkmark systematiskt får ge vika när intressekonflikter uppstår det handlar om allt från förskolpaviljonger till fotbollsplaner. I en stad finns det givetvis många olika funktioner och intressen som måste samsas. Detta måste dock i större utsträckning lösas genom bättre samhällsplanering exempelvis genom att bygga mer på höjden och inte genom att se stadens parker som en outnyttjad markresurs. Vi kommer under mandatperioden att vara det parti som tydligast står upp för stadens parker, att de ska besvaras och utvecklas och att Stockholm ska fortsätta vara en stad en där alla har tillgång till grönområden.

För att skapa en trevligare stadsmiljö med fler bänkar och sopkorgar vill Centerpartiet möjliggöra för medborgare att donera medel till detta. Systemet skulle fungera genom att privatpersoner, företag eller föreningar betalar in en förutbestämd summa till stadsdelen som köper in en bänk eller papperskog som får en skylt med donatorns namn. Detta blir ett sätt att engagera närboende i stadens utveckling. Det är också viktigt för att skapa en trevligare och renare stad. Under sommaren har vi kunnat se att stadens sopkorgar inte räcker till. Centerpartiet vill därför dessutom se fler stora sopkorgar i stadens parker.

Förutom fler bänkar, sopkorgar och en mer inkluderande stadsmiljö vill vi höja kvaliteten på stadens parker genom att anställa trädgårdsmästare i så många stadsdelar som möjligt. Dessutom vill vi se fler pocketparker, det vill säga göra om små onyttjade ytor till parker som blir gröna fickor i staden. Dessutom vill vi gärna se fler stadsodlingar i Stockholm, därför vill vi att varje stadsdel inventerar förutsättningarna för stadsodling inom sina områden och informerar medborgarna om vilka platser det går bra att odla på.

Stadens parker är viktiga mötesplatser i Stockholm och erbjuder stockholmarna vardagsrum utomhus. Trygghet och trivsel skapas genom att ta väl hand om våra offentliga rum, inte genom förbud. Därför motsätts sig Centerpartiet bland annat alkoholförbudet i Tantolunden. Vår uppfattning är inte att det leder till mer ordning och trygghet. Istället för denna typ av förbud vill vi levandegöra fler parker för att skapa mer trygghet. Ett sätt att få fler att röra sig i stadens parker är att ha fler caféer och likande i parken. Därför vill Centerpartiet att det finns avsatt plats i varje park för café- och restaurangverksamhet. Det kan med fördel användas för uppställning av food trucks, bar trucks, kaffevag-

nar, containerbarer eller andra mobila eller tillfälliga verksamheter. Bra belysning är också en förutsättning för att stadens parker ska kännas trygga och välkomnande, även efter mörkrets inbrott. Därför ska stadsdelsnämnderna tillsammans med trafiknämnden, under 2017, göra en helhetsöversyn av stadens parker för att ur trygghetssynpunkt införa bättre och fler belysningslösningar.

Kolonilotter på vatten

Många stockholmare vill odla. Det tar sig i uttryck i allt ifrån 10-15 åriga köer för att få hyra en kolonilott till gerillaodling på outnyttjade ytor. Centerpartiet bejakar den här utvecklingen och vill se mer stadsodling i alla dess former. Centerpartiet är också för nytänkande på hur vi kan nyttja vår stads olika möjligheter, vi vill också utmana synen på vad man kan använda vattnet till. Vi ser att man gärna använder delar av vårt vatten till flytande kolonilotter eller varför inte flytande fiskebodas. Flytande kolonilotter har tidigare funnits exempel på i New York och Uppsala.

Saknade satsningar på stadsmiljön

Stadens parker och grönområden behöver på många håll en upprustning, men det får inte ske på bekostnad av det löpande underhållet. Vi har genom åren sett att det är just parkskötseln och underhållet av stadsmiljön som är den första budgetposten som offras i de fall stadsdelsnämnderna får problem med budgethållningen. Centerpartiet har också under de senaste åren kontinuerligt prioriterat att höja anslagen till drift och underhåll av stadsmiljöverksamheten.

Den rödgrönrosa majoriteten satsning på grönstruktur slogs upp som en satsning på 300 miljoner men visade sig bara vara 70 miljoner för år 2017. Givetvis är detta en välkommen prioritering dock än något yrvaken. För ser man till stadsdelarnas utmaning så rör den resurserna till att underhålla de parker och grönytor som redan finns. Det finns många exempel på minskade ambitioner i stadsdelarna kring underhållet och inte kommer investeringarna göra det lättare med fler parker och grönytor att underhålla. Majoritetens oförståelse för vad som skapar goda värden i stadsmiljön är tydlig här. Den rödgrönrosa majoriteten fortsätter att ha låga ambitionerna för stadsmiljön. De minskningarna av budgeten för drift och underhåll av stadsmiljön från 2015 års budget kvarstår. Bland annat i sänkta anslag för naturreservat, städning, träd och parker. Centerpartiet har högre ambitioner än så för vår gemensamma stadsmiljö och säger därför fortsatt nej till dessa djupt skadliga nedskärningar.

Idéburen stadsutveckling

Målet med idéburen stadsutveckling är att använda stadsrummet mer genom att staden öppnar upp förbisedda delar av vår gemensamma stadsmiljö och fastigheter för utvecklingsprojekt i begränsad skala. Idéburen stadsutveckling kan innebära att förslag kommer fram från nämnder och styrelser i dialog med stockholmarna. Det betyder att stockholmarna ges en möjlighet att påverka sin egen närmiljö. Det kan handla om att ta en oanvänd gräsyta mellan fastigheter för stadsodling, att temporärt tomma lokaler används som gallerier och scener, eller att ogästvänliga betong- och asfaltsytor rustas för att kännas välkomnande och kunna utnyttjas som offentliga platser.

Under år 2014 implementerades i staden riktlinjer för hur nämnder och bolag ska förhålla sig till sådana förslag från stockholmarna. Det avsattes även medel centralt för nämnder och bolag att söka för detta ändamål i syfte att uppmuntra stockholmarna att engagera sig mer i sitt närområde. Det är därför beklagligt att detta förhållningssätt verkar ha försvunnit i och med den rödgrönrosa majoritetens styre. Centerpartiet tycker att det är bra att människor ges större inflytande över sig själva och sin närmiljö och kommer därför fortsatt att verka för att uppmuntra idéburen stadsutveckling. Alla stadsdelsnämnder ska därför jobba aktivt med stadsodlingsprojekt och projekt inom ramen för idéburen stadsutveckling.

Stadsdelsnämnderna ska under 2017:

- Utredda möjligheten till koloniträdgårdar på vatten
- Höja ambitionen för drift och underhåll av stadsmiljön.
- Aktivt arbeta enligt stadens riktlinjer för idéburen stadsutveckling.

Ekonomiskt bistånd

Stadsdelsnämnderna ansvarar för myndighetsutövning gentemot enskilda medborgare som ansöker om ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen. Dessutom ansvarar stadsdelsnämnderna för insatser för att den enskilde ska bli självförsörjande. Stadsdelarna måste också aktivt arbeta för och bidra till en utveckling av socialtjänsten där invånarna får likvärdiga bedömningar och lika tillgängliga insatser oavsett var de bor i staden. Din rätt till stöd ska inte bero på i vilket stadsdel du bor i.

Stadsdelsnämnderna måste ha stort fokus på att minska biståndsberoendet och bistå i arbetet med att gå från bidrag till egen försörjning. Jobbtorg Stockholm samordnar stadens insatser för att stödja fler arbetslösa bidragstagare till egen försörjning. Genom Jobbtorg Stockholm ska alla som idag är beroende av ekonomiskt bistånd på grund av att de är arbetslösa garanteras en snabb individuell bedömning och en aktivitetsplan.

Centerpartiet stödjer förslaget om att SL-kort ska ingå i normen för ekonomiskt bistånd då förmågan att resa i staden är grunden för möjligheten att skaffa sig ett arbete och göra aktiva val inom valfriheten avseende exempelvis barnens förskola eller skola.

Arbetsmarknadsåtgärder

Stadsdelsnämnderna ansvarar för insatser för att den enskilde ska bli självförsörjande samt för offentligt skyddat arbete och viss arbetsträningsverksamhet. Stockholm ska minska arbetslösheten och behovet av försörjningsstöd på grund av arbetslöshet. Stadsdelsnämnderna ska vara aktiva i detta arbete. Arbetet ska fokusera på att hitta vägar in på arbetsmarknaden istället för diverse temporära åtgärdsprogram som inte leder till varaktigt arbete utan bara håller arbetslöshetsstatistiken nere.

Invandring berikar Stockholm. Det är positivt, välkommet och nödvändigt att människor söker sig till Stockholm. Den som kommer till Stockholm från ett annat land ska få en reell möjlighet till etablering. Därför måste mottagandet av nyanlända syfta till arbete och delaktighet.

Minska byråkratin och öka demokratin

Centerpartiet vill ha en närodlad politik där beslut fattas så nära medborgarna som möjligt. Därför tycker vi att stadsdelsnämnderna ska ha mer makt men framför allt ökat ansvarsutkrävande. Idag ligger stor makt över stockholmarnas vardag hos stadsdelsnämnderna. Trots detta är vetskapen om vem som fattar beslut liten, och få politiker i stadsdelsnämnderna är kända för allmänheten. Genom att slå ihop ett antal stadsdelsnämnder kan ansvarsutkrävandet öka och tydligheten i beslutfattandet öka.

Att slå ihop ett antal stadsdelsnämnder minskar också administration och byråkrati. Redan idag delar vissa stadsdelsnämnder på ett antal administrativa funktioner. Det är ett tydligt tecken på att vissa stadsdelar är för små och att samordningsvinster finns att göra. Stadsdelarna ska därför skyndsamt under 2017 medverka konstruktivt för sammanslagning från dagens 14 stadsdelsnämnder till sju nämnder.

Stadsdelsnämnderna ska under 2017:

- Medverka i arbetet med sammanslagning av stadsdelsnämnder

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

10. **Stadsdelsnämnderna** ska verka för en mångfald av utövare och alternativ inom stadsdelarnas välfärdstjänster.
11. **Stadsdelsnämnderna** ska medverka i arbetet för sammanslagning av stadsdelsnämnderna
12. Centerpartiets förslag till budget 2017 och inriktning för 2018 och 2019 för **Stadsdelsnämnderna** godkänns.

Arbetsmarknadsnämnden

Att skapa förutsättningar för alla att komma in på arbetsmarknaden är den lokala arbetsmarknadspolitikens viktigaste uppgift. Nämndens övergripande uppdrag är att stötta människor till arbete och att sammanföra stadens resurser med inriktning mot arbetsmarknad. Människor som står långt ifrån ska särskilt prioriteras för att motverka långvarigt utanförskap.

Integration

Att människor från olika delar av världen ska kunna bosätta sig i Stockholm är en självklarhet för Centerpartiet, oavsett om det handlar om människor som flytt undan konflikter och förtryck eller som söker lycka, familj och arbete. Vår vision om fri rörlighet och öppna gränser ligger fast. Människors rätt att söka vilka jobb de vill eller anställa vilka de vill är viktigare nu än någonsin. Samtidigt måste vi bli bättre på att ta tillvara den kompetens som finns och kommer hit. Nämnden ska fortsätta att bedriva ett brett integrationsarbete i form av svenskundervisning och verksamhet som syftar till etablering på arbetsmarknaden. Det är viktigt att integrationsinsatserna hänger ihop och att den enskilde kan se ett sammanhang och ett mål, ett mål som ska vara egen försörjning och delaktighet. Centerpartiet vill att nämnden ska göra en grundläggande inventering av Stockholms nuvarande integrationsarbete för att fånga upp och utveckla framgångsrika koncept.

Kompetens och motivation har en förmåga att tyna bort om integrationsprocessen drar ut på tiden. Nämnden ska tillsammans med lärosäten i Stockholmsregionen påbörja en verksamhet som riktar sig till akademiker med utländsk bakgrund. Syftet ska vara att vända sig till utrikes födda som under en längre tid bott i Sverige och som har en sysselsättning som inte motsvarar deras utbildning eller kompetens. Genom kartläggning av akademiska kompetenser, karriärvägledning och kvalificerade praktikplatser inom det område som deltagaren är utbildad i kan vi förbättra integrationen och matchningen på arbetsmarknaden. I samverkan med lärosäten ska staden vara delaktig i att korta vägen för akademiker som har studerat på utländska lärosäten till jobb som motsvarar deras utbildning och kompetens. Projekt som Korta vägen på Stockholms universitet är förebilder för ett sådant arbete.

Staden ska fortsätta att bedriva svenskundervisning och verksamhet som ska leda till etablering på arbetsmarknaden. Yrkesorienterad SFI (SFX) har framgångsrikt testats i staden och ska i större utsträckning breddas till praktiska yrken. Även en variant för entreprenörer ska prövas med fokus på hur människor startar och driver företag. SFX ska tillgängliggöras även för nyanlända.

Det är viktigt att alla stadens verksamheter arbetar med värderingsfrågor för att bekämpa diskriminering och rasism. Nämndens arbete mot diskriminering ska vara systematiskt och utmärkas av lärande inom och utanför stadens organisation.

Företagande

Centerpartiet värdesätter entreprenörskap och eget företagande. Inte minst vill vi att ungdomar tidigt ska bli medvetna om att det finns fler vägar till försörjning än bara anställning. Staden ska aktivt jobba med att uppmuntra och vägleda unga till att starta eget. Ett sätt är att underlätta för unga att starta företag under sommarlovet. Detta gäller naturligtvis även nyanlända ungdomar. Genom coachning och samarbete med företag och näringslivsorganisationer, information om företagandets villkor, marknadsföring och försäljningskanaler kan staden stimulera till ett första steg till företagande för unga. Nämnden ska därför vid sidan om att erbjuda vanliga sommarjobb i staden också erbjuda sommarjobb i företagsform för ungdomar.

Centerpartiet vill påbörja ett starta-eget program för kvinnor i områden i ytterstaden. Programmet ska, förutom själva utbildningen, även innefatta uppsökande verksamhet för att nå så många kvinnor som möjligt. Genom programmet ska ett mikrolånsystem etableras där privata företag och andra organisationer ska ges möjlighet att bidra med mikrolån. Programmet ska genomföras tillsammans med aktörer som redan idag jobbar med råd och stöd till kvinnor som vill starta eget. Många aktörer finns inom detta område men ingen erbjuder idag en helhetslösning. Kommunen ska inte konkurrera ut redan fungerande verksamheter men staden bör agera som en samlande motor och kraft för att stärka de organisationer och företag som verkar inom området. Genom ett aktivt samarbete med näringsliv och civilsamhälle kan en kreativ samlingsplats för företagande skapas och därigenom också ges förutsättningar för ett mikrolånsystem. Stockholm stad ska tillhandahålla lokaler för såväl utbildning som för de nystartade företagens uppstartstid, för de företag som behöver det. Husby ska vara det första område där programmet införs som ett pilotprojekt.

Den bredd som arbetsmarknaden och näringslivet i Stockholm uppvisar är en stor tillgång för staden. I arbetet med att stödja hela Stockholms näringsliv ska därför inte minst det lokala näringslivet och dess betydelse uppmärksammas för att behålla och öka bredden. En så kallad inkubator kan hjälpa entreprenörer att ta nästa steg. Olika inkubatorer tenderar att fokusera på kreativa högkompetensyrken som till exempel life science eller informationsteknik. Centerpartiet ser även potentialen i att gatulivsentreprenörer, exempelvis food trucks, skulle kunna träffas och byta idéer för att utveckla olika affärskoncept in någon form av inkubatorverksamhet. Genom att operativa aktörer samlas under samma tak med den gemensamma drivkraften att utveckla Stockholms gatuliv kan innovation och samarbete frodas. Nämnden ska tillsammans med Stockholm Business Region, Trafiknämnden och Fastighetsnämnden sondera intresset och möjligheter till att påbörja inkubatorverksamhet för gatulivsentreprenörer i staden.

Fristående jobbtorg

Med Jobbtorg Stockholm har Stockholms stad skapat en gemensam ingång till stadens olika resurser för att stödja människor i behov av ekonomiskt bistånd till egen försörjning. Det är positivt att verksamheten har ett tydligt jobbfokus och inga andra uppdrag än att hjälpa enskilda att komma i arbete eller att på-

börja studier. Genom att jobba tillsammans med företag, organisationer och andra myndigheter har jobbtorgen goda förutsättningar att nå bra resultat. Jobbtorgen erbjuder framförallt stöd och coachning till arbetslösa med social problematik eller försörjningsstöd. Det är viktigt att denna kategori av arbetssökande inte bara har kommunala tjänster att tillgå, utan även ges andra möjligheter till coachning kring jobb, starta företag, arbetsträning, praktik och kortare yrkeskurser. Därför föreslår vi att delar av jobbtorgsverksamheten öppnas upp för fristående aktörer, det vill säga avyttras till privata aktörer som har kunskap och metoder som staden själv saknar kring människors etablering på arbetsmarknaden och som kan erbjuda en bredd i insatserna. Det finns en mängd arbetsförmedlande aktörer som förstår och kan se behoven på Stockholms arbetsmarknad. Det vore slöseri med våra gemensamma resurser om vi inte kan utnyttja den kompetens som finns hos exempelvis arbetsmarknadens parter, omställningsföretag och ideella aktörer för att förbättra stadens arbete med att lotsa och matcha arbetssökande till jobben. Stadens myndighetsutövning ska samtidigt förtydligas och inriktas mot kontroll och resultatorienterad styrning av de fristående jobbtorgen. De fristående jobbtorgens förmåga att få arbetssökande i arbete ska utvärderas kontinuerligt och redovisas i öppen rating inom staden. Detta för att synliggöra och underlätta för arbetssökande och arbetsgivare att välja och välja bort.

Staden som föredöme för en inkluderande arbetsmarknad

Stockholms stad ska som arbetsgivare medverka till att nyanlända personer i Stockholm snabbt ska komma ut på en arbetsplats som är relevant för individens utbildning, erfarenheter och intresse. Kommunal snabbspår ska underlätta för nyanlända att etablera sig på arbetsmarknaden genom möjligheten att jobba inom stadens verksamheter.

Nämnden ska vara pådrivande i arbetet för att öka antalet anställningar av personer med funktionsnedsättning i stadens verksamheter. I detta arbete ingår att samverka med företag och andra organisationer för att skapa fler praktikplatser, feriearbeten och möjlighet till arbete på den ordinarie arbetsmarknaden för denna målgrupp. Deltagarna i daglig verksamhet ska ges möjlighet till kontakter med den ordinarie arbetsmarknaden. Satsningen på visstidsanställningar för personer med funktionsnedsättning ska fortsätta.

Staden ska införa en modell med studentmedarbetare, där studenter vid sidan av studierna får möjlighet att arbeta i staden med uppgifter som är relaterade till studierna. Genom en sådan modell, som finns i flera andra länder, får studenter möjlighet till relevant arbetslivserfarenhet, och staden får möjlighet att visa upp sig som arbetsgivare för framtidens medarbetare.

Enkla jobb och sänkta trösklar in på arbetsmarknaden

Även för människor med låg eller ingen utbildning måste steget in på arbetsmarknaden kortas. Vi ser idag att Stockholm riskerar att klyvas mellan de som har ett jobb och de som inte har ett jobb. Orsaken är att tröskeln in på arbetsmarknaden är hög för många människor som saknar utbildning eller yrkeserfarenhet. Centerpartiet vill att ansvaret för etableringsinsatser för nyanlända flytt-

tas från staten till kommunerna, eftersom det är på lokal nivå matchningen bäst sker med det lokala näringslivet. Nämnden ska i samarbete med det lokala näringslivet öka kontakten mellan arbetsgivare och nyanlända och förenkla vägen in i jobb. Inte minst handlar det om att öppna möjligheter för fler enkla jobb. Enkla jobb innebär att arbetet inte har några krav på yrkesutbildning eller att kraven på utbildning är låga, men jobben i sig behöver inte vara enkla, utan kan ofta innebära höga krav på prestation. Detta är ett område där Sverige vid en internationell jämförelse ligger efter. Ska de stora grupper människor, där många saknar eftergymnasial utbildning, som på senare år kommit till Sverige kunna integreras i det svenska samhället måste de enkla jobben bli fler. Det är inte minst viktigt för Stockholm.

Det finns många sätt att stimulera till fler enkla jobb, till exempel via avgifts- och regelförändringar på nationell nivå. Något som inte staden själv har rådighet över. Vid sidan av nationella förändringar som krävs ska staden bedriva ett aktivt arbete med lokala verksamheter, till exempel Yrkesvux. Nämnden ska ställa tydliga krav på anordnare av yrkesvuxutbildningar om att ha nära kontakt med arbetsgivare och företag. Det är nödvändigt för att kunna läsa av inom vilka branscher det råder ett behov av arbetskraft och vilka bristyrken som finns lokalt. Genom tätare kontakter med arbetsgivarna kan nya utbildningar startas, med näringslivet som samarbetspartner, för att snabbt utbilda människor och ge dem en bättre möjlighet att på kort tid komma i arbete.

Nämnden ska vara pådrivande för att sänka trösklarna in på arbetsmarknaden, både i stadens verksamhet och i samarbete med näringslivet. Arbetet ska fokusera på att hitta vägar in på arbetsmarknaden till varaktig försörjning. Kommunstyrelsen ska i samråd med nämnden, stadsdelsnämnderna och socialnämnden göra en genomlysning av de arbetsmarknadsinsatser som tillhandahålls för att utvärdera vilken effekt de har.

Samhällsorientering

För människor som kommer till Sverige finns ett stort värde i att tidigt förmedla hur det svenska samhället fungerar. Hur arbetsmarknaden ser ut, vart människor ska vända sig när de behöver hjälp och vilka regler som gäller. Utbildning i form av samhällsorientering syftar till att nyanlända snabbare ska komma in i det svenska samhället och få kopplingar till arbetslivet genom förståelse för det svenska samhället. Det handlar om att lära sig rättigheter, skyldigheter och möjligheter med att leva i Sverige och Stockholm. Staden ska aktivt arbeta för ett ökat deltagande för alla de målgrupper som har rätt till samhällsorientering. För att öka deltagandet i gruppen bör Stockholm utvärdera de metoder som används för att marknadsföra samhällsorienteringen samt framföra till Migrationsverket att information om samhällsorientering bör ingå i myndighetens kommunikation med målgruppen. Staden ska fortsätta att samordna Stockholms läns kommuner i samhällsorientering genom det gemensamma kansliet Centrum för samhällsorientering i Stockholms län.

Samarbete med det civila samhället

Nyanländas introduktion till det svenska samhället, och språket, förenklas betydligt när civilsamhället tillåts vara med och ta ett större ansvar. I grunden bygger välfärden på att vi som samhällsmedborgare bryr oss om varandra. Den omtanken får inte avgränsas till att enbart handla om att betala skatt eller diskutera skattefinansierad verksamhet. Därför ser Centerpartiet mycket positivt på modellen med så kallat Idéburet offentligt partnerskap (IOP) som är en partnerskapsrelation mellan det offentliga och den idéburna sektorn. Frivilligorganisationer bedriver idag ett viktigt arbete till gagn för nyanländas introduktion till språket och det svenska samhället. Nämndens satsning på fadderverksamhet, som startade 2014, ska fortsätta mot bakgrund av de positiva resultat som uppnåtts av att en arena skapas för kontakter mellan nyanlända och etablerade stockholmare. Genom frivilliga sociala kontakter kan vi skapa förutsättningar för ökad förståelse och integration genom en ömsesidig process där vi lär av varandra. För att fadderverksamheten ska nå fler krävs utåtriktade informationsinsatser för att samla frivilliga.

Vuxenutbildning

En flexibel och individanpassad vuxenutbildning är en viktig framtidsfråga för staden, inte minst för de många nyanlända där etableringstiden måste kortas. Vuxenutbildningen kan användas både som ett verktyg för integration och en förbättrad matchning på arbetsmarknaden. Centerpartiet vill utveckla stadens vuxenutbildning genom mer valfrihet. Målet är ett utökat samarbete i Stockholms län och en gemensam vuxenutbildningsregion. Detta kan uppnås genom en så kallad vuxpeng som följer med den studerande i Stockholms län där den gemensamma gymnasiregionen kan stå som förebild. Valfriheten som råder inom dagens gymnasiregion är ett bra exempel på ett system som gagnar den enskilde när valet kan sträcka sig längre än kommungränsen samtidigt som kommunerna kan dra fördel av varandras arbete när planeringen av utbudet görs gemensamt. En viktig förutsättning för flexibilitet och individanpassning av vuxenutbildningen är att själv kunna välja utförare av utbildningen. Komplexa upphandlingar, överklaganden och fokus på lägsta pris bidrar till en kortsiktighet som varken främjar de studerande eller personalen. Ett utbyggt valfrihetssystem skulle motverka de negativa effekter som dagens upphandlingsproblem ger upphov till. Att samarbeta mer över kommungränserna gällande vuxenutbildning har en stor potential att utveckla systemet i en mer tillgänglig och kvalitativ riktning. I likhet med gymnasiregionen skulle ett regionalt avtal göra att alla vuxenstuderande i regionen kan söka och antas på lika villkor till samtliga vuxenutbildningar i regionen. Det är viktigt att det arbete som pågår inom KSL i syfte att bygga upp en vuxenutbildningsregion i Stockholms län når resultat. Det lägger grunden för en bättre och mer flexibel vuxenutbildning där valfriheten ökar, men också för en mer dynamisk och integrerad arbetsmarknad i regionen. Något som både elever, arbetstagare och näringslivet tjänar på.

Arbetsmarknadsnämnden ska under 2017:

- Inventera stadens nuvarande integrationsarbete för att fånga upp och utveckla framgångsrika koncept

- samverka med lärosäten för att korta vägen till jobb för akademiker med utländsk bakgrund
- utreda möjligheten att införa sommarjobb i företagsform för ungdomar
- påbörja ett starta eget-program för kvinnor i ytterstadsområden
- sondera intresset och möjligheter till att påbörja inkubatorverksamhet för gatulivsentreprenörer i staden
- frigöra delar av jobbtorgsverksamheten för fristående aktörer för att förbättra stadens arbetsmarknadspolitiska åtaganden
- införa en modell med studentmedarbetare i stadens verksamheter
- vara pådrivande för att staden agerar som föredöme för en inkluderande arbetsmarknad
- vara pådrivande för att sänka trösklarna in på arbetsmarknaden, både i stadens verksamhet och i samarbete med näringslivet
- arbeta för ett ökat deltagande för alla målgrupper som har rätt till samhällsorientering
- samarbeta med civilsamhället samt marknadsföra och utveckla fadder-verksamheten
- utreda förutsättningarna för en vuxpengsregion i Stockholms län

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

13. **Arbetsmarknadsnämnden** ska bidra till att sänka trösklarna in på arbetsmarknaden.
14. **Arbetsmarknadsnämnden** ska stärka företagarperspektivet i stadens arbetsmarknadspolitik.
15. Centerpartiets förslag till budget 2017 och inriktning för 2018 och 2019 för **Arbetsmarknadsnämnden** godkänns.

Avfallsnämnden

Nämnden bildades i samband med att kommunfullmäktige bolagiserade stadens avfallsverksamhet 2014. Nämnden har verksamhetsansvaret för avfallshanteringen enligt miljöbalken och andra författningar. I detta ligger att upprätta förslag till renhållningsordning och avfallsplan samt att upprätta förslag till taxor för hämtning, transport och behandling av hushållsavfall.

Omfattningen av nämndens uppgifter är reglerad i lag och författning. Stockholms stadshus AB:s dotterbolag Stockholm Avfall AB svarar för utförandet av den faktiska avfallsverksamheten. Nämndens ledamöter utgör genom personalunion även styrelse för Stockholm Avfall AB. Budget för nämndens verksamhet upprättas därför inom Stockholm Avfall AB.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

16. Centerpartiets förslag till budget 2017 och inriktning för 2018 och 2019 för **Avfallsnämnden** godkänns.

Exploateringsnämnden

Nämnden ansvarar för markförvaltning och markexploatering inom stadens gräns och för den mark staden äger utanför stadens gräns som ska avyttras eller exploateras. Arbetet med att avyttra mark som staden äger utanför stadens gräns ska intensifieras och därmed ge ökade intäkter. Försäljningen kan ske direkt till berörda intressenter eller på den öppna marknaden utifrån marknadsmässiga förutsättningar. Vidare ansvarar nämnden för frågor om förvärv, överlåtelse eller upplåtelse av fastigheter, tomträtter och andra nyttjanderätter. Nämnden ska genomföra gällande detaljplaner för gator, vägar, torg, parker och andra allmänna platser på stadens mark och på annan mark som nämnden förvaltar. Nämnden ska även samverka i arbetet med att utveckla planeringen för stadens framtida bostadsförsörjning tillsammans med berörda nämnder och kommunstyrelsen. Nämnden ansvarar vidare för myndighetsutövning för hamnfrågor.

160 000 nya bostäder

Nämnden har en vital roll när vi planerar den kraftigt växande staden på ett sätt som möjliggör expansion samtidigt som vi lägger grunden för en hållbar stad. I syfte att nå denna målsättning har det tillsatts en projektledare under kommunstyrelsen, en bostadsgeneral, vars syfte är att samordna det förvaltningsövergripande arbetet och identifiera och undanröja flaskhalsar och problem som riskerar att försena eller fördyra bostadsprojekt. Bostadsgeneralen ska också utgöra kontaktyta gentemot byggherrar i deras kommunikation med staden kring dylika problem. Tillsammans med bostadsgeneralen och stadsbyggnadsnämnden ska nämnden planera för en långsiktig bostadsförsörjning med 160 000 nya bostäder fram till 2030, varav 50 % av nyproduktionen ska vara hyresrätter. Ett tätt och lösningsfokuserat samarbete med bostadsgeneralen är en grundförutsättning för att kunna nå det höga bostadsmålet.

Genom att bland annat bygga högre i kollektivtrafiknära lägen så använder vi stadens mark mer effektivt och sparar parker och grönområden. Då blir det även möjligt att använda kollektivtrafik på ett långt mer effektivt sätt än idag. Det är viktigt att nämnden strävar efter och verkar för att Stockholm ska fortsätta att utvecklas som en hållbar stad med integrerade lösningar för vatten, avlopp, energi och transporter.

Hög och tät stad

Om staden ska kunna värna grönområden samtidigt som byggtakten ökar, är det viktigt att hitta nya sätt att förtäta på lämpliga platser. För att minska buller, förbättra luftkvaliteten och få fler bostäder i strategiska lägen ska ett systematiskt arbete med att överdäcka järnvägsspår och större trafikleder startas. Genom att bygga bort fysiska barriärer kan mer tillgänglighet skapas i staden samtidigt som den urbana miljön kan läkas. Nämnden ska tillsammans med stadsbyggnadsnämnden konkretisera visionerna för överdäckning av spårområdet norr om Centralstationen och börja planera för anläggandet av Klarastaden, samt presentera konkreta planer för en överdäckning av Nynäsvägen söder om

Gullmarsplan. Överdäckningsprojekt innehåller ofta flera komplexa frågeställningar som berör risker och komplicerade kalkyler. För detta krävs både kunskap och långsiktigt planering. Därför ska nämnden utarbeta en övergripande överdäckningsstrategi för hela staden.

Stockholms unika läge vid Mälaren och Saltsjön ger oss stora möjligheter att bygga flytande boenden. Inställningen att stadens vattenspeglar endast har visuella värden tillhör det förflutna och vi ska framgent uppmuntra ett användande av vattenspeglarna, även för boende. Därför ska nämnden tillsammans med stadsbyggnadsnämnden och intresserade externa aktörer, initiera ett stort projekt för en flytande stadsdel i Mälaren.

En förutsättning för att möjliggöra den täta och gröna staden, med ett minskat bilberoende, är att den växer inifrån och ut. Nämnden ska tillsammans med stadsbyggnadsnämnden prioritera att förtäta staden inifrån dess centrala delar, och komplettera existerande ytterstadsområden med nya bostäder.

I samband med förtätning av existerande områden ska nämnden, tillsammans med trafiknämnden, verka för att skapa ett mer stadsmässigt gatunät med bättre kopplingar i stadens ytterområden. Ett väl sammankopplat gatunät underlättar gång- och cykelflöden inom bostadsområden samtidigt som det ger bättre förutsättningar för en utökad närservice i gatuplan.

Nämnden ska i samarbete med stadsbyggnadsnämnden ta fram riktlinjer som förenklar för bostadsrätts- och hyresrättsföreningar att bygga på sina fastigheter. Det finns stor potential att tillskapa tusentals nya bostäder i innerstaden genom att bygga på 1-3 våningar. Dessa påbyggnader kan med fördel smälta in i den redan existerande fastigheten genom att följa den rådande stilen.

Alla nya markanvisningar för kontorsbebyggelse ska ske i kollektivtrafiknära lägen för att reducera bilberoendet och underlätta för resande med kollektivtrafik och cykel. Nämnden ska även ta fram en strategi för hur utländska byggbolag kan aktiveras på Stockholms bostadsmarknad i syfte att öka konkurrensen och höja den stadsmässiga kvaliteten på projekten. Ett problem som utländska byggherrar själva ofta uppmärksammar är hur svenska regelverk inte översätts till andra språk. Därför krävs krafttag från staden för att översätta sina egna regelverk och om inga hinder föreligger i samverkan med både landsting och stat. Problemet har lett till följande situation: Sverige har många gästarbetare, få men få utländska byggherrar som vill bygga här.

Bostäder och folkliv på stadens kajer

Tillsammans med stadsbyggnadsnämnden får nämnden i uppdrag att initiera processen av att knyta samman den östligaste delen av Folkungagatan och det kommande bostadsprojektet "Kvarteret Persikan" på östra Södermalm, med en helt ny stadsdel med 2500 bostäder och 100 000 kvm kontor vid Londonviadukten och yttre Masthamnen. Ett område som idag kännetecknas av asfaltsytor och parkeringsplatser, och som är outnyttjat under kryssningsfartygens lågsång. Det vattennära läget lämpar sig väl för attraktiva bostäder och publika verksamheter och en sammankoppling med Folkungagatan och kvarteret Persi-

kan skulle vara ett lyft för hela Södermalm. I och med tunnelbanans förlängning till Nacka kommer östra Södermalm få en helt ny station i Sofia, vilket möjliggör goda kollektivtrafikförbindelser i den nya stadsdelen.

Centerpartiet anser att denna nya vattennära stadsdel bör präglas av arkitektur inspirerad av hamnstäder såsom Hamburg, Amsterdam och London, och att den nya stadsdelen med fördel kan existera i symbios med hamn- och färjetrafiken på platsen. Nämnden får tillsammans med stadsbyggnadsnämnden i uppdrag att under 2017 inleda en arkitektävling för den aktuella platsen.

Nämnden ska även undersöka förutsättningarna för att exploatera Söder Mälarstrand där bostäder och lokaler helt eller delvis byggs på Riddarfjärden. Projektet ska även säkerställa att en publik strandpromenad med aktiviteter och stadsliv skapas. I samband med detta ska nämnden utreda hur strandskyddet påverkar bostadspotentialen i vattennära lägen och föreslå lämpliga förändringar av lagstiftning.

Slussen

Arbetet med Nya Slussen är efter många års debatter nu beslutat och ska genomföras. Inom nämndens investeringsbudget ska, inom projektet Slussens beslutade budget, inrymmas en provisorisk kapacitetsstark lösning för cyklister, gångtrafikanter och kollektivtrafik och bilister mellan Stadsgården och Skeppsbron. Nämnden ska även, tillsammans med kulturnämnden och trafiknämnden, tillgodose att tomma ytor vid Slussen tillgängliggörs för tillfälliga kulturella evenemang och konstnärliga inslag under ombyggnationen utifrån kommunstyrelsens riktlinjer för idéburen stadsutveckling. Slussen kan därigenom vara en intressant, föränderlig och unik resurs för stockholmarna under projektets genomförande.

Det är även hög tid att hitta en permanent lösning för en lokal fiskmarknad i Stockholm. Sedan Stockholms fiskauktion öppnade i Slakthusområdet har lokalt fångad fisk i Stockholmsregionen blivit enklare att inhandla för grossister, fiskhandlare och restauranger i Stockholm. Dock finns det ingen permanent lösning för en fiskmarknad som riktar sig direkt till konsumenter. När nu Slussen byggs om till en attraktiv mötesplats ser vi goda möjligheter att etablera en permanent plats för en fiskmarknad i den nya handelsytan. Slussen kommer att rivas och byggas om i etapper under närmare tio års tid.

Samfinansiering och kollektivtrafik

För att säkerställa att nödvändiga infrastrukturinvesteringar håller jämna steg med den höga befolkningstillväxten, samtidigt som staden värnar sina begränsade finansiella resurser, ska nämnden, tillsammans med stadsledningskontoret och trafiknämnden, ta fram en samfinansieringsstrategi. En samfinansieringsstrategi ska utforma riktlinjer för hur staden, genom systematiska förhandlingar med privata fastighetsägare, kan internalisera en del av den markvärdesökning som sker inom det privata fastighetsbeståndet till följd av offentliga infrastrukturinvesteringar. Då Stockholms läns landsting ansvarar för Stockholms och

regionens, kollektivtrafikutbyggnad ska ett nära samarbete och en tät dialog föras även med dem.

Kollektivtrafik ska finnas på plats vid dag ett när stockholmare flyttar in i nybyggnationsområden, något som tyvärr inte har uppfyllts på många platser. Nämnden ska därför utforma en modell för exploateringsavtal i samarbete med landstingets trafikförvaltning och berörda exploitörer. I dessa avtal ska kostnaden för kollektivtrafik i nybyggnationsområden delas av aktörerna fram till dess att kollektivtrafikunderlaget är tillräckligt för att trafikförvaltningen kan axla hela ansvaret.

På många platser i staden skulle närheten till kollektivtrafik förbättras om ytterligare en eller fler uppgångar byggdes till tunnelbane- eller pendeltågsstationer. Nya uppgångar leder också till förutsättningar för nya bostäder. Nämnden ska därför, i samverkan med andra nämnder, kartlägga var det finns förutsättningar och behov för nya uppgångar. Tyvärr innebär en nyöppnad uppgång nya kostnader för SL. Det är investeringskostnader i nya spärrar och ökade driftskostnader i form av spärrvakter. Centerpartiet vill därför att nya uppgångar blir spärrfria för att undvika den kostanden. Istället ska fler biljettkontroller ske vid stationerna.

Vidare får nämnden i uppdrag att tillsammans med stadsbyggnadsnämnden och trafiknämnden utreda på vilka platser staden med enkla medel kan knyta samman pendeltågsstationer och tunnelbaneuppgångar på ett tydligare och för resenärerna mer begripligt sätt.

Nämnden ska tillsammans med trafiknämnden peka ut 10 platser som är lämpliga för elladdning av bussflottan. Med ett tillräckligt antal noder kan vi åstadkomma en fullskalig elektrifiering av bussflottan och en tystare och mer attraktiv stadsmiljö.

Boulevardisering

Nämnden ska, tillsammans med trafiknämnden, stadsbyggnadsnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden omvandla ett antal stora motorleder i ytterstaden till stadsboulevard, kringgärdade av tät kvartersbebyggelse. Det ligger stora markresurser invid dessa motorleder och boulevardisering kan ge upphov till tusentals attraktiva bostäder samtidigt som det markant ökar de urbana kvaliteterna i stora delar av ytterstaden. Exempel på lämpliga vägar vars potential ska utredas är Skärholmsvägen, Örbyleden, Magelungsvägen, Huddingevägen, Bergslagsvägen och Södertäljevägen. Dessa områden ska sedan kollektivtrafikförsörjas med snabbussar, så kallad BRT (bus rapid transit).

Planera för ökat cyklande

För att skapa en mer heltäckande redovisning över stadens investeringar i cykelvägar ska nämnden följa upp och redovisa anläggandet av cykelvägar i exploateringsområden. Vid nybyggnation ska det tidigt planeras för ett ökat cyklande och behovet av cykelparkeringar ska beaktas. Nämnden ska i samverkan med Stockholms Stads Parkerings AB, det regionala cykelkansliet och trafik-

nämnden i Stockholms läns landsting samt berörda grannkommuner verka för fler infarts- och utfartsparkeringar. Nämnden ska tillsammans med trafiknämnden aktivt kommunicera hur cykelnätet i staden förbättras till boende i närområdet så att detta uppmärksammas av stockholmarna.

Miljöstaden Stockholm

Miljöprofilsområden som Hammarby sjöstad och Norra Djurgårdsstaden är viktiga skyltfönster där ny miljöteknik kan visa vägen för hållbara lösningar och stadsmiljöer i världsklass. För att behålla och utveckla Stockholms kompetens har nämnden, i samarbete med övriga berörda nämnder, fått i uppdrag att ta fram ett antal småskaliga miljöpetsområden bestående av ett antal hus eller kvarter där det är möjligt att prova ny miljöteknik och stadsbyggnadsplanering. Detta för att, i samarbete med forskare och näringsliv, erbjuda försöksområden som kan driva på utvecklingen och se till att Stockholm behåller sitt försprång som världsledande miljöhuvudstad. Detta arbete ska fortgå, och 15 nya miljöpetsområden med olika profiler, utplacerade över hela staden, ska under 2017 inrättas.

Stockholm har redan intagit en tätposition i omställningen till den hållbara staden genom miljöprofilprojektet Hammarby Sjöstad, Norra Djurgårdsstaden och Hållbara Järva. Det är därför naturligt att gå vidare och som första stad i världen miljöklassa cityområdet. Kommunstyrelsen ska leda arbetet som ska ske som ett tillägg till Vision för City. Nämnden ska även utveckla det sammanhängande området Slakthusområdet och Söderstaden till ett nytt bilreducerat miljöprofilområde. Nämnden ska vidare verka för att byggherrar planerar in solceller i exploateringsprojekt på ett tidigt stadium.

Centerpartiet vill även att nämnden och stadsdelsnämnden Södermalm, tillsammans med externa aktörer, inleder arbetet med att inrätta "Stockholm Low Line". Längs det nedlagda tågspåret på Södermalm ovanför Årstaviken och invid Eriksdalsbadet vill Centerpartiet skapa en ny parkattraktion i klass med och inspirerad av The High Line i New York. När Centerpartiets kreativa förslag har hanterats av staden har flera nämnder uttalat sig positivt, vilket borde beaktas i det fortsatta programarbetet för Södra Skanstull. Med en helt ny publik parkmiljö längs spåret kommer en plats som i dagsläget är underutnyttjad bli en urban attraktions- och rekreationsplats för stockholmarna, med parkliv, odlingslotter och café- och restaurangverksamheter.

För att värna antalet grönområden i staden, men också för att skapa nya, vill Centerpartiet att varje byggherre som planerar att exploatera mark med syfte att bygga bostäder också ska bli tvungen att bidra till en sådan utveckling. Detta kan vara genom att de anlägger en egen pocketpark i anslutning till de nybyggda bostäderna. Men det kan också vara i form av att de betalar pengar till en öronmärkt intäktspost i var samtliga intäkter går till anläggningen av nya parker och grönområden. Ett bra exempel på välanvänd och vacker pocketpark är Monica Zetterlunds park i Vasastan.

Nämndens showroom för sammanhållen miljökommunikation ska bibehållas. Utställningen över Stockholms arbete med hållbar stadsbyggnad gör att stadens

invånare och besökare kan ta del av stadens tidigare, pågående och kommande miljöinsatser på en öppen och centralt belägen plats. Det är viktigt för att sprida kunskap och skapa en ökad förståelse för de klimatutmaningar vi står inför. Norra Djurgårdsstaden Innovation ska även intensifiera samarbetet mellan företag, akademi och staden samt aktivt arbeta för att skapa kontakter med nya samarbetspartners.

Markprissättning och energikrav

Nämnden ska ta fram en modell för avdrag för nyttigheter från prismodellen om ljus bruttoarea (ljus-BTA). Exempel på nyttigheter är cykelrum av hög kvalitet, attraktiva avfallsutrymmen, gröna tak och umgängesytor på taken. Byggherrar ska även kunna erhålla en bonus för höga exploateringsstal i kollektivtrafiknära och centralt belägna områden. Nämnden ska implementera stadens grönytefaktor i samtliga exploateringsprojekt, i samråd med miljö- och hälsoskyddsnämnden, i syfte att stärka stadens grönstruktur. Nämnden ska även utreda hur stadens markprissättning kan bidra till en ökad hållbarhet och en tätare och livligare stadsmiljö.

I nyproducerade byggnader, på av staden markanvisad fastighet, ska energianvändningen vara högst 55 kWh/m² men minskad miljöpåverkan kräver också att åtgärder vidtas i det befintliga fastighetsbeståndet. Detta kan med fördel utvecklas i samråd med Energicentrum.

Effektiv infrastruktur och kraftnät

Att infrastrukturen i Stockholm inte förhindrar byggandet av nya bostäder är centralt i en smart stadsplanering. Om inga praktiska hinder föreligger borde nybyggd infrastruktur, så som kraftledningar, byggas på ett sätt som inte förhindrar att nya bostäder kan byggas på platser. Ett problem på flertalet platser i Stockholm har varit att just kraftledningar, som tidigare hängt ovanför jord och nu ska rivas, grävs ner på ett sådant sätt så att det blir omöjligt att bygga bostäder eller andra hus ovanpå, eftersom man måste kunna komma åt kraftledningen genom att gräva i jorden. En lösning på problemet är en att bygga in kraftledningen i en underjordisk kulvert, så att den ändå går att komma åt. Lösningen är förvisso mer kostsam, men det är en i längden god investering då den i slutändan möjliggör byggandet av många fler bostäder i Stockholm.

Från markansvisning till byggnation

Hela Stockholm ska vara attraktivt. En mångfald av boende och boendeformer ska etableras i staden. Nämndens markansvisningar ska vägledas av målsättningen om en god funktionsblandning, gärna med kommersiella lokaler i bottenplan och en mångfald av upplåtelseformer i hela staden, hyresrätter, bostadsrätter, ägarlägenheter, studentbostäder och småhus. Samtidigt som vi gör det lättare att bygga behöver vi ställa hårdare krav på att de aktörer som fått en markansvisning också sätter igång och bygger. Med den akuta bostadsbrist som råder i Stockholm idag är det ohållbart att tilldelade markansvisningar inte utnyttjas. Därför ska nämnden tydligt deklarerat att staden drar tillbaka markansvisningar som inte utnyttjas inom två år.

För att minska den byråkratiska stelbentheten och den ofta alldeles för tröga byggprocessen vill Centerpartiet låta bygg- och fastighetsbolag inkomma med förslag till detaljplaner som sedan prövas av staden.

I syfte att främja en attraktiv och varierad stadsbild ska nämnden, tillsammans med stadsbyggnadsnämnden, markanvisa och planlägga ett större, sammanhängande område för att skapa en unik stadsdel med nydanande arkitektur i världsklass. En lämplig plats för detta är exempelvis Lövholmen. Nämnden ska, tillsammans med stadsbyggnadsnämnden och trafiknämnden, planlägga ett större område vid Söderstaden, där gatunätet och den grundläggande infrastrukturen dras upp och ett antal riktlinjer tas fram såsom miljöprestanda, täthet och bottenlokaler, men där privata gärna småskaliga, byggföretag fyller ut planen allt eftersom.

Nämnden ska skapa goda förutsättningar för utveckling av högre utbildning och forskning samt för att öka antalet arbetsplatser i nya utvecklingsområden i ytterstaden. För att säkerställa en långsiktigt hållbar tillgång på bostäder för studenter ska nämnden ta fram en särskild studentbostadsplan. Nämnden ska även i nära samarbete med berörda nämnder och bolag utreda lämpliga platser för tillfälliga studentbostäder.

Nämnden ska tillsammans med stadsbyggnadsnämnden tillse att staden i avtal och detaljplaner för nya bostadsområden sätter av ytor för så kallade bokaler, där det är tillåtet att både bo och vara verksam företagare. Det kan till exempel handla om en mindre butik i anslutning till en lägenhet. I planerandet av nya områden i staden är det en självklarhet att nämnden ska upplåta mark i erforderlig grad för förskolor och skolor.

Nämnden ska skyndsamt återkomma till kommunstyrelsen med konkreta förslag på var tillfälliga asylbostäder snabbt kan sättas upp och nyttjas. Därtill också arbeta aktivt för att skapa förutsättningar för grundläggande närservice, tillräckliga kommunikationer och säkra social trygghet.

Nämnden ska, tillsammans med stadsbyggnadsnämnden och trafiknämnden, fortsätta implementeringen av så kallade gröna parkeringstal. Gröna parkeringstal innebär att staden ger en byggherre reducerad parkeringsnorm om byggherren väljer att tillhandahålla positiva mobilitetstjänster. Exempel på positiva mobilitetstjänster är cykelparkeringar av väldigt hög kvalitet, bilpoolsparkering och medlemskap i en bilpool, elbilsparkering, lastcykelparkering och intelligenta lastrum för hemleveranser.

Nämnden ska, tillsammans med stadsbyggnadsnämnden och trafiknämnden, premiera bilpoolsinfrastruktur vid nya exploateringar. En ökad bilpoolsanvändning bland stadens medborgare garanterar en förbättrad framkomlighet och en minskad miljöpåverkan. Bilpoolsinfrastruktur, som ett komplement till kollektivtrafik, cykling och gång, ska därför vara lättillgänglig i hela staden.

Bällsta Radartorn stoppar Stockholms utveckling

En stor bromskloss i vägen för att bygga högt har varit, är och kommer att vara Bällsta radartorn. Radartornet ligger i stadsdelen Bällsta i Bromma. Radartornet är både funktionellt i militära och civila syften. Det är beläget på stadens mark som i sin tur arrenderas av Luftfartsverket(LFV) som också äger tornet. En skyddszon som LFV upprättat i enlighet med EU-lagstiftning täcker stora delar av Stockholms stad men också i kranskommuner så som Sundbyberg, Solna och Järfälla. Inom skyddszonen så får hus som byggs inte vara alltför höga, annars riskerar de att störa ut radarstationens kartläggning av flygtrafiken vilket sedermera kan leda till allvarliga kollisioner. Därför remitteras alla nya hus som ska byggas som ska bli över 20 meter höga till LFV redan innan de byggs. Det är för stadens förvaltningar obligatoriskt att remittera dessa byggnader.

Radartornet är en stor bidragande orsak till att många tidigare förslag på skyskrapor i Stockholm stoppats eller sänkts. Några exempel är Tellus Tower, Norra Tornen men också de planerade skyskraporna i Marievik. Det sätter dessutom stopp för utveckling i både Solna och Sundbyberg.

Ska Stockholm utvecklas och växa betyder det att staden måste ha möjlighet att kunna bygga högre hus. Ska vi lösa bostadsutmaningen är det en förutsättning att vi kan bygga både högt och tätt. Ska vi göra det krävs det att Bällsta Radartorn på något sätt förändras, det vill säga byggs om eller flyttas. Vad en sådan förändring kostar finns det idag ingen vetskap om. Därför föreslår Centerpartiet att en utredning för en sådan förändring genomförs. Det är långt ifrån rimligt att ett radartorn som hindrar så mycket stadsutveckling har placerats så nära Sveriges största stad, en av Sveriges snabbast växande städer och en av Europas snabbast växande storstadsregioner. Att utreda frågan är en nödvändig investering för Stockholms framtid.

Exploateringsnämnden ska under 2017:

- Intensifiera avyttring av mark som staden äger utanför stadens gräns
- Verka för att arbetet med att nå bostads målet om 160 000 bostäder till 2030
- Konkretisera visionen och verka för en överdäckning av spårområdet i Västra City och planer för anläggandet av Klarastaden
- Ta fram konkreta planer för en överdäckning av Nynäsvägen söder om Gullmarsplan samt göra en översyn av vilka platser i staden som lämpar sig för överdäckningar
- Redan 2017 initiera projektet att tillsammans med stadsbyggnadsnämnden och externa intressenter bygga en flytande stadsdel i Mälaren.
- Prioritera att förtäta staden inifrån dess centrala delar, och komplettera existerande ytterstadsområden med nya bostäder
- Ta fram en strategi för att aktivera utländska byggbolag i Stockholm
- I samverkan med landstinget och staten översätta svenska regelverk till engelska för att locka utländska byggbolag till Stockholm
- Undersöka förutsättningarna för ett nytt bostadsområde längs Söder Mälarstrand som byggs helt eller delvis i Riddarfjärden

- Exploateringsnämnden ska utreda hur strandskyddet påverkar bostadspotentialen i vattennära lägen
- Tillgängliggöra tomma ytor under ombyggnationen av Slussen för konstnärliga och kulturella inslag.
- Att uppdraga åt exploateringsnämnden att utreda förutsättningarna för att reservera en permanent plats för en kommersiell aktör att bedriva fiskmarknad vid Nya Slussen.
- Verka för att alla nya markanvisningar för kontorsbebyggelse ska ske i kollektivtrafiknära lägen
- Ta fram en samfinansieringsstrategi
- Kartlägga var staden kan anlägga nya tunneluppgångar i anslutning till befintliga stationer
- Tillsammans med trafiknämnden peka ut 10 platser som är lämpliga för elladdning av bussflottan
- Tillsammans med trafiknämnden, stadsbyggnadsnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden omvandla ett antal stora motorleder i ytterstaden till stadsboulevarder
- Tillsammans med trafiknämnden aktivt kommunicera hur cykelnätet i staden förbättras till boende i närområdet
- Inrätta 15 stycken småskaliga miljöpetsområden i staden
- Bistå arbetet med att miljöklassa City.
- Utveckla Slakthusområdet och Söderstaden till ett nytt bilreducerat miljöprofilområde
- Inrätta "Stockholm Low Line" längs det nedlagda tågspåret på Södermalm ovanför Årstaviken
- Utreda möjligheten till öronmärkning av resurser i exploateringsavtal till parker och grönområden
- Återinföra stadens showroom för sammanhållen miljökommunikation på Kulturhuset
- Utreda hur stadens markprissättning kan bidra till en ökad hållbarhet och en tätare och livligare stadsmiljö
- Upprätthålla stadens ambitiösa krav på energiförbrukning i de exploateringsavtal som träffas med byggherrar vid marköverlåtelse.
- Att alltid kräva kulvertlösningar när kraftledning ska grävas ned
- Markanvisa och planlägga ett större, sammanhängande område för att skapa en unik stadsdel med nydanande arkitektur i världsklass. En lämplig plats för detta är exempelvis Lövholmen
- Införa så kallade "bokaler" i nya exploateringsavtal.
- Skyndsamt återkomma till kommunstyreslen med konkreta förslag på var tillfälliga asylbostäder snabbt kan sättas upp och nyttjas
- Utreda Bällsta radartorn för Stockholms framtid

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

17. **Exploateringsnämnden** intensifiera avyttring av mark som staden äger utanför stadens gräns.

18. **Exploateringsnämnden** ska konkretisera visionen och verka för en överdäckning av spårområdet i Västra City och planer för anläggandet av Klarastaden.
19. **Exploateringsnämnden** ska ta fram konkreta planer för en överdäckning av Nynäsvägen söder om Gullmarsplan.
20. **Exploateringsnämnden** ska inleda en arkitekttävling för en ny stadsdel med bostäder och kontor i Masthamnen
21. **Exploateringsnämnden** ska tillgängliggöra tomma ytor under ombyggnationen av Slussen för tillfälliga kulturella och konstnärliga evenemang.
22. **Exploateringsnämnden** ska tillsammans med trafiknämnen peka ut 10 platser som är lämpliga för elladdning av bussflottan
23. **Exploateringsnämnden** ska upprätthålla stadens ambitiösa krav på energiförbrukning i de exploateringsavtal som träffas med byggherrar vid marköverlåtelse.
24. **Exploateringsnämnden** ska utveckla Slakthusområdet och Söderstaden till ett nytt bilreducerat miljöprofilsområde.
25. **Exploateringsnämnden** ska, tillsammans med trafiknämnden, stadsbyggnadsnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden omvandla ett antal stora motorleder i ytterstaden till stadsboulevarder
26. **Exploateringsnämnden** ska inrätta 15 stycken småskaliga miljöspetsområden i staden
27. **Exploateringsnämnden** ska återinföra stadens showroom för sammanhållen miljökommunikation på Kulturhuset.
28. **Exploateringsnämnden** ska inrätta "Stockholm Low Line" längs det nedlagda tågspåret på Södermalm ovanför Årstaviken
29. **Exploateringsnämnde** ska utreda en höjning eller flytt för Bällsta radartorn
30. Centerpartiets förslag till budget 2017 och inriktning för 2018 och 2019 för **Exploateringsnämnden** godkänns.

Fastighetsnämnden

Staden ska äga och utveckla byggnader som långsiktigt behövs för stadens olika verksamheter och andra byggnader bör säljas. Nämnden ansvarar för lokaler som inte naturligt passar in i stadens fastighetsförvaltande bolag samt naturvårdsområden och reservat utanför stadens gräns. Nämnden ska aktivt delta i stadsutvecklingen inom sitt ansvars- och sakområde. Uppdraget omfattar förvaltningsbyggnader, kommersiella fastigheter, kulturfastigheter, mobila paviljonger, vissa naturvårdsområden och reservat utanför stadens gräns, slakthusområdet, torg och saluhallar samt idrottsanläggningar.

Staden ska ha en aktiv fastighetsförvaltning som innebär både försäljning och förvärv av fastigheter. De fastigheter som staden bygger för stadens verksamheter ska byggas flexibelt så att de anpassas till olika typer av verksamhet, efter behov. Stadens fastigheter ska vara energieffektiva och leverera en sund inomhusmiljö samt vara fria från miljö- och hälsofarliga ämnen. Nämnden har ett viktigt uppdrag att kontinuerligt minska energianvändningen i stadens egna byggnader och anläggningar i enlighet med stadens miljöprogram. Detta arbete ska ske i samverkan med Energicentrum. Nämnden ska inventera det egna beståndet och återkomma till Kommunstyrelsen med förslag på var asylbostäder kan inrymmas.

Matstaden Stockholm

Centerpartiet ställer sig positivt till stadens försäljning av Söderhallarna. Vi tror att en ny ägare kan innebära en vitamininjektion till verksamheten i huset. Medborgarplatsen är en mycket viktig del av staden och Södermalm. Just nu är platsen otrygg under stora delar av dygnet och den lever inte upp till sin potential. Staden bör tillsammans med den nya ägaren starta ett projekt för att göra Medborgarplatsen och dess stråk från Björns trädgård till Fatbursparken och Södra station, mer attraktivt och tryggt. Ett sådant projekt kan innefatta en översyn av torghandel och annan kommersiell verksamhet, belysning, grönska, gång- och cykelstråk samt möjligheterna till om- och tillbyggnad av befintliga byggnader. Genom så kallad placemaking, där boende och företag i området inkluderas i stadens process, kan området bli mer attraktivt och tryggt än idag. Såväl idéer som finansiering från privata aktörer ska kunna tas emot i processen.

Hötorgets saluhall samt Östermalms saluhall är matdestinationer värda att bevara och utveckla. Centerpartiet vill att saluhallarna fortsätter att vara viktiga mötesplatser för mat och dryck, med ett fortsatt stort utbud av aktörer och lunchalternativ. Det är viktigt att platserna tillgängliggörs för nya aktörer och att man arbetar aktivt för att öka förutsättningarna för lokala mat- och dryckesproducenter. Vidare ser Centerpartiet stora möjligheter för saluhallarna att utvecklas kvällstid.

Nämnden förvaltar fastigheter kring Brunkebergstorg och spelar därför en viktig roll i det pågående arbetet med att utveckla torget till en levande plats i city. Torget som under lång tid varit en av Stockholms mest outnyttjade ytor ska bli

till en blomstrande del av det nya stadsutvecklingsområdet City. Torget ska tillgängliggöras för stockholmarna genom att möjliggöra för uteserveringar, kulturaktiviteter och food trucks att fylla delar av torget. Brunkebergstorg ska ses som en flexibel resurs där staden kan omforma platsen kreativt och temporrätt under ombyggnationen.

Gröna tak och levande stadsmiljö

Nämnden ska bedriva ett aktivt arbete med ekosystemtjänster på stadens fastigheter. Gröna tak och urbana odlingar är en resurs som både kan bidra till en bättre miljö i staden och ge energibesparingar. Nämnden ska därför intensifiera arbetet med att anlägga gröna tak och väggar där så är möjligt på befintliga fastigheter samt vid större ny- och ombyggnationer. Detta arbete ska ske i samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden och dra nytta av stadens framtagna grönytefaktor. Upprustningen av Medborgarhuset på Södermalm medför goda möjligheter att ta tillvara de stora takytorna som finns på fastigheten.

För att utveckla stadsmiljön i Norra Djurgårdsstaden och göra området öppet och attraktivt för alla stockholmare ska gasklockorna i tegel fyllas med kulturverksamheter, matmarknad för lokalproducerad mat, ungdomsverksamhet, konserter och natt- och klubbiv.

Förnybar energiproduktion på stadens fastigheter

Teknikutvecklingen har gjort småskalig och förnybar energiproduktion lönsam. Genom denna utveckling håller gränssnittet mellan producent och konsument på att suddas ut.

Kommunstyrelsen utredde under 2013 hur staden kan arbeta med förnybar energiproduktion i sina egna fastigheter, vilket ledde fram till ett principdokument som 2014 antogs av kommunfullmäktige. I beslutet uppdrogs till berörda nämnder och Stockholms Stadshus AB att inventera sina fastigheter för att ta fram en investeringsplan för detta. Mot bakgrund av detta avsätts för nämndernas fastigheter investeringsmedel för investeringar i förnybar energiproduktion som nämnden administrerar. Arbetet med att uppföra sådana anläggningar för förnybar energiproduktion ska påbörjas under 2017.

Miljöklassning och miljöcertifiering av stadens fastigheter

För att säkerställa att stadens byggnader är miljömässigt hållbara ska nämnden intensifiera sitt arbete med att miljöklassa och miljöcertifiera sitt bestånd. Detta ska ske i samråd med miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Fastighetsnämnden ska under 2017:

- genomföra en aktiv fastighetsförvaltning som innebär både försäljning och förvärv av fastigheter
- inventera det egna fastighetsbeståndet och återkomma till Kommunstyrelsen med förslag på var asylbostäder kan inrymmas.
- initiera ett projekt för att göra Medborgarplatsen mer attraktivt och tryggt

- utnyttja takresurserna för gröna tak på Medborgarhuset vid upprustningen
- utveckla stadens saluhallar för utökade öppettider och tillgängliggöra för nya aktörer
- investera i förnybar energiproduktion på stadens fastigheter
- miljöklassa och miljöcertifiera det egna beståndet

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

31. **Fastighetsnämnden** ska investera i förnybar energiproduktion på stadens fastigheter.
32. Centerpartiets förslag till budget 2017 och inriktning för 2018 och 2019 för **Fastighetsnämnden** godkänns.

Kultur- och idrottsnämnden

Centerpartiet föreslår en sammanslagning av kulturnämnden och idrottsnämnden. Det innebär att förvaltningarna slås ihop och resurser sparas.

Nämnden ansvarar för huvuddelen av stadens kultur- och idrottsverksamhet. Detta omfattar ansvar för stadens bidragsgivning och stöd till kulturell verksamhet, idrottsföreningar och andra sammanslutningar. Nämnden ska vara den primära samtalspartnern för alla kultur- och idrottsföreningar och ansvarar för bland annat stadsmuseet, stadsbiblioteken, Stockholm konst (konstkansliet), konstnärlig utsmyckning av allmänna platser, kulturskolverksamhet och medborgarskapsceremonin.

Nämnden utgör även stadens kompetens i arkeologiska och bygghistoriska frågor. Nämnden har hand om upplåtelse av skolidrottshallar och gymnastiksalar under den tid lokalerna inte används för skoländamål. Nämnden har därtill hand om ärenden som rör taxor och subventioner för upplåtelse av anläggningar för idrottsverksamhet. Därutöver ansvarar nämnden för fiskevård inom stadens vatten samt för båtplatser och friluftsverksamhet. Nämnden är stadens arkivmyndighet och ansvarar för Stockholms stadsarkiv. Stadsarkivet är systemägare för stadens gemensamma e-arkiv.

Stockholms rika föreningsliv utgör grunden för en stor del av stadens kulturella verksamhet och idrottsverksamhet. Där erbjuds medlemmar en gemenskap och meningsfull fritid, vilket är av särskilt stor betydelse för barn och ungdomar. Det är viktigt att staden och den ideella sektorn samverkar. Nämnden ska tillhandahålla goda förutsättningar för föreningsverksamheten. Barn och ungas kulturutövande och idrottande är prioriterat.

Nämndens resurser ska fördelas så att förutsättningarna för att utöva kultur och idrott är jämlika mellan flickors och pojkars, kvinnors och mäns idrottsutövande. Kultur- och idrottsföreningar som får stöd av staden ska aktivt arbeta för att motverka all form av diskriminering, mobbning, kränkande behandling och kriminell verksamhet. Nämnden ska arbeta aktivt för att utveckla utbudet av idrotts- och fritidsverksamhet för barn och ungdomar med funktionsnedsättning. Tillgången till anläggningar för kultur- och idrottslivet ska förbättras och ska ständigt optimeras och antalet timmar som utnyttjas i stadens anläggningar ska öka. Samarbetet med utbildningsnämnden om samutnyttjande av gymnastiksalar ska formaliseras så att tillgängliga lokaler utnyttjas fullt.

Frigör kulturen från politiska pekpinnar

Kultur skapas av människor själva och ska i så stor utsträckning som möjligt stå fri från politisk påverkan. Samtidigt blir staden mer attraktiv och stadsmiljön mer levande med nyskapande och tankeväckande kultur. Kulturen har ett centralt och viktigt värde i människors liv, den utgör det salt som behövs för att människan ska kunna skapa sig mening i en föränderlig värld. Kultur kan bidra till att skapa förståelse mellan människor och över

generationsgränser. Den är ett viktigt verktyg för att öka toleransen och möjliggöra varje människas individuella livsresa.

Centerpartiet tror att den urbana livskvaliteten skapas i skärningspunkten mellan människors möten, kreativa intryck, kultur och marknad. Alltför länge har en ideologisk vänstersyn fått prägla Sveriges och Stockholms kulturpolitik och rest en barriär mellan kultur och kommers som skadat båda. Centerpartiet vill riva denna gräns. Politiken ska finnas där för att stimulera och främja förutsättningarna för nyskapande kultur och konst, utan att rucka på principen om att politikens klåfingrighet ska hålla sig på armlängs avstånd. Vi vill se ett brett kulturutbud som präglas av mångfald och ett stort spektrum av röster och berättelser som syns och hörs, där utövandet har en central plats. Vi behöver både breddkultur och spetskultur och motsättningarna mellan de två ska rivas och de båda ska stimuleras av varandra.

På senare tid har fenomen som crowd funding visat att det kommersiella intresset för spetskultur är fortsatt stort. Vi anser därför att det är dags för politiken att ta ett steg tillbaka och minska sin direkta påverkan på kulturutbudet och dess innehåll. Detta kan ske på flera sätt, bland annat genom att öka valfriheten genom att införa kulturcheckar, att privatisera och tillåta mecenatsarbeten för bibliotek och för kulturen, att förenkla regelverket för föreningar att genomföra kulturevenemang i staden, att visa större tolerans för gatukonst och alternativ kultur samt att låta stockholmarna själva få inflytande över den konstnärliga utsmyckningen i staden. Andra former som kan stärka den ideella kulturen är Ideburet offentligt partnerskap där ideella kulturföreningar kan bidra och utföra viktiga tjänster gentemot staden samtidigt som det kan stärka civilsamhällets finansiering.

Mer valfrihet med kulturcheckar

Vi är övertygade om att det går att öka människors valfrihet i vilket kulturutbud som de vill ta del av samtidigt som vi med gemensamma resurser säkrar barn och ungas möjligheter till kulturupplevelser. Inom område efter område så ser vi hur mycket enklare det blir när utövaren kan ha en direkt relation till sin kund eller i det här fallet publik. För att barn- och ungdomskulturen ska stämma bättre med de behov som varje ung har så ska nämnden utreda ett system där alla under 19 år får kulturcheckar som är inlösningsbara för kulturaktiviteter.

Det är en rättviseaspekt att alla som vill kan få del av det skattefinansierade kulturstödet. Informationen på kulturchecken gör det också transparent vad som är offentlig finansierad kultur. Genom kulturchecken får många individer ett större urval, ett incitament att delta i kulturlivet, och vi tydliggör samtidigt hur mycket som subventioneras via offentliga medel. Genom kulturchecken gynnas mångfald och demokrati och kanske också tillkomst av försörjning för fler entreprenörer. På detta sätt går mer av de offentliga medlen till just barn och unga istället för att hamna på mellanhänder.

Alla barns och ungdomars intressen är lika viktiga och egna initiativ ska uppmuntras. Därför ska staden ha ett rättvist system för prioriteringar av tidstill-

delningar i lokaler och andra fördelningsfrågor. Detta är inte minst viktigt ur ett jämställdhetsperspektiv.

En ny bibliotekspolitik

Biblioteken ska vara viktiga mötespunkter och kulturcentrum i staden. Även om skillnaderna är stora mellan biblioteken är nytänkandet i allmänhet för dåligt och miljöerna inte tillräckligt spännande och inspirerande. Centerpartiet vill skaka liv i biblioteken genom att överlåta driften till personalgrupper eller till privata företag. Vi vill se större variation och engagemang i att utveckla biblioteksmiljön och göra den attraktiv för fler. Vi vill se bättre öppettider, fler kulturvenemang, bättre kaféer och öppnare gränssnitt till stadens offentliga och kommersiella miljöer. Vi ser även gärna mecenatsarbeten där ett företag exempelvis kan gå in och finansiera en viss avdelning mot att få varumärket uppmärksammat i det sammanhanget. Möjligheten att kombinera en kostnadsfri och skattefinansierad biblioteksverksamhet med till exempel kaféverksamhet kan också innebära möjlighet att öppna fler ”mikrobibliotek”, exempelvis i anslutning till kollektivtrafiken, inte minst när nya stadsdelar växer fram runt om i staden.

Lika tillgång till kultur

Alla barn och unga som växer upp i Stockholm ska ha likvärdig tillgång till professionell kultur och till eget skapande. Skolans har en viktig roll för att se till att alla barn nås av kulturevenemang denna roll bör stärkas då vi på det sättet kan säkerställa att alla barn nås av kultur.

Stockholms stad har startat det viktiga El Sistema-projektet för att ge fler barn i socialt utsatta områden möjlighet att växa genom musiken. El Sistema ska ge familjer i socioekonomiskt svaga områden möjligheten att delta och vara en aktiv och attraktiv del i kulturlivet så att barn och unga får tillgång till nya förebilder och blir bekanta med ett professionellt kulturliv. Centerpartiet ger därför nämnden i uppdrag att utöka verksamheten till fler skolor i ytterstadsområdena.

Kulturskolan är en viktig kulturinstitution som är det första steget för många att närma sig musik och kultur. Fler barn och unga bör få denna möjlighet. Med målet om fler som kan utöva musik och kultur bör staden utreda möjligheten att inrätta en kulturskolepeng som kan följa barnet i dess val av kulturskola. Detta skulle ge incitament för stadens verksamhet att förbättra sin undervisning och öppna upp för andra kulturutövare att skapa sig fler intäktskällor. Vi tror också att vi på detta sätt kan korta köerna till vissa uppskattade ämnen i Kulturskolan.

Gatukonst berikar stadsmiljön

Stockholms stad måste visa större tolerans för gatukonst och alternativ kultur. Till viss del har detta skett genom de nya riktlinjerna för idéburen stadsutveckling, där staden ska välkomna initiativ från medborgare, organisationer och företag som vill berika stadsmiljön. Den nuvarande klotterpolicyn ska göras om

till en renodlad skadegörelsepolicy, där fastighetsägarna själva får större inflytande över sina fasader.

Lagliga väggar ska få uppföras på olika lämpliga platser i staden, gärna i samarbete med privata näringslivet eller civilsamhällets organisationer. Centerpartiets inställning är att kultur ska komma underifrån och därför ska regelverket för föreningar förenklas när det gäller att genomföra kulturevenemang i staden.

Konst på stockholmarnas villkor

Centerpartiet tror på människors förmåga att själva avgöra vilken typ av konst de vill ta del av och till vad deras pengar ska gå. Idag tvingas byggbolagen avsätta 1 % av sin budget för nybyggnation till konstnärlig utsmyckning. I många projekt innebär det stora summor och alltför ofta leder det till underliga bedömningar av vad som kan godtas som konst. Vi vill se över hur denna modell kan förändras för att motverka orimliga och kostnadsdrivande konsekvenser och vi vill att delar av pengarna istället ska avsättas till en medborgarfond där stockholmarna kan söka pengar till sina egna initiativ. På så vis får invånarna ökade möjligheter att påverka sitt närområde och förverkliga sina idéer. Initiativen behöver inte nödvändigtvis vara kopplade till konst utan syftet ska vara att förbättra närområdet och stadsmiljön på det sätt som de boende föredrar.

Alternativ plats till alternativt Nobelpris

Right Livelihood Award, även kallat Alternativa Nobelpriset, delas varje år ut för att hedra och stödja de som erbjuder praktiska och exemplariska lösningar på de viktigaste utmaningarna världen står inför. Genom åren har 162 pristagare från 67 länder tagit emot priset.

Fram till och med år 2015 har priset alltid delats ut på Sveriges Riksdag. Det har varit en symboliskt viktig lokal för priset, därför att många av pristagarna är kontroversiella i sina hemländer. Signalen att Sveriges Riksdag öppnar sina dörrar för dem kan påverka utvecklingen i hemländerna i rätt riktning. Mycket oroväckande är nu att priset inte verkar få delas ut i riksdagens lokaler. Det är naturligtvis ett mycket märkligt agerande ur ett svenskt perspektiv, eftersom vi vill och ska vara en demokratisk förebild i världen.

Om nu inte priset kan delas ut i riksdagen behöver priset en alternativ lokal. Vad vore då mer lämpligt än Stockholms Stadshus, där Nobelprisbanketten hålls varje år? Att Stockholms stad, Sveriges huvudstad, sänder signalen att till vår stad är alla de som kämpar för människors fri- och rättigheter välkomna, vore av viktigt budskap som vi vill att Stockholm ska stå för.

Folkliv och konst under byggnationen av Nya Slussen

Nämnden ska tillsammans med exploateringsnämnden och trafiknämnden, tillgodose att tomma ytor vid Slussen tillgängliggörs för tillfälliga kulturella evenemang och konstnärliga inslag, exempelvis lagliga graffittiväggar, under ombyggnationen utifrån kommunstyrelsens riktlinjer för idéburens stadsutveckling. Slussen kan därigenom vara en intressant, föränderlig och unik resurs för

stockholmarna under projektets genomförande. Samtidigt kan dessa satsningar under Slussens ombyggnation också bidra till ett nytt perspektiv på att utvecklingen av stadsmiljön kan vara föränderlig och allt som genomförs inte förevigt behöver vara en del av stadsbilden.

Open streets

Centerpartiets ambition är att fortsätta ifrågasätta hur gaturummet används. Vi vill skapa ett flexibelt synsätt på hur det offentliga rummet används och ge det levande stadslivet mer utrymme. Ett led i detta arbete genomfördes under förra mandatperioden under namnet ”Open streets”. Det var ett uppskattat evenemang där gatan stängdes av för trafik och stadsliv och kultur fick ta plats. Det är därför beklagligt när den rödgrönrosa majoriteten snabbt valde att avveckla idén.

Vi vill fortsätta utveckla konceptet och att Open streets blir permanent återkommande varje sommar. Gator ska omvandlas till mötesplatser och torg och utökas till fler stadsdelar och fler stora centralt belägna gator.

Låt idrottsrörelsen vara en nyckelspelare för integrationen

Idrottsrörelsen spelar redan idag en stor roll för att skapa gemenskap och delaktighet bland barn, unga och vuxna. Oavsett bakgrund och förutsättningar kan man delta i en inkluderande verksamhet där ömsesidig respekt och förståelse mellan människor kan växa. Vi vill ge idrottsrörelsen ett förtydligat uppdrag att stärka arbetet med mångfald och inkludering i föreningarna. Till exempel kan idrott för nyanlända vara ett viktigt steg för att bli en del av samhället och hitta till goda gemenskaper.

Upprusta befintliga idrottsanläggningar och bygg nya

Nämnden ska fokusera på att inventera behovet av reinvesteringar och rusta upp befintliga anläggningar framför tillskapandet av nya anläggningar. För att långsiktigt hålla kostnaderna nere ska nämnden fortsätta samarbetet kring vid byggnationer av enklare hallar. Nämnden ska ägna särskild uppmärksamhet åt hur samarbetet med näringslivet och idrottsföreningarna kan bidra till fler anläggningar. Nyttjandet av hallarna måste också effektiviseras, fler idrotter måste kunna samsas i anläggningar som passar för flera sporter. Nyttja dygnets sena och tidiga timmar för mer idrott.

Det är inte bara bostäder det råder brist på i Stockholm. Det finns även ett stort behov av att skapa fler idrottsytor. Centerpartiet anser att stadens tak kan vara en viktig del av lösningen. Vissa idrotter och motionsaktiviteter, såsom tennis och badminton skulle fungera alldeles utmärkt att göra på taken, en lösning som finns i andra tätbebyggda städer runtom i världen. Nämnden får därför i uppdrag att under 2017 inventera takytor som väl kan lämpas för nya idrotts- och motionsytor. I Centerpartiets iver att nyttja staden effektivare bör också en inventering av underutnyttjade platser, så kallade wasted spaces, undersökas som möjliga idrottsytor. Sådana ytor skulle kunna vara under broar där exempelvis basketbollsplaner skulle kunna anläggas.

Fastighetskontoret har ansvaret för att förvalta de flesta av Stockholms stads bergum. Totalt är det 49 bergum som omfattar en total yta på 56 000 kvadratmeter. Den största delen av den ytan, drygt 40 000 kvadratmeter, är sju publika garage bland annat Katarinagaraget på Södermalm och Konserthusgaraget vid Hötorget. Centerpartiet vill att nämnden tillsammans med fastighetsnämnden utreder möjligheterna för att använda resterande 15 000 kvadratmeter till nya idrottsytor och anläggningar.

Nämnden får även i uppdrag att under 2017 utreda och återkomma med besked om vilka ytterligare platser i staden där utegym kan anläggas.

Friluftsliv- och båtliv

Nämnden är stadens kontaktyta gentemot båtklubbar och fritidsfiske. Nämnden ska tillvarata och underlätta stockholmarnas intressen av ett rörligt friluftsliv- och båtliv. I detta uppdrag ligger exempelvis att samarbeta med närliggande kommuner för att skapa lämpliga lösningar för det rörliga friluftslivet till lands och sjöss. Nämnden ska tillsammans med båtklubbarna minska problemet med miljögifter som kommer från bottenfärger och rengöring av båtar genom att uppföra spolplattor.

Energieffektiva anläggningar

Det är angeläget för både miljön och stadens långsiktiga ekonomi att energianvändningen minskar. Nämnden ska, tillsammans med fastighetsnämnden och energicentrum, genomföra energieffektiviserande åtgärder i stadens idrottsanläggningar. I samband med upprustning och renovering av stadens anläggningar ska det samtidigt investeras i energieffektiviseringsåtgärder. Målet är att sänka energiförbrukningen, minska miljöpåverkan och förhindra kapitalförstöring. Nämnden ska arbeta för att långsiktigt sänka energianvändningen och i allt högre grad använda klimatneutrala energikällor.

Fler externa aktörer

Det är viktigt att involvera föreningarna och låta dem ta ett bredare ansvar inom ramen för Lagen om offentlig upphandling. Nämnden ska fortsätta arbetet med att överlåta driften av idrottsanläggningar till andra genom upphandling. Vid upphandling i konkurrens bör idrottsföreningar uppmuntras att lämna anbud.

Stockholm har en god kommersiell marknad för gym. Därför är det svårt att förstå varför kommunen ska bedriva gymverksamhet vid sina 11 simhallar. Centerpartiet driver aktivt på för att kommunen inte ska bedriva verksamheter som konkurrerar med kommersiell verksamhet. Stadens gym bör upphandlas eller säljas då de inte kan räknas som en kommunal kärnverksamhet.

Fler bad i staden

Centerpartiet vill utveckla och bejaka Stockholms närhet till vatten. Att tillgängliggöra kontakten med vattnet för stadens invånare och besökare är en viktig uppgift för politiken.

Genom enkla medel såsom att montera badstegar på den befintliga strukturen kan staden enkelt skapa nya, säkra och tillgängliga platser för bad i staden. Stockholm har stor utvecklingspotential i sina vidsträckta strandlinjer. Gångvägar längs vattnet är populära inslag i stadsbilden och möjligheten att kunna bada mitt i storstaden är något som många stockholmare värdesätter högt. Genom att anlägga fler citybad, badbryggor och strandbad vill vi skapa nya naturliga samlingsplatser för solbadande stockholmare och turister. Vi vill även göra stadens kajer och vattenrum mer livfulla med exempelvis caféer, konst och marknader.

Nämnden ska under 2017 investera i och uppföra nya flytande citybad. Dessa ska vara lokaliserade i Hjorthagen, Riddarholmen och Hammarby Sjö. Citybadet ska innehålla bryggformationer, hopptorn, hygienfaciliteter och serveringsmöjligheter. Vi vill också att simbanor för motions- och träningssimning ska anläggas i anslutning till våra bad i staden. När Norr Mälarstrand byggs om ska ett citybad även anläggas där.

Liljeholmsbadet utgör en kulturell och historiskt viktig funktion. Det är ett av de sista offentliga baden som minner om tiden då offentliga anrättningar var sättet som befolkningen kunde sköta sin hygien. Badet har sin naturliga plats vid Hornstulls strand och utgör på det sättet en påminnelse om vad vi kan nyttja Stockholms vatten till. Centerpartiet har ambitionen att utveckla användningen av våra vatten inte avveckla, därför vill vi ”rädda” Liljeholmsbadet.

Utveckla möjligheterna till vintersport i Stockholm

Längdskidåkning växer som motions och tävlingsform i Sverige. Var femte startande i Vasaloppet 2015 var från Stockholm och andra lopp lockar allt fler i alla åldrar. Stadens skidspår är kraftigt underdimensionerade och det saknas en arena för skidsport i staden vilket innebär att skidåkare lämnar staden i jakten på skidspår och möjligheter att träna. Idag saknas möjlighet att träna skidåkning under tider utan snö i Stockholm. Nämnden får därför i uppdrag att undersöka lämpliga platser för längdskidåkning även under sommartid. Detta arbete ska ske i samarbete med länets övriga kommuner.

Släpp in sponsorerna

I Stockholms stad finns det ungefär 450 idrottsanläggningar som nämnden ansvarar för. Det handlar om ishallar, simhallar, bollplaner och idrottsplatser. Idrottsanläggningarna utnyttjas av allt ifrån motionsidrottare till elitidrottare. Inte sällan är anläggningarna exponerade i tidningar, radio och TV då olika typer av elitidrott utövas där.

Att Stockholms idrottsanläggningar exponeras gentemot allmänheten är något staden borde ta till vara på ett bättre sätt. Många miljoner skatte kronor går att spara när vi i framtiden bygger och rustar upp våra idrottsanläggningar. Detta genom att vara tillåtande och aktivt arbeta med sponsring.

Ett område som staden aktivt borde arbeta med är så kallad anläggningssponsring. Telekomföretaget Ericssons avtal med Stockholm Globe Arena samt telekomföretagets Tele2:s avtal med Stockholmsarenan om namnsponsring är två

goda exempel på hur staden kan agera med arenor och anläggningar i stadens ägo.

När nya stora projekt planeras så bör staden aktivt arbeta för att hitta lämpliga sponsorer. I arbetet med val av sponsorer bör föreningar med koppling till den aktuella anläggningen involveras, dessa besitter ofta en särskild kompetens som är värdefull för att hitta lämpliga sponsorer. Det finns många kommuner i Sverige som staden kan ta lärdom av, kommuner som arbetar systematiskt med sponsring och därigenom når framgång. På så sätt kan många skattekrönor sparas.

Kultur- och idrottsnämnden ska under 2017:

- Öka valfriheten genom att utreda ett system med kulturcheckar för alla under 19 år.
- Konkurrensutsätt biblioteken genom att överlåta drift till personalgrupper och företag.
- Uppmuntra mecenatsarbeten på biblioteken och inom kulturen
- Sprida El Sistema till fler skolor i ytterstadsområdena
- Utred möjligheten att inrätta en kulturskolepeng
- Gör om klotterpolicyn till en skadegörelsepolicy
- Inrätta ett flertal ”lagliga väggar” runt om i staden
- Förenkla regelverket för föreningar att genomföra kulturevenemang i staden
- Utreda hur den enprocentare av byggbolagens budget som idag avsätts till konstnärlig utsmyckning kan tas ut på ett mer ändamålsenligt sätt och avsättas i en medborgarfond
- Erbjud Right Livelihood Award att dela ut sitt alternativa Nobelpris i stadshuset
- Tillgängliggöra tomma ytor under ombyggnationen av Slussen för tillfälliga kulturella och konstnärliga evenemang
- Fortsätta utveckla konceptet Open streets och genomföra det under 2017
- Fortsätta sitt energieffektiviseringsarbete i samråd med energicentrum
- Verkar för fler externa aktörer genom överlåtelse av drift av stadens idrottsanläggningar
- Upphandla eller sälja stadens gymverksamheter
- Inventera takytor och underutnyttjade platser som kan lämpas för nya idrotts- och motionsytor så väl som för kulturella ändamål
- Utreda möjligheterna för att använda stadens bergtrum till nya idrottsytor och anläggningar
- Utreda och återkomma med besked om vilka ytterligare platser i staden där utegym kan anläggas.
- Fortsätta att samverka med båtklubbarna för att sänka utsläppen av miljögifter
- Uppföra tre nya flytande citybad varav ett med simbanor
- Genom enkla och kostnadseffektiva medel skapa nya, säkra och tillgängliga platser för bad i staden
- Verka för ökade möjligheter till vintersport

- Utarbeta en sponsringsstrategi i syfte att få in fler sponsorer på stadens idrottsanläggningar

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

33. Genomföra en sammanslagning av **Idrottsnämnden** och **Kultur-
nämnden**.
34. **Kultur- och idrottsnämnden** ska inrätta ett flertal ”lagliga väggar” runt om i staden
35. **Kultur- och idrottsnämnden** ska tillgängliggöra tomma ytor under ombyggnationen av Slussen för tillfälliga kulturella och konstnärliga evenemang
36. **Kultur- och idrottsnämnden** ska genomföra Open Streets även under 2017.
37. **Kultur- och idrottsnämnden** ska utarbeta en sponsringsstrategi i syfte att få in fler sponsorer på stadens idrottsanläggningar.
38. **Kultur- och idrottsnämnden** ska inventera takytor och underutnyttjade platser som kan lämpas för nya idrotts- och motionsytor
39. **Kultur- och idrottsnämnden** ska uppföra tre nya flytande citybad.
40. Centerpartiets förslag till budget 2017 och inriktning för 2018 och 2019 för **Kultur- och idrottsnämnden** godkänns.

Kulturnämnden

Centerpartiet föreslår en sammanslagning av kulturnämnden med idrottsnämnden. Det innebär att förvaltningarna slås ihop och resurser sparas. Se Kultur- och idrottsnämnden.

Kulturnämnden ska under 2017:

- Genomföra en sammanslagning med Idrottsnämnden.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

41. Centerpartiets förslag till budget 2017 och inriktning för 2018 och 2019 för **Kulturnämnden** godkänns.

Kulturnämnden: Stadsarkivet

Centerpartiet föreslår en sammanslagning av kulturnämnden med idrottsnämnden. Det innebär att förvaltningarna slås ihop och resurser sparas. Se Kultur- och idrottsnämnden.

Kulturnämnden: Stadsarkivet ska under 2017:

- Genomföra en sammanslagning med Idrottsnämnden.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

42. Centerpartiets förslag till budget 2017 och inriktning för 2018 och 2019 för **Kulturnämnden: Stadsarkivet** godkänns.

Kyrkogårdsnämnden

Nämnden ansvarar för förvaltningen av stadens egna och åt staden upplåtna begravningsplatser samt för frågor som rör begravningsverksamheten enligt begravningslagen. Verksamheten är finansierad via begravningsavgiften. Nämnden ska erbjuda de besökande rofyllda, vackra och miljömässigt hållbara begravningsplatser. För att möta en mångfald av stockholmare ska nya gravskick, exempelvis gravsättning av aska med hjälp av vatten, utredas och införas på fler av stadens begravningsplatser. Verksamheten ska fortsätta att miljöanpassas med avseende på utsläpp, drift och återvinning. Nämnden ska arbeta för bättre skyltning på begravningsplatserna.

Nämnden ska arbeta för att stadens alla begravningsplatser används och är attraktiva för stockholmarna. På begravningsplatsen Strandkyrkogården saknas ett kapell för ceremonier vilket medför att begravningsplatsen inte används så mycket som skulle vara möjligt och önskvärt. Nämnden ska upprätta en plan för en ny ceremonilokal i anslutning till Strandkyrkogården.

Begravningsverksamheten finansieras genom en särskild avgift som tillgodoses staden på samma sätt som skattededel. I olika omgångar har den rödgrönrosa majoriteten höjt begravningsavgiften utan att tydligt motivera varför. Som läget ser ut idag innebär nivån på begravningsavgiften att staden får in betydligt mer pengar än vad som krävs till de kostnader som avgiften ska täcka, det vill säga drift och förvaltning. Vi finner inga skäl att behålla begravningsavgiften på en nivå som inte motiveras av kostnaderna som den ska täcka, därför föreslår Centerpartiet en sänkning av begravningsavgiften med X öre jämfört med 2016.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

43. Begravningsavgiften sänks med 1 öre till 6,5 öre.
44. Planera för en ny ceremonilokal i anslutning till Strandkyrkogården.
45. Centerpartiets förslag till budget 2017 och inriktning för 2018 och 2019 för **Kyrkogårdsnämnden** godkänns.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Nämnden ansvarar för det övergripande miljö- och hälsoskyddet i Stockholms stad. Nämnden ansvarar för tillsyn enligt miljöbalken, livsmedels-, skydds-, smittskydds- och tobakslagstiftningen. Tillsynen omfattar bland annat miljöfarlig verksamhet, kemikalieanvändning, livsmedelshantering, inomhusmiljö och offentliga lokaler. Nämnden är även prövningsmyndighet för vissa av de verksamheter som omfattas av nämnda lagstiftningar. Till uppgifterna hör också miljö- och luftövervakning, bullerfrågor samt bevakning av miljöaspekter i stadens planer för byggande och trafikleder.

En hållbar stad

Ett växande Stockholm ställer krav på att vi bygger ut staden på ett hållbart sätt. Byggnader, transporter och systemlösningar ska utformas så att de minskar klimatbelastningen. Arbetet med miljöstadsdelar och hårda krav på energieffektivitet i nybyggnation ska ingå som centrala delar när staden utvecklas. Genom att förtäta redan befintliga stadsdelar, på redan hårdgjorda ytor och dra nytta av existerande infrastruktur kan vi spara grönytor och minska på behovet av bilresor. Hinder för att bygga höga hus, som till exempel riksintressen för kulturmiljövärd, bör avvägas gentemot mot andra intressen. Ny bebyggelse ska i första hand planeras i kollektivtrafikhärlägen, samtidigt är det viktigt att vi vågar bygga ut kollektivtrafiken i ett tidigt skede, det vill säga innan ett nytt bostadsområde står färdigt. Fungerande kollektivtrafik ska finnas på plats vid tiden för inflyttning i nya bostäder och arbetsplatser, eftersom det är då människor är mest benägna att etablera nya vanor och resesätt. Nya bostäder i lägen där boende blir beroende av bilen bör undvikas. I utbyggnaden av kollektivtrafik ska staden vara pådrivande i att testa nya finansieringsmodeller med berörda intressenter.

Nämnden ska dra nytta av stadens framtagna grönytefaktor som är ett styrinstrument för att säkerställa grönskande utemiljöer. Arbetet med gröna tak och urbana odlingar ska växlas upp genom att införa en så kallad odlingsnorm som successivt kan växla stadens parkeringsytor till odlingsytor, det vill säga ytresurser som kan bidra till bättre rena och sociala miljöer i staden.

Klimatarbetet

Kommunerna bär en viktig del av ansvaret för klimatanpassningen i Sverige. Klimatfrågan ska vara en kärnverksamhet för staden där förebyggandet av klimatförändringarna, samt anpassning, är en fråga för alla stadens verksamheter. På Centerpartiets initiativ har kommunfullmäktige fattat beslut om att staden ska upprätta en klimatanpassningsplan. Detta mot bakgrund av att staden kommer att utsättas för bland annat översvämningar och värmeböljor allt oftare under decennierna som följer. En viktig del i klimatanpassningen är att anpassa dagvattensystemet för mer intensiva regn samt aktivt använda sig av ekosystemtjänster och grönska som skydd mot extremt väder.

Mot bakgrund av de stora utmaningarna med klimatförebyggande åtgärder och klimatanpassning och faktumet att dessa är av stadsövergripande karaktär väl-

komnade vi inrättandet av ett klimatkansli som infördes under kommunstyrelsen 2016. Klimatkansliet ska ha det stadsövergripande ansvaret för att samordna stadens klimatpolitik och strategiska dokument tas fram i nära samarbete med nämnden.

Fossilbränslefritt Stockholm 2040

Centerpartiet står bakom målet om ett fossilbränslefritt Stockholm till 2040 men inser samtidigt att faktorer som staden inte råder över kommer att göra det svårt att uppnå. Hårt arbete kommer att krävas på många politiska nivåer och näringsliv, ett arbete som brådskar. Nämnden ska vara pådrivande i att staden intensifierar samarbetet med externa aktörer. Klimatpakten, stadens samverkan med näringslivet, ska utvecklas och ges högsta politiska prioritet.

Om mållåret 2040 ska uppnås blir det extra viktigt att staden får rätten att gå före på en rad områden som idag regleras nationellt. Det gäller bland annat rätten att ställa hårdare energikrav i nybyggda fastigheter och att delegera beslutsrätt till kommunerna vad gäller införande av lokala styrmedel, till exempel på trafikområdet. Ett område som kräver särskilda krafttag är att förnya fordonsflottan som senast 2030 ska vara oberoende av fossila bränslen. De nationella regelverken för hur mållåret 2030 ska uppnås måste förtydligas och konkretiseras.

Stockholms stads egen organisation ska gå före och vara fossilbränslefri år 2030. Detta mål är dock relativt okänt i stadens organisation och måste tydligare kommuniceras och konkretiseras. För att effektivisera stadens interna arbete föreslår Centerpartiet att alla projekt, med avseende på att mållåret 2030, samordnas under kommunstyrelsen i ett mer samlat miljöarbete.

Målet om fossilbränslefrihet innebär störst utmaningar inom transportsektorn och där är behovet av insatser i närtid som mest omfattande. Förutom det självklara att stadens egen fordonsflotta ska ligga i framkant bör staden sätta upp tydliga och hårda krav vid upphandling av transporttjänster. Vi efterlyser tydligare mål kring detta, både för stadens eget klimatarbete men även för att ge marknaden tillit till att politiken är pådrivande. Gällande till exempel biogasmarknaden är det oroväckande att det finns tecken på att företagen inte litar på att politiken är tillräckligt modig genom att sätta upp tuffa miljömål som främjar företag som vågar satsa på miljön. Orosmoln inom transportsektorn är att både flyg och sjöfart står för en växande andel av de globala utsläppen. Prognoser pekar på att utsläppen förväntas öka kraftigt till 2050 om inga åtgärder vidtas. Staden ska i detta hänseende trycka på för att utsläpp från flyg och sjöfart ska omfattas av internationella överenskommelser där transportslagen ska bära sina egna kostnader för utsläpp och klimatpåverkan.

En minskad personbilstrafik kommer att krävas för en transporteffektiv samhällsutveckling. Åtgärder som kraftigt kan bidra till minskningar av biltrafiken är hållbar stadsplanering genom förtätning, ökad funktionsblandad bebyggelse och förbättrad gång-, cykel-, och kollektivtrafik. Detta kommer att ställa hårda krav på att staden och regionen vågar utföra samhällsplanering och system med inriktning att gynna gång-, cykel- och kollektivtrafik framför biltrafik.

Förnybar energi

Fortums nya biokraftvärmeverk KVV8 invigdes 2016 vilket på sikt kommer att göra den fossilberoende KVV6 överflödig. Avvecklingen av KVV6 ska påskyndas, något som dessvärre inte verkar ske då det politiska ledarskapet saknas. Vi noterar att ansvarigt miljöborgarråd, både före och efter valet 2014, lovat att stänga KVV6 senast 2020. Detta samtidigt som beskeden från Fortum är att KVV6 kommer avvecklas senast 2030. Vi ser allvarliga risker för miljön med denna typ av motstridiga besked gällande avveckling. Staden ska tillsammans med Fortum omgående utarbeta en realistisk och ekonomisk ansvarsfull plan för en skyndsam avveckling av KVV6. Konsekvenserna för klimat och miljö ska väga tyngst. Nämnden är tillsynsmyndighet för Fortum Värmes anläggningar och ska som sådan bidra med kompetens för utfasning av resterande mängd fossil energi i stadens fjärrvärmenät.

En utmaning gällande energianvändningen är att hantera energikraven i nybyggnationen. Stadens arbete med att få ner energianvändningen i byggsektorn regleras till stor del av nationell lagstiftning och kommuners möjlighet att ställa krav har tyvärr begränsats. Det är viktigt att Stockholm kan ligga i framkant gällande hållbart byggande. I detta sammanhang vill vi betona vikten av att lagstiftningen om att förbjuda så kallade kommunala särkrav ses över. Enligt stadens miljöförvaltning har lagstiftningen inte fått någon rättslig betydelse. Detta är naturligtvis glädjande av många skäl, dels att Stockholms stad även fortsättningsvis kan gå före i energisnålt byggande, dels att marknaden verkar vara ointresserad av att vänta in lågt satta nationella krav. En orosfaktor är dock att lagstiftningen skapat förvirring bland såväl byggherrar som stadsplanerare. Att kunna ändra och påverka långsiktiga spelregler i svensk och europeisk lagstiftning är helt avgörande för att Stockholm ska kunna ligga i framkant i energiarbetet.

Centerpartiet vill att staden driver på för en mer offensiv energi- och klimatrådgivning. Det samarbete som finns mellan 27 kommuner i Stockholmsregionen gällande energiråd ska intensifieras och även innefatta tillsynsfunktioner. Det är till exempel alltför sällan som faktisk energiprestanda överensstämmer med teoretisk energiprestanda eftersom alla byggnader är individuella. Det behövs därför en ständig kontroll och utbildning för att en byggnad ska leva upp till sin design i syfte att sänka energikonsumtionen. Energikrav vid byggprojekt ska följas upp och skärpas. Även mätning och uppföljning av byggnaders energiprestanda ska förbättras i syfte att skapa bättre kontroll på driftoptimering samt effektiviseringsåtgärder.

Stadens energicentrum ska fortsätta bistå stadens förvaltningar och bolag i frågor som rör energieffektivisering i byggnader och anläggningar. Funktionen har en viktig roll i att minska stadens energianvändning och därmed sänka stadens kostnader och CO₂-utsläpp. Energicentrum ska utvecklas för att effektivt samordna och påskynda energieffektivisering och klimatåtgärder, och ha tät interaktion med stadens miljö- och klimatstrateg på stadsledningskontoret och det klimatutskott som enligt Centerpartiets förslag ska inrättas under kommunstyrelsen. Energicentrums tjänster ska erbjudas stadens nämnder och styrelser och

det utåtriktade arbetet gentemot till exempel bostadsrättsföreningar och företag ska öka. Nämnden ska kartlägga lämpliga platser för produktion av förnybar el i staden, utreda vilka energieffektiviseringar som ger störst effekt och följa utvecklingen av nya sätt att producera förnybar energi.

Avfall

Avfall kan både uppfattas som en resurs och ett problem. Hamnar det på fel ställe är det definitivt ett problem, om det återanvänds, återvinns eller skapar energi blir det i stället en resurs. Det bästa är dock om avfallet inte uppstår. Att staden utvecklas i riktning mot en cirkulär ekonomi, där råvaror och resurser, återanvänds är centralt för att nå en hållbar utveckling i staden. Staden ska ha höga ambitioner för att minska avfallet, både från boende och verksamma i staden. Avfallsplanens förslag om att minska mat- och restavfallet med knappt 2 % per person till 2020 är inte tillräckligt. Om vi ska få fart på arbetet med att förebygga själva uppkomsten av avfallet så måste detta avspeglas i ett ambitiösare mål. Det är i denna del som avfallsplanen huvudsakligen har sina brister. Att förebygga uppkomsten av avfall är det första steget i den så kallade avfallshierarkin, en viktig utgångspunkt i EU:s avfallsdirektiv som pekar ut prioriteringsordningen på avfallsområdet. Hierarkin innebär att avfall först och främst ska minimeras. Det avfall som ändå uppkommer ska i första hand förberedas för återanvändning, i andra hand materialåtervinnas, i tredje hand återvinnas på annat sätt till exempel genom energiutvinning och i sista hand bortskaffas genom exempelvis deponering. Denna prioriteringsordning ska tydligt avspeglas när en miljöstad som Stockholm sätter upp mål om minskning av avfall.

Mycket värdefullt material i avfallet går i dag till spillo, till exempel i förbränningen av avfall. Avfallsförbränning kan vara ett effektivt och miljövänligt sätt att ta om hand om avfall som inte längre kan återvinnas, men det bör alltid vara det sista alternativet i enlighet med avfallshierarkin. Materialet bör återvinnas så många gånger som möjligt innan det slutligen förbränns. Vidare slängs idag förpackningar och returpapper, som ska gå till materialåtervinning, i för stor utsträckning i soppåsen. Det är en misshushållning med resurser som måste förändras. Visionen ska vara ett system som utgår från människorna istället för tvärtom. Just nu hamnar alltför många av förpackningarna i hushållsavfallets soppåse istället för i behållare på stan. Producentansvaret är i grunden bra men fungerar dåligt när en tredjedel av soppåsen som tas omhand av kommunen består av förpackningar som förpackningsindustrin inte tar ansvar för. Rimligt är att kunna lämna allt på samma ställe och att det sker i fastigheten där man bor. Då kan också den tekniska utvecklingen med sopsugar och andra system utvecklas för att förenkla för stockholmarna och göra det lättare att nå miljömålen. Vägen framåt för ökad service, mer insamling och bättre materialåtervinning är långsiktiga spelregler som möjliggör investeringar och ett bättre samarbete mellan producenter och kommuner, samt att kommunernas inflytande måste öka.

Centerpartiet tog under alliansstyret förra mandatperioden initiativ till en stor satsning på biogas genom insamlande av matavfall från hushållen. Närmare 40 % av det som hamnar i soppåsen är matavfall. Om matresterna istället sorteras ut kan de behandlas biologiskt och omvandlas till biogas och biogödsel. Vi står

fast vid målet om att 50 procent av stadens matavfall ska samlas in till 2018 och 70 procent till 2020. Samtidigt inser vi att utvecklingen i Stockholm går alldeles för långsamt om vi ska nå målen. Den planerade optiska sorteringsanläggning i Högdalen kommer stå klar tidigast 2019 och kommer innebära en utökad fastighetsnära insamling för ett fåtal hushåll. Detta kommer inte att räcka för att uppnå målen. Det är givetvis en kapacitetsfråga för Stockholm Vatten som ska bygga anläggningen men framförallt ett bevis på att vi måste arbeta mer intensivt på flera fronter samtidigt. Den optiska sorteringsanläggningen kommer inte ändra på det faktum att vi behöver skruva upp reformtempot för både framtida och befintliga insamlingsmetoder. I detta arbete ska nämnden vara behjälplig genom sin expertkompetens inom biogasområdet. Nämnden ska ha en biogassamordnare och hålla en tät kontakt med biogasmarknadens aktörer. Det ligger i stadens intresse att de nationella villkoren för biogas är goda.

Gröna obligationer

Gröna obligationer är ett sätt att låna pengar till särskilt miljöinriktade investeringsprojekt. Det är ett verktyg för att öka medvetenheten om klimatrelaterade utmaningar och lösningar och samtidigt trygga gröna utvecklingsprojekt i staden. De utgör fortfarande en liten del av den totala obligationsmarknaden, men intresset och marknaden för gröna obligationer växer snabbt. Nämnden ska ta initiativ till att emittera gröna obligationer för att finansiera klimatsmarta och hållbara investeringar. I gröna obligationer kan staden paketera särskilt miljöinriktade investeringsobjekt, så att investerarna vet att pengarna går till projekt som är bra för framtiden. Investeringar som är kvalificerade att finansieras med gröna obligationer ska leda till mindre energianvändning och lägre klimatpåverkan. Pengarna som staden lånar inom ramen för den gröna obligationen ska vara öronmärkta för miljöprojekt och finns på ett särskilt spårbart konto som enbart används för investeringar inom ramverket för gröna investeringar. De gröna investeringsprojekten ska genomföras i den riktning som pekas ut av stadens Miljöprogram.

Ett giftfritt Stockholm 2030

Under förra mandatperioden tog Centerpartiet initiativ till stadens kemikalieplan och den nya funktionen Kemikaliecentrum hos miljöförvaltningen. Kemikalieplanens barnperspektiv innebär att verksamheter som skolor, förskolor och lekplatser har högsta prioritet. I uppgifterna ingår även att sprida kunskap till stockholmarna och att samverka med näringslivet. Kemikaliecentrums ska fortsätta sitt arbete för fler giftfria miljöer i Stockholm samt inventera förekomsten av gifter i stadens verksamheter och fasa ut dessa i enlighet med kemikalieplanen. För att klara målet om ett giftfritt Stockholm 2030 är det dagliga och strukturella arbetet som Kemikaliecentrum bedriver av yttersta vikt. Upphandling av ett centralt kemikaliehanteringssystem, kemikaliekraV i byggprocesser och upphandling, informationsarbete och åtgärder för giftfria miljöer i Stockholms förskolor är exempel på viktiga och konkreta åtgärder som kan göra skillnad på riktigt. På sikt vill vi att Kemikaliecentrum ska gå igenom allt som staden styr över gällande gifter och farliga kemikalier.

Luft och vatten

Problem med luftföroreningar varierar kraftigt i staden. Staden jobbar med att få ned partikelhalterna, PM10, som bland annat orsakas av dubbdäck. Ett allvarligt problem för staden är att verktygen är begränsade i detta arbete. Förutom resurskrävande städning och dammbindning, som bara kan sänka partikelhalterna kortsiktigt på mellan 24-48 timmar, är dubbdäcksförbud på enskilda gator den metod som kan användas. I Norge har en dubbdäcksavgift införts i vissa kommuner för att få ner andelen som använder dubbdäck och därmed halterna av PM10. Avgiftskontrollen utförs huvudsakligen av kommunala parkeringsvakter på tankstationer men även av polisen i samband med andra trafikkontroller. Den lokala avgiften på användningen av dubbdäck har varit ett effektivt styrmedel för att få ned andelen dubbdäck i innerstäderna. Det har i sin tur haft positiv effekt på partikelhalterna och gränsvärden som tidigare överskreds har klarats. Med anledning av stadens problem med för höga partikelhalter bör staden, som har huvudansvaret för luftkvaliteten på lokal nivå, få ökade möjligheter att med lokala styrmedel åtgärda luftkvalitetsproblemen genom rätten att införa dubbdäcksavgifter. Vidare är det viktigt för staden att kunna införa lokala miljözoner för att komma tillrätta med andra utsläpp som till exempel kvävedioxid. Genom att ändra i Trafikförordningen kan kommuner ges möjlighet att införa sådana miljözoner. Det ligger ett tungt ansvar på regeringen att ge staden möjlighet att införa lokal beslutsrätt gällande dubbdäcksavgifter och miljözoner.

Enheten för Stockholms Luft och Bulleranalys, SLB-analys, ansvarar för luft och bullerövervakning och genomför utredningar på uppdrag av såväl företag som statliga och kommunala myndigheter samt bedriver forskning inom luftföroreningsområdet. En kompetenshubb inom staden som aktivt ska användas för att påverka luftsituationen i Stockholm. Inom staden är det främst trafiknämnden som har rådgivning över situationen och därför ska nämnden utöver sin myndighetsroll bistå Trafiknämnden med kompetens på området. Även regeringen och EU har behov av stadens expertkompetens på området.

Närheten till vatten medför ett mervärde för boende i befintlig och kommande vattennära bebyggelse. EU:s vattendirektiv har stor betydelse för stadens vattenvårdsarbete. Nämnden har en viktig roll för stadens vattenprogram och arbetar enligt stadens handlingsplan för att nå målet om att samtliga vattenföremål ska uppnå god ekologisk och kemisk status senast år 2021. Sjön Mågelungen, på gränsen mellan Stockholms stad och Huddinge kommun, ska restaureras i syfte att öka rekreationsbehov som finns lokalt i form av till exempel bad, fiske och paddling samt försköna miljön.

Regelförenkling och tillsyn

Nämnden ska kontinuerligt arbeta med regelförenkling. Genom uppföljning av verksamhetens NKI (Nöjd kundindex) kan företagets förutsättningar förbättras. Nämndens tillsynsverksamhet ska vara kostnadseffektiv och präglas av transparens. Tillsynen ska kombinera omsorgen om stockholmarnas hälsa och miljö med en insikt om företagandets villkor. Arbetssätt, bemötande, handläggning och attityder är faktorer som påverkar företagarnas arbetsituation och i för-

längningen viljan att expandera och växa. Förståelse hos företagen om varför regler finns eller hur avgifter beräknas skapar legitimitet samt kan göra stadens arbete mer kostnadseffektivt när antalet överklaganden kan minska. Nämnden ska ständigt förbättra metoder hur staden kommunicerar och beräknar avgifterna för nämndens tillsynsområden. Självkostnadsprincipen för tillsynen är viktig samt rätten att bedriva tillsyn på kommunal nivå. Den kompetens som nämnden besitter och som kommer stockholmarna till del är beroende av att dessa avgifter ligger på den lokala nivån.

Resultaten från diverse studier visar att det behövs ett bättre nationellt och internationellt nätverk för erfarenhetsutbyte i tillsynsfrågor. Särskilt gällande småföretagen som står för en allt större del av kommunernas tillväxt. Internationell erfarenhet visar bland annat att det kan vara mer effektivt att genom dialog hjälpa företagen att göra rätt istället för att straffa de företag som gör fel. Nämnden ska arbeta för att förbättra arbetsmetoder som särskilt ser till småföretagens villkor och potential. Staden ska också via nämnden undersöka förutsättningarna hos livsmedelsverket om att bli pilotkommun för en ny typ av livsmedelstillsyn där rådgivning och samarbete med företagarna blir ledstjärnan.

Internationellt föredöme

Stockholm ska behålla positionen som en världsledande miljöstad. Staden växade upp miljöarbetet under förra mandatperioden när Centerpartiet och alliansen styrde. 2010 blev Stockholm Europas första gröna huvudstad. 2013 blev stadens arbete med grön tillväxt prisat av OECD i en rapport om Stockholm. 2014 blev staden utnämnd till Årets klimatstad av WWF:s internationella expertjury. Staden ska vara samarbetsvillig och pådrivande i internationella samarbeten som driver arbetet med hållbara städer framåt. Genom medlemskap i internationella organisationer och nätverk kan staden agera som en global aktör för urbana frågor och bedriva ett aktivt påverkansarbete kring till exempel EU-lagstiftning. Centerpartiet betonar vikten av att enskilda projekt och program ständigt utvärderas för att säkerställa att stadens tid och resurser läggs på relevanta aktiviteter där konkreta resultat kan redovisas. Vi välkomnar erfarenhetsutbyte som kan ge positiva resultat både för Stockholm men också för att kunna påverka EU:s regelverk i en positiv riktning för Stockholm och andra europeiska städer.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska under 2017:

- Vara pådrivande i stadens arbete med att bygga en tät och hållbar stad
- Planera och verkställa nödvändiga åtgärder för ett fossilbränslefritt Stockholm 2040
- Informera om miljö- och hälsofrågor till stadens invånare och företag
- Utveckla Energicentrums tjänster genom en mer offensiv energi- och klimatrådgivning
- Ge fastighetsägare råd om hur de anlägger gröna tak eller solceller på taken
- Ta initiativ till att staden emitterar gröna obligationer för att finansiera klimatsmarta och hållbara investeringar

- Genom Kemikaliecentrum leda stadens arbete med att inventera och fasa ut gifter i stadens verksamheter för ett giftfritt Stockholm 2030
- Restaurera sjön Magelungen i syfte att tillmötesgå rekreationsbehov
- Anlägga, underhålla och tillgängliggöra naturreservat och grönområden
- Arbeta för att utveckla företagarperspektivet och regelförenkla
- Verka för internationellt erfarenhetsutbyte

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

46. **Miljö- och hälsoskyddsnämnden** ska driva på för att bygga en tät och hållbar stad.
47. **Miljö- och hälsoskyddsnämnden** ska planera och verkställa nödvändiga åtgärder för ett fossilbränslefritt Stockholm 2040
48. **Miljö- och hälsoskyddsnämnden** ska arbeta för ett förbättrat företagsklimat i Stockholms stad.
49. Centerpartiets förslag till budget 2017 och inriktning för 2018 och 2019 för **Miljö- och hälsoskyddsnämnden** godkänns.

Servicenämnden

På uppdrag av andra nämnder ansvarar nämnden för stadens ekonomi- och löneadministration med vissa tilläggstjänster, kontaktcenter, gemensam växel, koncernupphandling, administration av EU-projekt, kontrakts- och hyresadministration, rekryteringsstöd samt administration av sommarkoloniverksamhet med mera. Nämnden ska arbeta med att effektivisera stadens administrativa funktioner i syfte att sänka kostnaderna för stadens övriga nämnder till förmån för deras kärnverksamheter. Kommunstyrelsen ska i samarbete med nämnden regelbundet följa upp och utvärdera effektivitet och ekonomi för de tjänster som är överförda till nämnden. Uppföljningen ska omfatta servicenivåer, kundnöjdhet, uppföljning av indikatorer, processeffektivitet och kostnadsminskningar. Äldre direkt ska särredovisas inom nämnden.

Nämndens verksamhet är intäktsfinansierad och kan erbjuda upphandlingstjänster som kan beställas från andra nämnder och bolag mot ersättning. En prislista tas fram över tillhandahållna tjänster i samråd med kommunstyrelsen. Nämnden tecknar därefter avtal med respektive nämnd. Ersättningen för verksamheten får inte överstiga eller understiga nämndens självkostnad för den beställda verksamheten. Målet är att stadens totala kostnader för de uppgifter nämnden övertagit ska minska. Det är även viktigt att prissättningen inte avviker markant från marknaden i övrigt och att det råder lika villkor mellan nämnden och dess enskilda konkurrenter. Nämnden ska löpande kommunicera de aktuella serviceavtalen till nämnder och bolag för att det ska vara tydligt vad de kan förvänta sig.

Kontaktcenter Stockholm ska aktivt utveckla och presentera de olika tjänster som erbjuds. Personer med funktionsnedsättning ska på ett enkelt sätt kunna kommunicera med Stockholms stad. Det är därför viktigt att kontaktcenter har kunskap och kompetens kring de tekniska hjälpmedel som används av personer med funktionsnedsättning.

Hållbara och företagsvänliga upphandlingar

Nämnden är en viktig del i stadens arbete med att använda offentlig upphandling som ett styrmedel för att driva samhällsutvecklingen i hållbar riktning. Staden är en stor marknadsaktör och ska agera som en ansvarsfull sådan. Staden ska medverka till ett hållbart samhälle där miljö-, klimat- och sociala hänsyn ska tas i upphandlingar. Skattebetalarna ska erbjudas varor och tjänster av hög kvalitet till lägsta acceptabla kostnad. Staden ska höja ambitionen avsevärt i frågan om upphandling av livsmedel och mat till förskolor, skolor och äldreboenden. Den mat som staden handlar upp ska möta samma krav avseende djurhållning och miljö som ställs på svenska livsmedelsproducenter.

Att staden centralt via nämnden kan upphandla varor och tjänster som inte är verksamhets- eller nämndspecifika har många fördelar, både när det kommer till effektivitet, tidsvinster och ekonomisk styrning. Tydligare regler tillsammans med en utpräglad kompetens kring upphandling ska ge nämnden den tyngd som krävs för att stärka en hållbar kravbild på företagen som levererar.

Stadens företagarperspektiv är avgörande för att mindre företag ska kunna delta och lämna anbud, ett förfarande som idag inte är en enkel uppgift. Risker med regelverken ska fortlöpande utvärderas. Vidare är det av stor betydelse att fortsätta bevaka så att upphandlingar av livsmedel, som görs centralt redan idag, görs på ett sätt så att man kan ställa höga krav ur miljöhänseende av såväl stora som små producenter. Seriösa aktörer, rättssäkra arbetsförhållanden och konkurrens på lika villkor ska prägla alla stadens upphandlingar. Det är också av stor vikt att små och medelstora företag så långt det är möjligt inte utestängs från kommunala upphandlingar genom krav på omsättning eller liknande.

Skapa stadens eget "blocket"

Nämnden får i uppdrag att införa en stadsövergripande annonstjänst för möbler och andra saker som med fördel kan bytas mellan olika förvaltningar eller arbetsplatser inom förvaltningar. När en arbetsplats förändras eller flyttar blir det antingen kontorsmöbler över eller så behöver nya införskaffas. Genom en annonstjänst där förvaltningar kan lägga upp möbler de inte längre använder kan återanvändningen öka och nyinköp minska.

Fler elbilstaxis - anslut Stockholms stad till Nollzon

Nollzon är en ideell förening grundad av Vattenfall, IBM, Gröna Bilister, ABB och Sustainable Innovation för att göra transporterna i städer rena och tysta. Föreningen samlar intressenter som aktivt kan bidra till en snabb utveckling av elbilar, i första hand taxi. Nollzon bygger på att en större efterfrågan på elbilar kan nås genom att fler organisationer och företag antar Nollzons policy för taxi vilket är att alltid att få elbilsprioritet när taxi beställs. Därigenom skapas en stor efterfrågan, fler elbilar köps in hos taxibolagen och efterfrågan på fler snabbaddare höjs. Stockholms stad skulle som ansluten medlem kunna bidra kraftigt till driva på utvecklingen mot en renare taxiflotta i staden.

Servicenämnden ska under 2017:

- administrera och delta i den stadsövergripande upphandlingen av tjänstecyklar
- Verka för att staden genomför hållbara upphandlingar som bidrar till sund konkurrens
- ställa samma krav avseende djurhållning och miljö på den mat som staden upphandlar som ställs på svenska livsmedelsproducenter
- skapa en intern annonstjänst i staden
- Anslut Stockholms stad till Nollzon

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

50. Nämnden ska säkerställa att samma krav som ställs på svenska livsmedelsproducenter, med avseende på djurhållning och miljö, ställs på den mat som staden upphandlar.
51. Centerpartiets förslag till budget 2017 och inriktning för 2018 och 2019 för **Servicenämnden** godkänns.

Socialnämnden

Nämnden ansvarar för kommunövergripande frågor rörande omsorg om personer med psykiska och fysiska funktionsnedsättningar, socialtjänstens barn- och ungdomsverksamhet, missbrukarfrågor, ekonomiskt bistånd, hemlöshetsfrågor och samverkan med frivilligorganisationer på det sociala området. Nämnden ansvarar även för kommunövergripande frågor rörande drog- och brottsförebyggande arbete, tillståndsrådgivning vid utskänkning av alkohol och övriga uppgifter enligt alkohollagen och alkoholförordningen samt dödsboutredningar. Stadens forsknings- och utvecklingsverksamhet inom socialtjänstens område (FoU) ligger också inom nämndens ansvarsområde. Nämnden ansvarar för socialt arbete som exempelvis familjerådgivning, hemlöshet, jourverksamhet, skyddade boenden och uppsökande arbete. Nämnden ansvarar för branschråd med utförare inom funktionshinderområdet.

Nämnden har en samordnande och övergripande roll och ska bidra till utveckling av socialtjänsten i staden och medverka till att invånarna får likvärdiga och lika tillgängliga insatser oavsett var de bor i staden. Nämnden utarbetar riktlinjer för socialtjänsten i staden och ska även följa upp stadens samlade socialtjänstverksamhet. Nämnden ansvarar även för uppföljning av Stiftelsen Hotellhems hotellhemsverksamhet.

Nämnden säljer tjänster, bland annat institutionsvård för barn, ungdomar och vuxna missbrukare till stadsdelsnämnderna. Nämnden ansvarar för ett antal specialistfunktioner som familjerådgivning och rådgivning till missbrukare samt handlägger frågor om tillsyn och tillstånd för alkoholservice i stadens restauranger.

Nämnden ansvarar för att tillhandahålla avlösarservice på beställning av andra nämnder. Nämnden samverkar med ett stort antal frivilligorganisationer inom det sociala området och ansvarar för bidragen till dessa. De ideella föreningarna utgör ett viktigt komplement till stadens arbete. Deras arbete är viktigt för att minska utanförskapet i samhället. Nämnden har kommunövergripande ansvar för verksamhetsutveckling inom området budget- och skuldrådgivning.

Nämnden ansvarar för boende och integrerande åtgärder för ensamkommande flyktingbarn och ungdomar. Nämnden ansvarar för mottagandet av ensamkommande flyktingbarn från det att de ankommer till staden till dess att de av Migrationsverket anvisas och flyttar till annan kommun.

För upphandling av privata alternativ inom omsorgs- och stödverksamhet för äldre och för personer med funktionsnedsättning ska lagen om valfrihetssystem, LOV, tillämpas. Nämnden har, genom sitt kommunövergripande ansvar för omsorg om personer med fysisk och psykisk funktionsnedsättning, ansvar för att genomföra dessa upp-handlingar samt uppföljningsansvaret för avtal utifrån LOV som rör detta verksamhetsområde.

Vi ser med ökad oro på att majoriteten väljer att återkommunalisera verksamheter, i synnerhet som vi vet att flera av dessa verksamheter har visat goda resultat. För Centerpartiet är resultat och kvalitet viktigare än ägarformen.

Ett skyddsnät för alla

Socialpolitiken ska omfatta de mest utsatta människorna i vår stad.

Utgångspunkten är att vi ska skapa en stad där människor mår bra, känner sig fria att bestämma över sina egna liv och där så många som möjligt kan klara sig själva. Detta skapar och lösgör resurser för dem som verkligen behöver stöd.

Centerpartiet tror på det civila samhället. Allting behöver inte ordnas av kommunala tjänstemän. Ett exempel är ungdomsverksamhet. Vi anser att staden bör tillhandahålla samlingslokaler i varje stadsdel. Verksamheten i lokalerna kan däremot i hög utsträckning byggas på föreningar, ideella krafter och ungdomarna själva. Lokaler och platser som kan skapa kreativa miljöer för våra unga är många gånger att föredra framför lokaler som är helt färdigställda från dag ett.

Vi vill att civilsamhället ska återupprättas och rätten till självbestämmande värnas. Centerpartiet har en djup respekt för att trygghet innebär olika saker för olika människor och det är därför viktigt att det finns så stor frihet som möjligt att skapa sig sin egen trygghet, vad den än må vara. Men det finns vissa grundläggande behov som vi alla delar och därför behövs ett skyddsnät för grundtrygghet.

Centerpartiet anser att SL-kort ska ingå i normen för ekonomiskt bistånd då möjligheten att resa i staden är grunden för möjligheten att skaffa sig ett arbete och göra aktiva val inom valfriheten avseende exempelvis barnens förskola eller skola.

I staden förekommer en differentierad tolkning av socialtjänstens regler. Centerpartiet anser att vilken hjälp och stöd du har rätt till inte ska vara beroende av var i staden du bor. För att motverka problemet och för att arbeta för en större likvärdighet vill vi att nämnden tillsammans med stadsledningskontoret inleder ett arbete för att genomlys och samordna arbetet mellan stadsdelarnas socialtjänster. För detta arbete är det viktigt att upphandla extern expertis.

Ett öppet och välkomnande Stockholm

Centerpartiet har en vision om fri rörlighet. I Stockholm ska alla vara välkomna, oavsett varför de har sökt sig hit. Den som flytt från krig, svält och förtryck ska alltid kunna söka skydd i Sverige. En nyanländ kan i början behöva stöd för att hitta sin väg in i samhället och det är en självklarhet att sådant stöd ska finnas. Ett sätt att angripa fördomar och motsättningar är att skapa personliga möten som leder till ökad förståelse, till exempel genom mentors- eller fadderskapsprogram. Redan idag tar Stockholm ett stort ansvar för att välkomna så många som möjligt hit, men vi anser att det går att göra mer. Staden ska ha ett generöst mottagande av ensamkommande flyktingbarn.

Sverige och inte minst Stockholm ska ta sitt internationella ansvar och hjälpa flyktingar i den oerhört svåra situation de befinner sig i. Centerpartiet vill se blocköverskridande samtal om hur staden kan ta emot fler flyktingar och öka antalet asylboenden runt om i staden. Nämnden får i uppdrag att skyndsamt återkomma till kommunstyrelsen med konkreta förslag på var tillfälliga asylboenden snabbt kan sättas upp och nyttjas. Därtill ska nämnden även arbeta aktivt för att skapa förutsättningar för grundläggande närservice, tillräckliga kommunikationer och säkra social trygghet i angivna områden. I detta arbete är det viktigt att även ta lärdom av och samarbeta med de frivilligorganisationer som gör ett ovärderligt arbete för mottagande och integration i Stockholm.

Fri rörlighet – en hörnsten i EU-samarbetet

Friheten för den enskilde EU-medborgaren att fritt röra sig mellan medlemsländerna är en hörnsten i EU-samarbetet och kanske det mest uppskattade resultatet av Europasamarbetet. En frihet som naturligtvis gäller alla EU-medborgare inklusive de människor som är diskriminerade eller har svårighet att försörja sig i sina hemländer. Människor som vi under de senaste åren i allt högre utsträckning sett komma till Sverige i hopp om försörjning och bättre levnadsstandard. En utveckling som har förändrat stadsbilden i många svenska städer då resorna ofta resulterar i tiggeri på svenska gator. Stockholm har precis som många andra svenska städer på nära håll sett och upplevt denna utveckling.

Det finns tyvärr inga enkla och snabba lösningar på att utrota fattigdom och utsatthet, framförallt inte när det gäller långvarig diskriminering och utanförskap. För Centerpartiet är det uteslutet att kriminalisera att be om hjälp. Förutom det moraliskt mycket tveksamma att inskränka grundläggande friheter som att be om hjälp skulle det sannolikt bara sopa problemen under mattan. Fattigdomen försvinner förstås inte med ett tiggeriförbud. Men framförallt är ett förbud inte en lösning på de svåra problemen på vilka tiggeriet endast är ett symptom, nämligen det djupa utanförskap som fattiga EU-medborgare upplever i sina hemländer.

För att lindra den humanitära misären kan mycket göras på kommunnivå. Att lindra akut handlar framförallt om att hitta lösningar för boende. Ingen ska frysa ihjäl på Stockholms gator och vi måste hjälpa till att hitta sanitära lösningar. Genom stöd till civilsamhällets organisationer och alternativa boendeplatser med sanitära lösningar kan vi på kommunnivå göra mycket för att lindra den akuta situationen och humanitära misären som finns på vissa platser i Stockholm.

En del av de som kommer till Sverige och Stockholm vill inget hellre än att börja arbeta och kunna etablera sig i Sverige. Andra vill tjäna ihop tillräckligt mycket pengar för att kunna åka hem och försörja sin familj. Oavsett drivkraften för sysselsättning måste regler förenklas och innovativa lösningar skapas. För att skapa meningsfull sysselsättning behövs både reformer och smarta lösningar. Nämnden får mot bakgrund av detta i uppdrag att närmare utreda den så kallade *Mariefredsmodellen* för att hjälpa fattiga EU-medborgare att komma ut i arbete istället för att tigga.

På internationell nivå ska den svenska regeringen sätta ännu hårdare press, både bilateralt och via EU, samtidigt som Stockholms stad ska stödja organisationer på plats i hemländerna och bidra med kunskap och erfarenheter gällande inte minst socialtjänst och skola, men även alla människors lika rätt och värde.

Att säkerställa trygghet i det offentliga rummet innebär respekten för att lagen gäller lika för alla. Avhysningar, som ibland krävs, ska ske på ett rättssäkert och respektfullt sätt och alternativ måste finnas som härbergsplatser eller andra lösningar. Rättssäkerhet och likabehandling inför lagen är rättesnören vi inte får kompromissa med i ett anständigt samhälle. Inför en avhysning ska staden ansvara för att de människor som berörs blir informerade och hänvisade till de boenden som staden erbjuder. Staden ska också säkerställa att de boendes ägodelar inte förstörs, utan att de boende kan ta tillvara sina saker.

Missbruk

Centerpartiet jobbar hårt för att ingen människa ska börja missbruka och för att den som ändå har gjort det ska få hjälp. Synen på människor i missbruk måste i grunden förändras. Den som fastnat i ett missbruk har lika stor rätt som alla andra att få samhällets stöd och hjälp. Missbrukare får varken en väg ur sitt missbruk eller möjlighet att leva ett drägligt liv, då de stigmatiseras och stängs ute från samhället. Tyvärr styrs missbruksvården idag alltför mycket av värderingar som skuldbelägger individen, snarare än modern forskning och evidens. Valfärden måste möta individen i den situation han eller hon faktiskt befinner sig i.

Centerpartiet arbetar för att missbruksvården ska kunna erbjuda paketlösningar med jobb och bostad i kombination med behandling, till exempel läkemedelsassisterad behandling för narkomaner. Ingen vård ska villkoras. Kommunernas, landstingens och frivilligsektorns insatser ska samordnas. Volontärarbete bör uppmuntras och stöttas. Det bör finnas sammanhängande rehabiliteringsprogram i flera steg som omfattar behandling, uppföljning, boende, stimulerande sysselsättning och tandvård. Detta är viktigt för att få personer att komma ut ur sitt missbruk, men också för att erbjuda en väg tillbaka till samhället. Självklart ska detta ske i samförstånd med patienten. Allt stöd ska vara individanpassat. Vi vill inte generalisera människors behov.

På senare år har staden arbetat mer och mer med motiverande arbete och mindre med tvångsvård. Det här är ett arbete som Centerpartiet uppmuntrar och vill se en fortsättning på. Motiverande arbete bygger på att varje människa ska få hjälp på sin nivå och sina villkor, något som i längden är mycket mer framgångsrikt än att tvinga människor in i vård. Centerpartiet har varit drivande i det sprutbytesprogram som startat på försök i Stockholms läns landsting för att bland annat minska spridningen av blodsmittor bland narkomaner. Sprutbytesverksamheten innebär att narkomanerna får nya sprutor i utbyte mot gamla och använda sprutor. Genom sprututbytesverksamheten finns det också möjlighet till en utökad kontakt mellan missbrukare och myndigheter. Tack vare det kan personer som annars inte skulle ha kommit i kontakt med vården få hjälp att ta sig ur sitt missbruk. Det är en mycket viktig verksamhet som räddar liv.

Centerpartiet vill att sprutbytesprogrammet som ligger i anslutning till St Görans sjukhus på Kungsholmen permanentas. Vidare får nämnden i uppdrag att tillsammans med Stockholms läns landsting undersöka ytterligare platser i staden som kan lämpa sig för sprutbytesverksamhet.

Hedersrelaterat våld och förtryck

Under 2016 beslutade majoriteten i Stockholms stad om en strategi för arbetet mot våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck. Initiativet är lovvärt, men den beslutade strategin behöver kraftigt utvecklas. Det är beklagligt att majoriteten har valt att inte samarbeta över blockgränsen i en sådan viktig fråga där det också generellt finns en samsyn partierna emellan. Centerpartiet vill därför att Alliansen och den rödgrönrosa majoriteten över blockgränserna gemensamt arbetar vidare med att utveckla strategin och att skapa handlingsplaner för att förebygga och motarbeta våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Detta arbete kräver förutsägbarhet, inte minst för stadens tjänstemän som ska arbeta med frågan, och ska inte skifta från mandatperiod till mandatperiod beroende på vem som styr staden.

Tidigare undersökningar visar att många tusen i Stockholms stad lever under hedersrelaterat våld och förtryck. Det är inte acceptabelt. Det är viktigt att socialtjänsten i Stockholms stad verkligen har kunskaper och verktyg att upptäcka, förebygga och motverka dessa problem.

Särskild vikt bör läggas i att problematisera det hedersrelaterade våldet och förtrycket i ytterstadsområden. Att förstå skillnaden mellan hedersvåld och annat våld i nära relationer är centralt om vi ska motverka det. Den senaste stora kartläggningen av hedersvåldet i Stockholms stad gjordes år 2009. Därför vill Centerpartiet att socialförvaltningen ska genomföra en ny kartläggning och analys.

I arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck är Origo, resurscentrum för hederrelaterat förtryck och våld, mycket viktig. Därför vill vi se en fördubbling av Origos anslag, för att ytterligare förbättra samarbetet mellan staden, polisen, forskningen och civilsamhället, omhändertagandet av de utsatta och det förebyggande arbetet, som bland annat ska bestå av utbildning av till exempel stadens egna tjänstemän, lärare och skolelever. Vi satsar också extra på boende för dem som har blivit utsatta, så att verksamheten Kruton kan utökas.

Våld i nära relationer och sexualiserat våld

Det aktiva arbetet mot våld i nära relationer går inte att enbart överlåta till ideella organisationer. Det är viktigt att både stad och stat tar sitt ansvar. Ett omfattande arbete har skett på det här området de senaste åren och stora förbättringar har skett, där staden bland annat tagit fram ett program för kvinnofrid. Men arbetet måste fortsätta. En undersökning som staden gjorde hösten 2013 visar dock att så många som 28 procent av männen i staden någon gång utsatts för våld i nära relationer. Våld förekommer i alla typer av relationer, oavsett om det är heterorelationer eller samkönade relationer, något

som staden hittills har varit för dålig på att uppmärksamma. Det är därför viktigt att arbetet utvecklas till att omfatta stöd till alla drabbade och inte enbart kvinnor och barn. Idag finns en fungerande verksamhet med kvinnojourer och vi vill pröva möjligheterna för att inrätta en sådan även för våldsutsatta män. Det är också viktigt att utöka förståelsen för och kunskapen kring dem som blir utsatta för psykiskt våld.

För att intensifiera arbetet mot våld i nära relationer och sexualiserat våld ska nämnden inrätta en mansjour för utsatta män, med samma funktioner som stadens kvinnojourer. Mansjourer ska vara lika självklara som kvinnojourer, om än inte lika många.

Funktionsnedsättning

Valfrihet för människor med funktionsnedsättning ska fortsätta utvecklas. Brister i tillgänglighet måste kontinuerligt kartläggas och åtgärdas. Information som publiceras på stadens webbplats måste vara tillgänglig även för personer med funktionsnedsättning. Samverkan mellan kommun och landsting för gruppen psykiskt funktionsnedsatta måste öka.

Tillgängligheten i Stockholm för personer med funktionshinder måste förbättras, både när det gäller fysisk tillgänglighet och delaktighet i samhället. Staden ska fortsätta den regionala samverkan i syfte att öka tillgängligheten till boenden för yngre personer med demenssjukdom. Arbetet med att kompetensutveckla anställda som arbetar inom området funktionsnedsättning ska fortsätta.

Det är viktigt att ha god kvalitet inom personlig assistans. Nämnden ska säkerställa kompetensen bland personliga assistenter och genomföra kompetenshöjande insatser om så behövs.

Hemlöshet

Hemlösheten är ett fortsatt stort problem för staden. Under Alliansens tid vid makten minskade dock den grupp som staden har ett formellt ansvar för. Bland annat har de försök som gjorts med det som kallas Bostad först varit lyckade och vi vill därför se att antalet platser utökas och permanentas.

Staden behöver i större grad belysa orsakerna till överskuldsättning och stödja människor som behöver skuldsanera, för att kunna återetablera sig på bostadsmarknaden och kunna försörja sig genom arbete. För att förebygga vräkningar är det viktigt att människor som har missat att betala hyran blir erbjudna budget- och skuldrådgivning. För att förebygga och motverka hemlöshet är det grundläggande med ett samarbete mellan myndigheter, förvaltningar, frivilligorganisationer och bostadsbolag, privata såväl som kommunala. Inte minst bostadsbolagen är viktiga för att fånga upp de människor som riskerar att hamna i hemlöshet. Socialförvaltningen behöver här utforma verktyg för att bostadsbolagen lättare ska kunna anmäla och få stöd när en hyresgäst riskerar att hamna snett.

För att den som är hemlös ska få ett så bra stöd som möjligt behöver staden arbeta mer med attityd- och bemötandefrågor. Kompetensen ska vara hög hos medarbetarna på stadens härbärgen och för ökad trygghet bör det finnas en uppdelning mellan olika målgrupper. Det är också viktigt att härbergerna inte bara handlar om ett boende för natten, utan också arbetar med att få människor från utanförskap och in i samhället. I stort handlar det om att gradvis gå ifrån härbergestanken och hitta mer permanenta lösningar för att stärka, motivera och stödja människor att komma i innanförskap.

Staden har hittills genomfört så kallade hemlöshetsräkningar en natt vartannat år. Centerpartiet menar att den typen av räkningar är alltför osäkra, varför det är viktigt att nämnden ger socialförvaltningen i uppdrag att utarbeta en säkrare form av hemlöshetsräkning.

Socialnämnden ska under 2017:

- Vara beredd på att vid behov ta emot fler ensamkommande flyktingbarn
- Se till att blocköverskridande överenskommelse tillkommer om strategin för arbetet mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld samt skapa konkreta handlingsplaner för att förverkliga målen i strategin
- Genomföra en kartläggning kring omfattningen av hedersrelaterat våld och förtryck i staden
- Dubblera anslaget till Origo för att stärka arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck
- Fördjupa insatserna mot våld i nära relationer
- Fortsätta arbetet med att kompetensutveckla anställda inom området funktionsnedsättning.
- Permanenta och utöka Bostad Först
- Samarbeta med andra städer i Sverige och EU för att trycka på EU att ställa krav på hemländerna gällande mänskliga rättigheter för alla medborgare
- Skyndsamt återkomma till kommunstyrelsen med konkreta förslag på var tillfälliga asylbostäder snabbt kan sättas upp och nyttjas
- Utredda den så kallade Mariefredsmodellen med enkla jobb för att hjälpa fattiga EU-medborgare att komma ut i arbete istället för att tigga
- Tillsammans med Stockholms läns landsting utreda ytterligare platser i staden som kan lämpas för sprutbytesverksamhet
- Inrätta en mansjour för män som blivit utsatta för våld i nära relationer
- Initiera ett samarbete mellan staden och bostadsbolagen för att i ett tidigare skede fånga upp dem som riskerar att hamna i hemlöshet.
- Utarbeta en säkrare form av hemlöshetsräkningar
- Tillsammans med stadsledningskontoret och med hjälp av extern expertis initiera ett arbete för genomlysning och samordning av arbetet mellan socialtjänster för en mer enhetlig tolkning av stadens regelverk

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

52. Centerpartiets förslag till budget 2017 och inriktning för 2018 och 2019 för **Socialnämnden** godkänns.

Stadsbyggnadsnämnden

Nämnden ansvarar för fysisk planering i staden. Utöver nämndens huvuduppgift att effektivt ta fram planer och bygglov för nya bostäder ingår i detta ansvar övergripande planering för bland annat bostadsförsörjning, arbetsplatser, miljö och infrastruktur. Detta innebär även ansvar för förverkligandet av översiktsplanen. Nämnden har myndighetsansvar för planprocess, bygglov, bygganmälan och namngivning. Nämnden har hand om stadens fristående mättnings- och kartläggningsverksamhet samt inrättande och upphävande av naturreservat, kulturreseptat och djur- och växtskyddsområden enligt miljöbalken. Nämnden beslutar om bidrag till bostadsanpassning för personer med funktionsnedsättning. Nämnden ska enligt gällande lagstiftning handlägga ärenden om anmälan från allmänheten om otillgänglig miljö, så kallat enkelt avhjälpna hinder.

Den täta och gröna staden

År 2022 beräknas en miljon människor bo i Stockholms stad. Det innebär att vi måste planera staden på ett sätt som möjliggör expansion samtidigt som vi lägger grunden för miljövänliga livsstilar. Detta gör vi genom att fortsätta efter strategin om den täta miljövänliga staden. Genom att bygga högre så använder vi stadens mark mer effektivt och sparar parker och grönområden. Då blir det även möjligt att använda kollektivtrafik på ett långt mer effektivt sätt än idag. Vid användning av stadens tak för rekreation kan vi också öka stadens parkmark. Stockholm ska fortsätta att utvecklas som en hållbar stad med integrerade lösningar för vatten, avlopp, energi och transporter. Centerpartiet vision för Stockholm är en diversifierad, brokig och blandad stad. Byggnad i goda kollektivtrafiklägen samt lägen där planering av nya kollektivtrafikförbindelser och vägar pågår ska prioriteras. Nämnden ska inta en positiv och underlättande hållning till att förtäta innerstaden genom att bygga bostäder på tak och innergårdar. Genom att ytterligare förtäta innerstaden kan vi skapa många nya bostäder i högt eftertraktade centrala lägen. Goda cykelmöjligheter och adekvata cykelparkeringar ska integreras i varje enskilt planprojekt. Det är viktigt att staden ytterligare fördjupar och intensifierar samarbetet och planeringen med AB Storstockholms Lokaltrafik, Trafikverket och regionens övriga aktörer i dessa frågor.

Nämnden ska i samråd med exploateringsnämnden under 2017 kartlägga var staden kan anlägga nya tunneluppgångar i anslutning till befintliga stationer för att öka närheten för resenärer och möjliggöra bostadsbyggande i attraktiva lägen. Att anlägga nya tunnelbaneuppgångar går att göra till en betydligt mindre kostnad om dyra spärrsystem inte byggs. Därför ska nämnden tillsammans med andra berörda nämnder i dialog med landstingets trafikförvaltning (SL) undersöka hur ett system med öppna spärrar kan underlätta för öppnande av ytterligare tunnelbaneuppgångar.

Vidare får nämnden i uppdrag att tillsammans med exploateringsnämnden och trafiknämnden utreda på vilka platser staden med enkla medel kan knyta samman pendeltågsstationer och tunnelbaneuppgångar på ett tydligare och för resenärerna mer begripligt sätt.

I syfte att främja en attraktiv och varierad stadsbild ska nämnden, tillsammans med exploateringsnämnden, markanvisa och planlägga ett större, sammanhängande område för att skapa en unik stadsdel med nydanande arkitektur i världsklass. En lämplig plats för detta är exempelvis Lövholmen.

För att minska buller, förbättra luftkvaliteten och få fler bostäder i strategiska lägen ska ett systematiskt arbete med att överdäcka järnvägsspår och större trafikleder startas. Nämnden ska tillsammans med exploateringsnämnden konkretisera visionerna för överdäckning av spårområdet norr om centralstationen och börja planera för anläggandet av Klarastaden, samt presentera konkreta planer för en överdäckning av Nynäsvägen söder om Gullmarsplan. Vidare ska nämnden göra en översyn av vilka platser i staden som utöver dessa lämpar sig för överdäckningar.

En förutsättning för att möjliggöra den täta och gröna staden, med ett minskat bilberoende, är att den växer inifrån och ut. Nämnden ska tillsammans med exploateringsnämnden prioritera att förtäta staden inifrån dess centrala delar, och komplettera existerande ytterstadsområden med nya bostäder.

Stockholms unika läge vid Mälaren och Saltsjön ger oss stora möjligheter att bygga flytande boenden. Därför borde man i vår mening, tillsammans med exploateringsnämnden och med intresserade externa aktörer, redan 2018 initiera ett stort projekt för en flytande stadsdel i Mälaren.

Stockholm 2030 – en grön samhällsomställning

Staden har slagit fast att Stockholms stads verksamheter ska bli fossilfria senast år 2030. För att det ska bli möjligt krävs ett förnuftigt och konkret tillvägagångssätt, men också rätt instrument för att mäta utvecklingen. Istället för att mäta utvecklingen årsvis, med olika nivåer och måttstockar, förordar vi att Stockholms stad ska skapa ett stort och gemensamt samlat index där alla nivåer mäts upp på en gång. Därefter vet stadens olika verksamheter och politikerna vad de behöver göra mer konkret för att nå målet innan år 2030.

Om vi som exempel har slagit fast att byggnad X energikrav ska vara 0kw/h 2030 och det idag ligger på 50kw/h så innebär det att byggnaden måste minska med 4kw/h per år från och med 2017 fram till 2030 för att nå sitt mål. På ett sådant sätt kan man systematiskt, konkret och tydligt arbeta mot målet att Stockholms stads verksamheter ska vara fossilfria 2030.

160 000 nya bostäder, skyskrapeprogram och plan för tillfälliga boenden

Fler bostäder är en förutsättning för en fortsatt stark utveckling av Stockholm. Ett kraftigt bostadsbyggande är nämndens främsta prioriterade uppgift och planberedskapen ska därför stärkas.

Centerpartiet vill öka takten på bostadsbyggandet kraftigt och har en målsättning om 160 000 nya bostäder till år 2030. I syfte att uppnå denna målsättning

har under kommunstyrelsen en projektledare tillsatts, en bostadsgeneral, vars syfte är att förvaltningsövergripande samordna arbetet och identifiera och undanröja flaskhalsar och problem som riskerar att försena eller fördyra bostadsprojekt. Ett tätt och lösningsfokuserat samarbete med bostadsgeneralen är en grundförutsättning för att kunna nå det höga målet.

Nämnden ska också tillsammans med kommunstyrelsen ansvara för att ett skyskrapeprogram tas fram. För att råda bot på den bostadsbrist som finns måste Stockholm förtätas och växa på höjden, detta kräver en genomtänkt strategi. Skyskrapeprogrammet ska peka ut i vilka delar av staden vi ska tillåta och förorda riktigt höga hus. Något som är en förutsättning för att staden ska kunna växa hållbart i sådan omfattning. Genom dessa samfälliga åtgärder och satsningar görs det nya högre bostadsmålet realistiskt och genomförbart. Inom ramen för skyskrapeprogrammet ska byggnationen av Trätoppen planeras, en skyskrapa byggd helt i trä, ovan på P-huset Parkaden på Norrmalm.

Nämnden ska också skapa ett incitamentssystem som uppmuntrar fastighetsägare och bostadsrättsföreningar att bygga bostäder på tak, tomter och stora innergårdar. Dagens system där byggande på höjden beläggs med straffavgift ska växlas mot ett system som skapar incitament för högre hus. Även statliga regler som exempelvis riksintressen för bevarad kulturmiljö, som lägger en död hand över Stockholms centrala delar, behöver göras om i grunden.

Växthöghus och vertikalt jordbruk

Stockholms stad borde också öppna upp för möjligheten att tillåta, och uppmuntra, byggnation av växthöghus. Växthöghus tillämpar så kallat vertikalt jordbruk, en i grunden svensk uppfinning. Genom att bygga skyskrapor med växthus på sidorna, det vill säga vertikalt jordbruk, kan man producera mer grödor än man tidigare kunnat på samma areal. Det är i grunden resurseffektivisering det handlar om. Vi människor blir allt fler i Stockholm och fler i världen. För att klara utmaningarna som kommer med att producera föda till en ökande befolkning är en idé som denna välkomnad. Det är dessutom mer effektivt rent miljömässigt då transportsträckorna som krävs för att leverera maten blir kortare och därmed blir koldioxidutsläppen mindre när grödorna odlas i staden, inte utanför. Urbana odlingar behöver inte begränsas till att byggas ovanpå husen utan kan också byggas på sidan av dem. Närodlad mat är ledord för Centerpartiet och menar vi allvar med det är vertikalt jordbruk en fantastisk svensk uppfinning vi borde ta vara på. Stockholm ska ligga i framkant med moderna lösningar och därför borde staden uppmuntra till byggnationen av växthöghus med vertikalt jordbruk.

Ju längre vi går emot en sådan utveckling ju fler nya yrken kommer att växa fram. Stadsbonden är ett sådant yrke, som aldrig tidigare varit på tapeten för en kommun att bry sig om. Ett helt nytt yrkesområde agritektur som kombinerar såväl agronomi som arkitektur och ingenjörskonst har därmed bildats. För att få ihop den rätta kompetensen när den nya, gröna och hållbara staden byggs måste ett tätt samarbete finnas mellan staden, högskolor och universitet samt externa aktörer. Staden ska agera snabbt, annars borde den flytta på sig.

För att vara i framkant när det gäller just den här frågan uppdrar vi de kommunala bostadsbolagen att se över hur de kan bidra till att en sådan utveckling tar fart. Det som på kort sikt inte är lönsamt på den fria marknaden kan på lång sikt vara lönsamt för samhällets bästa. Standardiserade regelverk har redan idag arbetats fram av Internationella standardiseringsorganisationen (ISO). Det är dags att inse att vi inte kan bygga hus med endast ett syfte eller en funktion. Ytan är begränsad och ska vi utnyttja staden effektivt kräver det att vi bygger multifunktionella byggnader. Genom att uppdraga bostadsbolagen att se över investeringar i den riktningen gör staden sitt yttersta för att föra stadsutvecklingen i en sådan riktning.

Boulevardisering

Nämnden ska, tillsammans med exploateringsnämnden, trafiknämnden, och miljö- och hälsoskyddsnämnden omvandla ett antal stora motorleder i ytterstaden till stadsboulevarder, kringgärdade av tät kvartersbebyggelse. Det ligger stora markresurser invid dessa motorleder och boulevardisering kan ge upphov till tusentals attraktiva bostäder samtidigt som det markant ökar de urbana kvaliteterna i stora delar av ytterstaden. Exempel på lämpliga vägar vars potential ska utredas är Skärholmsvägen, Örbyleden, Magelungsvägen, Huddingevägen, Bergslagsvägen och Södertäljevägen. Dessa områden ska sedan kollektivtrafikförsörjas med snabbussar, så kallad BRT (bus rapid transit).

Mångfald och variation

Tät kvartersbebyggelse, variation och mångfald i bebyggelsen är central för stadsbyggnad med social hållbarhet. För att sträva efter det borde detta vara en aspekt man tittar på inför varje planärende. Precis som man idag gör miljökonsekvensanalys och barnkonsekvensanalys borde man rimligtvis också göra en variationsanalys i var man ställer frågan: på vilket sätt bidrar planärendet till ökad mångfald och variation på gatan, i kvarteret och i staden?

Mångfald och variation är ofta missförstått när det kommer till stadsbyggnad och stadsplanering. Mycket av det vi förknippar med stadens goda egenskaper kommer just från mångfald i såväl estetik och arkitektur som funktioner hos byggnaderna. Sterila bostadsområden utan kommers och med samma arkitektoniska stil, uppstressande shoppingcenter eller andefattiga industriområden är alla exempel på enfald i stadsplaneringen. Det som gör staden till stad, och som skapar en dynamisk och blomstrande storstad, är just variationen. Det som för tankarna till sprudlande storstäder så som Berlin eller New York är inte enfalden och segregationen utan tvärtom blandningen av byggnader, funktioner och miljöer. Kraven på monoton i Stockholm har alltid varit norm, men ska Sveriges huvudstad växa till att bli en storstad av rang är behoven av just mångfald och variation, pluralism i både estetik och funktioner, slående stort.

Utveckla Larsboda centrum

När Slakthusområdet utvecklas till en mer urban stadsmiljö med nya bostäder ska livsmedelsverksamheter flyttas till Larsboda i Farsta. Staden bör då ta tillfället i akt att skapa ett matkluster i Larsboda med food trucks, restauranger och

serveringar. Med många nya bostäder i Farsta och genom att omvandla motorleder från barriärer till stadsgator ger detta ytterligare attraktivitet till Farsta.

Ny översiktsplan

Centerpartiet menar att staden har tidigare påbörjat ett arbete med en ny översiktsplan. Denna översiktsplan ska på ett tydligare sätt ta ställning för hög bebyggelse och den täta staden. Nya funktionsblandade stadsdelar ska växa fram i staden, med en mångfald av upplåtelseformer. Utvecklingen med en tätare stad där människor kan leva miljövänligt är särskilt viktigt vid knutpunkter för kollektivtrafiken. Staden ska växa snabbt men hållbart, därför ska bostäder främst byggas i lägen dit man kan gå, cykla eller åka kollektivt.

Stockholms parker, torg och badplatser ger oss mötesplatser som är till för alla och har både estetiska, sociala, kulturella och ekologiska värden. Alla dessa värden bidrar aktivt till människors hälsa och välbefinnande. En storstads uterum kan vara både en plats för vila och en arena för överraskande händelser, arrangemang och festligheter av olika slag. Tillsammans gör detta staden attraktiv, levande och rik på upplevelser. Naturliga mötesplatser i staden är dessutom viktiga för att bryta den negativa segregationen och öka förståelsen för varandras likheter och olikheter. Platser för spontanidrott, interkulturella trädgårdar och odlingslotter är viktiga delar i det här arbetet.

När Stockholm växer till en miljonstad är det viktigt att säkra platser för rekreation samtidigt som platser för bostadsbyggande pekas ut. Naturområden är också en del av stadens attraktionskraft. Centerpartiet har under föregående mandatperiod arbetat hårt för att få till naturreservat i Älvsjöskogen, Kyrkhamn, Årstaskogen och Ålstensskogen. Vi vill förena storstadens puls med gröna, rofyllda miljöer. Genom att bygga en tät stad med inslag av höga byggnader och samtidigt bevara och anlägga ny stadsgrönska bygger vi ett Stockholm redo att möta framtiden. Den täta staden ökar trycket på parker, lekplatser och grönområden. Vi vill därför att vi i Stockholm, precis som man i många tätbebyggda städer i världen, börjar utnyttja husens takytor på ett helt annat sätt än idag. På så vis öppnas nya utrymmen som berikar staden. Taken passar dessutom utmärkt för ekosystemtjänster såsom gröna tak och biodlingar.

Stockholm har stor utvecklingspotential i sina många strandlinjer. Gångvägar längs vattnet är populära inslag i stadsbilden och möjligheten att kunna bada mitt i storstaden är något som många stockholmare värdesätter högt. Genom att anlägga fler citybad, badbryggor och strandbad vill vi skapa nya naturliga samlingsplatser för solbadande stockholmare och turister. Vi vill även göra stadens kajer och vattenrum mer livfulla med exempelvis caféer, konst och marknader.

Årstaviken – nya stråk och Stockholm Low Line

För att göra Årstaviken till ett mer attraktivt gång- och cykelstråk får nämnden i dialog med andra berörda nämnder och Locum, i uppdrag att anlägga pontoner i anslutning till strandlinjen längs Årstavikens smalaste passager en kostnadseffektiv och attraktiv lösning för att närma sig stadens vatten och öka

tryggheten längs Årstaviken. Centerpartiet vill även att nämnden och exploateringsnämnden, tillsammans med externa aktörer, inleder arbetet med att inrätta "Stockholm Low Line". Längs det nedlagda tågspåret på Södermalm ovanför Årstaviken och invid Eriksdalsbadet vill Centerpartiet skapa en ny parkattraktion i klass med och inspirerad av, The High Line i New York. Med en helt ny publik parkmiljö längs spåret kommer en plats som i dagsläget är underuttnjad bli en urban attraktions- och rekreationsplats för Stockholmare, med parkliv, odlingslotter och café- och restaurangverksamheter.

Ökad byggtakt och snabbare processer

För att öka takten i nybyggandet krävs en rad åtgärder. I dagsläget finns det en mängd regler som gör det både dyrt och onödigt tidskrävande att bygga. Det behöver bli lättare att bygga små billiga lägenheter med enklare standard. För att det ska kunna ske behöver bland annat reglerna för tillåtna bullernivåer utanför fastigheterna ändras. Med dagens teknik finns det möjlighet att upprätthålla låga bullernivåer inomhus även när bullernivåerna utanför är höga. Även planprocessen med överklaganden och liknande behöver bli snabbare och enklare. Vi vill därför involvera dem som påverkas av planerna tidigare i processen. Genom täta dialoger med dem som påverkas kan överklaganden minska och byggtakten öka.

Färre överklaganden, ändrade bullerregler och snabbare byggprocesser skulle leda till fler bostäder inte minst studentbostäder som det är stor brist på i Stockholm.

Centerpartiet vill bygga fler snabba bostäder enligt konceptet "snabba hus", där flyttbara bostadsmoduler placeras på tomter med tidsbegränsade bygglov. Tillfälliga snabba boenden passar bra vid utvecklingsområden, där marken redan är förberedd och vatten, avlopp och el redan finns draget. Ofta byggs nya bostadsområden i etapper och under lång tid. Tillfälliga bostäder ska sättas upp under den tid marken står tom i väntan på byggnation. Detta leder inte bara till fler snabba bostäder för studenter och asylsökande det gör också att underlaget för service, kollektivtrafik och annat finns på plats långt tidigare än annars. Tillfälliga bostäder ger liv och attraktivitet till nya bostadsområden. Vid sidan om bostadsmoduler ska det även lämnas plats för kontorslokaler och verksamheter i moduler i bottenvåningarna, vilket kan ge liv och rörelse i området samt erbjuda nystartade företag och serviceverksamheter låga hyror.

Nämnden ska under 2017 också se över möjligheterna till att anordna samråd i annan form. Stockholms invånare är engagerade i stadsbyggnadsfrågor och initierar man en samrådsprocess innan förslag och detaljplan tas fram så kan man veta vilken inriktning medborgarna vill ha på planerade byggen, så att processer inte förhålls och dröjs ut. En mer direktdemokratisk attityd hade varit önskvärd.

Bostäder och folkliv längs stadens kajer

Tillsammans med nämnden får exploateringsnämnden i uppdrag att initiera processen av att knyta samman den östligaste delen av Folkungagatan och det

kommande bostadsprojektet "Kvarteret Persikan" på östra Södermalm, med en helt ny stadsdel med 2500 bostäder och 100 000 kvm kontor vid Londonviadukten och yttre Masthamnen. Ett område som idag kännetecknas av asfaltsytor och parkeringsplatser, och som är outnyttjat under kryssningsfartygens lågsäsong. Det vattennära läget lämpar sig väl för attraktiva bostäder och publika verksamheter och en sammankoppling med Folkungagatan och kvarteret Persikan skulle vara ett lyft för hela Södermalm. I och med tunnelbanans förlängning till Nacka kommer östra Södermalm få en helt ny station i Sofia, vilket möjliggör goda kollektivtrafikförbindelser i den nya stadsdelen.

Centerpartiet anser att denna nya vattennära stadsdel bör präglas av arkitektur inspirerad av hamnstäder såsom Hamburg, Amsterdam och London, och att den nya stadsdelen med fördel kan existera i symbios med hamn- och färjetrafiken på platsen. Nämnden får i uppdrag att under 2017 inleda en arkitekttävling för den aktuella platsen.

Nämnden ska även tillsammans med exploateringsnämnden undersöka förutsättningarna för att exploatera Söder Mälarstrand där bostäder och lokaler helt eller delvis byggs på Riddarfjärden. Projektet ska även säkerställa att en publik strandpromenad med aktiviteter och stadsliv skapas. I samband med detta ska exploateringsnämnden utreda hur strandskyddet påverkar bostadspotentialen i vattennära lägen och föreslå lämpliga förändringar av lagstiftning.

För att göra stadens vattennära ytor mer attraktiva och tillgängliga för stockholmarna ges nämnden i uppdrag att på Blasieholmen påbörja byggnationen av det nya Nobel Center samt att tillgängliggöra området runt om kring med parker och promenadstråk längs vattnet. En annan plats med förutsättningar att förbättra kopplingen till vattnet är Kornhamnstorg. Nämnden ska därför, i samarbete med Trafiknämnden, utreda huruvida ett eller flera körfält vid södra Gamla Stan kan tas bort för att koppla samman Kornhamnstorg med vattnet och Nya Slussen, och därigenom skapa ett mer sammanhängande kaj- och restaurangliv.

I samverkan med Kungsholmens stadsdelsnämnd ska nämnden påbörja arbetet med att anlägga ett kallbadhus med nattklubb och restaurangverksamhet där Rålambshovsparken möter Riddarfjärden.

Miljöstadsdelar och mobilitet

Nämnden har en viktig roll i utvecklandet av fler stadsdelar med miljöprofil. Stockholm har redan intagit en tätposition i omställningen till den hållbara staden genom miljöprofilprojekten Hammarby Sjöstad, Norra Djurgårdsstaden och Hållbara Järva. Det är därför naturligt att gå vidare och som första stad i världen miljöklassa cityområdet. Kommunstyrelsen ska leda arbetet som ska ske som ett tillägg till Vision för City. Nämnden ska bistå exploateringsnämnden i utvecklingen av det sammanhängande området Slakthusområdet och Söderstaden till ett nytt miljöprofilområde samt verka för att byggherrar planerar in solceller, laddstolpar och gröna tak i exploateringsprojekt på ett tidigt stadium.

För att behålla och utveckla Stockholms kompetens ska nämnden, i samarbete med exploateringsnämnden, ta fram 15 småskaliga miljöspetsområden bestående av ett antal hus eller kvarter där det är möjligt att prova den absolut senaste miljötekniken och stadsbyggnadsplaneringen. Detta för att, i samarbete med forskare och näringsliv, erbjuda testområden som kan driva på utvecklingen och se till att Stockholm behåller sitt försprång som världsledande miljöhudstad. Nämnden ska också beakta effekter av ett förändrat klimat i hela sitt arbete.

Nämnden ska, tillsammans med exploateringsnämnden och trafiknämnden, fortsätta implementeringen av så kallade gröna parkeringstal i detaljplanearbetet. Gröna parkeringstal innebär att staden ger en byggherre reducerad parkeringsnorm om byggherren väljer att tillhandahålla positiva mobilitetstjänster. Exempel på positiva mobilitetstjänster är cykelparkeringar av hög kvalitet, bilpoolsparkering och medlemskap i en bilpool, elbilsparkering, lastcykelparkering och intelligenta lastrum för hemleveranser.

Nämnden ska, tillsammans med exploateringsnämnden och trafiknämnden planera för ett ökat cyklande och behov av cykelparkering. Vidare ska nämnden premiera bilpoolsinfrastruktur vid nya exploateringar och inkludera detta i detaljplanearbetet. En ökad bilpoolsanvändning bland stadens medborgare garanterar en förbättrad framkomlighet och en minskad miljöpåverkan. Bilpoolsinfrastruktur, som ett komplement till kollektivtrafik, cykling och gång, ska därför vara lättillgänglig i hela staden.

Parker och idéburen stadsutveckling

Stadens parker ska utvecklas med nya metoder för planering av grönområden. Nya parker ska anläggas som en naturlig del av stadsutvecklingsområden. Befintliga parkers stora värde tillsammans med andra rekreationsytor ska bevaras. Nämnden ska, i samråd med miljö- och hälsoskyddsnämnden, implementera stadens grönytefaktor i detaljplaner i syfte att stärka stadens gröstruktur.

Ett typexempel på dålig stadsbyggnadspolitik när stadens parker ses som en outnyttjad markresurs istället för ett rekreativt område med egenvärde i sig är det långt gångna planerna på att skövla stora delar av den populära och viktiga Fredhällsparken på Kungsholmen. Centerpartiet avvisar med bestämdhet den detaljplan som föreslår att en 11-mannaplan med tillhörande omklädningsrum, bilparkeringar med mera uppförs i parken, med djupa ingrepp i parkens omfattning, topografi och trädbestand som direkt konsekvens. Vi har föreslagit ett flertal lösningar som innebär en lösning för såväl behovet av fotbollsytan som parkmark, men än så länge är vi tyvärr ensamma om att slåss för Fredhällsparkens fortlevnad.

Fyrkantiga system och stelbent byråkrati får inte stå i vägen för bra idéer. Vi vill se en friare stad där människor har goda möjligheter att påverka sin närmiljö och göra sina röster hörda.

Nämnden ska även genomföra ett pilotprojekt med så kallade BID:s, Business Improvement Districts. Ett BID omfattar ett avgränsat område inom vilket fas-

tigheter, handel, boende och en kommun samverkar i formaliserad form i syfte att utveckla områdets attraktivitet och affärsmöjligheter. Centerpartiet ser Spelbomskans torg vid Stadsbiblioteket som ett område där en BID-lösning, där företag och handel sköter stadsmiljön, med fördel kan testas för att åstadkomma en mer inbjudande parkmiljö och mer torghandel. Detsamma gäller Fruängens centrum som är i behov av samma utveckling.

I Stockholm finn det centralt belägna men underutnyttjade platser, så kallade Wasted Spaces. Platser som kan utvecklas, öppnas upp för allmänheten och ges nytt liv. Centerpartiet vill att nämnden påbörjar arbetet med att göra ett sammanhängande gångstråk från Birger Jarlsgatan, längs Jakobsbergsgatan, upp till Malmskillnadsgatan. För att knyta ihop gångstråket med Hötorgsterrasserna, som Centerpartiet vill permanent öppna för allmänheten, ska nämnden utreda förutsättningarna för en gångbro, Stockholm High Line över Sveavägen som idag fungerar som en barriär.

Stockholm är en stad på vatten med broar som knyter samman staden. I ofta attraktiva lägen finns en annan outnyttjad resurs i staden, nämligen brofästena. Centerpartiet vill se en satsning på de många och döda ytor finns i anslutning till stadens brofästen. Nämnden får därför i uppdrag att upplåta marken under stadens centrala broar för restauranger, caféer, nattklubbar, kulturutövning med mera. Staden kan, genom att vara generös med tillstånd och subventionera markhyran på dessa nu oanvända platser, bidra till att skapa en mer levande stad, trevligare stadsmiljö, öka tryggheten och på sikt öka intäkterna.

Nämnden ska implementera de riktlinjer för idéburen stadsutveckling som kommunstyrelsen har tagit fram genom att aktivt informera stockholmarna om de nya möjligheterna att vara med och påverka stadsrummets utformning. Nämnden ska även ta fram ett Wasted Space-program baserat på riktlinjerna för idéburen stadsutveckling. Målet är att använda stadsrummet mer genom att staden öppnar upp förbisedda delar av vår gemensamma stadsmiljö och fastigheter för utvecklingsprojekt i begränsad skala.

Idéburen stadsutveckling kan innebära att förslag kommer fram från nämnder och styrelser i dialog med stockholmarna. Det betyder att stockholmarna ges en möjlighet att påverka sin egen närmiljö. Det kan handla om att ta en oanvänd gräsyta mellan fastigheter för stadsodling, att temporärt tomma lokaler används som gallerier och scener, eller att ogästvänliga betong- och asfaltsytor rustas för att kännas välkomnande och kunna utnyttjas som offentliga platser. Vidare vill Centerpartiet inrätta ett fasadprogram för att bryta upp stora monolitiska byggnader i flera mindre, aktiva fasader. Smala, varierade och aktiva fasader ger en mer intressant stadsmiljö där människor trivs och väljer att spendera tid. Detta gynnar såväl stockholmarna i allmänhet såväl som de näringsverksamheter som är etablerade i området.

Nämnden ska även ta fram ett program för hur Stockholm kan förbättra sitt arbete med ”kantzoner”, det utrymme där en byggnad möter gaturummet I Köpenhamn har staden länge arbetat med ”kantzoner” genom att ställa krav på arkitekter och byggbolag i syfte att skapa en stadsmiljö där varje ny byggnad

bidrar till en trivsamt helhetsupplevelse i stadsrummet. Det finns gott om exempel världen över på skrytbyggnader kringgärdade av döda, livlösa ytor. En byggnad kan vara ritad av en världsberömd arkitekt och se nog så intressant ut, men om ingen tänker på hur den möter stadsmiljön i övrigt kommer nybyggnationen inte att bidra till ett mer attraktivt gaturum.

Nämnden ska även genomföra en intern genomlysning och kvalitetssäkring av sitt arbete med estetiskt kravställande. Stockholm är onekligen i världsklass när det kommer till långa och kravfyllda planprocesser, men trots det präglas dagens nybyggnation av en monoton slätstrukenhet och tristess. Det blir uppenbarligen inte bättre av detaljregleringar in absurdum, nämnden ska därför bidra till ett friare och mer varierat stadsbyggande i Stockholm.

Naturen och människan

Debatten om miljön i Stockholms grönområden men också när det kommer till nybyggnation av bostäder fokuseras tyvärr alltför av den rödgrönsrosa majoriteten till hur vi på bästa sätt ska kunna rädda vissa former av insekter eller växter för den biologiska mångfaldens skull. Men som bostadssituationen idag ser ut i Sverige och i Stockholm har vi inte råd med att prioritera, exempelvis, 200 år gamla träd före människors livssituation. Det borde inte vara kontroversiellt att säga att människans välmående står högre än trädens.

Liknande beslut har tagits när det gäller fornlämningar och historiska lämningar i naturen, på platser som är svåra både att ta sig och hitta till. Därför borde man ta fram en strategi för hur man kan bygga in fornlämningar och liknande artefakt i olika sammanhang, så att det kan komma att uppskattas och observeras av människan, av stockholmarna. Centerpartiet anser att de borde få en mer framträdande roll i stadsbilden än vad de har idag.

Stadsbyggnadsnämnden ska under 2017:

- Kartlägga var staden kan anlägga nya tunneluppgångar i anslutning till befintliga stationer
- Utreda en indexering av stadens miljöutmaningar med syfte att Stockholms stads verksamheter ska vara helt fossilfria 2030
- Markanvisa och planlägga ett större, sammanhängande område för att skapa en unik stadsdel med nydanande arkitektur i världsklass. En lämplig plats för detta är exempelvis Lövholmen
- Konkretisera visionen och verka för en överdäckning av spårområdet i Västra City och planera för anläggandet av Klarastaden
- Ta fram konkreta planer för en överdäckning av Nynäsvägen söder om Gullmarsplan samt göra en översyn av vilka platser i staden som lämpar sig för överdäckningar
- Prioritera att förtäta staden inifrån dess centrala delar, och komplettera existerande ytterstadsområden med nya bostäder
- Omvandla ett antal stora motorleder i ytterstaden till stadsboulevarder
- Verka för att ett nytt matkluster skapas i Larsboda
- Skapa ett incitamentssystem som uppmuntrar fastighetsägare att bygga bostäder på tak, tomter och innergårdar

- Tillsammans med exploateringsnämnden och kultur- och idrottsnämnden uppföra nya flytande citybad
- I dialog med andra berörda nämnder och Locum anlägga pontoner i anslutning till strandlinjen längs Årstavikens smalaste passager för att göra Årstaviken till ett mer attraktivt gång- och cykelstråk
- Arbeta aktivt med att ge tillfälliga bygglov för tillfälliga bostäder
- Tillsammans med exploateringsnämnden inleda en arkitekttävling för en ny stadsdel med bostäder och kontor i Masthamnen
- Utredda huruvida ett eller flera körfält vid södra Gamla Stan kan tas bort för att koppla samman Kornhamnstorg med vattnet
- Påbörja arbetet med att anlägga ett kallbadhus där Rålambshovsparken möter Riddarfjärden
- Påbörja arbetet med en ny översiktsplan för den täta och hållbara staden som byggs även på höjden
- Ta fram ett skyskrapeprogram där möjligheten till att bygga växthöghus med vertikalt jordbruk ingår.
- Uppdra de kommunala bostadsbolagen att se över möjligheten att investera i vertikalt jordbruk och i att bygga växthöghus.
- Att påbörja byggnation av Trätoppen en skyskrapa i trä ovanpå P-huset Parkaden.
- Ställa krav på variationsanalys vid varje nytt planärende.
- Delta i arbetet med att miljöklassa City
- Skrota planerna på att bygga igen Fredhällsparken med en fotbollsplan.
- Inrätta 15 stycken småskaliga miljöspetsområden i staden
- Implementera gröna parkeringstal
- Integrera cykelparkeringar i varje enskilt planprojekt
- Premiera bilpoolsinfrastruktur
- Genomföra ett pilotprojekt med så kallade BID:s Business Improvement Districts
- Implementera riktlinjerna för idéburen stadsutveckling
- Ta fram ett Wasted space-program
- Upplåta marken under stadens centrala broar för restauranger, caféer, nattklubbar, kulturutövning med mera
- Påbörjar arbetet med att göra ett sammanhängande gångstråk från Birger Jarlsgatan, längs Jakobsbergsgatan, upp till Malmskillnadsgatan
- Utredda förutsättningarna för en gångbro Stockholm High Line, över Sveavägen
- Ta fram ett fasadprogram samt en strategi för att bättre nyttja stadens ”kantzoner”
- Se över möjligheterna till samråd i annan form än idag
- Undersöka hur man kan bygga in fornlämningar i stadsbilden så att de kan observeras av stadens medborgare

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

53. **Stadsbyggnadsnämnden** ska påbörja arbetet med en ny översiktsplan för den täta och hållbara staden som byggs även på höjden.

54. **Stadsbyggnadsnämnden** ska verka för en överdäckning av spårområdet i Västra City och planera för anläggandet av Klarastaden
55. **Stadsbyggnadsnämnden** ska ta fram en överdäckningsplan
56. **Stadsbyggnadsnämnden** ska tillsammans med exploateringsnämnden uppföra fyra nya flytande citybad
57. **Stadsbyggnadsnämnden** ska ta fram ett skyskrapeprogram
58. **Stadsbyggnadsnämnden** ska skrota planerna på att bygga igen Fredhällsparken med en fotbollsplan.
59. Centerpartiets förslag till budget 2017 och inriktning för 2018 och 2019 för **Stadsbyggnadsnämnden** godkänns.

Trafiknämnden

Nämnden ansvarar för strategisk trafikplanering i staden, utveckling av trafik-säkerheten och trafikövervakning. Nämnden ansvarar för gatuskötsel och har investeringsansvar för gator, vägar, vissa torg och parker och ska som huvudman för allmänna platser och som väghållare samordna och utveckla stadsdelsnämndernas tekniska verksamhet. Nämnden ansvarar även för skötseln av stadens samtliga träd på gatumark och för markupplåtelse. Vidare ansvarar nämnden för parkerna Kungsträdgården, Berzelii Park, Strömparterren, Norra Bantorget, Årstafältet och Järva friområde sköts av trafikkontoret. Övriga parker sköts av respektive stadsdelsförvaltning.

Trafikpolitik för en hållbar stad

I en tät stad med en livfull stadsmiljö anpassad för människorna som vistas där tar bilarna så liten plats som möjligt. Vi har respekt för att många är beroende av bil, men det ska alltid finnas attraktiva alternativ. Kollektivtrafik, cykel och gång måste prioriteras högre, både av miljö- och framkomlighetskäl. För att få en mer attraktiv och trygg stadsmiljö vill vi stänga av fler gator från biltrafik och sänka hastigheten på alla gator i hela innerstaden till 30 km/h. Bilerna kommer att finnas i innerstaden även i framtiden men i mindre omfattning och staden ska sträva efter att de fordon som rör sig i staden ska vara fossilfria. Allt pekar mot att bilägandet kommer att minska och staden ska aktivt understödja denna utveckling genom att skapa incitament för bilpooler och andra bildelningstjänster. Hemkörning av varor ökar också. Detta kan staden understödja genom att till exempel frigöra lastplatser nära fastigheternas portar för bud och taxi.

Mer fokus på cykling

De senaste åren har situationen för cyklister förbättrats avsevärt och många fler insatser är på gång. Att fler börjar cykla är avgörande för trafiksituationen i staden och staden måste därför ska nämnden planera mer för cykel och mindre för bil. Genom att skapa ett mer cykelvänligt Stockholm kan fler stockholmare cykla i vardagen. Det ska gå snabbt och vara tryggt att ta sig fram med cykel över hela staden. Onödiga stopp ska bort och konfliktdesignen mellan gående och cyklister ska motverkas.

När vardagspusslet förutsätter att en del av resan behöver göras med bil finns det en stor risk att hela resan görs med bil. Kombinationsresandet och särskilt kombinationsresor med cykel- och kollektivtrafik har en stor potential att stärka varandra. Faktum är att en stor del av stadens befolkning bor inom tre kilometer från en spårstation vilket innebär att det finns utmärka förutsättningar för ett högt kombinationsresande. Detta givet att tillräckliga cykelparkeringar finns vid stationerna. Utbyggnaden av cykelbanor i hela regionen ska intensifieras samt bättre möjligheter att ta med sin cykel i kollektivtrafiken. Underhållet, städningen och snöröjningen på cykelbanorna ska prioriteras och fler pump- och servicestationer byggas. Dessutom finns det goda möjligheter att bygga ut och utveckla låncykelsystemet. Vidare behöver låncykelsystemet utvecklas

geografiskt där det vore klokt att se över förutsättningarna för ett regionalt lå-necykelsystem.

Nämnden ska arbeta för att tusentals nya cykelparkeringar byggs över hela staden för att göra kombinationsresandet attraktivt för stockholmarna. Cykelparkeringarna ska ligga i och kring i resecentrum där det även finns ett stort serviceutbud, i likhet med vad som har skett vid Älvsjö station och Odenplan, vilket möjliggör för resenärer att uträtta sina dagliga ärenden i samband med cykel- och kollektivtrafikresan. Det sedan tidigare planerade cykelgaraget vid Centralstationen ska byggas.

Stadens cykelplan ska vara grunden i utbyggnaden av cykelnätet. Cykeljourens uppgifter ska förtydligas och funktionen ska inte användas till andra ändamål. Pendlingsstråken ska vara prioriterade avseende städning, snöröjning och underhåll. När nya områden byggs ska cykelplanen finnas med från början i planeringen, för att skapa bra och trygga cykelstråk. Ett exempel är Hornsbergsstrand där en bredare cykelbana behövs, ett annat exempel är Hagastaden där det redan nu måste planeras för cykelstråk.

Den arbetstunnel som byggts längs med Citybanan, från Söder Mälarstrand till Torsplan kan bli världens längsta cykeltunnel på 4,1 kilometer. Detta skulle bidra till kortare restider för många cyklister. Trafikverkets utredning har inte konstaterat något omöjligt hinder till att kombinera arbetstunneln med cykelväg. Utmaningarna ligger i hur tunneln kan vara en räddnings- och servicetunnel till Citybanan samtidigt som den ska fyllas med cyklister, samt att tunneln på några ställen lutar kraftigt och behöver byggas om för att passa cykeltrafik. Trafikverket har utlovat en ny och djupare utredning när Citybanan tas i bruk 2017. Staden ska vara pådrivande i att tunneln utnyttjas till cykeltrafik samt förhandla med Trafikverket om finansiering.

Cykelfrågan förbises ofta i stadens egna arbeten och viktiga cykelstrategiska frågor riskerar att falla mellan stolarna. Mot denna bakgrund beslutade kommunfullmäktige 2014 om en strategi för ökad cykling i Stockholm. Denna strategi ska implementeras omgående och nämnden ska återkomma till kommunfullmäktige med avrapportering. Centerpartiet har drivit fram stora satsningar på cykling i Stockholm genom den så kallade ”cykelmiljarden” som investeras i nya cykelbanor och ökad framkomlighet för cyklister. När cykelmiljarden har använts vill Centerpartiet att en ny cykelmiljard avsätts för att ytterligare stärka cyklingen.

Cykelfrågorna spänner över flera nämndsområden. Därför ska cykelfunktionen under stadsledningskontoret få karaktären av ett cykelsekretariat av den modell som finns i Köpenhamn.

Nämnden ska bidra till stadens medverkan i nätverket Svenska cykelstäder. Stadens ambition att på sikt kunna jämföra sig med världens främsta cykelstäder ligger fast. Därför ska staden också vara pådrivande gentemot statsmakterna för att förbättra för cyklingen i Sverige, till exempel när det gäller trafikregler såsom cykling mot rött vid högersväng.

Nämnden ska inventera de mest olycksdrabbade trafikplatserna för cyklister och föreslå åtgärder för ökad säkerhet. Fler gator ska skyltas om i syfte att tillåta cykling mot enkelriktat under ordnade former. På sikt ska detta gälla stadens alla gator. Vissa högt belastade cykelstråk, exempelvis Nynäsvägen, behöver breddas för att möjliggöra en omkörningsfil. Cyklister färdas i olika hastigheter och möjligheterna till säkra omkörningar är en viktig säkerhetsfråga.

Ett viktigt arbete är också att bättre synliggöra cykelbanorna, för cyklister, bilister och fotgängare, genom så kallad färgkoordinerad trafik. Idag målar vi rött på enstaka ställen för att markera fara i cykelvägnätet. I exempelvis Holland har hela cykelvägnätet en tydlig röd färg, där färgen inte är en varning utan snarare inbjudande för cyklisterna. Det vore en bra metod även i Stockholm för att underlätta för gående och bilister att se vad som är cykelbana eller ej. Nämnden ska påbörja ett arbete med att öka säkerheten och tryggheten i stadens cykelinfrastruktur med bland annat färgkoordinering av cykelbanorna och en kvalitetsökning på beläggningen.

Testplats Cykel

Centerpartiet har sedan tidigare initierat en grön våg för cykeltrafiken i flera trafiksignaler på södra Götgatan. Detta innebär att den som cyklar i jämn hastighet ska få grönt ljus i fler korsningar. Projektet, kallat Testplats Cykel, innebär vidare bilkörfält omvandlades till cykelbanor med högre kapacitet samtidigt som den gamla cykelbanan kunde användas för gångtrafik. Inom projektet fanns ett stort analysarbete och forskning kring trafikantbeteende. Nämnden ska återuppta Testplats Cykel samt utöka konceptet inom staden. Genom fler testplatser ska forskare och intresserade företag kunna bidra med personal och kunskaper. Det finns många lämpliga relevanta platser i staden. Sveavägen och Folkungagatan är bra exempel där framkomlighetspotential, kostnadseffektivitet och trafiksäkerhet skulle kunna testas och utvecklas. De rödgrönrosa har bortprioriterat Testplats Cykel genom att ta bort finansieringen och genom att inte färdigställa Götgatan.

Gångtrafiken

Centerpartiet anser att förutsättningarna för gående måste förbättras i staden, vi välkomnar därför den gångplan som staden tagit fram och förutsätter att den kommer att efterlevas inom staden. I dagens ökade trängsel är det viktigt att kartlägga och uppmärksamma gångtrafiken som en naturlig del av Stockholms trafiksystem. Konfliktdesignen som finns mellan gående och cyklister måste motverkas kraftfullt om vi ska göra gångtrafiken mer attraktiv.

Nämnden ska hantera gångtrafiken på samma sätt som de andra trafikslagen. På resor upp till tre till fyra kilometer är gångvägen många gånger ett konkurrenskraftigt alternativ, inte minst i innerstaden. Att tänka och planera för pendlarstråk för fotgängarna ska ingå i nämndens kärnuppdrag. Gångtrafik är positivt då det bidrar till en mer levande och trygg stadsmiljö samt avlastar kollektivtrafik, vägar och cykelbanor. Skyltning och infrastruktur ska tydliggöra respektive

trafikslags skyldigheter och förutsättningar på olika platser samt minska antalet konfliktytor i stadsrummet.

Förbättra trafikmiljön kring skolorna

Trafikmiljön runt skolorna har försämrats som en följd av att allt fler vuxna skjutsar barnen till och från skolan. Den fysiska planeringen inte är gjord för att hantera den stora mängden biltrafik. Detta har lett till ökad otrygghet i skolmiljön vilket i sin tur lett till att ännu fler föräldrar väljer att skjutsa barnen för att undvika trafikrisker för barnen. Det är viktigt att trafikmiljöerna i skolornas närhet är trygga och säkra samt att vi jobbar mot målet att fler resor till och från skolan ska ske utan bil. Grundorsaken till röriga och otrygga trafikmiljöer skapas främst vid rusningstoppar när föräldrar lämnar eller hämtar sina barn. Detta problem ska angripas i form av att få fler barn att gå, cykla eller åka kollektivtrafik till skolan. Nämnden ska inventera gång- och cykelvägar till och kring stadens och se över trygghetsskapande åtgärder. Bilfria zoner runt skolor under vissa tider och andra restriktioner ska kunna föreslås. Centerpartiet föreslår även ett återinförande av så kallade skolpoliserna som skulle bidra till att öka trafiksäkerheten kring skolområdet.

Smarta trafiksystem för bättre trafikflöden

Stockholm har som många andra storstäder problem med köer och trängsel vid vissa tidpunkter. En stor utmaning är att få trafikanter att välja andra tider eller vägar under de värsta rusningstimmarna eller i situationer när stora evenemang pågår i staden. Det finns många verktyg att jobba med till exempel trängselskatter, olika off peak system och smarta trafiksignaler som känner av trafikflöden. När flödena förändras ska trafiksignalerna anpassas efter hur trafiken som bäst kan fortsätta att flyta. Nämnden ska se över och investera i smarta trafiksignaler i syfte att skapa bättre trafikflöden. Lärdomar och erfarenheter ska hämtas från andra städers arbete med smarta trafiksystem.

Vidare ska nämnden se över ett så kallat Vehicle in Motion Maximum (VIM). VIM-talet är det antal fordon som kan vara på rörelse på gatorna vid en och samma tidpunkt inom ett visst område innan det orsakar trängsel och köer. Varje stad har ett maxtak. För att minska trängseln har städer som Zürich och Vancouver installerat sensorer som mäter trafiken och som stänger gator i delar av städerna när trafiken når sitt VIM. Information och varningar om trafiksituationen kan kopplas till en trafikapp så att människor kan se när trafiken börjar slå i taket innan de reser hemifrån. Därmed ska alternativa kunna vägar eller färdmedel kunna väljas. Det finns många sätt att jobba på för att styra människor att inte åka vid de värsta rusningstopparna. Centerpartiet har bland annat föreslagit införandet av en happy hour-taxa i kollektivtrafiken för att uppmuntra fler att resa före eller efter rusningstimmarna.

Halkbekämpning

För att säkerställa en god framkomlighet under vinterhalvåret ska nämnden utveckla metoder i syfte att förbättra snöröjning med särskilt fokus på gång- och cykelbanor. Förutom traditionell snöröjning och saltning ska andra tekniker prövas som exempelvis värmeslingor. Nämnden ska utöka antalet uppvärmda

gator i Stockholms centrala delar. Energikällan är fjärrvärme där så kallad fjärrvärmeretur vars låga temperatur oftast räcker till att värma upp trottoarer och torg är en bra metod. Systemet ska hålla exempelvis gågator fria från snö och is som ger en komfortabel gatumiljö utan halka, snö eller slask. Detta leder också till att konventionell snöröjning och halkbekämpning ej behövs. Värme-systemet finansieras med medel som sparas in på minskat behov av snöröjning samt av berörda fastighetsägare via en avgift beslutad av nämnden. Värmen som används ska vara returvärme från fjärrvärmerna.

Frigör och effektivisera användandet av Stockholms gator

I takt med att bilandelen minskar i staden så kan hårdgjorda ytor, exempelvis parkeringsplatser, omvandlas för att bli ett tillskott till stadsmiljön. I vissa fall handlar det om att bygga bostäder och kontor på dessa platser, men ibland kan de även användas för att utöka andelen parkmark eller tillskappa nya, attraktiva offentliga rum. Genom att jobba aktivt med parkeringsavgifter kan vi flytta fler bilar från gatumark till parkeringsgarage. På så sätt kan vi använda den värdefulla ytan som finns på stadens gator till annat. Bland annat kan parkeringsplatser göras om till cykelbanor eller kollektivtrafikkörfält. Tidigare kantstensparkeringar kan också göras om till pocketparker, cykelparkeringar eller plats för uteserveringar. Stockholms stad ska i samarbete med fastighetsägare och näringsidkare som verkar längs stadens gator omvandla kantstensparkeringar till det som det finns behov eller önskemål av på den specifika gatan. På så sätt kan staden också få medfinansiering för att göra stadens gator trevligare. Centerpartiet ser ett behov av att jobba strategiskt med att omvandla hårda ytor till attraktiva offentliga mötesplatser. Helt enkelt att kunna jobba med att omvandla trafikplatser till mötesplatser med parkliv, nöjen och kultur, restauranger och caféer. Nämnden ska arbeta fram en strategi för att omvandla trafikplatser till mötesplatser.

Gatuutrymmet i Stockholm är begränsat. När staden växer innebär detta utmaningar för hur vi trafiken och människorna samsas om en begränsad platsresurs. Detta ställer krav på att staden kan effektivisera användandet av stadens gator. ”Street Types” är ett intressant projekt i London där staden kartlägger alla gator för att se om de främst har en viktig rörelsefunktion eller en viktig platsfunktion. Baserat på klassifikationen kan man sedan omstrukturera gator genom att bredda trottoarer, omvandla gator till gågator, införa cykelstråk, minska trafiken på vissa ställen eller låta den vara kvar på andra. Staden får helt enkelt ett tydligt mandat att kunna göra ingrepp på vissa gator, samtidigt som fastighetsutvecklare och byggherrar kan ta hänsyn till en gatas klassifikation när de bygger. Nämnden ska titta vidare på och utreda hur en kartläggning skulle kunna genomföras.

Satsningar på ny kollektivtrafik och infrastrukturprojekt

Centerpartiet har länge drivit på för att bygga ut tunnelbanan. 2013 beslutade alliansen i staden, landstinget och regeringen om att bygga ut tunnelbanan med nio nya stationer. I pågående Sverigeförhandling prioriterar Centerpartiet en ny tunnelbanelinje över Saltsjö-Mälarsnittet, mellan Fridhemsplan-Liljeholmen och vidare söderut mot Älvjö och Hagsätra. Exakt hur den sträckningen ska se

ut måste utredas ytterligare. Viktigt är att tunnelbanan får hög kapacitet för att möjliggöra bostäder i Söderort. Dessutom vill Centerpartiet bygga ut tunnelbanan genom att knyta ihop den blå linjen till Hjulsta med Barkarby. Vi vill även Spårväg Syd byggas mellan Flemingsberg och Älvsjö samt att kollektivtrafiken byggas ut till Norra Djurgårdsstaden inklusive Spårväg City. I utbyggnad av kollektivtrafik är det viktigt att kommuner och landstingets trafikförvaltning, i samarbete med exploitörer, kan testa nya finansieringsmodeller. Nämnden ska medfinansiera utbyggd kollektivtrafik till Norra Djurgårdsstaden.

På många ställen i staden skulle närheten till kollektivtrafik förbättras om ytterligare en eller fler uppgångar byggdes till tunnelbane- eller pendeltågsstationer. Nya uppgångar leder också till förutsättningar för nya bostäder. Nämndens ska i samverkan med andra berörda nämnder kartlägga var det finns förutsättningar och behov för nya uppgångar. Tyvärr innebär en nyöppnad uppgång nya kostnader för SL. Det är investeringskostnader i nya spärrar och ökade driftskostnader i form av spärrvakter. Centerpartiet vill därför att nya uppgångar blir spärrfria för att undvika den kostanden. Istället ska fler biljettkontroller ske vid stationerna. Nämnden ska vidare, tillsammans med exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden, kartlägga vilka platser där man med enkla medel kan knyta samman pendeltågsstationer och tunnelbanestationer. Ofta är det inte långt att gå men på grund av dålig skyltning är det otydligt att det finns en nära förbindelse.

Det är viktigt att kollektivtrafiken byggas ut i ett tidigt skede när bostadsområden anläggs, det vill säga innan ett nytt bostadsområde står färdigt. Det är oacceptabelt att nya bostäder saknar kollektivtrafikförsörjning. Fungerande kollektivtrafik ska finnas på plats vid tiden för inflyttning i nya bostäder och arbetsplatser, eftersom det är då människor är mest benägna att etablera nya vanor och resesätt. Nya bostäder i lägen där boende blir beroende av bilen bör undvikas. I utbyggnad av kollektivtrafik är det viktigt att kommuner och landstingets trafikförvaltning, i samarbete med exploitörer, kan testa nya finansieringsmodeller.

Det är hög tid att sluta se på stadens vatten som ett problem att gå runt, över eller under. Stadens vatten har tidigare använts för snabba transporter och haft funktionen att sammanbinda staden. Centerpartiet vill se en offensiv strategi för att utnyttja Stockholms vattenvägar. Effektiva och miljövänliga sjötransporter har stora möjligheter att bli ett väl utnyttjat transportsätt i framtidens Stockholm. Möjligheterna för vattenburen kollektivtrafik ska ses över tidigt i planeringsstadiet när bostäder ska byggas i nya områden. Det är viktigt att samarbetet mellan staden och landstinget fungerar vid introduktion av ny kollektivtrafik. Landstinget är ansvariga för investeringar i trafiken medan staden ansvarar för att säkerställa god tillgänglighet vid bryggor, cykelparkeringar, tillgängliga gång- och cykelvägar med mera till och från bryggorna.

Osäkerheten kring Stockholms flygkapacitet i framtiden måste skingras. Stockholm är en perifert belägen storstad i Europas utkant som är helt och hållet be-

roende av goda flygförbindelser med omvärlden för att kunna konkurrera på en global marknad. För att behålla och utveckla vår starka internationella position måste vi satsa på flyget. Arlanda är Stockholms självklara port mot omvärlden och det är på Arlanda vi måste fokusera. När Arlanda klarar Stockholmsregionens hela behov av flygplanskapacitet, har Bromma flygplats inte någon framtid. Regeringen måste prioritera utbyggnad av Arlanda högt på dagordningen eftersom den är viktig för hela landets tillgänglighet, effektivitet och för företagens möjlighet att växa. Frågan om Arlandas utbyggnad är även viktig för Stockholms utveckling av Bromma. Det kommer på lång sikt att vara svårt att motivera att en flygplats ska finnas så centralt, varken ur ett miljö- eller trafik-säkerhetsperspektiv. Därtill är marken mycket värdefull som en plats för välbehövda bostäder.

Nämnden ska ta initiativ för att tillsammans med grannkommuner och lands-tinget hitta platser för dessa infartsparkeringar i kollektivtrafiknära områden utanför staden.

Bussen ska fram

När Stockholm växer kommer det att krävas stora satsningar på både spår och vägar. När Förbifarten står klar ett par år in på 2020-talet ser biltrafiken helt annorlunda ut än idag. År 2030 ska den enligt nationella mål vara fossiloberoende. Arbetet med miljö- och kollektivtrafikanpassning av Förbifart Stockholm ska fortsätta, exempelvis ska så kallad Bus Rapid Transit (BRT) planeras i förbifarten. BRT innebär att busstrafiken får egna körfält och därmed blir snabbare och mer störningsfri. Vi ser gärna att BRT även införs på andra linjer. I innerstaden, och främst på 4:ans linje, borde konceptet vara aktuellt. För att öka kapaciteten ytterligare på befintliga busslinjer vill vi jobba med signalprioritering för busstrafiken, att bussarna får egna körfält, att fler kantstensparkeringar tas bort och att in- och utpassering ska vara möjlig genom alla dörrpar.

Centerpartiet vill konvertera samtliga av dagens stombusslinjer till snabbusslinjer. Det innebär att stombussarna har egna körfält längs, signalprioritering och att kantstensparkering tas bort längs bussens väg. Hållplatserna kan med fördel höjas så att bussen slipper niga. Snabbusskonverteringen innebär också att SL tillåter påstigning i alla dörrpar. Staden har tillsammans med SL tidigare i projektform arbetat för att öka framkomligheten och hastigheten på stombusslinjerna. Detta är långt ifrån tillräckligt. En fullgod konvertering av stombusslinjerna till stadsanpassad BRT, här kallad snabbusslinjer, är vad som krävs för att stombussarna ska få den prioritering i trafiken som krävs.

Tyst, smart och hållbar distribution i staden

För att en växande stad som Stockholm ska bli hållbar och trevlig att bo i måste hela transportsektorn vägas in i planeringen. Varustransporterna i staden är en förutsättning för en levande stad, men skapar samtidigt buller, försämrar luften och skapar otrygghet i vår närmiljö. Exempelvis kan en backande lastbil på barnens väg till skolan utgöra ett orosmoment. Det finns många koncept kring

hur varudistributionen kan göras smartare och det finns mycket pengar att spara när körningar kan samordnas. Nämnden ska vara pådrivande i att staden testat nya och smarta koncept för mer samkörning gällande både kommersiella och offentliga transporter. Detta ska i tätt samarbete med företagare, fastighetsägare och forskare.

Att fördela en del av trafiken till ”off-peak” tider skulle underlätta framkomligheten för alla. Nattetid är den ultimata off-peak tiden. En förutsättning för den typen av transporter är att den kan ske tyst. Det handlar dels om tysta transportfordon, dels tyst utrustning för lastning och lossning av varor. Det finns redan idag butiker i Stockholm som kör detta på prov. Många chaufförer och butiksansvariga vittnar om dess fördelar när fordon kan parkera nära utan att trängas med andra fordon och gående, allt kan göras mycket snabbare. Det här är projekt som pågår och ett utmärkt exempel på hur man kan med hjälp av ny teknik göra praktiska och smarta lösningar för att göra staden mer framkomlig. Nämnden ska vara pådrivande i att städer fortsätter sitt deltagande i olika off peak projekt som syftar till att undersöka om fler av dygnets timmar kan användas för leveranser med tung lastbil.

Strategi för självkörande bilar

Även om införandet av självkörande fordon är en lång process, där infrastrukturen och den övervägande delen av bilbeståndet under lång tid kommer att se ut som i dag, pågår redan en gradvis utveckling av samverkande och uppkopplade system. För att kunna använda självkörande fordon i kollektivtrafiken eller i allmän trafik i Sverige kan det exempelvis finnas behov för kommuner att kunna meddela särskilda trafikregler för autonom körning. Det är därför viktigt att Stockholms stad arbetar för en mer öppen reglering som kan anpassas då behov uppstår. Det kan också komma att uppstå nya frågeställningar med anledning av en mer komplex fordonspark, där högt automatiserade fordon sammanställs med äldre fordon, tvåhjuliga fordon och en flora av mindre, elektriska fordon med ett till fyra hjul. Det finns i dag inte någon vedertagen definition av självkörande fordon varken nationellt eller internationellt. Det pågår pilotprojekt världen över för försök med självkörande teknik. I denna utveckling vill vi att en miljöprofilerad stad som Stockholm intar en aktiv roll. Nämnden ska utarbeta en strategi för självkörande bilar om hur en växande automatiserad fordonsflotta skulle påverka stadsrummet.

Miljöbilar och en ny syn på mobilitet

Att fler bilister byter till miljöbil är helt avgörande för synen på bilism och nya vägar i framtiden. Teknikskiftet måste skyndas på genom morötter för dem som är villiga att byta till miljöbil. Förmånliga parkeringsvillkor för miljöbilar och rabatterade trängselavgifter är viktiga delar i detta arbete. Tankställen för biogas och el måste skyndsamt fortsätta byggas ut i Stockholm. Stockholms stad ska bli en förebild för miljövänliga biltransporter, exempelvis genom den omställning av bilparken som nu pågår där elbilar används för stadens egna transporter. Staden ska fortsätta ta ett ansvar för uppförandet av laddmöjligheter för elbilar och laddhybrider. Under mandatperioden ska 1000 laddstolpar uppföras, varav 100 snabbbladdare. Under 2017 ska 250 normalladdarstationer uppföras

och 25 snabbbladdare. Detta ska göras i samverkan med marknadsaktörer. Nämnden och Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska samarbeta aktivt för fler laddstolpar, även vid gatuparkering. Nämnden ska tillsammans med exploateringsnämnden peka ut 10 platser som är lämpliga för elladdning av bussflottan. Med ett tillräckligt antal noder kan staden bidra till en fullskalig elektrifiering av bussflottan och en tystare och mer attraktiv stadsmiljö.

Även om omställningen av fordonsflottan från fossilt till förnybart går snabbt skulle trängseln i staden bli ohållbar om alla som flyttar hit även tog med sig varsin bil. För att frigöra gatumark och öka framkomligheten måste parkeringspolitiken inriktas på att styra om parkeringar från gatumark till parkeringsgarage. Vi vill även ta bort kantstensparkering helt på vissa gator för att underlätta trafikflödena, bland annat längs med stombussarnas sträckningar och stora genomfartsgator.

Stockholms stad ska fokusera mer på mobilitetslösningar och mindre på bilägande hos stadens invånare. Förutsättningarna för bilpooler måste förbättras genom att underlätta parkeringen för dessa bilar och genom att stimulera bilpooler i nya bostadsområden. Staden ska aktivt uppvakta regeringen i syfte att få bort bestämmelser som hindrar kommunerna från att inrätta särskilda parkeringsplatser och rabatter för bilpooler och miljöbilar. Det finns många goda exempel i andra städer som jobbar med att byta ut bilresor mot mer kollektivtrafikåkande. En annan viktig del i att motarbeta trängseln och minska utsläppen är att människor uppmuntras att arbeta på distans eller på andra tider än traditionella kontorstider. Med nya tekniska lösningar är möjligheterna goda att kunna upprätthålla kontakten med sina kollegor även om man inte fysiskt befinner sig på samma plats.

Hur vi planerar kring förbättrade mobilitetslösningar ska även innefatta olika finansieringslösningar. I denna del finns det mycket att jobba med i en stad som Stockholm. I likhet med vad som finns i Amsterdam vill Centerpartiet utreda en så kallad mobilitetsfond. Syftet med en mobilitetsfond ska vara att bidra till stadens framkomlighetsmål genom att aktivt kunna bekosta satsningar för förbättrade gångstråk, cykelinfrastruktur och kollektivtrafik med intäkter som kommer från P-avgifter som bör ses som en skatt på dyrbar markanvändning. Genom överföring av intäkter från p-avgifter till mer hållbara färdmedel kan politiken staka ut vägen för hållbara färdmedel som håller god kvalitet.

Lokala dubbdäcksavgifter och miljözoner

Problem med luftföroreningar varierar kraftigt i staden. Staden jobbar med att få ned partikelhalterna, PM10, som bland annat orsakas av dubbdäck. Ett allvarligt problem för staden är att verktygen är begränsade i detta arbete. Förutom resurskrävande städning och dammbindning, som bara kan sänka partikelhalterna kortsiktigt på mellan 24-48 timmar, är dubbdäcksförbud på enskilda gator den metod som kan användas. I Norge har en dubbdäcksavgift införts i vissa kommuner för att få ner andelen som använder dubbdäck och därmed halterna av PM10. Avgiftskontrollen utförs huvudsakligen av kommunala parkeringsvakter på tankstationer men även av polisen i samband med andra trafikkontroller. Den lokala avgiften på användningen av dubbdäck har varit ett

effektivt styrmedel för att få ned andelen dubbdäck i innerstäderna. Det har i sin tur haft positiv effekt på partikelhalterna och gränsvärden som tidigare överskreds har klarats. Med anledning av stadens problem med för höga partikelhalter bör staden, som har huvudansvaret för luftkvaliteten på lokal nivå, få ökade möjligheter att med lokala styrmedel åtgärda luftkvalitetsproblemen genom rätten att införa dubbdäcksavgifter. Vidare är det viktigt för staden att kunna införa lokala miljözoner för att komma tillrätta med andra utsläpp. Genom att ändra i Trafikförordningen kan kommuner ges möjlighet att införa sådana miljözoner. Det ligger ett tungt ansvar på regeringen att ge staden möjlighet att införa lokal beslutsrätt gällande dubbdäcksavgifter och miljözoner.

Återupprätta stadsmiljön

I en växande stad är det extra viktigt att satsa på parker, torg och gatuliv. I annat fall finns risk att staden byggs sönder när den växer fort och då rämnar stödet för stadens bostadsbyggande hos stockholmarna. Grönytor och torg är avgörande för att skapa mötesplatser och för att människor ska trivas. Det viktigaste för att skapa trygghet i stadens parker är att se till att de är välskötta och att människor vistas där. Det är därför djupt olyckligt att den rödgrönrosa majoriteten fortsätter att nedprioritera satsningar på stadsmiljön. Särskilt det löpande underhållet som är så viktigt för att skapa en trivsamt stad. Vi har genom åren sett att det är just underhållet av stadsmiljön som är den första budgetposten som offras när pengar söks till mer spektakulära satsningar. Centerpartiet gör tvärtom och har de senaste åren kontinuerligt prioriterat att höja anslagen till stadsmiljöverksamhet. Nämnden ska vara generös med tillstånd för uteserveringar för alla typer av krogar och restauranger samt satsa på fler offentliga toaletter i hela staden. Stadsodling är ett tydligt exempel på medborgarstyrd stadsmiljöutveckling. Idéernas Stockholm (Tactical urbanism) ska återinföras och intensifieras. Nämnden ska välkomna stadsodling och andra initiativ som kommer från boende, föreningsliv och näringsliv och som syftar till att lyfta stadsmiljö.

Nämnden ska, tillsammans med kultur- och idrottsnämnden och exploateringsnämnden, tillgodose att tomma ytor vid Slussen tillgängliggörs för tillfälliga kulturella evenemang under ombyggnationen. Slussen kan därigenom bli en intressant, föränderlig och unik resurs för stockholmarna under projektets genomförande.

Food trucks

Centerpartiet tog initiativ till att avskaffa förbudet mot food trucks. Tack vare detta har en helt ny bransch fötts som nu sprider sig från Stockholms stad och ut i hela landet. Det har skapat nya jobb och gynnat matkulturen men framför allt har det gynnat gatulivet i Stockholm och skapat nya attraktiva miljöer. Food truck-kulturen ska värnas och utvecklas. Det är sorgligt att konstatera att Stockholms positiva food truck trend nu börjar vända. Det allvarligaste hotet mot framtidens food trucks ligger i den av rödgrönrosa majoritetens förda politik. 2015 höjdes avgifterna för Stockholms food trucks-verksamheter med 150 procent över en natt. Konsekvensanalysen var mycket tunn och bristfällig. Nu kan vi tyvärr konstatera det vi befarade, att flera verksamheter har stängt varav

ett flertal på grund av avgiftshöjningen. Många ägare vittnar vidare om att regelverket är stelbent och att politiken behandlar branschen ytterst styvmoderligt. Detta är allvarligt och något Centerpartiet tydligt tar avstånd från.

Centerpartiets vill att food trucks-tillstånden ska gälla i hela staden, även i city, samt dygnet runt. Alla former av ambulerande försäljning i staden bör uppmuntras. Det gör staden mer levande och trivsamt och gynnar det småskaliga lokala näringslivet. Därför ska staden vara öppen för att tillåta fler ambulerande försäljningsverksamheter. Tillstånden bör inte bara begränsas till vissa platser utan kan med fördel utformas som tillstånd för en utpekad rutt. På så sätt kan försäljningen flytta beroende på var människor befinner sig vid olika tider på dygnet eller vid olika väderlekar. För att ytterligare stimulera gatulivet i Stockholm föreslår vi ytterligare utvidgning av ambulerande försäljning i Stockholm genom så kallade bar trucks. Det finns exempel i Berlin, Bryssel och Lissabon där bar trycks utgör ett socialt inslag i gatubilden. Nämnden ska inleda ett test med att tillåta bar trucks i Rålambshovsparken och i Tanto.

Open streets

Stockholm har under många decennier skapat ett gaturum som till mångt och mycket styrs av bilen och dess framfart. Centerpartiet vill motverka den makt-hegemonin och på olika sätt ifrågasätta den enda vägens, bilvägens, politik. Som ett led i detta arbete så genomförde Stockholm under förra mandatperioden ”Open streets” där gator stängdes av för trafik i syfte att skapa levande mötesplatser. Detta blev ett uppskattat evenemang bland stockholmarna och lockade många besökare och olika aktiviteter. Det var därför beklagligt när den rödgrönrosa majoriteten snabbt valde att avveckla idén.

Centerpartiets ambition är att fortsätta genomföra satsningar som gör att vi kan betrakta gaturummet som mer flexibelt och ge stadslivet utrymme att breda ut sig och låta bilismen stryka på foten. Att tillfälligt stänga av och leda om trafik för att skapa nya användningsområden för våra gator är ett viktigt led i detta. Vi vill att detta ska ske i fler stadsdelar samt att det borde prövas på fler stora och centralt belägna gator. Kungsgatan är ett exempel på en sådan gata. Nämnden ska samarbeta med berörda stadsdelsnämnder, fastighetsägare och företagare för att föreslå fler gator som kan öppnas upp till Open streets.

Årstaviken – nya stråk och Stockholm Low Line

För att göra Årstaviken till ett mer attraktivt gång- och cykelstråk ska nämnden, i dialog med andra berörda nämnder och Locum, anlägga pontoner i anslutning till strandlinjen längs Årstavikens smalaste passager. En kostnadseffektiv och attraktiv lösning för att närma sig stadens

vatten och öka tryggheten längs Årstaviken. Nämnden ska vidare, tillsammans med andra berörda nämnder och externa aktörer, inleda arbetet med att inrätta ”Stockholm Low Line”. Längs det nedlagda tågspåret på Södermalm ovanför Årstaviken och invid Eriksdalsbadet ska en ny parkattraktion skapas. Inspiration och förebild är The High Line i New York. Med en helt ny publik parkmiljö längs spåret kommer en plats som i dagsläget är underutnyttjad bli en

urban attraktions- och rekreationsplats för stockholmarna, med parkliv, odlingslotter och café- och restaurangverksamheter.

Skrota klotterpolicyn

Skadegörelse på allmän eller privat egendom ska aldrig accepteras och därför ska stadens klotterpolicy göras om till en renodlad skadegörelsepolicy. Äganderätten är central i detta sammanhang och delar i nuvarande klotterpolicy som kopplar ihop konstformen graffiti med skadegörelse ska strykas. Fastighetsägare eller nämnder/ styrelser i staden som vill använda sig av graffiti i gaturummet ska kunna göra så om det sker i enlighet med befintlig lagstiftning. Detta gäller även om ett någon vill inrätta en sk "laglig vägg".

Trafiknämnden ska under 2017:

- Verka för att i innerstaden minska biltrafiken samt sänka hastigheten till 30 km/h
- Skapa incitament för bildelningstjänster, exempelvis bilpooler.
- Verka för ett mer cykelvänligt Stockholm samt underlätta för mer kombinationsresande
- Förverkliga planen om en cykeltunnel mellan Torsplan och Söder Mälarstrand
- Förtydliga och renodla cykeljourens uppgifter för att kunna fokusera på framkomligheten för cyklister
- Möjliggöra cykling mot enkelriktat på fler gator.
- Planera för fler cykelgarage i kollektivtrafiknära lägen
- Permanenta Testplats Cykel och inför fler strategiska gator för försöksverksamheten, bland dem Sveavägen och Folkkungagatan
- Implementera cykelstrategin och återrapportera till kommunfullmäktige
- Bidra till inrättandet av ett cykelsekretariat under stadsledningskontoret
- Motverka konflikt-design i staden som finns mellan gående och cyklister i syfte att göra gångtrafiken mer attraktiv
- Förbättra trafikmiljön kring stadens skolor
- Investera i stadens trafiksignaler i syfte att skapa bättre trafikflöden
- Utarbeta en strategi för att omvandla fler trafikplatser till mötesplatser
- Verka för mer kollektivtrafik i nya och befintliga stadsdelar
- Medfinansiera utbyggd kollektivtrafik till Norra Djurgårdsstaden.
- Utreda ett större ansvar för staden samt nya finansieringsmodeller gällande kollektivtrafik i nybyggda stadsdelar
- Verka för en ytterligare utbyggnad av tunnelbanan
- Verka för införande av BRT-lösningar i staden
- Vara pådrivande i att staden testar hållbara och smarta distributionskoncept
- Utarbeta en strategi för självkörande bilar
- Verka för att staden kan införa lokala dubbdäcksavgifter och miljözoner
- Tillgängliggöra ytor under ombyggnationen av Slussen för kulturella evenemang
- Utreda en mobilitetsfond för staden i syfte att bidra till stadens framkomlighetsmål genom smartare skatteväxling mellan trafikslagen

- Tillgängliggöra fler bryggor för pendelbåtstrafik
- Uppföra 250 normalladdstationer och 25 snabbladdare för elbilar
- Ta bort kantstensparkering helt på vissa strategiska gator för att underlätta trafikflödena
- Utvidga food trucks-tillstånden till att gälla i hela staden och under hela dygnet.
- Inleda ett test med att tillåta bar trucks i Rålambshovsparken och i Tanto
- Återinföra Open Streets
- Göra om klotterpolicyn till en skadegörelsepolicy

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

60. **Trafiknämnden** ska införa hastighetsbegränsningen 30km/h på alla gator i innerstaden.
61. **Trafiknämnden** ska möjliggöra cykling mot enkelriktat på fler gator.
62. **Trafiknämnden** ska investera i stadens trafiksignaler i syfte att skapa bättre trafikflöden.
63. **Trafiknämnden** ska medfinansiera utbyggd kollektivtrafik till Norra Djurgårdsstaden.
64. **Trafiknämnden** ska uppföra 250 normalladdstationer och 25 snabbladdare för elbilar.
65. **Trafiknämnden** ska utvidga food trucks-tillstånden till att gälla i hela staden och under hela dygnet.
66. Centerpartiets förslag till budget 2017 och inriktning för 2018 och 2019 för **Trafiknämnden** godkänns.

Utbildningsnämnden

Nämnden ansvarar för drift av kommunal verksamhet inom fritidshem, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola och gymnasiesärskola samt förskoleverksamhetens riktlinjer, policydokument och uppföljning. Alla barn i Stockholm har rätt till en skolgång som präglas av kunskap, stimulans, studiero och trygghet. Mångfalden av skolor med olika inriktning och rätten att välja den skola som passar den enskilda elevens individuella behov bäst ska värnas. Genom att elever har fler skolor att välja mellan, både fristående och kommunala, ökar kvaliteten och eleverna ges större möjligheter att utvecklas och trivas. Skolan ska utgå från den enskilda elevens behov och elever i behov av särskilt stöd ska få den hjälp de behöver samtidigt som särbegåvade elever får den utmaning som de behöver. Staden ska som ett led i att öka undervisningstiden, förbättra elevernas kunskaper samt underlätta vardagen för barnfamiljer ansöka om att få bli försökskommun för ett treterminssystem i skolan.

Lösningen på skolans utmaningar ligger inte i fler ogenomtänkta reformer. Den ligger i arbetsro och mer förtroende för rektorer och lärare. Är det något som tyvärr utmärkt den svenska skolan är det de tvära kasten. Stadens utbildningspolitik ska luta sig mot vad forskningen lyfter fram som framgångsrika metoder. Framgångsfaktorer som Centerpartiet driver och som överensstämmer med skolforskningen är tydligt fokus på kunskap, ledarskap, engagerade lärare, studiero och tät föräldrasamverkan.

Nämnden har stora utmaningar med sjukskrivningar och framför allt långtids-sjukskrivningar. Här finns en utmaning för att staden ska vara en bra och attraktiv arbetsgivare. Vi kommer att ha kompetensbrist inom nämndens verksamhetsområde och därför är ledarskapet centralt för att få vår personal att må bra och finna arbetsglädje. Ett inkluderande ledarskap i stadens verksamheter skapar möjligheter och ökad flexibilitet där varje medarbetare blir sedd och uppskattad. Våra medarbetare ska ha inflytande och kunna påverka sin arbetssituation. Konkreta planer måste skapas i verksamheterna för att få ett slut på de skenande sjukskrivningarna.

Ytterligare ett sätt att möta personalbrist inom skolan och för att på bästa sätt integrera nyanlända med kompetens inom utbildning och ta tillvara på deras färdigheter och erfarenhet ska staden, i samarbete med Arbetsförmedlingen, upprätta ett snabbspår för att fler snabbt ska komma in på arbetsmarknaden när det kommer till skolan. Snabbspåret ska också rikta sig till personer som av olika anledningar står långt ifrån arbetsmarknaden. Målet med spåren är att det ska leda till riktiga jobb.

Likvärdighet – alla ska nå kunskapsmålen

Stockholms skolor ska ge likvärdiga förutsättningar till varje elev. Elevernas bakgrund, hemförhållanden och kön ska inte påverka hur det går i skolan. Att identifiera skolor med problem och utveckla verksamheten i syfte att höja resultaten är nämndens kärnuppgift. Arbetet ska ske med utgångspunkt i forsk-

ning och med de goda exempel som finns i staden för att stödja rektorer och lärare i kunskapsuppdraget. Nämnden ska intensifiera förbättringsarbetet inom de skolor som har sämst resultat i syfte att säkerställa att alla elever, oavsett skola, ska få en bra utbildning. Skolor som återkommande presterar dåligt ska inte accepteras, detta gäller oavsett driftform. Det är viktigt med kontinuerlig uppföljning av varje elevs utveckling så att snabba åtgärder kan sättas in om eleven halkar efter. För många elever är elevassistenter viktiga för att eleven ska nå kunskapsmålen. Nämnden ska se över hur elevassistenternas arbetssituation kan förbättras. Samtidigt som stöd ges till elever som behöver ska även elever som vill öka takten i sitt lärande ha möjlighet till det. Nämnden ska ta fram en strategi för särbegåvade elever.

Idag redovisas alla elevers resultat på samma villkor, oavsett om du är född i Sverige eller bara varit i Sverige i ett par år. Självklart kan man inte förvänta sig lika höga resultat av någon som ännu inte lärt sig språket ordentligt. Detta gör att vissa skolor redovisar sämre resultat än andra, för att de har en högre andel nyanlända elever. Mer intressant vore att redovisa hur en skola lyckas höja resultaten, exempelvis genom att jämföra elevernas resultat mellan olika år. Nämnden ges i uppdrag att utforma verktyg som visar hur mycket eleverna har lärt sig under deras skolgång och inte bara slutresultatet.

Ledarskap

Rektor och skolledning spelar en avgörande roll för skolors resultat och pedagogiska utveckling. Skolledarrollen kräver en specifik form av kompetens som skiljer sig från lärarrollen i klassrummen. Det finns goda exempel på skolor där strukturerat ledarskap och tydliga mål lett till höjda kunskapsresultat. Nämnden ska intensifiera arbetet med kompetenshöjande åtgärder för stadens skolledare. Goda erfarenheter av ledarskap ska spridas och implementeras på bred front. Ansvar för elevernas resultat, uppföljning och åtgärder för att förbättra resultatet ligger hos rektor. Därför måste också rektorer kunna fokusera på att vara pedagogiska ledare i sitt dagliga arbete. Internationella jämförelser visar att Sverige har en hög omsättning av rektorer. Detta inverkar sannolikt negativt på ledarskapet och kontinuiteten i skolorna. För att ge rektorer goda förutsättningar att utöva pedagogiskt ledarskap ska nämnden arbeta för att öka handlingsfriheten för rektorer och enskilda skolor där kompetensutvecklingen ska utgå från individuella behov. Nämnden ges i uppdrag att instifta priset Årets Skolledare.

Lärarna – elevernas viktigaste resurs

Att höja lärarstatusen är en central del i att locka fler till läraryrket, vilket är absolut nödvändigt för att säkra kompetensförsörjningen framöver. Fler karriärtjänster ska ge lärare möjligheter att utvecklas, ta ett större ansvar och få en möjlighet till avancemang inom skolans värld. Lärarnas administrativa uppgifter ska minskas, så att lärarna kan lägga mer tid på sin undervisning. Den administrativa belastning många lärare vittnar om är ett allvarligt problem för skolans kunskapsuppdrag och måste bekämpas. Skolan behöver tillföras olika typer av stödfunktioner. I syfte att avlasta lärare i deras administrativa arbetsuppgifter som ligger utanför undervisningens utformning och elevernas kunskapsutveckling ska nämnden genomföra ett pilotprojekt med administrativa

lärarassistenter. Lärarassistentens arbetsuppgifter ska anpassas efter skolans organisation, som utformas av skolledaren tillsammans med lärarna. Exempel på arbetsuppgifter kan vara frånvarorapportering, fylla i blanketter, hantera frågor om särskild kost, skicka informationsmaterial till vårdnadshavare, bokning av utvecklingssamtal och andra möten, beställa läromedel, praktiska göromål kring friluftsdagar, föräldramöten, studiebesök. Vidare ska nämnden utreda möjligheten att centralisera rättningen av de nationella proven för de skolor som verkar i staden. Utredningen ska undersöka hur detta praktiskt kan lösas samt hur en ökad likvärdighet kan garanteras och motverka betygsinflation.

Fler lärare måste vilja stanna inom läraryrket. Därför måste lärarnas ansträngningar löna sig där bra lärare uppmärksammas och belönas. Centerpartiet avsätter medel till en lärarbonus för lärare som uppvisar bra kunskapsresultat.

Försvara valfriheten

Att kunna välja eller välja bort en skola är viktig för många barn och föräldrar. En möjlighet som de flesta stockholmarna tar för givet. Genom det fria skolvalet sporrar skolorna att hela tiden utveckla sin verksamhet och bli bättre vilket gynnar stockholmseleverna. Valfriheten skapar en konkurrens om eleverna som leder till bättre kvalitet, större mångfald och bättre lärare. Dessvärre har den rödgrönrosa majoriteten i staden gjort flera utfall mot valfriheten i välfärden. Etableringsfriheten för företag och rätten att välja skola och förskola för föräldrar och elever är en central del av valfriheten inom offentlig service. Nämnden ska bevaka utvecklingen på valfrihetsområdet noggrant och motverka varje försök att försämra valfriheten.

Föräldrarnas och elevernas valfrihet ska öka där fristående alternativ ska uppmuntras. Knäckfrågan för valfriheten är att det är genomgående hög kvalitet och att så många som möjligt får sitt förstahandsval. Samtidigt är det viktigt att det finns bra system för föräldrar och elever att granska och jämföra olika alternativ. För att valfriheten ska bli verklig fullt ut måste fler uppmuntras att aktivt välja. Med öppna jämförelser, transparenta system och bättre information kan fler göra aktiva val. Idag kan också valfriheten begränsas till de som lyckas sätta sina barn i kö till en populär skola redan vid födseln. Nämnden ska ta fram ett förslag på hur systemet med kötid kan förändras, exempelvis genom att införa en åldersgräns för när föräldrar får sätta sitt barn i kö.

Enskilt drivna förskolor fyller en viktig roll för barnomsorgen i Stockholm. De fristående alternativen ökar den pedagogiska mångfalden och föräldrarnas valfrihet. Centerpartiet anser att den idé som förekommit i debatten om ”företagsdagis”, det vill säga förskolor som drivs i regi av förälders arbetsgivare, ska testas. Alla bra förslag som kan underlätta stockholmarnas livspussel ska prövas seriöst.

Alla skolor ska behandlas lika, kommunala skolor som fristående skolor. Därför ska kommunala skolor med överskott kunna behålla pengarna för att utveckla sin skola. Överskotten kan exempelvis gå till höjda lärarlöner, satsningar på skolmiljön eller andra satsningar som skolorna själva väljer.

Nämnden ansvarar för hantering av anmälningar, synpunkter och klagomål gällande fristående förskolor. För fristående skolor regleras stadens möjlighet till insyn i skollagen. Insynsrätten ger staden rätt att hålla sig informerad om hur den fristående verksamheten utvecklas och den kan även bidra till att öka allmänhetens kunskap om verksamheten. Nämnden ska aktivt följa kunskapsutvecklingen även för stadens elever som går i fristående skolor.

Förskolan lägger grunden

Förskolan är våra små stockholmars första möte med pedagogiken och en förutsättning för många föräldrar att kunna arbeta. Välutbildade, engagerade pedagoger är betydelsefulla för verksamheten och bemötandet. Barnen ska uppmuntras, utmanas och utvecklas varje dag och ges möjlighet att kunna inhämta den kunskap som behövs för att nå målen. Det är viktigt att föräldrarna kan känna trygghet i att deras barn kan få plats i förskola och fritidshem när familjen behöver det. Möjlighet till barnomsorg under obekvämt arbetstid är särskilt viktig för föräldrar i behov av det. Det ska finnas en stor valfrihet för de som har barnomsorg på obekvämt arbetstid, därför måste det även fortsättningsvis gå att få denna omsorg i hemmet. Föräldrars engagemang i barnets skolgång och i skolans verksamhet ska uppmuntras.

Säkerheten på stadens förskolor behöver höjas. I en akut situation, exempelvis en kvävningssituation, kan ett resolut och säkert ingripande från förskolans personal rädda ett barns liv. För detta krävs att personalen vet vad de gör och agerar snabbt vilket i sin tur kräver utbildning och regelbunden övning. Utöver kvävningsolyckor kan även andra vardagsolyckor och mer allvarliga krishändelser ställa krav på att personalen känner sig beredda och trygga med hur de ska agera. Olycks- och krisberedskap kräver systematiskt och regelbundet arbete där både ledning och personal deltar. Nämnden ska säkerställa att förskolorna som verkar inom staden ställer krav på att ge systematisk och regelbunden personalutbildning i HLR och olycks- och riskhantering.

Digitalisering av skolan

Det är viktigt att skolan aktuell och i takt med det övriga samhället. Därför ser vi det som självklart att digitalt lärande blir en större del av undervisningen, och att moderna lärverktyg blir en naturlig del av de verktyg lärarna använder i klassrummet. Rätt använd öppnar modern teknik möjligheter för duktiga pedagoger att arbeta på nya sätt och hjälpa fler barn att lära sig mer. Även ökad uppföljning av enskilda elevers prestation och fjärrundervisning av andra lärare i landet eller världen blir möjligt. Lärarna ska erbjudas pedagogisk fortbildning kring digitalt lärande.

En ökad användning av digitala verktyg i skolan möjliggör för alla elever att i större utsträckning arbeta i sin egen individuella takt. Det är framförallt kunskaper som ska utvärderas, inte tiden i skolan. Undervisning som resulterar i höjda kunskaper är bra undervisning oavsett var den bedrivs, i klassrummet eller på distans.

Digitaliseringen ger också helt nya möjligheter till en snabb och effektiv integration. Unga nyanlända kan med hjälp av digitala verktyg snabbare lära sig svenska och andra nödvändiga kunskaper. En stor majoritet av de som söker sig hit är unga människor som har en vana att använda digital teknik genom smarta telefoner, datorer och internet. Nämnden ska se och använda sig av digitaliseringens stora potential inom undervisningen.

Elevernas hälsa

En viktig faktor för att ge eleverna goda förutsättningar att nå goda resultat är elevernas psykiska och fysiska hälsa. Det är angeläget att tillgången på skolsköterskor, skolläkare, kuratorer och psykologer är god. Centerpartiet ser gärna en ökad samverkan mellan skolhälsovården, barnvården, barn- och ungdomspsykiatri, ungdomsmottagningen och socialförvaltningen. Vi vill se daglig fysisk aktivitet i skolan eftersom studier visar att det förbättrar elevernas fysiska och psykiska hälsa samt har positiva effekter på lärandet. Barn och ungdomar ska känna sig trygga i och utanför skolan. Skolan ska vara en arena för barn och ungdomar att utveckla sina sociala kompetenser i en fördomsfri miljö. Mobbning ska aldrig accepteras. Nämnden ska årligen följa upp hur skolorna arbetar mot mobbning och annan kränkande behandling. Vuxennärvaron i skolan kan inte nog betonas, detta kan till exempel ske genom samarbeten med ideella organisationer.

Särskilda behov

Elever med särskilda behov måste få de utökade insatser som krävs för att varje barn ska kunna skapa sig en god framtid. Centerpartiet anser att Stockholms stad ska ha en mycket generös hållning gentemot elever med särskilda behov oavsett om de väljer att gå i vanliga skolor eller särskilda skolor.

Förberedelser inför jobb och studier

Stockholms skolor ska ge varje elev en god grund för fortsatta yrkesliv och studier. Samverkan med näringslivet, universitet, högskolor, föreningslivet och andra samhällsaktörer ska stärkas. Utbildningsutbudet ska svara mot näringslivets behov. Entreprenörskap, internationellt utbyte och ett brett utbud av språkstudier är en naturlig del av stadens utbildningsutbud. Elever i gymnasieskolan ska kunna läsa enskilda kurser på universitetsnivå om så önskas i syfte att stimulera elever med särskild fallenhet för specifika ämnen. Yrkesprogrammen i stadens gymnasieskolor ska hålla en hög nivå och leda till att studenterna blir attraktiva på arbetsmarknaden. För att höja kvaliteten och ge eleverna goda förutsättningar att etablera sig på arbetsmarknaden krävs en nära samverkan med de aktuella branscherna där eleverna får arbetslivserfarenhet, referenser och kontakter. Gymnasieregionen är en viktig förutsättning för att Stockholm ska kunna erbjuda gymnasieeleverna ett brett utbud av praktiska gymnasieprogram och ska därför finnas kvar enligt dagens överenskommelse.

Ge eleverna sovmorgon

Forskning visar att under puberteten ökar sömnbehovet hos människor till nio timmar per natt, samtidigt som den biologiska insomningstiden förflyttas två

till tre timmar framåt. Det innebär att många ungdomar drabbas av sömnbrist när de ska delta i undervisningen från klockan 08 i skolan. Är man utvilad och piggt så ökar koncentrationsförmågan och som ett resultat av det är inlärningsförmågan bättre. Stadens elever ska vara alerta när de är i skolan och det rimmar illa med att tvinga upp tonåringar tidigt om morgnarna. Forskning och försök i staden har visat på att en senare skolstart för ungdomar i tonåren ger både bättre närvaro och högre prestation. Nämnden ska se över stödet till rektorerna och hur de kan organisera sin verksamhet utifrån vetenskap och beprövad erfarenhet gällande senare skolstarter.

Skolan är nyckeln till integration

Sverige och Stockholm får just nu många nya invånare på grund av de fasansfulla krig och förtryck som utspelar sig i delar av världen. De människor som tar sig till Stockholm för att skapa sig ett nytt liv ska välkomnas och snabbt lära sig svenska, komma in i utbildning eller få ett jobb. Det är nyckeln till en bra integration och ett minskat utanförskap. Alla nyanlända barn ska så snabbt som möjligt få en plats i skolan, detta oavsett besked om asyl eller inte. Friskolorna måste få möjlighet att ta ett större ansvar för nyanlända barns skolgång. Nämnden ska återkomma med ett förslag på kvotssystem för fördelning av nyanlända elever i samtliga skolor i staden. Extra medel som fördelas till nyanlända elever ska följa med eleven till respektive skola.

Miljö och säkerhet

Genom högt ställda miljökrav ska farliga ämnen i förskolor och skolor fasas ut. En effektivisering av energianvändningen i stadens fastigheter och lokaler för skolverksamhet ska genomföras i samarbete med energicentrum, där exempelvis alla skolor ska släcka ner sin inomhusbelysning när ingen vistas i lokalen. Stadens avfallshantering ska bidra till att sluta kretslopp, spara energi och naturresurser. Det matavfall som produceras inom stadens skolkök är en resurs som ska utnyttjas för framställning av bland annat biogas.

Inomhusmiljön i skolor och förskolor är avgörande för elevernas fysiska hälsa och lärande. Problemen med dålig luft måste därför minskas genom fortsatt förebyggande arbete, där inomhusluften mäts vid relevanta tidpunkter. Uppföljningen ska intensifieras för att säkerställa att lämpliga åtgärder vidtas.

Det är viktigt att alla barn i Stockholm lär sig att simma. Därför ska nämnden fortsätta arbetet med att säkerställa att det finns simskolor att tillgå under sommaren.

Tryggare trafikmiljö kring stadens skolor

Det är av stor vikt att vägen till skolan är trygg för eleverna. Trafikmiljön runt skolorna har försämrats som en följd av att allt fler vuxna skjutsar barnen till och från skolan. Den fysiska planeringen inte är gjord för att hantera den stora mängden biltrafik. Detta har lett till ökad otrygghet i skolmiljön vilket i sin tur lett till att ännu fler föräldrar väljer att skjutsa barnen för att undvika trafikrisker för barnen. Det är viktigt att trafikmiljöerna i skolornas närhet är trygga och säkra samt att vi jobbar mot målet att fler resor till och från skolan ska ske utan

bil. Grundorsaken till röriga och otrygga trafikmiljöer skapas främst vid rusningstoppar när föräldrar lämnar eller hämtar sina barn. Det är detta problem vi bör angripa i form av att få fler barn att gå, cykla eller åka kollektivtrafik till skolan. I övrigt finns det mycket att jobba på i frågan, inte minst när det gäller att uppmuntra till ökad cykling. Att flytta fram skolstarten på morgonen för tonårseleverna ger dessutom en lättare belastning i kollektivtrafiksystemen. Centerpartiet föreslår att Nämnden ger stadens skolor i uppdrag att ta fram transportplaner för att i ökad utsträckning få eleverna att ta sig till skolan via gång, cykel och kollektivtrafik. Vidares ska nämnden arbeta för ett återinförande av så kallade skolpolis som bidrar till att öka trafiksäkerheten kring skolorna.

Regionalisera gymnasieskolan

En växande stad förutsätter att det finns tillgång till välutbildad och kompetent arbetskraft. Idag har många företag i och kring Stockholm svårt att hitta rätt kompetens, problem som tenderar att bli än större i framtiden. Vidare kan vi konstatera att gymnasieskolan inte matchar näringslivets behov och att detta gap i framtiden kommer att öka. Idag är det färre än en sökande per plats på många av de utbildningar som behövs för att komma tillrätta med bristyrkena. Vissa av dessa utbildningar har inte ens sökande till hälften av platserna. Detta trots att dessa utbildningar i många fall direkt leder till arbete. Det är till och med så att företagens svårigheter att hitta arbetskraft med rätt kompetens leder till att många elever som går dessa utbildningar erbjuds jobb innan gymnasieutbildningen är slutförd.

För att lyckas skapa en gymnasieskola som både har möjlighet att investera i de utbildningar som leder till arbete och göra dessa mer attraktiva för eleverna krävs en större samverkan i Stockholmsregionen. Idag finns en gemensam gymnasierregion där alla elever i Stockholms län har möjlighet att söka och bli antagen till vilken gymnasieskola i regionen som helst, oavsett i vilken kommun den ligger. Dessutom finns en överenskommen programpeng som ska gälla genom att kommunerna använder den av KSL antagna prislistan. Den gemensamma gymnasierregionen har ökat möjligheterna för regionens ungdomar att välja den utbildning som passar just dem. Samtidigt ser vi att en gemensam gymnasierregion som inte samordnar utbudet leder till att utbudet på sikt minskar. Att bygga ut billiga högskoleförberedande utbildningar är mer prioriterat för många kommuner än att bygga ut dyrare yrkesförberedande utbildningar. I takt med att allt färre elever söker dessa yrkesutbildningar vill inte kommunerna riskera att stå med tomma dyra utbildningslokaler när eleverna inte söker.

Ska vi lyckas med att öka matchningen mellan arbetsmarknadens behov och elevernas val av utbildning så krävs att den gemensamma gymnasierregionen tar steget fullt och också får ansvar för utbudet. Detta förutsätter att alla kommuner är med och finansierar utbildningen precis som idag men att omfattningen och lokaliseringen av utbildningen avgörs på regional nivå. Något som skulle säkerställa att viktiga utbildningar inte läggs ned utan fortsätter att utvecklas. Nämnden ska ta initiativet till att staden tillsammans KSL utreder frågan hur en gymnasierregion ska organiseras.

Grund- och gymnasiesärskola

Alla elever har olika behov och behöver få en utbildning som är anpassad just för dem. Det är först då som alla ges lika chanser. Särskolans uppgift är att ge eleverna möjlighet att utvecklas utifrån sina förutsättningar, såväl kunskapsmässigt som socialt. Rätten att välja skola ska gälla alla stadens elever. Utbildningen ska vara anpassad efter varje elevs förmåga och behov av utmaningar. Utbildade speciallärare och specialpedagoger är mycket viktiga. Elever i särskolan ska få möjlighet att, vid tillfällen som är lämpliga för dem, delta i undervisning tillsammans med grundskolans elever. Gymnasiesärskolan och arbetsmarknadsnämnden ska samverka för att fler personer ska ges möjlighet att komma ut i ordinarie arbetsmarknad.

Skolmatslyft och hållbar matupphandling

God och varierad mat är en förutsättning för lärande och koncentration. Maten som serveras i stadens förskolor och skolor ska vara god, säker och nyttig samt tillagad av råvaror som producerats klimatsmart och miljövänligt. Den ska dessutom serveras i en lugn och trivsamt miljö där eleverna ska ha rätt till rimliga lunchtider. Stockholm ska bli en föregångskommun där elever och personal i skolan vet att de får en god, näringsrik och säker mat. Nämnden ska ta fram en skolmatpolicy. Fokus bör ligga på skolmatens kvalitet och ursprung, kökspersonalens kompetensutveckling och inspiration, skolmåtids pedagogiska möjligheter, minskning av matsvinnet, arbeta med odling på skolgården eller i parker som en del av stadens matlyft. Målet på längre sikt är att alla förskolor och skolor ska ha tillagningskök.

Staden ska höja ambitionen avsevärt i frågan om upphandling av livsmedel och mat till förskolor, skolor och äldreboenden. Den mat som staden handlar upp ska möta samma krav avseende djurhållning och miljö som ställs på svenska livsmedelsproducenter. Det ska inte bara vara lägsta pris som vinner en upphandling, utan även handla om kvalitet, smak och miljömedvetenhet med särskild hänsyn till de krav ställer på svenska matproducenter.

För att främja kontakter mellan olika åldersgrupper och få in fler vuxna i skolmatsalarna ska nämnden i samarbete med stadsdelsnämnderna uppmuntra skolorna att, i den mån det är möjligt, ge äldre möjlighet att till låg kostnad äta lunch med eleverna i grundskolan.

Stockholm som kunskapsstad

Samverkan mellan skola och högre utbildning är av stor vikt för att öka Stockholms konkurrenskraft. Att stimulera ett bra utbildningsutbud som svarar mot näringslivets behov är viktigt, både för företagandet i Stockholm och för de unga stockholmarna som ska etablera sig på arbetsmarknaden. Samverkan med näringsliv, universitet, högskolor, föreningsliv, kulturliv och andra samhällsaktörer måste stärkas. Entreprenörskap, internationellt utbyte och ett brett utbud av språkstudier är en naturlig del av stadens utbildningsutbud. Nämnden ska uppmuntra och möjliggöra för fler internationella förskolor och inriktningar som vill etablera sig i Stockholms stad. Internationella skolor är viktiga i syfte

att stärka Stockholms internationella konkurrenskraft och därmed locka hit utländsk arbetskraft oavsett om det är tillfälligt eller permanent.

Skolbyggnader som kunskapspalats

Stockholm växer kraftigt och på flera platser är det nödvändigt att både bygga ut befintliga grundskolor samt att bygga nya. Det är viktigt att klara av att ta emot stora årskullar och hitta bra lösningar i de områden där tillväxten är som störst. Stadens behov av platser för grundskoleelever ska utgå från en långsiktig planering. I planeringen av nya skolor ska även fristående aktörer delta. Nämnden är ansvarig för att säkerställa att tillräckligt antal skolplatser finns att tillgå i såväl befintliga områden som exploateringsområden. Arbetet med att anpassa skolor med bristande tillgänglighet ska fortgå och utvecklas.

Staden har en stark tradition av kvalitativt skolbyggande som grundlades under 1800-talet och kröntes med ett stort antal palatsliknande skolor på centrala platser. Både genom placering och arkitektur förmedlades att skolan var central för samhällsutvecklingen i stort. Numera kommer skolorna alltför ofta in sent i planeringen vilket ofta resulterar i tillfälliga lösningar i barackliknande utformningar. Centerpartiet anser detta vara en allvarlig brist då skolornas skepnad och placering utgör en spegling av samhällets syn på skolan i stort. Skolan är för viktig för att hamna i skymundan i samhällsplaneringen. Nämnden ska i samarbete med SISAB, stadsbyggnadsnämnden och exploateringsnämnden verka för att staden bygger högkvalitativa skolbyggnader, detta för att understryka utbildningens värde. För att vidga alternativen gällande finansieringsfrågorna ska staden inleda samtal med intresserade externa aktörer som kan bidra till att staden återupptar byggandet av kunskapspalats inför kommande sekel.

Utbildningsnämnden ska under 2017:

- ansöka om att bli försökskommun för ett treterminssystem i skolan
- arbeta metodiskt med vad skolforskningen lyfter fram som framgångsrika metoder
- ges i uppdrag att instifta priset Årets Skolledare
- genomföra ett pilotprojekt med administrativa lärarassistenter
- se över hur elevassistenternas arbetsituation kan förbättras
- ta fram en strategi för särbegåvade elever
- öka handlingsfriheten för rektorer där kompetensutvecklingen ska utgå från individuella behov
- utforma en modell hur en mer rättvisande resultatuppföljning kan genomföras
- uppmärksamma och belöna lärare genom lärarbonus
- bidra till att valfriheten ökar och når alla
- arbeta för att lärarnas administrativa uppgifter ska minskas
- säkerställa att förskolorna som verkar inom staden ställer krav på att ge systematisk och regelbunden personalutbildning i HLR och olycks- och riskhantering
- årligen följa upp hur skolorna arbetar mot mobbning och annan kränkande behandling

- se över stödet till rektorerna och hur de kan organisera senare skolstarter
- säkerställa att det finns simskolor för barnen under sommaren
- ta fram ett förslag på kvotssystem för en jämnare fördelning av nyanlända elever
- ge stadens skolor i uppdrag att ta fram transportplaner säkrare trafikmiljöer runt skolorna
- återinföra skolpoliser
- tillsammans med KSL utreda frågan hur en gymnasierregion ska organiseras
- genomföra ett skolmatslyft
- verka för att staden bygger högkvalitativa skolbyggnader för att understryka utbildningens värde

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

67. **Utbildningsnämnden** ska ansöka om att bli försökskommun för ett tre-terminssystem i skolan.
68. **Utbildningsnämnden** ska bidra till att valfriheten ökar och når alla.
69. **Utbildningsnämnden** ska ta fram en strategi för IKT.
70. **Utbildningsnämnden** ska återinföra skolpoliser.
71. **Utbildningsnämnden** ska ta genomföra ett skolmatslyft.
72. **Utbildningsnämnden** ska verka för att staden bygger högkvalitativa skolbyggnader för att understryka utbildningens värde
73. Centerpartiets förslag till budget 2017 och inriktning för 2018 och 2019 för **Utbildningsnämnden** godkänns.

Äldrenämnden

Stockholm ska vara en trygg stad att åldras i där respekten för den enskildes rätt till personligt inflytande och trygghet ska vara ledord i arbetet. Äldreomsorgen i Stockholm ska vara attraktiv för de äldre och tillmötesgående för de närstående. Nämnden ska samordna och bidra till en sådan utveckling samt säkerställa att äldre behandlas lika inom hela staden. Stadens äldreomsorg ska präglas av mångfald och nytänkande där stor hänsyn tas till den enskildes önskemål vid biståndsbedömningar. Nämnden ska genomföra en höjning av servicenivån på stadens trygghets- och seniorboenden. Omvandlingen av alla trygghets- och seniorboenden till trygghetsboenden med aktivitetscentra ska göra stadens erbjudande av boendeformer mer lättöverskådligt. Frivilligorganisationer ska involveras inom nämndens verksamhetsområden.

Försvara valfriheten

Äldre personer ska ges större möjlighet att själva bestämma över sin vardag. En ökad valfrihet inom äldreomsorgen leder till att alla får bättre möjlighet att själva vara med och påverka hur de vill bo och leva som äldre. Den som föredrar att bo i mer nischade boenden tillsammans med vänner eller där personalen talar det egna språket eller där människor kan leva tillsammans med sina husdjur ska ha möjlighet att göra det. Centerpartiet skulle exempelvis gärna se att fler HBTQ-äldreboenden tillkommer och att det finns fler boenden anpassade till en språkgrupp eller en kultur, liknande Persikan, där all personal talar persiska och där inredningen är anpassad efter den persiska kulturen.

Vi har bland annat tittat på de äldreboenden med särskild profil som redan finns runt om i staden som inspiration. Det är äldreboenden som i våra ögon är positiva exempel på hur de profilboenden vi föreslår kan fungera. Att erbjuda äldrevård med särskilda subkulturella profiler borde också vara möjligt. Våra äldre är människor, och den enskilda människans individuella frihet är kanske det viktigaste vi måste värna. Det borde vara ledord när det kommer till hur stadens äldrevård utformas.

De äldres val och önskemål ska få påverka inriktning och utbud i Stockholm. Centerpartiet vill se en mångfald bland utförare och verksamheter. En sådan utveckling kräver lika villkor mellan kommunala och fristående alternativ där full etableringsfrihet råder. De äldre ska ha tillgång till god information om olika utförare och olika former av äldreomsorg för att kunna göra ett aktivt val.

Vi ser med oro på rödgrönrosa majoritetens äldrepolitik som återkommunaliserar privata verksamheter och därmed vrider valfriheten ur händerna på stockholmarna. Begränsningar av privata alternativ sker på bekostnad av de äldres rätt att själva välja äldreomsorg. Inriktningen innebär en tillbakagång till en tid då politiker och byråkrater hade en närmast oinskränkt makt över människors liv, en inriktning som ska avbrytas. Istället ska fler innovativa och privata verksamheter uppmuntras. Att kunden får det kommunala alternativet när hen väljer att inte välja aktör ska inte vara praxis, för den som inte önskar välja ska kunden fördelas på de verksamheter som toppar kvalitetsligan utifrån ett rullande

schema. Detta för att undvika osund konkurrens, något som är särskilt viktigt nu när Stockholms företagsklimat rasar i kvalitet.

Ge äldre mer inflytande i biståndsprocessen

Stockholms stad ska utveckla omsorgsinsatserna på ett sätt som ger den enskilde mer inflytande, trygghet och självbestämmande över den egna tillvaron. Många äldre upplever sig ha alltför begränsat inflytande över vilken hjälp de kan få och i vilken omfattning. Många som blir biståndsbedömda befinner sig redan i en utsatt situation som förstärks när de upplever att de inte själva får avgöra vilka hjälpinsatser de behöver. Olika kommuner tillämpar olika modeller för biståndsbedömning. Stockholms stad ska ta del av fungerande och uppskattade metoder i andra svenska kommuner. Syftet och inriktningen ska vara att låta den enskilda människan släppas in i processen när hemtjänsten utformas.

Likvärdig biståndsbedömning mellan stadsdelarna

Alla stockholmare som söker äldreomsorg ska hanteras lika oavsett var i staden de bor. Biståndsbedömningen ska ske utifrån den äldres egna behov. Utöver att biståndsbedömningen ska bli rätt måste fokus även ligga på att de insatser som beviljas verkligen utförs. Nämnden ska följa avslag för servicehusboende som överklagas för att kartlägga olika samband. Kontinuerliga fortbildningar ska genomföras för biståndshandläggare och uppföljningar av handläggarnas bedömningsmall ska utföras.

Äldreomsorg på de äldres villkor

Det ska vara självklart att kunna bo kvar i det egna boendet så länge viljan och orken finns. Genom att satsa på att bygga anpassade bostäder, utrustade för att klara en äldre persons behov kan vi underlätta för äldre som vill bo kvar hemma att göra det valet. Teknikens möjligheter att utveckla individuella hjälpmedel ska prövas i större skala. Vi tror även att det ska vara möjligt att inte behöva byta boende när vårdbehovet ökar. Det är viktigt att den som bor kvar hemma inte blir isolerad mot sin vilja. Det ska finnas tid för hemtjänstpersonalen att se till den enskilda människans behov även utöver det mest grundläggande. För att ge trygghet och kontinuitet bör personalen som den äldre möter i största möjliga mån vara densamma från dag till dag.

Trygghet och värdighet är mål som ingår i äldreomsorgens uppdrag och som innebär att människor ska få fortsätta leva sina liv, även när de är i behov av vård och omsorg. Dagens äldre som är friska är i många fall aktiva och ska kunna fortsätta att få vara det även när omsorgsbehovet blir större. En viktig del i detta är att äldre i Stockholm inte ska behöva känna sig ensamma. Tid för promenader, utevistelse, samtal över en kopp kaffe eller vad den äldre själv föredrar ökar välbefinnandet och förbättrar hälsan. En utevistelsegaranti ska finnas i syfte att öka möjligheten för äldre i vård- och omsorgsboenden att vistas utomhus och delta i aktiviteter även utanför boendet. Vi vill också se en ökad möjlighet till sysselsättning på boenden, som till exempel möjlighet till hantverk, sittgymnastik, sångstunder, spelkvällar och liknande. Ungdomsvårdar och den ideella sektorn kan vara en del i att uppfylla dessa mål. Det ska även

vara möjligt att bo tillsammans med sin livspartner och par ska därför inte splittras när vård- och omsorgsbehovet ökar. Vi är därför mycket glada över den parboendegaranti som infördes av alliansen under förra mandatperioden och som innebär att makar och sambos så långt möjligt ska få fortsätta att bo tillsammans, även om de har olika omvårdnadsbehov. Trygghetsjouren ansvarar för larmmottagning, teknisk utrustning, service och installation av trygghetslarm. Arbetet med att utreda överföringen av trygghetslarm från analog till digital teknik ska fortgå.

Digitalisering och olika typer av vård och övervakning på distans har stora möjligheter att ge förbättrad service och öka tryggheten för de äldre som så önskar det. Exempelvis kan nattliga hembesök i vissa fall förmodligen ersättas med videokameror och larm. Fler typer av e-tjänster för äldreomsorgen borde undersökas och förvaltningen bör göra en omvärldsanalys av hur marknaden för dessa ser ut i andra länder

Rätten att leva som vi själva väljer är central för oss. Den försvinner inte för att man blir äldre. Därför vill vi öppna upp för möjligheten att ge serveringstillstånd till samtliga äldreboenden i staden. Äldre borde inte omyndigförklaras, utan erbjudas möjligheten till dricka öl eller vin till maten likt vilken annan vuxen som helst. Behovet av ett socialt samliv försvinner inte när vuxna blir äldre. Med bakgrund av just det vill vi värna de äldres valfrihet som för oss är en viktig komponent deras välmående. Vi vill också ge de äldre möjlighete att delta i arbetet med olika boendens verksamheter, förutsatt att de vill och orkar. Äldreboenden ska inte vara några vårdinstitutioner, utan trevliga och inbjudande hem där de äldre kan spendera de sista åren i sina liv. Att de äldre upplever att stadens boenden är karga, tråkiga och anonyma är det sista vi vill åstadkomma. Tvärtom ska de sträva efter känslan att äldreboendet inte skiljer sig så mycket från ens egna hem.

Staden borde också verka för att servicelägenheter ska finnas i blandat bestånd med andra lägenheter, så som hyres- och bostadsrätter men i samma hus. Detta minskar segregationen, ökar kvaliteterna med en dynamisk stadsbyggnad och ger upplevelsen av att vi inte behöver skilja på äldre och andra när vi bygger bostäder. Personer med behov av hemtjänst är också i behov av sociala relationer och en aktiv närmiljö. De ska även ha möjlighet att kunna gå ihop och hyra samma lägenhet i ett kompiskontrakt. Livet för många äldre kan uppfattas som dystert och ensamt. Detta kan vara ett sätt att motverka den utvecklingen.

Gifffria miljöer

Många boenden, både äldreboenden och privata bostäder, är inte gifffria. Miljö- och hälsoproblemen kopplade exempelvis till asbest, radon och blåbetong är kända sen gammalt. Effekter av ftalater och andra hormonstörande ämnen är mer okända. Under förra mandatperioden tog Centerpartiet initiativ till ett mycket ambitiöst arbete med att fasa ut giftiga kemikalier ur stadens verksamhet. Resultatet blev en kemikalieplan och den nya funktionen Kemikaliecentrum hos miljöförvaltningen. Arbetet med att inventera förekomsten av gifter i stadens verksamheter och fasa ut dessa i enlighet med kemikalieplanen ska

drivas på. På sikt vill vi att Kemikaliecentrum ska gå igenom allt som staden styr över gällande gifter och farliga kemikalier.

Vårdlotsar

När någon inte vill eller kan bo hemma längre, ska det finnas äldreboenden som erbjuder ett tryggt omhändertagande, där också anhöriga kan känna sig delaktiga genom att på ett enkelt sätt kunna följa den äldres vardag. För att samordna omsorgs- och vårdinsatser, oavsett vem som är utförare, och förenkla för den äldre och dennes anhöriga ska så kallade vårdlotsar användas i större utsträckning. En funktion som hjälper de allra svårast sjuka att hitta rätt i sjukvårdssystemet och därmed få rätt vård.

Satsa på matglädje

Matglädje är en förutsättning för att våra äldre ska äta tillräckligt. Vällagad mat kan locka med doft, färg och smak. Det ska inte alltid vara lägsta pris som vinner en upphandling, utan även handla om kvalitet, smak och miljömedvetenhet med särskild hänsyn till de krav lagen ställer på svenska matproducenter. För den som fortfarande har ork ska det vara möjligt att äta lunch tillsammans med elever på grundskolor. På så vis ökar utbytet mellan generationerna där tidigare erfarenheter visar att det uppskattats av både äldre och yngre. Staden ska höja ambitionen avsevärt i frågan om upphandling av livsmedel och mat till förskolor, skolor och äldreboenden. Den mat som staden handlar upp ska möta samma krav avseende djurhållning och miljö som ställs på svenska livsmedelsproducenter. Ambitionen vad gäller klimatsmart och säsongbetonad mat bör höjas väsentligt och en plan för att säkerställa att maten produceras med restriktiv antibiotikaanvändning.

Sammanhållen omsorg och vård

Äldre med komplexa behov behöver samordnade insatser från sjukvård och äldreomsorg. Samarbetet mellan landstinget och staden är i detta sammanhang helt avgörande. Arbetet med landstinget för att undvika att äldre personer med omfattande vård- och omsorgsbehov faller mellan stolarna ska intensifieras. När äldre kommer i kontakt med olika aktörer som jobbar utifrån sitt egna specifika uppdrag är det viktigt att få till en helhet som säkerställer att ingen glöms bort längs med vägen. Det handlar om patientsäkerhet och trygghet.

Regional samverkan och kompetensförsörjning

Stockholms stad ska sträva efter att i samverkan med övriga kommuner i Stockholmsregionen göra en gemensam satsning för ett eller flera vård- och omsorgscollege. Utbildningar inom vård- och omsorg är ofta dyrare än andra gymnasieutbildningar. Att bygga ut billiga högskoleförberedande utbildningar är mer prioriterat för många kommuner än att bygga ut dyrare yrkesförberedande utbildningar, såsom vård- och omsorgscollege. I takt med att allt färre elever söker yrkesutbildningar vill inte kommunerna riskera att stå med tomma dyra utbildningslokaler när eleverna inte söker och väljer därför i allt högre grad att slopa satsningar på sådana utbildningar. Därför ska Stockholmsregion-

ens kommuner gemensamt samarbeta för att säkerställa utbudet på utbildningar inom vård- och omsorg och därmed tillgången på personal med rätt kompetens.

Motverka åldersdiskriminering

De äldre ska ses som en tillgång i samhället och inte en belastning. Andelen äldre ökar i samhället där många är friska och väljer att arbeta vidare efter uppnådd pensionsålder. Diskriminering av äldre, så kallad ålderism, förekommer inom många områden. Inom arbetslivet, hälso- och sjukvården, media, i språket, i attityderna och i lagstiftningen. Stockholms stad ska anta ett handlingsprogram för att identifiera och utmana förekommande ålderism inom stadens verksamhetsområden, inte minst inom arbetsmarknadsområdet.

Äldrenämnden ska under 2017:

- Stå upp för den äldres rätt att välja genom att främja en mångfald av utförare
- Göra det möjligt för den äldre att fasa in sig i äldreboendet och möjliggöra val av boende efter behov och önskemål.
- Tillsammans med andra berörda nämnder se över möjligheten att ge serveringstillstånd till samtliga boenden i Stockholm.
- Ta fram handlingsplaner för hur äldreboenden i första hem ska vara och upplevas som hem, inte vårdinstitutioner.
- Formulera en utevistelsegaranti.
- Utarbeta möjligheter till ökad sysselsättning på äldreboenden.
- Utöka antalet vårdlotsar i äldreomsorgen.
- Upprätta en plan tillsammans med stadsbyggnadskontoret för att bygga servicelägenheter i blandat bestånd.
- Höj kvaliteten och ställ högre krav på maten inom äldreomsorgen, kvalitets- såväl som miljömässigt.
- Upprätta en plan för att säkerställa att all mat i stadens äldreboenden är producerad med restriktiv antibiotikaanvändning.
- Inventera förekomsten av gifter i stadens verksamheter och fasa ut dessa i enlighet med kemikalieplanen.
- Ge äldre möjlighet att till låg kostnad äta lunch med eleverna i grundskolan.
- Arbeta för likvärdiga biståndsbedömningar mellan stadsdelarna.
- Skapa rutiner och strukturer som säkerställer en sammanhållen omsorg och vård.
- Anta ett handlingsprogram för att motverka ålderism inom stadens verksamhetsområden.
- Undersöka vilka kommunala äldreboenden som kan övergå i privat regi eller drift.
- Implementera stadens hbtq-program på samtliga äldreboenden.
- Regionalt samverka för att planera utbildningarna inom vård- och omsorg bättre så att utbudet säkras.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

(C):124

74. **Äldrenämnden** ska formulera en utevistelsegaranti.
75. Centerpartiets förslag till budget 2017 och inriktning för 2018 och 2019 för **Äldrenämnden** godkänns.

Överförmyndarnämnden

Nämndens uppgifter är att utifrån gällande lagstiftning, i huvudsak föräldrabal-
ken och förmyndarskapsförordningen, garantera rättstrygghet för personer som
inte själva kan sköta sin ekonomi, bevaka sin rätt eller sörja för sin person.

Dessa personer, huvudmännen, som kan vara gamla, sjuka, ha en funktionsned-
sättning eller vara underåriga, förses med god man eller förvaltare, över vilka
nämnden utövar tillsyn och kontroll. Nämnden ansvarar även för tillsyn och
kontroll över alla föräldrar i Stockholms stad som förvaltar underåriga barns
tillgångar.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

76. Centerpartiets förslag till budget 2017 och inriktning för 2018 och 2019
för **Överförmyndarnämnden** godkänns.

Central medelsreserv

I Central medelsreserv: 1. *Till kommunfullmäktiges förfogande för oförutsedda behov* reserveras 5,0 mnkr.

I Central medelsreserv: 2. *Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda behov* reserveras 405,3 mnkr främst för följande ändamål:

- Flyktingmottagande
- Insatser för hemlösa
- Vattenprogram
- Åtgärder för giftfri förskola
- Implementering av ytterstadsprojekt
- Trygghetsboende med aktivitetscenter
- Ökad belysning i staden
- Sommarkoloniverksamhet inkl. LSS-kollo
- Feriearbeten
- Skötsel av naturreservat
- Resultatenheter
- Oförutsedda behov

Vidare reserveras 954,1 mnkr i Central medelsreserv: 3. *Till kommunstyrelsens förfogande för prestationsförändringar* inom förskola, skolbarnsomsorg, grundskola, gymnasieskola, komvux, särskola, svenskundervisning för invandrare (SFI), flyktingmottagande, stöd och service till personer med funktionsnedsättning samt arvoden med mera inom överförmyndarnämnden.

I Central medelsreserv: 4. *Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda investeringsutgifter* har utgifter om 400 mnkr reserverats för planerings- och genomförandeprojekt avseende investeringar för följande ändamål:

- Förändringar mellan åren i redan beslutade investeringsprojekt som inte kan finansieras genom omprioriteringar inom nämndens investeringsplan
- Nya prioriterade investeringsprojekt som inte kräver genomförandebeslut av kommunfullmäktige, genom att de inte är av strategisk vikt eller principiell karaktär
- Klimatinvesteringar
- Vattenprogram
- Julbelysning

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

77. Till **Central medelsreserv** reserveras följande belopp för år 2017 med fördelning enligt budgetförslaget i denna titel.

78. Till kommunfullmäktiges förfogande för oförutsedda behov reserveras 5,0 miljoner kronor.

79. Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda behov reserveras 405,3 miljoner kronor.
80. Till kommunstyrelsens förfogande för prestationsförändringar inom förskola, skolbarnsomsorg, grundskola, gymnasieskola, särskola, sfi, flyktingmottagande samt stöd och service till personer med funktionsnedsättning reserveras 954,1 miljoner kronor.
81. Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda investeringsutgifter reserveras 400 miljoner kronor.

Finansförvaltning

Förslag till budget 2017 och inriktning för 2018 och 2019

Den rödgrönrosa majoriteten har sedan valet 2014 genomfört höjningar av kommunalskatten med totalt 57 öre. Skattehöjningarna har motiverats utifrån att skapa fler arbetstillfällen och satsa på välfärden. Detta samtidigt som vi ser att stadens byråkrati sväller kraftigt, inte sällan med inrättandet av nya kanslier och kommissioner eller kortsiktiga projekt som stjäl både tid och resurser. Åtgärder som knappast skapar jobb eller välfärd. Att höja skatten och samtidigt slösa med skattebetalarnas pengar innebär att stockholmarna tvingas betala mer i skatt utan att mer pengar går till jobbskapande åtgärder och välfärd.

Centerpartiets hållning står fast, vi är mycket restriktiva med skattehöjningar som slår mot jobb och tillväxt. Under Centerpartiets och alliansens styre i staden lyckades vi kombinera låga skatter med höga ambitioner för jobb, välfärd och bostadsbyggande. Det är vår fortsatta ambition.

Skatteunderlag och skatteberäkningar

Prognosen över skatteunderlaget för 2017, det vill säga kommuninvånarnas förvärvsinkomster under 2015 är uppräknad med bedömning av utvecklingen under inkomståren 2016 och 2017. Gällande prognos utgår vi från Sveriges Kommuner och Landstings bedömning den 15 augusti 2016. Med utgångspunkt från nu kända förutsättningar och de antaganden i övrigt som kan göras utifrån uppgifter om taxeringsutfall, har en prognos över slutligt taxeringsutfall inarbetats i budgeten. Skatteunderlaget beräknas öka med 4,6 procent 2017.

För år 2017 föreslår Centerpartiet att en primärkommunal inkomstskatt utdebiteras med kronor 17,35 per skattekrona, vilket ger 2 öre högre än alliansens senaste budget för 2014. Höjningen med 2 öre avser skatteväxling med Stockholms läns landsting för stadens övertagande av hälso- och sjukvård inom LSS-verksamhet. Stadens skatteinkomster 2017 beräknas uppgå till 44 025,8 mnkr med skattenivån 17,35 kr.

Begravningsavgift

Begravningsverksamheten finansieras genom en särskild avgift som tillgodoses staden på samma sätt som skattemedel. För år 2017 föreslår Centerpartiet en sänkning av begravningsavgiften med 1 öre jämfört med 2016 vilket innebär en utdebitering av begravningsavgiften med 6,5 öre per skattekrona som uppgår till 164,9 miljoner kronor.

Utdelning

Flertalet av stadens bolag ingår i koncernen Stockholms Stadshus AB. Ägarens krav på utdelning tas huvudsakligen ut i form av obeskattade koncernbidrag. Vissa bolag i koncernen erlägger koncernbidrag till moderbolaget Stockholms Stadshus AB, som i sin tur tillskjuter bidrag till mottagande bolag. Centerpartiets budgeterade utdelning från koncernen Stockholms Stadshus AB uppgår till

1500 miljoner kronor. Utdelningen kan justeras genom beslut senast i tertialrapport 2 och får inte överstiga 1500 miljoner kronor.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

82. Kommunal inkomstskatt utdebiteras år 2017 med kronor 17,35 per skattekrona.
83. Begravningsavgift utdebiteras år 2017 med 6,5 öre per skattekrona.
84. I övrigt godkänna Centerpartiets förslag till budget 2017 och inriktning för 2018 och 2019 för **Finansförvaltningen**.

Förslag till budget och ägardirektiv 2017 och inriktning 2018-2019 för koncernen Stockholms Stadshus AB

Bolagets uppgifter och allmänna inriktning

Stockholms Stadshus AB, koncernen har en sammanhållande funktion för merparten av Stockholms stads aktiebolag. Bolaget är moderbolag i en koncern, som består av 16 aktiva dotterbolag eller underkoncerner, samt två intressebolag. Koncernen ansvarar för styrning och uppföljning av dotterbolagens verksamhet utifrån kommunfullmäktiges inriktningsmål och direktiv. Bland kommunfullmäktiges direktiv ingår att svara för övergripande utveckling, strategisk planering, löpande översyn och omprövning, utöva ekonomisk kontroll och uppföljning, utveckla styrformer och samspelet mellan ägare, koncernledning och dotterbolag.

Koncernen omfattar bolag inom bostadsförsörjning, infrastruktur såsom vattenreningsverk och ledningssystem, fiberkanalisation, parkeringsanläggningar, hamnverksamhet och skolor samt även kultur och besöksnäring genom teater- och kulturverksamhet, arenor och mässfastigheter.

Staden ska ha en aktiv fastighetsförvaltning och utveckla fastighetsbestånden långsiktigt i syfte att nå en bättre struktur avseende standard, geografiskt läge och åldersfördelning. Koncernens uppdrag är att tillsammans med stadens bostadsbolag löpande pröva möjligheterna att avyttra sådana delar i fastighetsbeståndet, som ur ett förvaltningsperspektiv inte bör behållas. Bostadsbolagen ska genom sina befintliga miljöprogram, policier och handlingsplaner arbeta för att bidra till att uppnå målen i stadens miljöprogram. Koncernen ska vidare tillse att dotterbolagen arbetar enligt stadens riktlinjer för förnybar energiproduktion.

Staden har påbörjat en utökad insamling av matavfall från såväl privathushåll som storhushåll. Staden har antagit en handlingsplan för matavfallsinsamling för biologisk behandling. Koncernen ska tillse att bolagen arbetar i linje med handlingsplanen inom ramen för sin rådighet och sina respektive verksamheter.

Bostadsbristen i Stockholm är ett allvarligt problem och fler bostäder är en förutsättning för en fortsatt stark utveckling av Stockholm. Bostadsbristen slår allra hårdast mot de personer och familjer som har lägst inkomster och minst besparingar. Centerpartiets höga bostadsmål om 160 000 nya bostäder till 2030 kommer att minska bristen på bostäder, men behöver kompletteras ett aktivt arbete att öka rörligheten och pressa hyrorna i stadens befintliga bestånd. Det är huvudorsaken till att förslaget om att slå ihop stadens bostadsbolag. Bostadsbolagen ska vara en drivande aktör på bostadsmarknaden där fokus ligger i att driva fram ett ökat byggande. Fler bostäder och god ekonomisk avkastning är huvudmålet med verksamheten. Vinster kan sedan kanaliseras till att säkerställa att det finns möjlighet till enklare, billigare och mindre lägenheter runt om i hela staden.

Teknikutvecklingen har gjort småskalig och förnybar energiproduktion lönsam. Genom denna utveckling håller gränssnittet mellan producent och konsument på att suddas ut. Kommunstyrelsen utredde därför under 2013 hur staden kan arbeta med förnybar energiproduktion i sina egna fastigheter, vilket ledde fram till en rapport och ett principdokument med riktlinjer som antogs av kommunfullmäktige under våren 2014. I beslutet uppdrogs även berörda nämnder och Koncernen ska inventera sina fastigheter för att ta fram en investeringsplan för förnybar energiproduktion. Inventeringen ska presenteras för kommunstyrelsen i samband med tertialrapport 2. Mot bakgrund av detta ska koncernstyrelsen tillse att arbetet med att uppföra sådana anläggningar för förnybar energiproduktion hos berörda dotterbolag påbörjas under året.

Koncernstyrelsen ska tillse att riktlinjerna för idéburen stadsutveckling tillämpas av bolagen. Målet är att använda stadsrummet mer genom att staden öppnar upp förbisedda delar av vår gemensamma stadsmiljö och fastigheter för utvecklingsprojekt i begränsad skala. Idéburen stadsutveckling kan innebära att förslag kommer fram från nämnder och styrelser i dialog med stockholmarna. Det betyder att stockholmarna ges en möjlighet att påverka sin egen närmiljö. Det kan handla om att ta en oanvänd gräsyta mellan fastigheter för stadsodling, att temporärt tomma lokaler används som gallerier och scener, eller att ogästvänliga betong- och asfaltsytor rustas för att kännas välkomnande och kunna nyttjas som offentliga platser.

Stadens tre egna bostadsbolag har liknande verksamheter och många gemensamma mål. Mål som genomsyras av att medverka till att tillgängliggöra bostäder i Stockholm för olika behov. Idag har de tre bolagen fler likheter än olikheter i sina respektive uppdrag. Dagens ekonomiska omständigheter och reglerna på bostadsmarknaden talar för att koncernen bör se över organiseringen av de tre bostadsbolagen genom en sammanslagning. Hänsyn ska särskilt tas till kostnadseffektivitet gällande drift och fastighetsförvaltning med energieffektiviseringar och miljöåtgärder i centrum. En sammanslagning ska stärka den ekonomiska utvecklingen i bolaget och göra det nya bolaget till en än mer drivande bostadsaktör i Stockholm för att möta efterfrågan på nya bostäder. Det parallella arbetet som idag utförs av tre bostadsbolag, i form av tids- och kostnadskrävande processer från markanvisning till att byggnaderna står färdiga, ska kunna rationaliseras via ett bolag. Förutsättningarna för att hålla nere både tidsåtgång och kostnader kan då förbättras. Koncernen kan också undvika tidigare stöttestekar i form av resurskrävande geografiska omfördelningar av fastigheter när ett helhetsperspektiv blir naturligt.

Ägardirektiv för 2017-2019:

- svara för koncernens övergripande utveckling, strategiska planering, löpande ekonomisk kontroll och uppföljning
- styra finansiella resurser på ett för ägaren och koncernen optimalt sätt
- fortlöpande pröva möjligheterna att tillsammans med bostadsbolagen avyttra delar ur fastighetsbeståndet som ur ett förvaltningsperspektiv inte bör behållas

- leda arbetet för att bereda hyresgäster i stadens bostadsbolag möjlighet att förvärva sina lägenheter genom ombildning till bostadsrätter i ytterstaden
- ha en öppen inställning till fastighetsförsäljning
- underlätta framtagandet av studentbostäder
- utreda möjligheterna till mer samordning av stadens kommersiella fastigheter tillsammans med bostadsbolagen, S:t Erik Markutveckling AB, kommunstyrelsen och fastighetsnämnden
- leda och följa upp arbetet med en ökad energieffektivisering och återvinning inom koncernen
- ta fram en CSR-strategi för koncernen och bolagen för deras möjligheter till en positiv samhällsutveckling och sammanhållen stad
- tillsammans med kommunstyrelsen förbereda avvecklingen av oljeverksamheterna i Louden
- ta fram en plan tillsammans med Fortum Värme AB för att trygga Stockholms framtida fjärrvärme, utifrån målsättningen att kolkraftverket KVV6 ska avvecklas
- ansvara för bevakning och samordning av ägarintresset i de bolag där staden är delägare
- följa utvecklingen vad gäller kostnadseffektiviseringar inom samtliga dotterbolag
- i samarbete med privata aktörer ta fram förslag till hur ett socialt ansvarstagande för bostadsområden kan förenas med en långsiktig affärs-mässighet och en positiv värdeutveckling för fastigheterna
- utreda en sammanslagning av de tre bostadsbolagen

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

85. **Koncernen Stockholms Stadshus AB** ska fortlöpande pröva möjligheterna att tillsammans med bostadsbolagen avyttra delar ur fastighetsbeståndet som ur ett förvaltningsperspektiv inte bör behållas.
86. **Koncernen Stockholms Stadshus AB** ska utreda en sammanslagning av bolagen AB Svenska Bostäder, AB Familjebostäder, AB Stockholmshem
87. Centerpartiets förslag till mål och ägardirektiv för 2017-2019 för **Koncernen Stockholms Stadshus AB** godkänns.

Bostadsbolagen

AB Svenska bostäder, AB Familjebostäder och AB Stockholmshem

Stockholms stads bostadsbolag ska medverka till en fungerande bostadsmarknad i Stockholm. De ska vara självständiga och drivande aktörer för en rörlig och tillgänglig bostadsmarknad i Stockholm. Bolagen ska verka för fler bostäder och god ekonomisk avkastning där vinsterna ska användas för att säkerställa att det finns ett varierat bostadsutbud runt om i hela staden inklusive i innerstaden. På detta sätt motverkas boendesegregation och utbudet stärks på bostadsmarknaden.

Mål och uppdrag

Stockholm växer och ska göra det på ett hållbart sätt så att hela Stockholm förblir attraktivt. En prioriterad uppgift är att möta ökad efterfrågan på nya bostäder. Mellan åren 2014 och 2030 ska staden planera för 160 000 nya bostäder varav 60 000 till 2020. Hälften av de nya bostäderna ska vara hyresrätter. Bolagen ska kraftigt bidra till nyproduktionen. I denna expansiva fas är det viktigt att staden växer på ett hållbart vis och att bolagen tar hänsyn till miljö- och stadsmiljöfrågor. Det innefattar att möjliggöra för matavfallsinsamling i bostadsbeståndet, implementera riktlinjer om idéburen stadsutveckling, skapa odlingslotter för de boende på outnyttjade ytor samt arbeta med att förbereda infrastruktur för bilpooler. Vidare ska bolagen arbeta med att förbereda infrastruktur för elbilar, implementera gröna parkeringstal vid nybyggnation, anlägga gröna tak, odlingar och andra ekosystemtjänster inom bostadsbeståndet.

Goda och förtroendefulla relationer till hyresgäster ska vara en ledstjärna i bolagens verksamhet. Bolagen ska arbeta för ökat boendeinflytande genom löpande dialog med hyresgästerna gällande bostad och närmiljö. Det är inte alltid tillräckligt att bara följa lagar och förordningar. Bolagets representanter ska också ge god service och tydlig information till de boende. För att undvika eftersläpning i fastighetsunderhåll ska bolagen kontinuerligt utöva tillsyn av fastigheterna och gemensamma utrymmen. Fel och brister som anmäls av hyresgästerna ska åtgärdas snarast möjligt. Detsamma gäller småreparationer, till exempel byte av packningar, rensning av avlopp, reparation av strömbrytare och andra åtgärder som behövs för att lägenheterna ska fungera. I detta arbete kan dialogmetoden som Svenska Bostäder genomför på Järvafältet, kopplat till Järvalyftet, tjäna som god inspiration för alla bostadsbolag som verkar i Stockholm, privata såväl som kommunala.

Inför standardförbättringar eller andra ändringsåtgärder, ska bolagen informera hyresgästerna i god tid. Ambitionen ska vara att hyresgästerna själva ska kunna välja mellan olika upprustningsnivåer utifrån en obligatorisk basnivå. Olika val får olika konsekvenser för hyran. Eftersom omfattande arbeten kan vålla stora störningar ska bolagen erbjuda hyresgästerna dialog om valmöjligheter samt de ekonomiska konsekvenserna av åtgärderna. Genom god kontakt och information är det lättare att nå samförstånd och överenskommelser. Hyreslagen bestämmelser om hyresgästinflytande vid förbättrings- och ändringsåtgärder ska följas. Bolagen ska tillsammans se över vilket hyressystem som är bäst lämpat

för att undvika fördröjning av nödvändiga upprustningar. Regelbundna kundundersökningar ska genomföras. För trygghet och trivsel ska städning av trapphus, tvättstuga, hiss och andra gemensamma utrym men ske tillräckligt ofta så att utrymmena alltid känns fräscha och välkomnande. Trasig belysning och annat som gått sönder i gemensamma utrymmen bör bytas eller lagas utan dröjsmål.

Bolagen ska aktivt utnyttja sitt befintliga bostadsbestånd genom bland annat korttidsavtal. Sådana avtal finns främst i fastigheter som ska renoveras eller som så småningom ska användas som evakueringslägenheter när bolaget bygger om andra fastigheter inom beståndet. Vid tillämpning av korttidsavtal är tydlig information till hyresgästerna extra viktig för att undvika upplevelsen att bli avhyst vid kontraktets utgång. Bolagen ska även fortsätta pröva andra former av juridiskt hållbara kontrakt där hyresgästerna får tydlig information om kontraktsvillkor. I all den information som bolagen arbetar med är det viktigt att anpassa informationen till mottagaren. Därför finns det ofta stor anledning att erbjuda information på flera olika språk, såsom engelska, finska, arabiska och spanska.

Bolagen ska samverka mer gällande olika renoveringsmodeller. Idag uppstår ovälkomna situationer när renoveringsnivåerna ibland går i otakt mellan bolagen och skillnaden i minimumstandard blir för stora. Det resulterar i lägre rörlighet av hyresgäster mellan bolagen vilket utgör ett hinder för en friskare bostadsmarknad i staden. En överenskommen minimumstandard för bolagens lägenheter skulle kunna öka rörligheten av hyresgäster mellan bolagen. Att mellan varje hyresgäst göra en översyn och eventuella åtgärder för att nå upp till fastställd minimumstandard vore ett bra sätt att uppmuntra fler hyresgäster att våga byta hyresvärd.

Energi och miljö

Bolagen ska bidra till att uppnå målen i stadens miljömål och strategi för ett fossilbränslefritt Stockholm 2040. Bolagen ska bidra till målet om att stockholmarnas utsläpp av växthusgaser ska minska till 2,3 ton koldioxidekvivalenter till 2020 samt arbeta enligt stadens riktlinjer för förnybar energiproduktion. I projektet Hållbara Järva som pågick under 2010–2014 utvecklades stadsdelarna kring Järvaområdet till ett av Stockholms miljöprofilområden där Järva blev Sveriges solcellstätaste stadsdel. Detta samtidigt som stadsmiljön förbättrades med hållbara transporter och cykelfrämjande åtgärder med bland annat upprustning av cykelbanorna. Upprustning och energieffektivisering av det befintliga bostadsbeståndet ska prioriteras.

Tillgängliga hyresrätter

Bristen på tillgängliga hyresrätter i staden är ett allvarligt hinder mot jobb och tillväxt i Stockholm. Det finns många orsaker till dagens brist, inte minst nuvarande hyressättningssystem som skapar inlåsnings effekter och motverkar nödvändig rörlighet. En konsekvens av det bristande utbudet har blivit långa bostadsköer och en betydande svarthandel med hyreskontrakt. För en tillväxtort som Stockholm med en rörlig arbetsmarknad, där människor ofta flyttar bero-

ende på arbete, är det tillväxthämmande om det saknas ett snabbt och tillgängligt boende. I förlängningen är jobben hotade när arbetskraft och studerande inte kan finna ett hyresboende. Tillväxt kräver rörlighet och för att åstadkomma rörlighet är tillgången på hyresrätter vital. För att främja hyresrätten vill Centerpartiet se över rådande system med kollektiva hyresförhandlingar. Ett sätt att främja och utveckla hyresrätten är att övergå till en mer preferensbaserad hyra där hyresgästens ställning och möjlighet till inflytande stärks, samtidigt som större variationer i hyresnivåer tillåts. Det skulle också ytterligare möjliggöra för privata fastighetsägare att utöka sitt bestånd. Det skapar en bredare bostadsmarknad, med större valfrihet för hyresgästerna.

Utred sammanslagning av AB Svenska bostäder, AB Familjebostäder och AB Stockholmshem till ett nytt bostadsbolag – AB Stockholm bostäder

Stadens tre egna bostadsbolag har liknande verksamheter och många gemensamma mål. Mål som genomsyras av att medverka till att tillgängliggöra bostäder i Stockholm för olika behov. Bolagen har vidare ett betydande ansvar för att möta efterfrågan genom att bidra till nyproduktion av hyresrätter. Uppgifter som kräver starkt ekonomiskt rustade organisationer som ständigt bör se över kostnader och organisering. De tre bostadsbolagen startades i olika omgångar under 1930- och 40-talen. Med olika syften och inriktningar skulle bolagen ansvara för stadens bostadsförsörjning. Bostadsmarknaden har sedan dess genomgått stora förändringar och idag har de tre bolagen fler likheter än olikheter i sina respektive uppdrag.

Dagens ekonomiska omständigheter och reglerna på bostadsmarknaden talar för att Stockholms stadshus AB bör se över organiseringen av de tre bostadsbolagen genom en sammanslagning. Hänsyn ska särskilt tas till kostnadseffektivitet gällande drift och fastighetsförvaltning med energieffektiviseringar och miljöåtgärder i centrum. En sammanslagning ska stärka den ekonomiska utvecklingen i bolaget och göra det nya bolaget till en än mer drivande bostadsaktör i Stockholm för att möta efterfrågan på nya bostäder. Det parallella arbetet som idag utförs av tre bostadsbolag, i form av tids- och kostnadskrävande processer från markanvisning till att byggnaderna står färdiga, ska kunna rationaliseras via ett bolag. Förutsättningarna för att hålla nere både tidsåtgång och kostnader kan då förbättras. Bolagen kan också undvika tidigare stöttestekar i form av resurskrävande geografiska omfördelningar av fastigheter när ett helhetsperspektiv blir naturligt. De tre bostadsbolagen har redan idag en gemensam intern kö. Med ett bostadsbolag kan hyresgästerna även i fortsättningen vända sig till Bostadsförmedlingen men slippa byta hyresvärd vid eventuellt bostadsbyte. Mot bakgrund av detta ska Stockholms stadshus AB, som ägare till de tre bostadsbolagen, utreda en sammanslagning av de tre bostadsbolagen inklusive konsekvenser för hyresgäster och personal.

Ägardirektiv för 2017-2019:

- skapa goda och förtroendefulla relationer med hyresgäster genom boendeinflytande och dialog med hyresgäster
- arbeta aktivt med energieffektivisering och mer förnyelsebar energi

- öka hyresgästernas incitament att spara energi
- aktivt bidra till att staden når det nationella målet om 50 procent matavfallsinsamling till år 2018 och 70 procent 2020
- implementera stadens riktlinjer om idéburen stadsutveckling
- arbeta med att förbereda infrastruktur för bilpooler och elbilar samt implementera gröna parkeringstal vid nybyggnation
- arbeta med att anlägga gröna tak, odlingar och andra ekosystemtjänster inom bostadsbeståndet
- främja rörlighet och tillgänglighet på bostadsmarknaden genom enkla och tydliga spelregler som förhindrar olaga andrahandsuthyrning
- bidra till att uppnå stadens miljömål och målen i stadens strategi för ett fossilbränslefritt Stockholm 2040
- prioritera upprustning och energieffektivisering av det befintliga bostadsbeståndet
- bidra till försörjningen av förturs-, försöks- och träningslägenheter
- fortsätta tillgänglighetsanpassningen av fastigheterna
- tillsammans med Storstockholms brandförsvaret fortsätta samarbetet kring brandinformatörer, främst i ytterstaden, i syfte att förebygga och motverka bränder
- verka för fler billiga bostäder för ungdomar
- planera för nya seniorbostäder i hyresrättsform
- i samråd med berörda nämnder inventera möjligheten att bygga om/omvandla befintliga byggnader till gruppbo- eller servicebostäder
- utforma strategi för samarbete med berörda kommunala bolag, nämnder samt privata aktörer för utveckling av stadens närcentrum med fokus på småföretag
- utveckla hyresrätten som boendeform samt bidra till stadens försörjning av hyresrätter
- utreda en sammanslagning av de tre bostadsbolagen, vilken innefattar en konsekvensanalys för mer hållbart bostadsbyggande, ekonomi, hyresgäster och personal

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

88. **AB Svenska Bostäder, AB Familjebostäder och AB Stockholmshem** ska prioritera upprustning och energieffektivisering av det befintliga bostadsbeståndet
89. **AB Svenska Bostäder, AB Familjebostäder och AB Stockholmshem** ska utreda en sammanslagning av de tre bolagen som innefattar en konsekvensanalys för bostadsbyggandet, ekonomi, hyresgäster och personal
90. Centerpartiets förslag till mål och ägardirektiv för 2017-2019 för **AB Svenska Bostäder, AB Familjebostäder och AB Stockholmshem** godkänns.

Micasa Fastigheter i Stockholm AB

Bolagets mål och uppgifter

Bolaget äger och förvaltar servicehus, vård- och omsorgsboenden, trygghets- och seniorbostäder samt LSS-boenden. Bolaget har i uppgift att tillhandahålla välskötta fastigheter och att erbjuda attraktiva och anpassade bostäder för människor i behov av stöd och trygghet. De boendeformer som erbjuds stadens äldre ska vara effektiva och kunna anpassas efter olika individuella behov. Servicehusen kvarstår som en av flera boendeformer så länge efterfrågan finns. Bolaget uppdras att vid om- och nyproduktion analysera fastigheten utifrån ett vård- och omsorgsperspektiv för att undersöka om det går att förbättra förutsättningarna för verksamheten genom enklare ombyggnationer, genom att anamma ny teknik eller via andra åtgärder. Bolaget ska vara delaktig i stadens utbyggnad av servicelägenheter för personer med funktionsnedsättning.

Ägardirektiv för 2017-2019:

- ansvara för att inom ramen för affärsmässiga principer tillhandahålla välskötta, trygga och tillgängliga bostäder för stadens äldre och för personer med funktionsnedsättning
- tillhandahålla och utveckla seniorboenden, trygghetsboenden och LSS-boenden utifrån utbud och efterfrågan
- åtgärda det eftersatta underhållet i de fastigheter som långsiktigt kommer att nyttjas för äldreboende och omsorg
- värna tillgången till gemensamhetslokaler i beståndet
- vidareutveckla den sociala dimensionen i boendemiljön
- underlätta för profilboenden att etablera sig i staden
- medverka till att sänka stadens totala kostnader för lokaler och finna kostnadseffektiva lokallösningar
- arbeta kontinuerligt med åtgärder för en tryggare miljö i och omkring fastigheterna
- arbeta aktivt med energieffektivisering och förnyelsebar energi
- aktivt bidra till att staden når sin målsättning för matavfallsinsamling
- fortsätta arbetet med att minska administrativa och indirekta produktionskostnader

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

91. Centerpartiets förslag till mål och ägardirektiv för 2017-2019 för **Micasa Fastigheter i Stockholm AB** godkänns.

Bostadsförmedlingen i Stockholm AB

Bolagets mål och uppgifter

Bolagets uppgift är att svara för reguljär bostadsförmedling, evakuering samt förmedling av förturslägenheter inklusive försöks- och träningslägenheter, förmedling av lägenheter till stadens bostadsbolags internköer samt förmedling av kategoribostäder såsom exempelvis student- och trygghetsboenden. Idag utgör Stockholmsregionen i hög grad en gemensam bostads- och arbetsmarknad. Storstadsregionens infrastruktur skapar goda förutsättningar att bo i en kommun och arbeta i en annan. Det ligger därför i stadens intresse att den som står i Stockholms bostadskö också har möjlighet att hitta en bostad utanför stadens gränser. Bostadsförmedlingen är öppen för alla och redan idag står sökande från hela länet i kö. I de fall det finns intresse från fastighetsägare i kringliggande kommuner ska bostadsförmedlingen därför kunna erbjuda förmedlingstjänster och därmed också förmedla bostäder i kommuner i Stockholms omnejd.

Ägardirektiv för 2017-2019:

- förmedla lägenheter i ett öppet och transparent system efter kötid, det vill säga till den kund som har längst kötid och uppfyller fastighetsägarens krav
- utveckla service och tjänster mot fastighetsägare för att säkerställa ett fortsatt gott inflöde av lägenheter och alltid förmedla lägenheter till den tidpunkt fastighetsägaren angett
- skapa en väl fungerande regional marknadsplats för hyresrätter
- undersöka förutsättningarna för att underlätta för ungdomar att komma in på bostadsmarknaden
- utveckla service och tjänster mot kunderna i bostadskön
- aktivt marknadsföra den gemensamma studentkön mot privata fastighetsförvaltare
- informera om bostadsmarknaden i regionen och särskilt planerad och pågående nyproduktion
- informera om stadens satsningar inom ytterstadsarbetet
- i samarbete med Stockholm Business Region AB informera om Stockholm som bostadsort
- bidra i arbetet att effektivt förmedla försöks- och träningslägenheter
- utreda förutsättningarna att sänka kö- och förmedlingsavgiften
- fortsätta arbetet med att minska administrativa och indirekta produktionskostnader

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

92. Centerpartiets förslag till mål och ägardirektiv för 2017-2019 för **Bostadsförmedlingen i Stockholm AB** godkänns.

Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB)

Bolagets mål och uppgifter

Bolaget ska tillhandahålla ändamålsenliga, flexibla och kostnadseffektiva lokaler för stadens förskole- och skolverksamhet. Skolfastigheternas arkitektur ska gestalta skolans centrala ställning i samhället.

Inomhusmiljön i skolor och förskolor är avgörande för elevernas fysiska hälsa och lärande. Problemen med dålig luft måste därför minskas genom fortsatt förebyggande arbete, där inomhusluften mäts vid relevanta tidpunkter. Uppföljning ska även prioriteras och intensifieras för att säkerställa att lämpliga åtgärder vidtas. Bolaget ska även verka för en giftfri miljö i sina fastigheter och för att minska sin klimatpåverkan. Stadens skolor ska ha låg energiförbrukning och använda el från förnyelsebara källor. Vid nybyggnation ska skolor och förskolor certifieras som miljöbyggnad. Dessutom uppmanas bolaget att arbeta med olika ekosystemtjänster så som gröna tak och urban odling. Bolaget ska även undersöka vad som går att göra för att få bättre akustik och tystare ljudmiljö i skolmatsalar, klassrum och andra skollokaler.

Staden växer och antalet elever ökar kraftigt den kommande perioden. Den stora ökningen kommer att ställa stora krav på bolaget för att klara av den stora utbyggnad som behövs. Det är angeläget att bolaget deltar aktivt i planeringsarbetet för fortsatt utbyggnad av skolor och förskolor. Under perioden planeras för nyproduktion av flera nya skolor och förskolor.

Behovet av verksamhetsanpassningar och därtill hörande modernisering av bland annat installationer ökar. Tillgängligheten både i undervisningen och i den fysiska miljön för elever med funktionsnedsättning ska vara god i Stockholms skolor. Arbetet med att anpassa skolor med bristande tillgänglighet ska fortgå.

Bolaget har under 2014 inventerat stadens skolgårdar och utemiljöer och de utvecklas och upprustas där det bedöms nödvändigt. Bolaget ska verka för att fler skolor och förskolor får tillgång till eget tillagningskök i samband med att fastigheterna renoveras och nya förskole- och skollokaler byggs.

Bolaget ska bidra till att tillgängliggöra skolidrottshallar och andra idrottsytor efter skoltid. I samverkan ska även berörda parter ta fram en finansieringsmodell för hur de kostnader som detta genererar ska fördelas. Bolaget uppmanas även att verka för att få till stånd fler konstgräsplaner och mer tillgänglig idrottsyta. Bolaget ska också arbeta för att tillgängliggöra skolgårdar för allmänheten efter skoltid och under sommarloven. Skolgårdarna kan då bli mötesplatser för barnfamiljer och stadens invånare får tillgång till fler lekplatser, grönytor eller offentliga mötesplatser.

De fastigheter som bolaget bygger för stadens verksamheter ska byggas flexibelt så att de kan anpassas till olika typer av verksamhet, efter behov och förändras över tid.

Ägardirektiv för 2017-2019:

- arbeta med utveckling och förvaltning av förskole- och skollokaler
- verka för kostnadseffektiva lokallösningar
- delta i planeringen och genomföra utbyggnaden av förskolor och grundskolor för ett växande Stockholm
- verka för en giftfri skolmiljö i samarbete med Kemikaliecentrum
- inventera möjligheterna att skapa studentlägenheter i vakanta lokaler
- arbeta aktivt för att tillgodose en god inomhusmiljö med god luftkvalitet
- arbeta kontinuerligt med åtgärder för en tryggare miljö i och omkring förskolan och skolan genom bland annat fortsatt förebyggande åtgärder mot bränder, klotter och annan skadegörelse, till exempel på skoltoaletter
- arbeta aktivt med energieffektivisering och förnyelsebar energi
- arbeta med att möjliggöra för matavfallsinsamling i bostadsbeståndet
- genomföra nödvändiga åtgärder så att krav på minskade energikostnader uppnås
- utveckla och upprusta stadens skolgårdar och utemiljöer enligt 2014års inventering
- verka för att fler förskolor och skolor har tillagningskök
- se över möjligheterna att installera solceller eller plantera grönska på skolbyggnaders tak och fasader
- tillgängliggöra skolgårdar efter skoltid och på sommaren
- aktivt bidra till att staden når målet för matavfallsinsamling
- fortsätta arbetet med att minska administrativa och indirekta produktionskostnader

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

93. Centerpartiets förslag till mål och ägardirektiv för 2017-2019 för **Skolfastigheter i Stockholm AB** godkänns.

Stockholm Vatten och Avfall AB

Bolagets mål och uppgifter

Bolaget ska med tydlig miljöprofil säkerställa leverans av hälsosamt och gott vatten till hushåll och verksamheter i Stockholm och ansvara för avloppshantering av god kvalitet. Produktion och drift ska ske med så liten miljöpåverkan som möjligt. Bolaget ska arbeta aktivt för att kunna öka återvinningen av näringsämnen från avloppshanteringen utan att miljöbelastningen ökar. Ansvaret för avfallshanteringen i Stockholm ligger också på bolaget där inriktningen ska vara effektiva och miljöriktiga metoder som förenklar för hushållen att bidra till en hög grad av materialåtervinning.

Stockholms framtida avloppsrening

En förutsättning för stadens tillväxt är en fungerande avloppsrening som kan möta framtidens krav. För bolagets avloppsreningsverk utgör stadens tillväxt och de skärpta miljökraven en stor utmaning som medför stora och nödvändiga investeringar i ny infrastruktur. På Centerpartiets och alliansens initiativ arbetar bolaget med projektet Stockholms framtida avloppsrening. Projektet ska ge Stockholm ett av världens modernaste reningsverk i Henriksdal och är bolagets enskilt största projekt. Denna investering är inte bara viktig för den växande stadens behov av omhändertagande av avloppsvatten, utan också för stadens miljö och för Östersjön. När projektet är klart kommer Henriksdals reningsverk dubbla kapaciteten gentemot idag där utsläppen av kväve och fosfor kommer att minska från avloppsvattnet samt ha en rad övriga positiva effekter för miljön. Den nya lösningen minskar även det så kallade bräddningsbehovet som innebär att en blandning av dagvatten och orenat spillvatten släpps ut och som framförallt påverkar vattenkvaliteten negativt. Genom satsningen stärker Stockholm sin position som en av världens mest hållbara storstäder där vattnet i Mälaren blir renare genom minskade utsläpp vid kraftiga regn. Bolaget ska därutöver tillse att reningen säkerställer att läkemedelsresterna minimeras i det renade avloppsvattnet något som underlättas av den nya tekniken som kommer att användas i Henriksdals reningsverk.

Aktivt klimat- och miljöarbete samt skydd av stadens vattenresurs

Bolaget ska långsiktigt minska sin klimatpåverkan och sitt energibehov. Klimatförändringarna innebär nya risker i Stockholm, särskilt utifrån stadens vattennära läge. Häftiga skyfall och höga vattenstånd leder i nuläget till bräddningar av avlopp och dagvattenledningar vilket ökar mängden närsalter, bakterier och miljögifter i Mälaren. Hög beredskap och anpassad dimensionering av bolagets avlopps- och dagvattensystem kommer att krävas i ännu högre utsträckning. Bolaget ska arbeta förebyggande med att förhindra översvämningar i byggnader vid häftiga skyfall. Som ett led i detta skall bolaget i nära samarbete med berörda förvaltningar, bolag samt andra berörda aktörer genomföra skyfallsmodelleringar. Ett databaserat analysverktyg som kan simulera vilka konsekvenser skyfall får och därmed minska riskerna för samhällsstörningar

vid kraftiga skyfall. Detta som ett första steg i att ta ett större ansvar för klimat-
anpassning av Stockholm. Bolaget har vidare en viktig roll i arbetet med att
miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna uppnås till år 2021. Åtgärder som
uppnår god vattenstatus i Stockholms sjöar och vattendrag är också viktiga
delar i arbetet. I detta innefattas bland annat sjörestaureringar, återskapande av
öppna vattendrag, åstadkomma mindre våtmarksanläggningar eller motsva-
rande. Bolaget ska delta aktivt i framtagandet av stadens klimatanpassnings-
plan.

Avfallsverksamheten

Bolaget har i uppdrag att insamla, transportera, återvinna och bortskaffa avfall
samt bidra till en effektivare avfallshantering och öka tillgången på biogas i
regionen. Verksamheten ska ske inom gällande lagstiftning som får bedrivas
för avfallstaxan. Taxan ska utformas så att den skapar ytterligare incitament för
stadens hushåll att källsortera/ återvinna samt ta hänsyn till informationsinsat-
ser och kostnaderna för system för optiskt matavfallsinsamling. Centerpartiet
står fast vid det nationella målet om att 50 procent av matavfallet ska samlas in
till 2018 och 70 procent till 2020. Samtidigt inser vi att utvecklingen i Stock-
holm går alldeles för långsamt om vi ska nå målen. Den planerade optiska sor-
teringsanläggning i Högdalen kommer stå klar tidigast 2019 och kommer inne-
bära en utökad fastighetsnära insamling för ett fåtal hushåll. Detta kommer inte
att räcka för att uppnå målen. Det är givetvis en kapacitetsfråga för bolaget som
ska bygga anläggningen men framförallt ett bevis på att staden måste arbeta
mer intensivt på flera fronter samtidigt. Den optiska sorteringsanläggningen
kommer inte ändra på det faktum att staden behöver skruva upp reformtempot
för både framtida och befintliga insamlingsmetoder.

Vägen framåt för ökad materialinsamling är enligt de flesta bedömare att kom-
munernas inflytande måste öka. Sedan producentansvaret infördes 1994 har det
varit många diskussioner om hur insamlingsansvaret kan effektiviseras. Insam-
lingsstatistiken vittnar om att dagens system inte är optimalt. Den utredning
som i mars 2016 överlämnades till regeringen hade i uppdrag att utreda *hur*
ansvaret för avfallshanteringen skulle överföras till kommunerna. Nu ligger
ansvaret på den rödgröna regeringen att frågan rör sig framåt och att de kom-
mande åren inte går förlorade i avvaktan och förvirring. Det är angeläget att
situationen i Riksdagen inte blir en hämsko för stadens fortsatta arbete att för-
bättra insamlingsstatistiken i alla fraktionsled. Visionen ska vara ett system
som utgår från människorna istället för tvärtom. Just nu hamnar alltför många
av förpackningarna i hushållsavfallets soppåse istället för i behållare på stan.
Producentansvaret är i grunden bra men fungerar dåligt när en tredjedel av
soppåsen som tas omhand av kommunen består av förpackningar som förpack-
ningsindustrin inte tar ansvar för. Rimligt är att kunna lämna allt på samma
ställe och att det sker i fastigheten där man bor. Då kan också den tekniska ut-
vecklingen med sopsugar och andra system utvecklas för att förenkla för stock-
holmarna och göra det lättare att nå miljömålen.

Förändrat huvudmannaskapet för stadens sopsugarsystem

Avfallshantering med sopsug är en bra metod ur miljösynpunkt då den alstrar färre transporter och ger en renare hantering. Även ur arbetsmiljösynpunkt har det stora fördelar för fastighetsköpare och för personal som hämtar avfall. Sopsugsanläggningarna i Stockholm ägs idag av fastighetsägaren eller samfälligheter medan stadens roll genom bolaget omfattar hämtning och behandling av avfallet. Det finns indikationer på att dagens huvudmannaskap och organisation inte fungerar. I en skrivelse från mars 2010 drog Exploateringskontoret och Trafikkontoret slutsatsen att staden bör inta en tydligare ansvarsroll gällande att äga och förvalta sopsugarsystemen. Centerpartiet delar den uppfattningen och föreslår att bolaget skulle utgöra en lämplig huvudman.

Stockholm stad svarar redan idag för merparten av projektering och genomförande av sopsugsanläggningar inom exploateringsområden. Ett utökat ansvarsstagande genom bolaget, i form av ägande och förvaltning, skulle ge stabilitet och långsiktighet i verksamheten. Jämfört med andra mindre aktörer har Stockholm vatten och avfall som ett kommunalt bolag bättre överblick över den totala byggverksamheten och kan därmed planera och bygga ut sopsugsanläggningar på ett strategiskt sätt. Detta skulle på ett bättre sätt kunna säkerställa en god, miljömässig och långsiktigt hållbar utveckling av sopsugarsystemen. Ett nytt huvudmannaskap ger också möjlighet att anpassa systemet så att olika typer av verksamheter, tillkommande fastigheter samt offentliga papperskorgar kan anslutas. Bolaget har också större möjligheter att driva på utvecklingen av teknik exempelvis för sortering av olika fraktioner och individuell mätning av avfallet. Kompetens behöver byggas upp inom bolaget för att planera, handla upp och administrera drift och underhåll av systemen. Kostnaderna för investering och drift av anläggningarna kan tas ut av de anslutna fastigheterna separat och kostnad för hämtning och behandling av avfallet tas ut via avfallstaxan. Bolaget ska titta på andra europeiska system för att på sikt införa en mängdkomponent i kostnadskalkylen, det vill säga ge incitament till hushåll och fastighetsägare till avfallsminimering och källsortering för att sänka kostnaderna.

Modernisera och utveckla återvinning

Stockholm ska ha de modernaste återvinningscentralerna i EU. Bolaget ska öka möjligheterna till återbruk på stadens återvinningscentraler och verksamheten med mobila miljöstationer ska utökas. De ska vara lättillgängliga för boende och bilburen trafik samt finnas i olika former, stora som små. Fler centraler bör ligga under jord som till exempel befintlig ÅVC i hörnet vid Birger Jarlsgatan och Runebergsgatan. I och med att de grävs ned kan de få plats med mer avfall vilket gör att nedskräpning kring stationen kan minska. Begränsningar, genom införande av bommar, i rätten att besöka återvinningscentralerna ska inte genomföras innan det finns ett avtal med övriga kommuner i länet om ett gemensamt system för passager på återvinningscentralerna. Bolaget ska ta initiativ till att påbörja ett arbete för ökad materialåteranvändning i staden. Genom ökad återanvändning av till exempel möbler, IT-utrustning och byggmaterial kan staden minska både inköpskostnader och mängden avfall. För att det ska bli lätt att hitta nya ägare till möbler, utrustning och annat material ska en intern anonstjänst inom staden införas av bolaget. Här ska Stockholms stads alla verk-

samheter som skolor, förvaltningar med flera kunna byta möbler, inredning och annat material med varandra. På detta sätt kan bolaget bidra till målet att minska avfall och kostnader.

Ansvarsfull ekonomisk förvaltning

Bolaget ska värna om kunder och partners i regionen samt sträva efter nya samarbeten då bolaget har en god kapacitet att tillhandahålla VA-tjänster även utanför kommungränserna. Regionalt samarbete är viktigt både för att utnyttja gjorda investeringar i vattenproduktionsanläggningar och för förebyggande åtgärder syftande till att trygga Mälaren som vattentäkt. Taxenivån för avgifterna för allmänna vattentjänster ska säkra finansieringen av Stockholms framtida avloppsrening. Bolaget ska återkomma med förslag till ny taxenivå under 2017.

Övriga åtaganden

Bolaget ska ansvara för den fortsatta driften av GlashusEtt i Hammarby Sjöstad, vars syfte är ett att informera brett om stadens miljö- och klimatarbete. En viktig uppgift för bolaget är att utbilda barn och ungdomar om stadens vattenhantering, till exempel ska vatten- och avloppsverk ta emot studiebesök från Stockholms skolor. Bolaget ska i sina upphandlingar ställa miljömässiga krav på huvudleverantörer och underleverantörer. Bolaget ska bedriva en aktiv forskning inom sina verksamhetsområden i syfte att minska energianvändning, miljöbelastning samt optimera sina processer.

Ägardirektiv för 2017-2019:

- fortsätta med projektet Stockholms framtida avloppsrening
- arbeta aktivt med klimatanpassningsfrågor och bistå med expertis i dessa frågor gentemot stadens förvaltningar inklusive skyfallskartering
- intensifiera arbetet med att öka matavfallsinsamlingen så att staden når målet om 70 procent 2020
- planera för att överta huvudmannskapet för sopsugarsystemen i Stockholms stad
- modernisera och utveckla stadens återvinningsmetoder
- uppföra en optisk sorteringsanläggning
- arbeta med informationsspridning syftande till att fler stockholmare ska förstå och vilja delta i stadens arbete för en bättre miljö inom vatten och avfall
- bistå avfallsnämnden i arbetet med att upprätta förslag till renhållningsordning och avfallsplan samt att upprätta förslag till taxor för hushållsavfall
- bedriva forskning inom sina verksamhetsområden i syfte att minska energianvändning, miljöbelastning samt optimera sina processer
- verka för fler fasta sopsugssystem i samarbete med fastighetsägare, både i nyproduktion och i befintlig bebyggelse

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

94. Centerpartiets förslag till mål och ägardirektiv för 2017-2019 för **Stockholm Vatten och Avfall AB** godkänns.

Stockholms Hamn AB

Bolagets mål och uppgifter

Bolaget ska medverka till att säkerställa och utveckla goda förutsättningar för sjöfarten och regionens varuförsörjning för att därigenom främja regionens utveckling. Hamnen och sjöfarten är en viktig del av Stockholms identitet som stad vid Östersjön och Mälaren med en stadsbild i vattennära lägen. Bolaget utgör ett viktigt gods- och logistiknav för Mälarenregionen samt intar en central roll för passagerar- och kryssningstrafiken i Östersjön. Verksamheten ska fortsätta att stimulera och vara ett föredöme för ett miljövänligt transportarbete. Allmänna kommunikationer till och från kajerna måste finnas för att underlätta för varutransporter och turister som besöker staden. Bolaget ska ta ett helhetsgrepp om stadens kajer och vattennära lägen. Det är angeläget att kajerna i högre grad tillgängliggörs för stockholmarna och att folklivet prioriteras.

Bolaget ska medverka till att målen i strategin för en fossilbränslefri stad 2040 uppnås. Att minska utsläppen från fartyg som ligger i hamn i staden är mycket angeläget. Bolaget ska skärpa de differentierade hamnavgifterna baserade på utsläpp vilket minskar utsläppen ytterligare. Görs detta i kombination med energieffektiviseringar, fler elanslutningar, ansvarsfull avfallshantering samt strikta miljökrav vid inköp kan bolaget aktivt bidra till att nå målen i strategin. Bolaget ska samarbeta med hyresgäster, rederier och andra intressenter gällande miljöfrågor.

Bolaget ska i samråd med Stockholms Stadshus AB och kommunstyrelsen intensifiera arbetet med att avveckla oljeverksamheten vid Loudden. Det nuvarande arrendavtalet gäller fram till år 2019. Arbetet ska inriktas på långsiktiga och miljömässigt hållbara lösningar som inte äventyrar stadens tillgångar eller regionens försörjning av bränsleprodukter. På sikt ska Loudden utvecklas till ett attraktivt bostadsområde med en blandning av hus i olika höjder samt en unik arkitektur och grönområden på mark och tak.

Stockholms nya kajstrategi är ett välkommet inslag då det är bra att staden tar ett helhetsgrepp om stadens kajer och vattennära lägen för att utveckla dess värden än mer. I enlighet med kajstrategin ska stadens kajer och vattenrum tillgängliggöras för fler stockholmare genom exempelvis caféer, konst och marknader. Som en följd av kajstrategin ska bolaget inleda arbetet med att utveckla och levandegöra Skeppsbron. En plats som idag mestadels upptas av parkeringsytor. Planerna för Skeppsbron ska samordnas och harmoniseras med den framtida Slussen samtidigt som bolaget ska se möjligheterna med Slussens ombyggnad. Till exempel kan stadsmiljön i området ses som en flexibel resurs där bolaget kan omforma den mer kreativt och temporärt i tider av ombyggnationer.

Den rörliga sjöfarten inklusive båtpendling är en viktig del för Stockholm som en attraktiv stad på vatten. Kajerna måste ha god tillgänglighet för angöring och framförallt kollektivtrafikförsörjning. Bolaget ska eftersträva en blandning av

verksamheter och funktioner längs kajerna. Detta ska ske på ett sätt som beaktar väsentliga säkerhetsaspekter samt möjligheten att bo på båt vid stadens kajplatser. Bolaget ska i samverkan med landstinget och andra aktörer skapa förutsättningar för utökad kollektivtrafik på vatten.

Tillsammans med stadsbyggnadsnämnden och exploateringsnämnden ska bolaget initiera processen med att knyta samman den östligaste delen av Folkungagatan och det kommande bostadsprojektet "Kvarteret Persikan" på östra Södermalm, med en helt ny stadsdel med drygt 2000 bostäder och 100 000 kvm kontor vid Londonviadukten och yttre Masthamnen. En viktig del i detta är tillgodose brygglägen för framtida båtpendling. I detta arbete är bolagets uppdrag att skapa förutsättningar för utökad kollektivtrafik på vatten i samverkan med landstinget och andra aktörer. Ambitionen ska vara att göra kajerna så tillgängliga för stockholmarna som möjligt.

Ägardirektiv för 2017-2019:

- stimulera och vara ett föredöme för ett klimat- och miljövänligt transportarbete
- skapa goda förutsättningar för att utveckla kryssningstrafiken som en del i att bidra till besöksnäringen tillsammans med Stockholm Business Region AB
- arbeta för att tillgängliggöra stadens kajer för ett levande stadsliv
- medverka till att stadens strategi för en fossilbränslefri stad 2040 uppnås
- intensifiera arbetet med att avveckla oljeverksamheten vid Loudden
- i söka möjlig alternativ lokalisering för oljeverksamheten vid Loudden
- fortsätta arbetet med utvecklingsprojekten i Värtan/Frihamnen samt i Nynäshamn
- påbörja arbetet med att utveckla och levandegöra Skeppsbron
- samverka med Stockholms läns landsting och andra aktörer för skapa förutsättningar för utökad kollektivtrafik på vatten
- i samråd med exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden initiera processen av en ny stadsdel med bostäder och lokaler vid Masthamnen

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

95. Centerpartiets förslag till mål och ägardirektiv för 2017-2019 för **Stockholm Hamn AB** godkänns.

AB Stokab

Bolagets mål och uppgifter

Bolagets uppgift är att bygga, hyra ut samt underhålla ett passivt fibernät i Stockholm. Syftet med infrastrukturen och verksamheten är att stimulera en positiv utveckling för Stockholm genom att bidra till goda förutsättningar för it-utvecklingen i regionen.

Den fortsatta utbyggnaden av fibernätet sker i takt med marknads efterfrågan och utifrån bedömningar av marknads utveckling och krav. Prisregleringen är nu upphävd. Bolaget ska analysera effekterna av detta och arbeta fram ett investeringsprogram som tar hänsyn till de nya förutsättningarna.

Bolaget ska vara behjälpliga i trafiknämndens uppdrag att samordna gatuarbeten med övriga ledningsdragande bolag i staden samt Trafikverket, SL, Fortum och andra aktörer för att främja framkomligheten.

Ägardirektiv för 2017-2019:

- utveckla fibernätet avseende funktion och säkerhet för att kunna möta kundernas krav på kvalitet, service och säkerhet samt endast tillhandahålla svartfiberprodukter med tillhörande installationer
- fortsatt kompletterande fiberutbyggnad inom prioriterade/strategiska områden
- tillsammans med Kista Science City, fastighetsägare, näringslivsaktörer och universiteten verka för etableringen av en testbädd för höghastighetsuppkopplingar i världsklass i Kista
- upphandla verksamhet som inte är kärnverksamhet
- utreda förutsättningarna för en omlokalisering av huvudkontoret
- fortsätta arbetet med att minska administrativa och indirekta produktionskostnader

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

96. Centerpartiets förslag till mål och ägardirektiv för 2017-2019 för **AB Stokab** godkänns.

Stockholms Stads Parkerings AB

Bolagets mål och uppgifter

Bolagets främsta uppgift är att avlasta gatunätet från söktrafik och parkerade fordon genom att finansiera byggandet av nya garage, och ha en hög beläggning i de anläggningar bolaget förfogar över. Garagen ska möta behovet i nya områden och leda till minskad gatuparkering i befintliga områden.

Bolaget bygger och driver både anläggningar som verkar på den kommersiella marknaden och anläggningar som har som enda syfte att avlasta gatunätet. I syfte att stimulera användningen av elbilar ska laddningsmöjligheter installeras i bolagets anläggningar. Bolaget ska även föra en dialog med bilpoolsföretag för att erbjuda attraktiva platser samt arbeta med hållbar mobilitet. Även andra bildelningstjänster ska ha goda och attraktiva parkeringsförutsättningar i staden. De bilar som sedan år 2011 är berättigade till statens supermiljöbilspremie kan parkera gratis på bolagets öppna anläggningar.

Förutsättningarna för cykelgarage i kollektivtrafikhärlägen ska utredas av Trafiknämnden där bolaget ska få ansvaret för byggande och drift av dessa. Vidare ska bolaget fortsätta arbetet med samnyttjande av parkeringsplatser genom parkeringsköp i bland annat Hagastaden, Årstafältet och Norra Djurgårdstaden tillsammans med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och trafiknämnden.

Bolaget ska, tillsammans med berörda nämnder och eventuella externa aktörer utreda möjligheten att anlägga ett högteknologiskt cykelgarage med stor kapacitet och trygghet i anslutning till Centralstationen.

Bolaget ska tillåta food trucks att sälja mat och dryck i parkeringsgarage med överkapacitet under vintertid. Tillstånden ska i första hand tillåta försäljning av mat. Tillagning bör ske på annan plats på grund av säkerhetsrisk.

Just nu händer mycket inom utvecklingen av parkeringstjänster och trafikflöden i städer. Berörda verksamheter i Stockholms stads ska fokusera mer på mobilitetslösningar och mindre på bilägande hos stadens invånare. Exempelvis ska förutsättningarna för bilpools förbättras genom att underlätta parkeringen för dessa bilar och genom att stimulera bilpools i nya bostadsområden. Bolaget ska aktivt följa och medverka till relevant forskning inom områdena trafikflöden och parkeringstjänster.

Ägardirektiv för 2017-2019:

- genomföra bolagets investeringsplan om planerade nya parkeringsanläggningar samt genomföra det nya programmet för tillkommande parkeringsanläggningar
- se till att det skapas fler cykelparkeringsplatser i anslutning till garage
- ansvara för byggande och drift av stadens cykelgarage

- tillåta food trucks att sälja mat och dryck i parkeringsgarage med överkapacitet under vintertid
- genomföra prisjusteringar när marknaden så medger
- utvärdera försöket med gratis parkering i bolagets öppna anläggningar för de bilar som uppfyller kravet för supermiljöbilspremie
- skapa effektiva och attraktiva infartsparkeringar samt utvärdera införandet av avgiftsfria infartsparkeringar
- beakta framkomlighetsperspektivet vid planering av nya garage samt att befintlig kapacitet utnyttjas optimalt
- outsourca driftverksamheten
- aktivt arbeta för goda förutsättningar för bilpooler och andra bildelningstjänster
- utreda möjligheterna att bygga ett högteknologiskt cykelgarage i anslutning till Centralstationen
- aktivt följa och medverka i forskning inom områdena trafikflöden och parkeringstjänster

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

97. **Stockholms Stads Parkerings AB** ska aktivt arbeta för goda förutsättningar för bilpooler och andra bildelningstjänster.
98. **Stockholms Stads Parkerings AB** ska utreda möjligheterna att bygga ett högteknologiskt cykelgarage i anslutning till Centralstationen.
99. Centerpartiets förslag till mål och ägardirektiv för 2017-2019 för **Stockholms Stads Parkerings AB** godkänns.

Stockholms Stadsteater AB

Bolagets mål och uppgifter

Bolaget ska efter samgåendet med Kulturhuset erbjuda en vidgad verksamhet i form av teater, litteratur, dans, konst, design, film, musik, debatt och annan kulturell produktion av hög kvalitet, präglad av både bredd och spets. Kulturhuset Stadsteatern ska genom att erbjuda både det breda och det smala vara en angelägenhet för alla stockholmare med yttrandefriheten, den konstnärliga friheten och det fria ordet som grund.

Stadsteaterns verksamhet är mycket populär bland stockholmarna och föreställningarna välbesökta. Ändå kräver bolaget sedan en längre tid stora koncernbidrag för att få sitt bokslut att gå ihop. I praktiken innebär det att stadens övriga bolag, såsom bostadsbolagen och parkeringsbolaget, bekostar stadsteaterns verksamhet. Det är en situation som inte är långsiktigt hållbar och följaktligen måste lösas. Bolaget ska därför ha som målsättning att under förevarande budgetperiod göra sig oberoende av koncernbidrag.

Då bolagets verksamhet är uppskattad och efterfrågan stor finns det en logik i att se över möjligheterna att bredda verksamheten. Detta arbete kan även bidra till att uppnå, men får däremot inte gå ut över, bolagets uppdrag att göra sig oberoende av koncernbidrag. För att möjliggöra för fler att nå kulturen ska Stadsteatern under budgetåret 2017 genomföra ett test med att erbjuda Stockholms skolungdomar avgiftsfria biljetter till de föreställningar som har icke sålda platser kvar en viss tid innan föreställningen.

Stockholm har som en av 50 städer globalt sedan 1998 deltagit i Fristadsprogrammet. Fristadsprogrammet innebär att en stad bjuder in en författare som är utsatt för censur och/eller förföljelse i sitt hemland, ett tvåårigt stipendium. Centerpartiet vill att vi utökar våra möjligheter att ta emot förföljda författare men också konstnärer som verkar inom andra konstnärsformer. En långsiktig ambition kan vara att erbjuda plats till 10 förföljda konstnärer. En viktig del i arbetet med att erbjuda en fristad är också att arbeta med hur det fortsatta livet ser ut för konstnären som fått tillgång till fristadsprogrammet.

Tillsammans med exploateringsnämnden ska Kulturhuset och berörda aktörer inom Norra Djurgårdsstaden Innovation skapa en sammanhållen miljökommunikation och en permanent utställning i Kulturhuset över Stockholms arbete med hållbar stadsbyggnad. Det är viktigt att möjliggöra för stadens invånare och tillfälliga besökare att ta del av stadens tidigare, pågående och kommande miljösatningar på en öppen och centralt belägen plats för att sprida kunskap och skapa en ökad förståelse för de klimatutmaningar vi står inför. Norra Djurgårdsstaden Innovation ska även intensifiera samarbetet mellan företag, akademi och staden samt aktivt arbeta för att skapa kontakter med nya samarbetspartners.

Ägardirektiv för 2017-2019:

- verka för ett konstnärligt gränsöverskridande samarbete mellan bolagets verksamhetsområden
- arbeta för att tillgängliggöra produktionerna för personer med funktionsnedsättning
- testa möjligheten att erbjuda Stockholms skolungdomar avgiftsfria biljetter till föreställningar i mån av plats
- fortsätta att utveckla bolagets sex profilbibliotek som självklara arenor för läsfrämjande och läslust för alla åldrar
- bidra till att skapa en permanent utställning över Stockholms arbete med hållbar stadsbyggnad i Kulturhuset
- söka samarbete med det fria kulturlivet och andra intressenter
- verka för att i högre utsträckning också vara en plattform för dialog och debatt
- fortsätta arbetet med att bredda verksamhetens finansiering
- fortsätta arbetet med att minska administrativa och indirekta produktionskostnader
- arbeta för att öka intäkterna
- bli oberoende av koncernbidrag

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

100. Centerpartiets förslag till mål och ägardirektiv för 2017-2019 för **Stockholms Stadsteater AB** godkänns.

Stockholm Globe Arena Fastigheter AB

Bolagets mål och uppgifter

Målet för verksamheten är att stärka Stockholms internationella konkurrenskraft och aktivt bidra till utvecklingen av Stockholm som besöks- och evenemangsstad. Sedan 2008 är bolaget ett renodlat fastighetsbolag med syfte att tillhandahålla och utveckla ändamålsenliga lokaler och anläggningar för evenemangsverksamhet av högsta kvalitet. Bolaget ska även ha en ledande roll i utvecklingen av Stockholm Entertainment District inom ramen för det övergripande arbetet med Söderstaden, under de närmaste åren.

Ägardirektiv för 2017-2019:

- verksamheten ska tillhandahålla och utveckla lokaler och anläggningar för evenemangsutbud i världsklass bestående av bland annat sport, konserter, kultur- och familjeaktiviteter
- bolaget ska aktivt arbeta med att utveckla bolagets befintliga markinnehav så att en avyttring kan genomföras när marknadsläget möjliggör detta
- bolaget ska under perioden avyttra garaget under Tele2 Arena till Stockholms Stads Parkering AB
- delta i arbetet med Globenområdets utveckling tillsammans med andra intressenter för att öka områdets attraktionskraft
- ska ha en ledande roll i utvecklingen av Stockholm Entertainment District inom ramen för det övergripande arbetet med Söderstaden
- och indirekta produktionskostnader
- arbeta aktivt med energieffektivisering och förnyelsebar energi

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

101. Centerpartiets förslag till mål och ägardirektiv för 2017-2019 för **Stockholm Globe Arena Fastigheter AB** godkänns.

Stockholm Business Region AB (SBR)

Bolagets mål och uppgifter

Bolaget ska leda arbetet med att stärka det samlade näringslivsarbetet och marknadsföringen av Stockholm så att kommunfullmäktiges intentioner och mål uppnås. Ett övergripande verksamhetsområde för bolaget är att marknadsföra Stockholm och regionen som en attraktiv etablerings- och besöksort utifrån budskapet Stockholm, The Capital of Scandinavia. Målet för bolagets verksamhet är att Stockholm ska vara Sveriges och norra Europas ledande tillväxtregion. Vision Stockholm 2030 om ett Stockholm i världsklass är ett strategiskt åtagande som styr och präglar stadens arbete. Stockholm har sedan några år tillsammans med 50 andra kommuner i regionen marknadsfört regionen som ”Stockholm The Capital of Scandinavia”. Samverkan mellan kommunerna är viktig för hela regionens konkurrenskraft och arbetsformen har visat sig vara framgångsrik. Det är angeläget att processen med regelbundna utvärderingar av kommunal service fortsätter i syfte att kommunerna tillsammans kan lära av varandra och successivt höja lägsta nivån i hela regionen. Det ökar konkurrenskraften mot andra regioner i världen.

Stockholm ska förstärkas som kunskapsstad, ICT-metropol, life science- och miljöteknikcentrum, finansplats och evenemangsstad. Bolaget ska stödja stadens nämnder och bolag i deras arbete med stadens utvecklingsområden, till exempel Norra Djurgårdsstaden och Hagastaden, samt vara behjälplig vid cykel- och miljöevenemang och stärka upp stadens marknadsföring och kommunikation inom dessa områden. I OECD-rapporten *Grön tillväxt i Stockholm* samt London School of Economics rapport *Stockholm Green Economy Leader* lämnades värdefulla rekommendationer för staden. Bland förslagen märks ett tydligare arbete med att kartlägga, uppmuntra och prioritera gröna kluster, så kallade cleantech kluster, i staden. Bolaget ska bistå kommunstyrelsen i detta arbete. Ansvar för Klimatpakten ska återföras från Stockholm Business Region till miljö- och hälsoskyddsnämnden. Bolaget fyller en viktig funktion i att samordna och utveckla stadens verksamheter bemötande av näringslivets behov, både avseende nya och befintliga företag. En nära relation till och kommunikation med företag i staden är betydelsefull. Det strategiska ansvaret för näringslivsutveckling åvilar kommunstyrelsen.

Den bredd som arbetsmarknaden och näringslivet i Stockholm uppvisar är en mycket stor tillgång för staden. Både arbetsmarknaden och näringslivet är diversifierat och rikt. I arbetet med att stödja hela Stockholms näringsliv ska därför inte minst det lokala näringslivet och dess betydelse uppmärksammas för att behålla och öka bredden. En mycket viktig uppgift är att stödja berörda nämnder i arbetet med att förbättra företagens uppfattning om stadens myndighetsutövning. Ska staden attrahera nya företag måste befintliga ha en positiv bild. Samverkan med företagen i stadens företagsområden ska också fördjupas så att områdenas attraktivitet kan öka. Arbetet ska ske i samarbete med stadens övriga nämnder och bolag. Arbetet med att underlätta för företag genom att skapa enkla rutiner för ansökningar av olika tillstånd ska intensifieras. Staden under-

lättar för småföretag, bland annat i mark- och tillståndsfrågor, genom sin lots- och servicefunktion.

Bolaget har ett ansvar för att främja strategiska företagsetableringar i ytterstaden. Bolaget ska fokusera på att utveckla potentialen till företagande och nyföretagande i ytterstaden. För Söderort är en ökad etablering av attraktiva arbetsplatser särskilt viktig. Ny och småföretagarstrategin för ytterstaden ska implementeras. För att nå framgång krävs deltagande från alla stadens nämnder och bolag, näringsliv och fastighetsägare. I det arbetet ska utvecklingen av Högdalen till ett miljöteknikcentrum och Telefonplan till ett kluster för kreativa näringar prioriteras.

Besöksnäringen i Stockholm har haft en stadig tillväxt under den senaste tioårsperioden. Infrastruktur och tillgänglighet är nyckelfaktorer för fortsatt positiv utveckling av Stockholm som destination. Besöksnäringen är en motor för många relaterade näringar i regionen. Stockholm är också porten in till andra besöksmål runt om i Sverige. Bolaget ska i samverkan med andra aktörer i regionen verka för att ytterligare förstärka besöksnäringen. Stockholms breda kulturliv ska marknadsföras internationellt. För besökare i staden ska tillgången till kultur och evenemang marknadsföras med hjälp av mobila turiststationer i samarbete med näringslivet.

Ägardirektiv för 2017-2019:

- utveckla och förbättra stadens kontakter med näringslivet
- tillhandahålla lots- och servicefunktion gentemot företag
- marknadsföra Stockholm som företagsplats och besöksmål
- samordna och utveckla stadens verksamheters bemötande av och kontakter med
- både befintliga och nya företag inom regionens näringsliv
- främja utländska etableringar och investeringar i Stockholm
- utveckla besöksnäringen i Stockholm
- arbeta målinriktat för att internationella konferenser, event och mässor förläggs till Stockholm, delta i arbetet med evenemangsstrategin för Stockholm
- fortsätta arbetet med regional samverkan inom SBA, Stockholm Business Alliance
- fortsätta arbetet med att minska administrativa och indirekta produktionskostnader
- mäta och följa upp insatser för fler arbetsplatser inom programmet för Vision Söderort 2030
- bygga verksamheten på en minskad andel egna personella resurser till förmån för
- mer konsultativa resurser i syfte att åstadkomma en ökad effektivisering av bolagets
- verksamhet
- arbeta med att profilera Stockholm som en kreativ stad

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

102. Centerpartiets förslag till mål och ägardirektiv för 2017-2019 för **Stockholm Business Region AB (SBR)** godkänns.

S:t Erik Försäkrings AB

Bolagets mål och uppgifter

Bolaget har som uppgift att svara för att det finns en effektiv riskfinansiering av anläggningar och verksamheter ägda av staden och närstående bolag genom ökad konkurrensutsättning. Bolaget ska förmedla försäkringslösningar, minimera försäkringskostnaderna och förbättra riskhanteringen för samtliga berörda enheter inom kommunkoncernen. Bolaget ska vara det bästa och mest kostnadseffektiva alternativet för stadens nämnder och bolag.

Ägardirektiv för 2017-2019:

- samtliga sakförsäkringar som stadens nämnder och bolag har behov av ska tecknas med bolagets medverkan. Målsättningen är att bolaget ska ta en större andel av varje skadekostnad för att hålla kostnaderna för återförsäkring nere
- aktivt informera om sin verksamhet gentemot nämnder och bolag
- fortsätta arbetet med att minska administrativa och indirekta produktionskostnader
- fortsätta arbetet med att samordna bolagets administration med S:t Erik Livförsäkring AB

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

103. Centerpartiets förslag till mål och ägardirektiv för 2017-2019 för **S:t Erik Försäkrings AB** godkänns.

S:t Erik Livförsäkring AB

Bolagets mål och uppgifter

Bolaget har till uppgift att samordna och strukturera hanteringen av pensioner i koncernen Stockholms Stadshus AB samt att minimera riskerna i denna pensionskund.

Ägardirektiv för 2017-2019:

- fortlöpande försäkra nya åtaganden i dotterbolagen och förvalta pensionsmedel inom ramen för de försäkringsavtal som ingåtts med övriga dotterbolag
- sträva efter att långsiktigt trygga de framtida pensionsåtagandena reellt
- bolaget ska tillsammans med koncernledningen utvärdera verksamheten avseende måluppfyllnad och initiala syfte
- fortsätta arbetet med att minska administrativa och indirekta produktionskostnader
- fortsätta arbetet med att samordna bolagens administration med S:t Erik Försäkrings AB

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

104. Centerpartiets förslag till mål och ägardirektiv för 2017-2019 för **S:t Erik Livförsäkrings AB** godkänns.

S:t Erik Markutveckling AB

Bolagets mål och uppgifter

Bolagets uppgift är att äga, förvalta och utveckla fastigheter/aktier i fastighetsbolag i avvaktan på omvandling av fastigheterna till bostäder och arbetsplatser. Syftet är att främja Stockholms utveckling och stadens förmögenhetsförvaltning.

Bolagets verksamhet ska under perioden inriktas på förvaltning, uthyrning och utveckling till så god avkastning som möjligt med hänsyn tagen till stadens utveckling. Under perioden kommer verksamheten i hög grad att inriktas på uthyrning och förädling av lokaler i utvecklingsområden. Bolaget ska därutöver inventera fastighetsmarknaden och med utgångspunkt i översiktsplanen arbeta fram en investeringsstrategi, i syfte att främja Stockholms långsiktiga utveckling. Förslag till fastighetsförvärv ska löpande prövas utifrån investeringsstrategin.

Ägardirektiv för 2017-2019:

- i samverkan med exploateringsnämnden fortsätta planeringen för utveckling av fastigheterna i Ulvsunda med tydlig inriktning på nya bostäder samt välfungerande handel och service
- tillsammans med övriga aktörer i området medverka i utrednings- och programarbetet för Söderstaden
- arbeta fram ett förslag till investeringsstrategi
- löpande pröva förslag till fastighetsförvärv och försäljning i syfte att främja Stockholms utveckling
- tillsammans med kommunstyrelsen och berörda nämnder medverka till att ta fram en samfinansieringsstrategi
- fortsätta arbetet med att minska administrativa och indirekta produktionskostnader
- medverka i arbetet att tillskapa temporära studentbostäder på utvecklingsprojekt

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

105. Centerpartiets förslag till mål och ägardirektiv för 2017-2019 för **S:t Erik Markutveckling AB** godkänns.

Intressebolag i Stockholms Stadshus AB

Mässfastigheter i Stockholm AB

Bolagets mål och uppgifter

Bolagets uppgift är att utveckla, arrangera och effektivt genomföra branschledande och återkommande mässor samt att genomföra kongresser, konferenser och evenemang för hela regionens bästa. Stockholmsmässan är uppdelad i två skilda bolag, Mässfastigheter i Stockholm AB som förvaltar och utvecklar fastigheter och Stockholmsmässan AB som är ett genomförandebolag av mässor, kongresser, konferenser och evenemang. Stockholmsmässan AB är ett helägt dotterbolag till Mässfastigheter i Stockholm. Staden äger genom Stockholms Stadshus AB 50,4 procent av aktierna i Mässfastigheter i Stockholm AB och Stockholms handelskammare 49,6 procent.

Staden ska verka för att Stockholmsmässans tak används för produktion av solenergi.

Bolagets uppdrag är att marknadsföra Stockholm som en av norra Europas främsta mötesplatser och maximera de ekonomiska bidragen till regionen. Stockholmsmässan ska upplevas som en naturlig mötesplats för näringslivet och politiken. Stockholmsmässan AB ska med egna vinstmedel utveckla och underhålla anläggningen och företagets produkter samt lämna rimlig utdelning till ägarna.

Verksamheten ska bedrivas inom den legala kompetensen för ägarna. Verksamheten ska vidare ge förutsättningar att stärka Stockholm som en ledande mötesplats i norra Europa utifrån varumärket ”The Capital of Scandinavia”.

Ägardirektiv för 2017-2019:

- bolaget ska marknadsföra Stockholm som norra Europas främsta mötesplats
- bolaget ska fortsätta utveckla anläggningen så att den är väl anpassad för genomförandet av marknadsledande mässor, internationella kongresser, konferenser, evenemang samt kringtjänster
- bolaget ska effektivisera verksamheten och därigenom öka bolagets lönsamhet
- bolaget ska verka för att uppföra solceller på Stockholmsmässans tak

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

106. **Mässfastigheter i Stockholm AB** ska verka för att Stockholmsmässans tak används för produktion av solenergi.
107. Centerpartiets förslag till mål och ägardirektiv för 2017-2019 för **Mässfastigheter i Stockholm AB** godkänns.

AB Fortum Värme Holding samägt med Stockholms stad

Bolagets mål och uppgifter

Bolaget har i uppdrag att bedriva verksamhet inom fjärrvärme, fjärrkyla och stadsgas i Sverige samt annan därmed förenlig verksamhet. AB Fortum Värme Holding samägt med Stockholm Stad är holdingbolag till AB Fortum Värme samägt med Stockholms Stad.

Bolaget ska vara behjälpligt i trafiknämndens uppdrag att samordna gatuarbeten med övriga ledningsdragande bolag i staden samt Trafikverket, AB Storstockholms Lokaltrafik och andra aktörer för att främja framkomligheten.

Verksamheten i bolaget ska bedrivas affärsmässigt på ett rationellt och effektivt sätt i enlighet med finansiella och andra mål. Därutöver har staden som ägare ett intresse av att säkerställa en transparent prissättning och en prisnivå som är konkurrenskraftig i jämförelse med andra produkter på värmemarknaden. Verksamheten ska vara inriktad på att uppnå en stark miljöprofil och vara inriktad på en fortsatt omställning till hållbar och prisvärd värme.

Bolaget ska ha en tydlig målsättning att minska de fossila bränslena i kraftvärmeverket i Värtan. Arbetet med att avveckla bolagets kolpanna KVV6 ska påskyndas. Bolagets nya biokraftvärmeverk KVV8 invigdes 2016 vilket på sikt kommer att göra KVV6 överflödig. Miljö- och hälsoskyddsmyndigheten är tillsynsmyndighet för Fortum Värmes anläggningar och ska som sådan bidra med kompetens för utfasning av resterande mängd fossil energi i stadens fjärrvärmenät.

Ägardirektiv för 2017-2019:

- intensifiera minskningen av användandet av fossila bränslen till förmån för andra, förnybara bränslen
- säkerställa en transparent prissättning och en prisnivå som är konkurrenskraftig i jämförelse med andra produkter på värmemarknaden
- fortsätta att utveckla och trygga fjärrvärmenätet i Stockholmsområdet
- fortsätta driva projektet Öppen fjärrvärme och etablera världens första öppna fjärrvärmenät, i syfte att återvinna energi i stor skala och bidra till en mer hållbar stad
- arbeta för en fortsatt utbyggnad av fjärrkyla i Stockholm
- arbeta för att sammanlänka produktions- och distributionskapaciteten tillsammans
- med andra fjärrvärmeaktörer, i syfte att optimera miljö-, energi- och ekonominyttan

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

108. Centerpartiets förslag till mål och ägardirektiv för 2017-2019 för **AB Fortum Värme Holding samägt med Stockholms stad** godkänns.

Stockholms stads organisering i kommunalförbund

Storstockholms brandförsvaret (SSBF)

Enligt lagen om skydd mot olyckor är det kommunens ansvar att svara för räddningstjänsten inom kommungränsen. Stockholms stads brand- och räddningsverksamhet är sedan den 1 januari 2009 organiserad tillsammans med nio andra kommuner i kommunalförbundet Storstockholms brandförsvaret, SSBF. Kommunalförbundet omfattar Danderyd, Lidingö, Solna, Stockholm, Sundbyberg, Täby, Vallentuna, Vaxholm, Värmdö och Österåker.

Konkret innebär det att förbundet svarar för tillsyn, information, rådgivning, sotningsverksamhet samt att bedriva räddningstjänst utifrån kommunernas ansvar enligt lagen om skydd mot olyckor.

Syftet med inrättandet av SSBF är att ge medlemskommunerna högre kvalitet på brand- och räddningstjänsten till en lägre kostnad. SSBF är juridiskt sett en egen kommun med egen organisation och uppföljning som efter i budget 2013 beslutad förändring av förbundsordning och reglemente, leds av en förbundsdirektion.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

109. Centerpartiets förslag avseende 2017-2019 för **Storstockholms brandförsvaret** godkänns.

Avvikelse mellan kommunstyrelsen och Centerpartiets förslag till budget

Centerpartiets förslag till budget 2017

Avvikelse mellan kommunstyrelsens och Centerpartiets förslag till budget

Resultatbudget

Mnkr	Förslag till budget 2017 KS	Förslag till budget 2017 (C)	Avvikelse mellan förslagen
Verksamhetens intäkter	7 683,6	7 733,6	50,0
Verksamhetens kostnader (-)	-47 429,8	-46 730,7	699,1
Avskrivningar (-)	-1 119,4	-1 119,4	0,0
Central medelsreserv (-)			
Oförutsedda behov	-755,3	-405,3	350,0
Prestationsreserv	-954,1	-954,1	0,0
Pensionsavgifter (-)	-909,2	-909,2	0,0
Verksamhetens nettokostnader	-43 484,2	-42 385,1	1 099,1
Skatter	45 421,4	44 025,8	-1 395,6
Begravningsavgift	190,3	164,9	-25,4
Inkomstutjämning	-3 237,7	-3 237,7	0,0
Kostnadsutjämning	-384,6	-384,6	0,0
Regleringspost	-173,2	-173,2	0,0
Generellt statsbidrag	446,8	446,8	
Införandebidrag	76,6	76,6	0,0
Fastighetsavgift	1 121,6	1 121,6	0,0
LSS-utjämning	-1 210,3	-1 210,3	0,0
Finansiellt resultat (inkl. avgifter bank och pg)	46,0	46,0	0,0
Utdelning Stockholm Stadshus AB	1 200,0	1 500,0	300,0
Utdelning AB Fortum Värme Holding	0,0	0,0	0,0
Disposition/avsättning begravningsfond	-12,6	9,3	21,9
Summa finansiering	43 484,3	42 385,2	-1 099,1
Resultat efter avskrivning, skatt och finansiella poster	0,1	0,1	0,0
Förändring av redovisat eget kapital	0,1	0,1	0,0

Centerpartiets förslag till budget 2017

Avvikelse mellan kommunstyrelsens och Centerpartiets förslag till budget

Investeringsplan

Mnkr	Förslag till budget 2017 KS	Förslag till budget 2017 (C)	Avvikelse mellan förslagen
Utgifter (-)	-7 438,3	-7 588,3	- 150,0
Inkomster	427,0	427,0	0,0
Centralt redovisade investeringsmedel (-)	- 550,0	- 400,0	150,0
Nettoinvesteringar (-)	-7 561,3	-7 561,3	0,0
Finansiering investeringsplan			
Förändring av eget kapital	0,1	0,1	0,0
Avskrivningar	1 119,4	1 119,4	0,0
Försäljningsinkomster	200,0	200,0	0,0
upplåningsbehov	6 241,8	6 241,8	0,0
Summa finansiering investeringsplan	7 561,3	7 561,3	0,0
Netto	0,0	0,0	0,0

Centerpartiets förslag till budget 2017**Finansförvaltning: Skatter och övriga finansiella intäkter****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Netto
Kommunstyrelsens förslag till budget 2017, skatter	45 421,4
Förändring av skattesats (17:90) :	
-0,55 kr	-1 395,6
Centerpartiets förslag till budget 2017 Skatter	44 025,8
Kommunstyrelsens förslag till budget 2017, begravningsavgifter	190,3
Förändring av skattesats (0:075) :	
-0,010 kr	-25,4
(-) = ökade kostnader/minskade intäkter Skatter	164,9
Kommunstyrelsens förslag till budget 2017, Finansiellt resultat (exkl. utdelning)	46,0
Centerpartiets förslag till budget 2017 Finansiellt resultat (exkl. utdelning)	46,0
Kommunstyrelsens förslag till budget 2017, övriga finansiella intäkter (utdelning).	1 200,0
Utdelning Stockholm Stadshus AB	300,0
Centerpartiets förslag till budget 2017 Övr. finansiella intäkter	1 500,0

Centerpartiets förslag till budget 2017**Central medelsreserv****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Kostnader
Kommunstyrelsens förslag till budget 2017	Oförutsedda behov	Prestations- reserv
Minskad avsättning Central medelsreserv	-755,3	-954,1
	350,0	
Centerpartiets förslag till budget 2017	-405,3	-954,1
		Utgifter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2017		-550,0
Minskning av CM4 till följd av omprioritering, investeringar: förbättrade trafikflöden, medfinansiering kollektivtrafik Norra Djurgårdsstaden, laddstolpar, Stockholm Low Line, Årstaviken, förnybar energi		150,0
Centerpartiets förslag till budget 2017		-400,0

Centerpartiets förslag till budget 2017

Avvikelse mellan kommunstyrelsens och Centerpartiets förslag till budget

NETTOKOSTNADER (exkl. kapitalkostnader)

Mnkr	Förslag till budget 2017 KS	Förslag till budget 2017 (C)	Avvikelse mellan förslagen
Kommunstyrelsen	-1 368,9	-1 232,7	136,2
Revisorskollegiet	-27,4	-27,4	0,0
Servicenämnden	-1,0	0,0	1,0
Valnämnden	-4,9	-4,9	0,0
Stadsdelsnämnderna	-20 138,4	-19 915,3	223,1
Arbetsmarknadsnämnden	-782,3	-681,2	101,1
Exploateringsnämnden	2 417,0	2 476,2	59,2
Fastighetsnämnden	807,5	855,6	48,1
Idrottsnämnden	-639,8	-1 420,5	-780,7
Kulturnämnden			
kulturförvaltningen	-896,1	0,0	896,1
stadsarkivet	-50,2	0,0	50,2
Kyrkogårdsnämnden	-153,7	-150,2	3,5
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	-104,6	-109,6	-5,0
Socialnämnden	-1 008,4	-987,2	21,2
Stadsbyggnadsnämnden	-166,8	-149,2	17,6
Trafiknämnden	-221,1	-207,9	13,2
Utbildningsnämnden	-17 184,0	-17 230,5	-46,5
Äldrenämnden	-168,3	-157,5	10,8
Överförmyndarnämnden	-54,8	-54,8	0,0
SUMMA	-39 746,2	-38 997,1	749,1
Avskrivningar (-)	-1 119,4	-1 119,4	0,0
Central medelsreserv (-)			
Oförutsedda behov	-755,3	-405,3	350,0
Prestationsreserv	-954,1	-954,1	0,0
Pensionsavgifter (-)	-909,2	-909,2	0,0
TOTALT	-43 484,2	-42 385,1	1 099,1

Centerpartiets förslag till budget 2017

Avvikelse mellan kommunstyrelsens och Centerpartiets förslag till budget

KOSTNADER (exkl. kapitalkostnader)

Mnkr	Förslag till budget 2017 KS	Förslag till budget 2017 (C)	Avvikelse mellan förslagen
Kommunstyrelsen	-1 415,5	-1 279,3	136,2
Revisorskollegiet	-30,0	-30,0	0,0
Servicenämnden	-1,0	0,0	1,0
Valnämnden	-4,9	-4,9	0,0
Stadsdelsnämnderna	-20 756,3	-20 533,2	223,1
Arbetsmarknadsnämnden	-980,2	-879,1	101,1
Exploateringsnämnden	-117,0	-107,8	9,2
Fastighetsnämnden	-472,3	-424,2	48,1
Idrottsnämnden	-909,0	-1 818,3	-909,3
Kulturnämnden			
kulturförvaltningen	-996,0	0,0	996,0
stadsarkivet	-78,9	0,0	78,9
Kyrkogårdsnämnden	-182,2	-178,7	3,5
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	-200,7	-205,7	-5,0
Socialnämnden	-1 406,2	-1 385,0	21,2
Stadsbyggnadsnämnden	-436,8	-419,2	17,6
Trafiknämnden	-1 450,5	-1 437,3	13,2
Utbildningsnämnden	-17 764,2	-17 810,7	-46,5
Äldrenämnden	-173,3	-162,5	10,8
Överförmyndarnämnden	-54,8	-54,8	0,0
SUMMA	-47 429,8	-46 730,7	699,1

Centerpartiets förslag till budget 2017

Avvikelse mellan kommunstyrelsens och Centerpartiets förslag till budget

INTÄKTER

Mnkr	Förslag till budget 2017 KS	Förslag till budget 2017 (C)	Avvikelse mellan förslagen
Kommunstyrelsen	46,6	46,6	0,0
Revisorskollegiet	2,6	2,6	0,0
Servicenämnden	0,0	0,0	0,0
Valnämnden	0,0	0,0	0,0
Stadsdelsnämnderna	617,9	617,9	0,0
Arbetsmarknadsnämnden	197,9	197,9	0,0
Exploateringsnämnden	2 534,0	2 584,0	50,0
Fastighetsnämnden	1 279,8	1 279,8	0,0
Idrottsnämnden	269,2	397,8	128,6
Kulturnämnden			
kulturförvaltningen	99,9	0,0	-99,9
stadsarkivet	28,7	0,0	-28,7
Kyrkogårdsnämnden	28,5	28,5	0,0
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	96,1	96,1	0,0
Socialnämnden	397,8	397,8	0,0
Stadsbyggnadsnämnden	270,0	270,0	0,0
Trafiknämnden	1 229,4	1 229,4	0,0
Utbildningsnämnden	580,2	580,2	0,0
Äldrenämnden	5,0	5,0	0,0
Överförmyndarnämnden	0,0	0,0	0,0
SUMMA	7 683,6	7 733,6	50,0

Centerpartiets förslag till budget 2017

Avvikelse mellan kommunstyrelsens och Centerpartiets förslag till budget

INVESTERINGSUTGIFTER

Mnkr	Förslag till budget 2017 KS	Förslag till budget 2017 (C)	Avvikelse mellan förslagen
Kommunstyrelsen	-2,0	-2,0	0,0
Revisorskollegiet	0,0	0,0	0,0
Servicenämnden	-1,0	-1,0	0,0
Valnämnden	0,0	0,0	0,0
Stadsdelsnämnderna	-225,0	-225,0	0,0
Arbetsmarknadsnämnden	-4,0	-4,0	0,0
Exploateringsnämnden	-3 860,0	-3 860,0	0,0
Fastighetsnämnden	-1 736,6	-1 776,6	-40,0
Idrottsnämnden	-21,8	-47,5	-25,7
Kulturnämnden			
kulturförvaltningen	-24,7	0,0	24,7
stadsarkivet	-1,0	0,0	1,0
Kyrkogårdsnämnden	-64,0	-64,0	0,0
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	-0,8	-0,8	0,0
Socialnämnden	-4,7	-4,7	0,0
Stadsbyggnadsnämnden	-3,0	-3,0	0,0
Trafiknämnden	-1 367,5	-1 477,5	-110,0
Utbildningsnämnden	-100,0	-100,0	0,0
Äldrenämnden	-22,1	-22,1	0,0
Överförmyndarnämnden	-0,1	-0,1	0,0
SUMMA	-7 438,3	-7 588,3	-150,0

Centerpartiets förslag till budget 2017**Avvikelse mellan kommunstyrelsens och Centerpartiets förslag till budget****INVESTERINGSINKOMSTER**

Mnkr	Förslag till budget 2017 KS	Förslag till budget 2017 (C)	Avvikelse mellan förslagen
Kommunstyrelsen	0,0	0,0	0,0
Revisorskollegiet	0,0	0,0	0,0
Servicenämnden	0,0	0,0	0,0
Valnämnden	0,0	0,0	0,0
Stadsdelsnämnderna	0,0	0,0	0,0
Arbetsmarknadsnämnden	0,0	0,0	0,0
Exploateringsnämnden	350,0	350,0	0,0
Fastighetsnämnden	0,0	0,0	0,0
Idrottsnämnden	0,0	0,0	0,0
Kulturnämnden			
kulturförvaltningen	0,0	0,0	0,0
stadsarkivet	0,0	0,0	0,0
Kyrkogårdsnämnden	0,0	0,0	0,0
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	0,0	0,0	0,0
Socialnämnden	0,0	0,0	0,0
Stadsbyggnadsnämnden	0,0	0,0	0,0
Trafiknämnden	77,0	77,0	0,0
Utbildningsnämnden	0,0	0,0	0,0
Äldrenämnden	0,0	0,0	0,0
Överförmyndarnämnden	0,0	0,0	0,0
SUMMA	427,0	427,0	0,0

Centerpartiets förslag till budget 2017**Kommunstyrelsen****Drift och underhåll****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2017	-1 415,5	46,6
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Generell effektivisering	25,4	
Ersättning till utomstående organisationer	7,6	
Inköps- och upphandlingsorganisation	3,0	
Trygghets- och säkerhetsarbete	4,0	
Projekt demokratistöd	2,0	
Systemstöd medborgarbudget	1,0	
Heltidsprojekt, kompetens och bemanning	2,0	
Besparing på administration inklusive nya råd m.m.	12,0	
Stadsövergripande besparing konsulttjänster	70,0	
MR-arbete	2,0	
Demokrati- och ytterstadskansli	4,0	
Rotlar och partikanslier	0,9	
Social hållbarhet	7,0	
Webbplats och sociala system	15,0	
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Haverikommission, Stockholms företagsklimat och konkurrenskraft	-10,0	
Cykelsekretariat	-5,0	
Integrationsbonus för civilsamhället	-3,7	
Samordning snabbspår	-1,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Centerpartiets förslag till budget 2017	-1 279,3	46,6

Centerpartiets förslag till budget 2017

Kommunstyrelsen

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2017	-2,0	0,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
<i>Ökade utgifter för:</i>		
<i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Centerpartiets förslag till budget 2017	-2,0	0,0

Centerpartiets förslag till budget 2017**Revisorskollegiet****Drift och underhåll****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2017	-30,0	2,6
<i>Minskade kostnader för:</i>		
<i>Ökade kostnader för:</i>		
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Centerpartiets förslag till budget 2017	-30,0	2,6

(C):174

Centerpartiets förslag till budget 2017

Valnämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2017	-4,9	0,0
<i>Minskade kostnader för:</i>		
<i>Ökade kostnader för:</i>		
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Centerpartiets förslag till budget 2017	-4,9	0,0

Stadsdelsnämnder

Centerpartiets förslag till budget 2017

Mkr	KS förslag 2017		(C) förslag 2017		Avvikelse		Avvikelse
	Kostnader	Intäkter	Kostnader	Intäkter	Kostnader	Intäkter	Netto
Förskoleverksamhet	-5 390,5	322,3	-5 399,5	322,3	-9,0	0,0	-9,0
Verksamhet för barn, kultur och fritid	-555,5	0,0	-489,8	0,0	65,7	0,0	65,7
Äldreomsorg	-7 571,3	197,3	-7 578,3	197,3	-7,0	0,0	-7,0
Stöd och service till personer med funktionsnedsättning	-3 651,5	2,0	-3 651,5	2,0	0,0	0,0	0,0
Individ- och familjeomsorg (exkl. ekonomiskt bistånd)	-2 027,0	36,9	-2 027,0	36,9	0,0	0,0	0,0
Stadsmiljöverksamhet	-179,6	0,0	-187,8	0,0	-8,2	0,0	-8,2
Ekonomiskt bistånd	-1 166,9	32,0	-1 166,9	32,0	0,0	0,0	0,0
Arbetsmarknadsåtgärder	-214,0	27,4	-182,4	27,4	31,6	0,0	31,6
Sammanlagning av sdn	0,0	0,0	150,0	0,0	150,0	0,0	150,0
Summa stadsdelsnämnd	-20 756,3	617,9	-20 533,2	617,9	223,1	0,0	223,1

Mkr	KS förslag 2017		(C) förslag 2017		Avvikelse		Avvikelse
	Utgifter	Inkomster	Utgifter	Inkomster	Utgifter	Inkomster	Netto
Investeringsplan							
Inventarier och maskiner	-30,0	0,0	-30,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stadsmiljöverksamhet	-195,0	0,0	-195,0	0,0	0,0	0,0	0,0
totalt	-225,0	0,0	-225,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Centerpartiets förslag till budget 2017**Stadsdelsnämnderna: Förskoleverksamhet****Drift och underhåll****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2016	-5 390,5	322,3
<i>Minskade kostnader för:</i>		
<i>Ökade kostnader för (-):</i>		
Odlingslotter till stadens förskolor	-3,0	
Ökad säkerhet i förskolorna	-3,0	
Best practice minskade smittor och sjukdomar	-1,0	
Snabbspår, nyanlända	-2,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Centerpartiets förslag till budget 2017	-5 399,5	322,3

Centerpartiets förslag till budget 2017**Stadsdelsnämnderna: Verksamhet för barn, fritid och kultur****Drift och underhåll****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2016	-555,5	0,0
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Generell effektivisering	5,1	
Avgiftssäkning sommarkollo	1,6	
Lokala kulturhus	2,0	
Ettårigt projekt med familjekollo	1,0	
Demokratiutvecklingsprogram	40,0	
Kultursekreterare i varje sdn	7,0	
Stärka ungas organisering och kunskaper om MR	3,0	
Mötesplatser för unga	6,0	
<i>Ökade kostnader för (-):</i>		
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Centerpartiets förslag till budget 2017	-489,8	0,0

(C):178

Centerpartiets förslag till budget 2017

Stadsdelsnämnderna: Äldreomsorg

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2016	-7 571,3	197,3
<i>Minskade kostnader för:</i>		
<i>Ökade kostnader för (-):</i>		
Matlyft för äldre	-5,0	
Snabbspår, nyanlända	-2,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Centerpartiets förslag till budget 2017	-7 578,3	197,3

Centerpartiets förslag till budget 2017**Stadsdelsnämnderna: Stöd och service till personer med funktionsnedsättning****Drift och underhåll****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
-----	-----------	----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2016

-3 651,5	2,0
----------	-----

*Minskade kostnader för:**Ökade kostnader för (-):**Ökade/minskade intäkter för:***Centerpartiets förslag till budget 2017**

-3 651,5	2,0
----------	-----

Centerpartiets förslag till budget 2017**Stadsdelsnämnderna: Individ- och familjeomsorg inklusive socialpsykiatri****Drift och underhåll****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
-----	-----------	----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2016

-2 027,0	36,9
----------	------

*Minskade kostnader för:**Ökade kostnader för (-):**Ökade/minskade intäkter för:***Centerpartiets förslag till budget 2017**

-2 027,0	36,9
----------	------

Centerpartiets förslag till budget 2017**Stadsdelsnämnderna: Stadsmiljöverksamhet****Drift och underhåll****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2016	-179,6	0,0
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Generell effektivisering	1,8	
 <i>Ökade kostnader för (-):</i>		
Park- och grönområdeslyft	-10,0	
 <i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Centerpartiets förslag till budget 2017	-187,8	0,0

Centerpartiets förslag till budget 2017**Stadsdelsnämnderna: Stadsmiljöverksamhet****Investeringar****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2016	-195,0	0,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade utgifter för (-):</i>		
 <i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Centerpartiets förslag till budget 2017	-195,0	0,0

Centerpartiets förslag till budget 2017**Stadsdelsnämnderna: Inventarier och maskiner****Investeringar****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2016	-30,0	0,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
<i>Ökade utgifter för (-):</i>		
<i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Centerpartiets förslag till budget 2017	-30,0	0,0

Centerpartiets förslag till budget 2017**Stadsdelsnämnderna: Ekonomiskt bistånd****Drift och underhåll****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
-----	-----------	----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2016

-1 166,9   32,0

*Minskade kostnader för:**Ökade kostnader för (-):**Ökade/minskade intäkter för:***Centerpartiets förslag till budget 2017**

-1 166,9   32,0

Centerpartiets förslag till budget 2017**Stadsdelsnämnderna: Arbetsmarknadsåtgärder****Drift och underhåll****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
-----	-----------	----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2016

-214,0   27,4

Minskade kostnader för:

Generell effektivisering

1,6

Stockholmsjobb, kommunala visstidsanställningar

30,0

*Ökade kostnader för (-):**Ökade/minskade intäkter för:***Centerpartiets förslag till budget 2017**

-182,4   27,4

Centerpartiets förslag till budget 2017**Arbetsmarknadsnämnden****Drift och underhåll****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2017	-980,2	197,9
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Generell effektivisering	18,8	
Ettårigt projekt för nya utbildningsplatser	5,0	
Ettårig medverkan utvecklingsprogram	2,0	
Sammanhållen utbildning	5,0	
Schablon Grundvux	2,0	
Schablon SFI	8,3	
SL-kort till ungdomar i åtgärder	1,0	
Jobbtorg Ung	12,0	
Utvecklingsprojekt, exempelvis inom ESF	10,0	
Fler och uppsökande SYV	3,0	
Idrottsvärdar	5,0	
Stockholmsjobb, kommunala visstidsanställningar	35,0	
 <i>Ökade kostnader för:</i>		
Yrkesvux och samhällsorientering	-4,0	
Framgångsrika integrationskoncept	-2,0	
 <i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Centerpartiets förslag till budget 2017	-879,1	197,9

Centerpartiets förslag till budget 2017

Arbetsmarknadsnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2017	-4,0	0,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
<i>Ökade utgifter för:</i>		
<i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Centerpartiets förslag till budget 2017	-4,0	0,0

Centerpartiets förslag till budget 2017**Exploateringsnämnden****Drift och underhåll****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2017	-117,0	2 534,0
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Generell effektivisering	1,2	
Höjd ambitionsnivå för att klara byggmålen	8,0	
Strategisk planering	3,0	
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Överdäckningsstrategi	-1,0	
Miljöklassning och miljöprofilering av city	-1,0	
Utredning Bällsta radartorn	-1,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Avyttring av mark utanför stadens gränser		50,0
Centerpartiets förslag till budget 2017	-107,8	2 584,0

Centerpartiets förslag till budget 2017

Exploateringsnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2017	-3 860,0	350,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
<i>Ökade utgifter för:</i>		
<i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Centerpartiets förslag till budget 2017	-3 860,0	350,0

Centerpartiets förslag till budget 2017**Fastighetsnämnden****Drift och underhåll****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2017	-472,3	1 279,8
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Effektiviseringskrav	48,1	
<i>Ökade kostnader för:</i>		
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Centerpartiets förslag till budget 2017	-424,2	1 279,8

Centerpartiets förslag till budget 2017**Fastighetsnämnden****Investeringar****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2017	-1 736,6	0,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
<i>Ökade utgifter för:</i>		
Förnybar energi på stadens tak	-40,0	
<i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Centerpartiets förslag till budget 2017	-1 776,6	0,0

Centerpartiets förslag till budget 2017**Kultur- och idrottsnämnden****Drift och underhåll****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2017	-909,0	269,2
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Generell effektivisering idrottsnämnden	9,0	
Generell effektivisering kulturnämnden: kulturförvaltning	9,8	
Generell effektivisering kulturnämnden: stadsarkivet	0,8	
Sammanlagning av förvaltningar	50,0	
Evenemang	1,0	
Ökad trygghet i simhallar	5,0	
Ersättning för kostnader idrott i skolhallar	5,0	
Idrottskoordinatorer	4,0	
Hyror fastighetsnämnden	3,2	
Stipendier	0,3	
Kulturskolan	7,0	
Stadsbibliotek	7,0	
Lokala kulturhus	2,0	
Offentlig konst	1,0	
Ny bibliotekspolitik	15,0	
Sponsring	30,0	
Projekt nå nya grupper för stadsarkivet	1,5	
Kommunal filmsatsning	6,0	
Bibehållet museiinträde	10,0	
Filmvisningar	2,0	
Volymökning kulturskolan	15,0	
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Kodlås till skolidrottshallar	-2,0	
Utnyttja tak och underutnyttjade platser för kultur och idrott	-2,0	
Tre nya citybad	-10,0	
Open streets	-5,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Överföring kulturnämnden: kulturförvaltningen	-996,0	99,9
Överföring kulturnämnden: stadsarkivet	-78,9	28,7
Centerpartiets förslag till budget 2017	-1 818,3	397,8

Centerpartiets förslag till budget 2017**Kultur- och idrottsnämnden****Investeringar****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2017	-21,8	0,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
<i>Ökade utgifter för:</i>		
Överföring kulturnämnden: kulturförvaltningen	-24,7	
Överföring kulturnämnden: stadsarkivet	-1,0	
<i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Centerpartiets förslag till budget 2017	-47,5	0,0

Centerpartiets förslag till budget 2017**Kulturnämnden: kulturförvaltningen****Drift och underhåll****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kulturförvaltningen		
Kommunstyrelsens förslag till budget 2017	-996,0	99,9
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Överföring till Kultur- och idrottsnämnden	996,0	-99,9
 <i>Ökade kostnader för:</i>		
 <i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Centerpartiets förslag till budget 2017	0,0	0,0

Centerpartiets förslag till budget 2017

Kulturnämnden: kulturförvaltningen

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2017	-24,7	0,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
Överföring till Kultur- och idrottsnämnden	24,7	
<i>Ökade utgifter för:</i>		
<i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Centerpartiets förslag till budget 2017	0,0	0,0

Centerpartiets förslag till budget 2017**Kulturnämnden: stadsarkivet****Drift och underhåll****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Stadsarkivet		
Kommunstyrelsens förslag till budget 2017	-78,9	28,7
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Överföring till Kultur- och idrottsnämnden	78,9	-28,7
 <i>Ökade kostnader för:</i>		
 <i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Centerpartiets förslag till budget 2017	0,0	0,0

Centerpartiets förslag till budget 2017**Kulturnämnden: stadsarkivet****Investeringar****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2017	-1,0	0,0
<i>Minskade utgifter för (-):</i>		
Överföring till Kultur- och idrottsnämnden	1,0	
<i>Ökade utgifter för:</i>		
<i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Centerpartiets förslag till budget 2017	0,0	0,0

Centerpartiets förslag till budget 2017**Kyrkogårdsnämnden****Drift och underhåll****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2017	-182,2	28,5
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Generell effektivisering	3,5	
<i>Ökade kostnader för:</i>		
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Centerpartiets förslag till budget 2017	-178,7	28,5

Centerpartiets förslag till budget 2017

Kyrkogårdsnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2017	-64,0	0,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
<i>Ökade utgifter för:</i>		
<i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Centerpartiets förslag till budget 2017	-64,0	0,0

Centerpartiets förslag till budget 2017**Miljö- och hälsoskyddsnamnden****Drift och underhåll****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2017	-200,7	96,1
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Genomförande av "Ett grönare Stockholm"	1,0	
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Småföretagarprogram, regelförenkling och tillsyn	-2,0	
Tillgängliggöra naturreservat	-2,0	
Delta i Stockholm 2030, indexering av stadens miljömål	-2,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Centerpartiets förslag till budget 2017	-205,7	96,1

Centerpartiets förslag till budget 2017

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2017	-0,8	0,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
<i>Ökade utgifter för:</i>		
<i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Centerpartiets förslag till budget 2017	-0,8	0,0

Centerpartiets förslag till budget 2017**Servicenämnden****Drift och underhåll****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2017	-1,0	0,0
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Stöd kring egen-regi-anbud	1,0	
<i>Ökade kostnader för:</i>		
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Centerpartiets förslag till budget 2017	0,0	0,0

(C):200

Centerpartiets förslag till budget 2017

Servicenämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2017	-1,0	0,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
<i>Ökade utgifter för:</i>		
<i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Centerpartiets förslag till budget 2017	-1,0	0,0

Centerpartiets förslag till budget 2017**Socialnämnden****Drift och underhåll****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2017	-1 406,2	397,8
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Generell effektivisering	12,4	
Program våld i nära relationer	4,0	
Insatser mot prostitution	5,0	
Kartläggning kompetens LSS	1,0	
Nytt relationsvårdscentrum	4,0	
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Dubblera anslaget till Origo	-1,2	
Inrätta mansjour	-3,0	
Enhetlig tolkning av socialtjänstens regler i hela staden	-1,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Centerpartiets förslag till budget 2017	-1 385,0	397,8

(C):202

Centerpartiets förslag till budget 2017

Socialnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2017	-4,7	0,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
<i>Ökade utgifter för:</i>		
<i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Centerpartiets förslag till budget 2017	-4,7	0,0

Centerpartiets förslag till budget 2017**Stadsbyggnadsnämnden****Drift och underhåll****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2017	-436,8	270,0
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Generell effektivisering	6,6	
Ettårigt projekt, social hållbarhet och samordning	1,0	
Höjd ambitionsnivå för att klara byggmålen	10,0	
Satsning på närdemokrati	4,0	
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Skyskrapeprogram	-1,0	
Wasted space-program	-1,0	
Driva Stockholm 2030, indexering av stadens miljömål	-2,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Centerpartiets förslag till budget 2017	-419,2	270,0

Centerpartiets förslag till budget 2017

Stadsbyggnadsnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2017	-3,0	0,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
<i>Ökade utgifter för:</i>		
<i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Centerpartiets förslag till budget 2017	-3,0	0,0

Centerpartiets förslag till budget 2017**Trafiknämnden****Drift och underhåll****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2017	-1 450,5	1 229,4
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Generell effektivisering	13,8	
Levande Stockholm	8,0	
Kommunikation Hållbart resande	2,0	
Ettårig samspelskampanj	1,0	
Ettårig lokal utvecklingskampanj	3,0	
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Färjelinje Årsta holmar	-0,6	
Bussen ska fram	-1,0	
Satsning på drift och underhåll av stadsmiljön	-10,0	
Testplats Cykel	-3,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Centerpartiets förslag till budget 2017	-1 437,3	1 229,4

Centerpartiets förslag till budget 2017**Trafiknämnden****Investeringar****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 201	-1 367,5	77,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
<i>Ökade utgifter för:</i>		
Investeringar för bättre trafikflöden i staden	-20,0	
Medfinansiering kollektivtrafik Norra Djurgårdsstaden	-40,0	
Laddstolpar	-25,0	
Stockholm Low Line	-15,0	
Årstaviken, gång- och cykelstråk	-10,0	
<i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Centerpartiets förslag till budget 2017	-1 477,5	77,0

Centerpartiets förslag till budget 2017**Utbildningsnämnden****Drift och underhåll****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 201	-17 764,2	580,2
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Förankra MR i skolan	2	
Barnomsorg	16	
Lärarnätverk mot rasism och extremism	1	
Programmering i fritidshem och fritidsklubb	5	
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Skolmatslyft	-5	
Läraryrbonus	-60	
Pilotprojekt administrativa lärarassistenter	-2	
Satsning på rektorer och ledarskap i skolan	-1,5	
Snabbspår, nyanlända	-2	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Centerpartiets förslag till budget 2017	-17 810,7	580,2

Centerpartiets förslag till budget 2017

Utbildningsnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2017	-100,0	0,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
<i>Ökade utgifter för:</i>		
<i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Centerpartiets förslag till budget 2017	-100,0	0,0

Centerpartiets förslag till budget 2017**Äldrenämnden****Drift och underhåll****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2017	-173,3	5,0
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Generell effektivisering	3,4	
Nya tjänster	1,6	
Ettårigt projekt, relationsvård	0,8	
Projektarbete hemtjänst	5,5	
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Regional samverkan Vård- och omsorgscollege	-0,5	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Centerpartiets förslag till budget 2017	-162,5	5,0

(C):210

Centerpartiets förslag till budget 2017

Äldrenämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2017	-22,1	0,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
<i>Ökade utgifter för:</i>		
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Centerpartiets förslag till budget 2017	-22,1	0,0

Centerpartiets förslag till budget 2017**Överförmyndarnämnden****Drift och underhåll****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2017	-54,8	0,0
<i>Minskade kostnader för:</i>		
<i>Ökade kostnader för:</i>		
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Centerpartiets förslag till budget 2017	-54,8	0,0

Centerpartiets förslag till budget 2017

Överförmyndarnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2017	-0,1	0,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
<i>Ökade utgifter för:</i>		
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Centerpartiets förslag till budget 2017	-0,1	0,0